

Оцеола, вождь Семінолів

Томас Майн Рід

Оцеола, вождь Семінолів

Рід Томас

Розділ I

Країна квітів

LINDA FLORIDA! О прекрасна Країно Квітів! Так вітав тебе сміливий іспанець, шукач пригод, що вперше побачив твої береги з форштевня своєї каравели.

Була Вербна неділя, свято квітів, і благочестивий кастилець угледів у цьому збігу добру ознаку. Він нарік тебе Флоридою, і ти воістину гідна цього гордого імені.

Відтоді сплигло триста років. Минуло аж три століття, проте, як і в день відкриття, ти гідна носити це ніжне ім'я. Ти так само вкрита квітами, як і три століття тому, коли Хуан де Леон уперше ступив на твої береги. Ти й нині така ж прекрасна, як у дні створення світу!

Твої ліси й досі первісні та незаймані, твої савани вкриті зеленню, твої гаї сповнені пахощами анісу, апельсинового дерева, мирти і магнолії. Блакитна іксія виблискує на твоїх рівнинах, золотисте латаття відбивається в твоїх водах. Над твоїми болотами здіймаються величезні кипариси, гігантські кедри, евкаліпти і лаври. Сосни обрамляють твої піщані сріблясті пагорби, змішуючи свою хвою з листям пальм. За дивною примхою природи в цьому м'якому, благословенному краю є всі види рослинності – північні і південні дерева ростуть поруч, сплітаючи свої гілки.

О прекрасна Флоридо! Чи можна споглядати тебе без хвилювання; заперечувати, що ти благословенна країна; чи можна не повірити, як ото перші мандрівники, що з твого лона б'ють чарівні джерела, які повертають молодість і дарують безсмертя?! Не дивно, що ця солодка й чарівна мрія оселилась у багатьох душах – в неї увірували. Значно більше, ніж срібло Мексики або золото Перу, ця слава приманювала сюди тисячі шукачів пригод, які прагнули повернути собі молодість у твоїх прозорих водах. Не один сміливець у гонитві за примарними ілюзіями знайшов у цих небезпечних подорожах передчасну старість і навіть згубу. Та чи можна чудуватися з таких божевільних учинків?! І в наш час язик не повернеться назвати це ілюзією, а в ту романтичну добу повірити в цю мрію було ще легше. Відкрито новий світ, то чом би не відкрити і новий спосіб життя? Люди побачили країну, де вічно шелестить листя, де не в'януть квіти, де без угаву співають птахи, де ніколи не буває зими, де ніщо не нагадує про смерть. Чи не ці чудеса змусили людей повірити, що, вдихаючи аромати такої благословенної землі, вони стануть безсмертними?

Ця невинна мрія давно розтанула, та донині живе краса, що породила її. Прекрасна Флоридо, ти й досі та сама Країна Квітів! Твої гаї й нині зеленіють, твоє небо таке ж безхмарне, твої води прозорі, ти, як і раніше, виблискуєш красою! Однак тут щось змінилося. Природа така сама. А люди?

Де той народ із мідною шкірою, якого ти вигодовувала і напувала? На твоїх полях нині я бачу лише білих і негрів, та не червоношкірих; європейців і африканців, та не індіанців. Невже зник давній народ, який колись населяв ці землі? Де ж індіанці? Їх немає! Вони більше не блукають порослими квітами стежками, їхні човни не розтинають води твоїх прозорих річок, не чути їхніх голосів у твоїх лісах, сповнених запашною прохолодою, тятива їхніх луків більше не бринить поміж дерев. Вони пішли.

Пішли далеко і назавжди. Та не з власної волі, бо хто покине тебе добровільно? Ні, прекрасна Флоридо, твої червоношкірі діти й досі вірні тобі, і розлука з тобою для них нестерпна. Довго боронили вони рідну землю, де минула їхня юність; довго вели вони відчайдушну боротьбу, що прославила їх навіки. Блідолицим вдалося витіснити їх із цих країв тільки після жорстоких битв, ціною загибелі цілих армій. Так, вони пішли не добровільно – їх силоміць відірвали від тебе, ніби вовченят від матері, і відтіснили далеко на Захід. Туга краяла їхні серця, не квапилися вони йти за призахідним сонцем. Мовчки, зі сльозами на очах просувались вони вперед. Серед них не було жодного, хто зробив би це з власної волі.

І немає нічого дивного в тому, що вони не бажали розлучатися з тобою, і я розумію їхній розпач. Я також насолоджувався красою Країни Квітів і так само неохоче розлучався з тобою, Флоридо. Я гуляв у тіні твоїх величних лісів і купався в твоїх прозорих потоках не з надією на повернення молодості, а з ясним і радісним відчуттям життя і здоров'я. Я часто лежав під широким листям твоїх пальм і магнолій, відпочивав на зелених просторах твоїх саван. Я дивився у небесну блакить і шепотів слова поета:

О, коли існує рай земний,

То він ось тут,

він тут, перед тобою!

Розділ II

Плантація індиго

Мій батько був власником плантації індиго. Його звали Рендольфом, і я ношу його ім'я – Джордж Рендольф.

У моїх жилах тече індіанська кров, адже мій батько належав до родини Рендольфів із річки Роанок, і його рід бере свій початок від принцеси Покахонтас. Він пишався своїм індіанським походженням – майже хизувався. Можливо, європейцеві це видається дивним, проте відомо, що білі американці, які мають індіанських предків, пишаються своїм походженням. Бути метисом не ганебно, особливо якщо нащадок тубільців має тугий гаманець. Не так переконують незчисленні томи, в яких ідеться про благородство і велич індіанців, як один простий факт, що ми не соромимося визнати їх своїми предками. Сотні білих сімейств стверджують, що вони походять від вірджинської принцеси. І якщо вони кажуть правду, то прекрасна Покахонтас була безцінним скарбом для свого чоловіка.

Гадаю, мій батько і справді був її нащадком. У всякому разі, він належав до давньої гонорової колоніальної родини. Замолоду був власником сотень чорних рабів, та гостинність на межі марнотратства позбавила його багатой спадщини. Він не міг

змиритися з таким принизливим становищем, тож зібрав рештки своїх статків і виїхав на південь, аби розпочати нове життя.

Я народився ще до цієї зміни в батьковому житті, і моя батьківщина – Вірджинія, але вперше я пам'ятаю себе на берегах прекрасної річки Свон, що у Флориді. Тут минуло моє дитинство, тут я зазнав перших утіх юності, тут уперше спалахнуло юнацьке кохання. Ми завжди чітко і на все життя запам'ятовуємо місця нашого дитинства.

Я знову бачу чудовий дубовий будинок, пофарбований у біле, із зеленими жалюзі на вікнах. Його оточує широка веранда з дахом, що тримається на різьблених дерев'яних колонах. Низька балюстрада з легкими перилами відділяє будинок від квітника. Справа від будинку розкинувся апельсиновий гай, зліва – величезний сад. За квітником простягається зелена галявина, похило спускаючись до самісінької річки. У цьому місці Свон утворює закрут, наче величезне озеро, а посеред нього – лісисті береги й маленькі острівці, що наче висять у повітрі. Довкола літає і плаває безліч птахів. В озері плескаються білі лебеді, а далі простирається ліс, де пурхають і щебечуть найрізноманітніші птахи.

На галявині ростуть великі пальми з довгими загостреними листочками і маленькі пальмето з широким віялоподібним листям. Тут цвітуть магнолії і запашний аніс, там – веселкова корона юки. Це місцеві рослини. На галявині височіє ще один уродженець цих місць – могутній дуб, із горизонтальними гілками і щільним, як шкіра, вічнозеленим листям, що відкидає величезну тінь на траву.

У цій тіні я бачу чарівну дівчину в легкій літній сукенці. З під білої хустинки, що покриває її голову, виблискуючи всіма відтінками золота, вибиваються довгі пасма. Це моя молодша, моя єдина сестра Вірджинія. Золотаве волосся дісталось їй у спадок від матері, і, дивлячись на її голівку, аж ніяк не скажеш про її індіанське походження. Вона бавиться зі своїми улюбленицями – ланню і маленьким рябим оленятком; годує їх дольками солодкого апельсина, і це їм вельми до смаку. Біля неї на ланцюжку сидить ще одна її улюблениця – чорна білка з блискучою шерстю і хвостом, як помело. Її рухливість лякає оленя, і воно з жахом притискається до матері або шукає захисту в моєї сестри.

Довкола дзвенять пташині голоси. Чути переливчастий свист золотистої іволги, що звила гніздечко в апельсиновому гаю, а на веранді в клітці її наслідує пересмішник. Бадьорою луною він відгукується на пісні червоних кардиналів і блакитних сойок, що пурхають у магноліях. Він передражняє теревені зелених папуг, які дзьобають насіння на високих кипарисах на березі річки. Часом він вдає різкі крики іспанських кроншнепів, що виблискують срібними крилами ген ген у небі, або свист ібісів, що долинає з далеких острівців на озері. Гавкіт собак, нявкання кішок, крик мулів, іржання коней, навіть людські голоси – усі ці звуки здатен відтворити майстерний співак.

За будинком я бачу іншу картину. Можливо, не таку привабливу, але не менш жваву. Тут кипить робота. До будинку прилягає широка територія, огорожена

ґратами. У центрі під величезним навісом, напнутим на міцні дерев'яні стовпи, можна побачити громіздкі довгасті чани, видовбані з кипарисових стовбурів. У трьох чанах, встановлених один над одним і з'єднаних між собою кранами, розмочують дорогоцінну рослину – індиго, з якої добувають фарбу темно синього кольору.

Трохи віддалі рядком виструнчилися маленькі будиночки близнюки. Це хатки негрів. Вони наче ховаються в апельсиновому гаї. Стигли плоди і білі, наче воскові, квіти наповнюють повітря своїми пахощами. Тут, то підносячись над дахами будиночків, то схиляючись над ними, ростуть такі ж величні пальми, що прикрашають галявину перед будинком.

В огорожі є ще й інші будівлі. Це споруди, с'як так збиті з необтесаних колод, з дощатими дахами. Тут розташовані стайні, зерносховище і кухня. Кухня сполучається з великим будинком відкритою галереєю, дах якої покритий дранкою і спирається на стовпи із запашного кедра.

За огорожею простираються широкі поля, облямовані темним поясом кипарисових лісів, що заступають обрій. На цих полях і росте індиго. Втім, тут є й інші культури: кукурудза, солодка картопля, рис і цукрова тростина. Але вони призначені не для продажу, а для власного вжитку.

Індиго висівають довгими прямими й широкими рядами. Рослини розвиваються неодноразово: деякі тільки но розпустилися, і їх листочки схожі на молоді трилисники; інші вже цвітуть і виросли заввишки більше двох футів та скидаються на папороть. Вони мають світло зелене пірчасте листя, характерне для всіх бобових, – індиго належить до цієї родини. Іноді розпускаються квіти, схожі на метеликів, але рідко коли можна побачити, як вони розквітають повністю. На них чекає інша доля: пурпурові квіти безжалісно зрізують.

Всередині огорожі і на полях індиго метушаться сотні людей. Майже всі вони африканці, раби. Переважно всі негри, хоча з поміж них не всі чорношкірі. Тут є і мулати, і самбо, і квартерони. Навіть ті, у чийх жилах тече чиста африканська кров, мають шкіру не чорного, а бронзового кольору. Деякі з них незугарні: товстогубі, низьколобі, з плоскими носами й недоладними статурами. Інші – стрункі й навіть привабливі. Є там і майже білі жінки – квартеронки. Серед них трапляються миловидні, а часом і неймовірно красуні.

Чоловіки носять легкі полотняні штани, яскраві сорочки і капелюхи з пальмового листя. Та не всі можуть похизуватися таким одягом. Деякі чоловіки оголені до пояса й виблискують чорною шкірою на сонці, наче ебенове дерево. Жінки одягнені краще – в смугасті ситцеві сукні, іноді дуже красиві, на головах у них – мадраські хустки з яскравої картатої тканини. Зачіска в усіх подібна на тюрбан, що додає жінкам особливої приваби.

На плантації індиго працюють і чоловіки, і жінки. Одні зрізують рослини і в'яжуть їх у снопи; інші тягнуть ці снопи з лану під навіс, там їх кидають у верхнє корито – бучильний чан; треті відводять воду і вичавлюють. Ще є працівники, які лопатами згрібають осад у спускні канали, а кілька людей трудяться над просушуванням і

формуванням фарби. Усі виконують певну роботу і, слід зауважити, досить весело. Люди сміються, теревенять, співають, перекидаються жартами, і веселі голоси повсякчас дзвенять у вас у вухах. Проте всі вони раби – раби мого батька. Він добре з ними поводить. Тут рідко здійсмається батіг, і, можливо, тому в робочих веселий настрій і бадьорий вигляд.

Ось які приємні картини закарбувалися в моїй пам'яті. Тут минуло моє дитинство, тут почалося моє свідоме життя.

Розділ III

Двоє Джеків

На кожній плантації є свій "поганий хлопець", іноді їх навіть кілька, але серед них завжди знайдеться потвора. Таким виплодком у нас був Жовтий Джек.

Це був молодий мулат, не такий уже і потворний, але з понурою і сварливою вдачею. Бували випадки, коли він виявляв жорстокість.

Люди з таким характером частіше трапляються саме серед мулатів, а не негрів. Ця психологічна особливість пояснюється тим, що мулати пишаються своєю жовтою шкірою і ставлять себе вище за негрів як розумово, так і фізично, а тому гостріше відчують несправедливість свого приниженого становища.

Що ж до чистокровних негрів, то вони рідко бувають бездушними дикунами. У драмі людського життя вони жертви, а не лиходії. У своїй рідній країні або в чужій – скрізь їм доводиться страждати, але в їхніх душах немає мстивості і жорстокості. У всьому світі не знайти більш чуйного серця, ніж те, що б'ється в грудях африканського негра.

Жовтий Джек завжди вирізнявся жорстокістю – це була вроджена риса його характеру, спадкова. Він був іспанським мулатом, тобто іспанцем по батьку і негром по матері. Його власний батько продав його своєму батькові!

У матері рабині син теж раб. Якщо батько – вільна людина, це аж ніяк не допомагає його нащадкам. В Америці червоношкіра і чорна дитина має таку саму долю, як і її матір. Тільки біла жінка може бути матір'ю білих дітей!

На плантації жив ще один Джек, якого, на відміну від першого, звали Чорним Джеком. Між ними не було нічого спільного, окрім однакового віку і зросту. Характером вони відрізнялися ще більше, ніж зовнішністю і кольором обличчя. У Жовтого Джека шкіра була світліша, але Чорний Джек мав світле серце. Вони дуже різнилися навіть виразом обличчя: в одного був веселий, задоволений вигляд, а другий дивився спідлоба. Білі зуби негра завжди виблискували в усмішці, а Жовтий Джек посміхався тільки тоді, коли надумував щось недобре.

Чорний Джек був уродженцем Вірджинії. Він жив у нас ще на старій плантації і звідти переїхав разом з нами. Негр був дуже відданий своєму батькові; такі взаємини між паном і рабом не рідкість. Джек вважав себе членом нашої родини і пишався тим, що носить наше ім'я. Як і всі негри, що народилися у "старій колонії", він гордився місцем свого народження. Наші негри дуже поважали "вірджинських".

Непоганий з виду, Чорний Джек рисами обличчя скидався радше на мулата, ніж на

негра. Для негрів характерні товсті губи, плаский ніс, вузьке чоло. У Джека все було іншим. Мені зрідка траплялися чистокровні негри з правильними рисами обличчя, і саме таким був Чорний Джек. Статуру він мав, як в ефіопського Аполлона.

Однак не тільки я вважав, що Джек набагато привабливіший за свого жовтошкірого тезку – такої ж думки була кватеронка Віола, перша красуня на нашій плантації. Обидва Джеки давно суперничали через Віолу, обидва старанно домагалися її усмішок, а завоювати їх було не так то й легко, бо Віола була примхливим і легковажним дівчиськом. Годі й казати, що обидва ревнували її. Та з часом усі помітили, що вона віддає явну перевагу негру. За це мулат люто зненавидів свого суперника. Не раз обом Джекам доводилось міряться силою, і завжди негр виходив переможцем. Можливо, саме тому, а не через зовнішність, Віола нагороджувала його своїми чарівними усмішками. У всьому світі у всі часи краса схиляється перед мужністю і силою.

Жовтий Джек був нашим дроворубом, а Чорний Джек виконував обов'язки конюха і кучера.

У житті нашої плантації історія кохання і ревнощів двох Джеків вважалася буденною. У ній немає нічого цікавого, і згадав я про неї лише тому, що вона призвела до подій, які вплинули на моє подальше життя.

Ось перша з них. Жовтий Джек, бачачи успіхи свого суперника, почав відкрито переслідувати Віолу. Зустрівши її якось у лісі, далеко від дому, він нахабно зробив їй непристойну пропозицію. Презирлива відмова Віоли змусила його зважитися на відчайдушний учинок. Тільки раптова поява моєї сестри завадила мулату зробити свою брудну справу.

Сестра наполягла, аби Жовтого Джека покарали, і це було вперше, хоча він уже не раз заслужовував на те. Мій батько був поблажливий до нього, та, на загальну думку, навіть занадто. Він часто прощав йому не лише провини, а й злочини. Батько був дуже доброю людиною, тому вельми неохоче вдавався до тілесного покарання. Однак цього разу моя сестра рішуче вимагала кари. Віола була її служницею, і ганебну поведінку мулата не можна було спустити йому з рук.

Та заслужена спокута не вилікувала його від пакісних учинків. Незабаром сталася ще одна подія, що свідчила про мстивість Жовтого Джека.

Улюбленицю сестри, гарненьку лань, знайшли мертвою на березі озера. Вона не могла загинути природною смертю: ще годину тому бачили, як вона стрибала на лужку. Ні вовк, ні алігатор її не чіпали. На ній не виявили жодної подряпини, жодної ранки – ні сліду крові!

Згодом з'ясувалося, що лань задушили. Її задавив мулат, і це бачив Чорний Джек. Він працював в апельсиновому гаї і був свідком злочину. Жовтого Джека вдруге покарали батогами.

Третя прикра історія – сварка між негром і мулатом, яка переросла у жорстоку бійку. Жовтий Джек скористався слушною нагодою і вирішив помститися негру як суперникові в сердечних справах і як свідкові його недавнього злочину. Сутичка переросла у справжню різанину. Мулат, керуючись інстинктом, успадкованим від

іспанських предків, дістав ножа і завдав небезпечну рану своєму неозброєному противнику.

Цього разу його покарали ще суворіше. Я просто розлютився, адже Чорний Джек був моїм товаришем і охоронцем. Негр мав веселу життєрадісну вдачу. У дні мого дитинства він невідлучно мене всюди супроводжував – і на річці, і в лісі.

Справедливість вимагала покарання, і Жовтий Джек отримав з лихвою. Однак і це не вплинуло на мулата. На нього нічого не діяло. Здавалося, що в нього вселився злий дух.

Розділ IV

Гомок

За апельсиновим гаєм було своєрідне заглиблення. Здається, таке можна побачити лише у Флориді.

Круглий басейн діаметром із сорок ярдів, що йшов у землю на багато футів. На дні цього басейна було кілька заглиблень, або колодязів, правильної циліндричної форми, відокремлених один від одного кам'яними перегородками. Це дуже скидалося на вулик із розламаними стільниками.

Такі колодязі подеколи пересихають, але найчастіше на їхньому дні стоїть вода, яка часом заповнює всю западину.

Подібні природні водосховища, хоча вони і розташовані на рівнинах, завжди оточені пагорбами або уламками скель, покритими вічнозеленими кущами магнолій, рожевого лавра, дуба, шовковиці та пальмето. Такі колодязі часто трапляються серед соснових лісів, а іноді вони виникають серед зелених саван, як маленькі острівці в океані.

Це і є гомоки – флоридські колодязі, ушановані в історії індіанських воєн.

Один із них і глибочів за апельсиновим гаєм. Неподалік півколом здіймалися бурі скелі, вкриті темним листям вічнозелених дерев. Вода в ньому була чиста і прозора, і в її кристалевій глибині пливли зграї золотих і червоних рибок, лящів і пістрявих окунів. Басейн забезпечував нас рибою, тут ми всі також купалися. У жаркому кліматі Флориди купання – це не лише задоволення, а й життєва необхідність.

Від дому до водойми було вимощено піщану доріжку через апельсиновий гай і викладено кам'яні сходи, якими було зручно спускатися у воду. Звичайно, насолоджуватися купанням дозволялося тільки білим.

За басейном простіралися оброблені поля, оточені високими кипарисовими і кедровими лісами. Далі – багато багато миль непролазної трясовини.

З одного боку плантації лежала широка рівнина, поросла густою травою. Це була савана – природний луг, де паслися коні та домашня худоба. Тут часто з'являлися олені і зграї диких індичок.

Я був саме в такому віці, коли юнаки захоплюються полюванням. Як і в більшості хлопців із Південних штатів, не вельми обтяжених справами, полювання було моєю основною розвагою. Батько подарував мені чудових гончаків.

Я полюбляв, сховавшись у колодязі, чекати наближення оленя або індички, а потім

наздоганяти їх по зеленій рівнині. Так я вполював чимало оленів та індичок – собаки чудово виконували свої обов'язки. Найлегше полювати з гончаками на диких індичок.

Зазвичай я виходив з дому рано вранці, коли всі спали – це найкращий час для полювання. Одного ранку я вирушив до свого сховку біля колодязя і видерся на скелю – там я чудово розташовувався зі своїми собаками. Звідти переді мною відкривалася вся рівнина, і я міг спостерігати за всім, що там відбувалося, а мене ніхто не бачив. Широке листя магнолії утворило над моєю головою щось на зразок альтанки, а крізь просвіти між листям я міг дивитися.

Того дня я прийшов туди до сходу сонця. Коні стояли ще в стайнях, а худоба в хліві. У савані не видно було жодної живої душі. Не бачив я на її широких просторах і оленів.

Я був трохи збентежений. Сьогодні мати чекала гостей і просила принести їй дичини. Звісно, я пообіцяв, і тепер безлюдна савана мало не доводила мене до відчаю.

Скажу відверто, я дуже здивувався – так це було дивно. Щоранку на широкій рівнині з'являлися олені. А може, тут уже побував мисливець до мене? Цілком імовірно. Можливо, це молодий Рінгольд із сусідньої плантації або хтось із мисливців індіанців, які, здається, взагалі ніколи не сплять. Ясно тільки, що хтось таки був тут і розполохав дичину.

Савана не вважалася приватним володінням і не була у власності жодного з плантаторів: кожен міг вільно полювати на її просторах. Ця земля належала державі, й досі її нікому не продали.

Отже, до обіду оленини я не принесу. Правда, я міг ще підстрелити індичок, вони зазвичай з'являлися пізніше. Я чув їхні крики у верховітті дерев. Гучні звуки добре було чути в ранковій тиші. Та напередодні мені вдалося вполювати цілий виводок, і наша комора була повна індичини. Тепер мені потрібна була оленина.

Я мав при собі рушницю, тож міг піти за оленем у ліс. Або краще зайти в хатину старого Гікмена – він би напевне мені допоміг. Якщо він уже полював сьогодні, то має оленину, і я візьму в нього трохи.

Сонячний диск з'явився над обрієм, його промені позолотили верхівки дальніх кипарисів, а їхнє світло зелені крони виблискували всіма відтінками золота.

Перш ніж спуститися зі своєї засідки, я ще раз оглянув савану і угледів те, що змусило мене змінити мій намір і залишитися на скелі.

На краю кипарисового лісу, там, де огорожа відділяє савану від оброблених полів, з'явилося стадо оленів.

"Ха! – зрадів я. – Вони зуміли пробратися через маїсове поле".

Подивився туди, звідки, як мені здавалося, вийшли олені. Я знав, що частина огорожі була зламана і не дірку тільки прикрили дошками. Я чітко бачив це місце, але всі дошки стояли незрушені. Отже, олені прийшли не з цього боку. Навряд чи вони могли перестрибнути через загорожу. Це був високий паркан зі стовпами і підпорами; дошки закривали його на всю висоту. Таким чином, олені з'явилися з лісу?

Я ще дещо помітив. Олені не йшли, а швидко бігли, неначе тікали від ворога.

Може, за ними хтось женеться. Але хто? Старий Гікмен або Рінгольд? Я не зводив

очей з лісової галявини, але нікого не було видно.

А що, коли оленів злякав ведмідь або рись? Тоді вони далеко не підуть, і я з собаками ще зможу їх наздогнати. Можливо...

Та мої роздуми урвав той, хто налякав оленів. Виявилося, що це людина, а не ведмідь і не рись.

З густої тіні кипарисів вийшов чоловік. Промені сонця освітлювали лише верхівки дерев, але вже можна було як слід розгледіти його. Це був не Рінгольд, не Гікмен і не індіанець. На ньому були сині штани, смугаста сорочка і капелюх з листя пальмето. По одягу я одразу впізнав нашого дроворуба. Це був Жовтий Джек.

Розділ V

Мулат і його супутник

Це відкриття мене збентежило. Що мулат забув у лісі в таку рань? За ним ніколи не помічали запасливості чи ощадливості; ба більше, аби змусити його зайнятися якоюсь звичайною роботою, треба було докласти зусиль. Та й мисливцем він ніколи не був. Я досі не бачив, аби він ганявся за дичиною, хоча й весь час тинявся в лісі та знав усі затишні місця й пролази, добре знався на звичках тварин. Що ж змусило його прийти в ліс сьогодні вранці?

Я сидів у своєму сховку і далі спостерігав за ним, а заразом очей не зводив із оленів. Невдовзі з'ясувалося, що мулат їх не переслідував. Вийшовши з лісу, він не пішов за стадом, а повернув у протилежний бік, на доріжку, що веде до маїсового поля.

Я помітив, що рухається він повільно, пригинаючись до землі. Біля його ніг наче крутиться якась тварина, – скоріше за все, маленька собака або опосум. Тварина була світла, як опосум, але на такій відстані я не міг відрізнити опосума від щеняти. Мені чомусь спало на думку, що Жовтий Джек зловив у лісі тваринку й волочить її за собою на мотузці.

У його поведінці нічого дивного не було. Мулат міг ще вчора знайти нору опосума і поставити там пастку. Вночі опосум попався, і тепер він тягнув його додому. Мене лишень здивувало, що мулат раптом став мисливцем, і це я ніяк не міг пояснити. Я згадав, що негри дуже люблять м'ясо опосума – Жовтий Джек не був винятком. Найпевніше, він зметикував, що тваринку можна легко впіймати, що зрештою і зробив.

Та чому він не ніс свою здобич, а вів її або, радше, тягнув за собою? Часом він нахилився до звірини, наче для того, щоб її погладити. Я здивувався: тоді це був не опосум!

Я стежив за мулатом, поки той не підійшов до зламаної огорожі. Я думав, що він просто перестрибне через неї, оскільки найближчий шлях до будинку пролягав через маїсове поле. Звичайно, він піде полем. Дивно, але мулат почав знімати одну жердину за одною. Потім відкинув їх геть і залишив пролом відкритим.

Він нахилився, проліз у дірку і зник за широким листям маїсу. На якийсь час я геть втратив його з виду, а заразом і невизначеного звіра, якого він тягнув за собою. Я знову перевів погляд на оленів, які вже заспокоїлися і мирно паслися посеред савани.

Однак думка про дивну поведінку мулата не йшла з голови, і я знову перевів погляд

на місце, де зник у маїсі Джек. Його й досі не було видно. Аж тут я помітив щось вельми дивне: саме в тому місці, де Жовтий Джек вийшов із лісу, з'явилася дивна істота, і прямувала вона до савани. Це була якась темна постать, схожа на людину, однак повзла вона на руках і волочила ноги по землі.

Спершу мені здалося, що це чоловік, але не білий, а негр чи індіанець. За манерами він нагадував індіанця, однак з індіанцями в нас був мир. З якого ж тоді доброго дива мирному індіанцеві потрібно було вистежувати мулата? Я кажу "вистежувати", тому що поза і рухи дивної істоти свідчили про те, що вона прямує по сліду Жовтого Джека.

"Можливо, це Чорний Джек?" – подумав я. Я згадав вендету між негром і мулатом, і бійку, в якій Жовтий Джек пустив у хід ножа. Звичайно, його покарали, але ж карав не сам Чорний Джек. Чи не намагався скривджений помститися кривдникові?

Так можна було пояснити видовище, яке вельми здивувало мене. Але важко було навіть уявити, що негр здатний на це, – він був занадто шляхетний. Хай як Чорний Джек гнівався на свого нищого ворога, я був переконаний, що він не здатний на підступну і мерзенну помсту нишком. Це йому не властиво. Ні, то був не він.

Не він, і ніхто інший!

Цієї миті золоте сонце осяяло савану. Його промені ковзнули по зелені, освітлюючи дерева від верхівки до самісіньких коренів. Темне тіло виповзло з тіні і рушило до маїсового поля. Під сонцем воно виблискувало лускою, що скидалась на броню. Я його чітко бачив. То був не негр, не індіанець і взагалі не людина. То був алігатор.

Розділ VI

Алігатор

Для уродженців Флориди алігатор – не дивовижа і не є чимось аж таким жахливим. Річ у тім, що попри свою незугарність, алігатор – чи не найбридкіша з поміж усіх тварин, – не вселяє особливого страху тим, хто його добре вивчив. Проте наближатися до нього треба з обережністю. Зустрівши алігатора, людина, незнайома зі звичками хижака, тремтить, мов осиковий листок, і тікає від нього. Ба навіть місцеві мешканці – червоношкірі, білі або чорні, – що живуть поблизу боліт і лагун, з обережністю наближаються до цього жахливого плазуна.

Деякі кабінетні вчені натуралісти стверджують, що алігатор не нападає на людину. Однак вони визнають, що він полює на коней і рогату худобу. Те саме вони товмачать щодо ягуара і кажана вампіра. Дивні твердження, особливо коли є тисячі свідчень протилежного.

І справді, алігатор не завжди нападає на людину – лише коли йому трапляється така нагода. Втім, так само чинять і лев, і тигр. Та навіть Бюффон, який і взагалі помиляється, навряд чи наважився б заявити, що алігатор – нешкідлива тварина. Якщо поррахувати всіх жертв ненажерливості алігаторів з часів Колумба, то їх напевне було б не менше, аніж жертв індійського тигра або африканського лева за той самий період. Гумбольдту під час його нетривалого перебування в Південній Америці розповіли багато таких випадків; я ж бо був свідком не однієї загибелі від зубів алігатора і бачив чимало людей, покалічених цим чудовиськом.

У водах тропічної Америки водиться багато різновидів кайманів, алігаторів та інших крокодилів. Є серед них люті й не дуже, чим і зумовлені розбіжності в розповідях мандрівників. Навіть тварини того самого виду в двох різних річках не завжди цілком схожі один на одного. На алігаторів, як і на інших тварин, впливають зовнішні чинники, зокрема клімат і близькість людей, навіть характер людей, що мешкають поблизу них.

На берегах деяких річок Південної Америки живуть погано озброєні апатичні індіанці – і каймани тут аж надто сміливі. До них небезпечно наближатися. Такими ж були і їхні родичі, північні алігатори, поки відважні мешканці лісів, у яких завжди в одній руці наготові сокира, а в другій – рушниця, не навчили їх боятися людини. Це доводить, що ці плазуни все ж розумні. І нині у багатьох болотах і потоках Флориди водяться великі алігатори, до яких наближатися вельми небезпечно, особливо в період весняних ігор і в місцях, віддалених від людського житла. У Флориді є такі річки і лагуни, де у плавця стільки ж шансів залишитися в живих, як і в морі, що кишить акулами.

Коли небезпека чигає на тебе за кожним кущем, до неї звикаєш. Мешканці боліт, порослих кипарисами і білими кедрами, не надто тривожаться, коли бачать потворного алігатора. Його поява не викликає інтересу в жителів Флориди, він привертає увагу тільки негрів, які вживають у їжу хвіст тварини, та мисливців, для яких його шкура є джерелом доходу.

Поява алігатора на краю савани аж ніяк не здивувала б мене, якби не його незвичайні рухи, що нагадували рухи мулата. Я не міг спекатися думки, що між алігатором і мулатом існує якийсь зв'язок. У кожному разі було очевидно, що огидний плазун прямував за людиною.

Чи бачив алігатор мулата, чи ж просто плазував за ним, я не знав. Останнє для мене було імовірнішим, оскільки алігатор з'явився з лісу набагато пізніше за мулата і навряд чи міг бачити його в маїсовому полі.

Алігатор ліз уперед через луг просто по сліду до того місця, де Джек розібрав огорожу. Часом він зупинявся, припадав до землі і завмирав на кілька секунд, наче перепочивав. Потім піднімав своє здоровезне тіло на ярд від землі і знову починав повзти, наче скоряючись силі, що магнітом тягла його вперед. Суходолом алігатор рухався дуже повільно – не швидше за качку чи гусака. Його справжня стихія – вода, де він пливе майже зі швидкістю риби.

Нарешті плазун наблизився до огорожі, ненадовго зупинився і потім втягнув своє довге темне тіло в лаз. Я побачив, що він з'явилася на маїсовому полі саме в тому місці, де зник мулат.

Тепер я не сумнівався, що чудовисько прямувало за людиною і що людина це знала. Одне й друге було очевидно: перше я бачив сам, а для другого в мене були переконливі докази. Дивна поведінка і вчинки мулата, те, що він зняв жердини і залишив вільний лаз, постійно озирався назад, – ось докази того, що він знав, хто слідує за ним. Безперечно, він це знав!

Проте моя впевненість аж ніяк не допомагала мені розгадати таємницю. Я розумів,

що мулат заманював плазуна чимось таким, проти чого він не міг встояти.

Що це могло бути? Чи не чаклунство, часом? Забобонна дрож пробігла моїм тілом, коли я подумав про це. Я виріс серед негрів, мене вигодувала негритянка, тож не дивно, що в моїй юній голові аж кишіло забобонами. Я знав, що в болоті, оточеному кипарисами, у найвіддаленіших його куточках, водилися алігатори – траплялися навіть гігантські. Та як Жовтий Джек примудрився виманити одного з болота і змусив його йти за собою по суші – ось загадка, яку мені було не під силу розгадати. Я не міг цього логічно пояснити, а тому мій розум мимоволі звернувся до таємничого і надприродного.

Я довго стояв здивований і геть забув про оленів. Вони спокійно собі паслися на лузі. Мене цілком поглинула дивна поведінка мулата і його земноводного супутника.

Розділ VII

Черепащачий садок

Поки мулат і алігатор були на маїсовому полі, я їх не бачив. Маїс нівроку вимахав угору, і його високі стебла та широке списоподібне листя могли б сховати навіть вершника. Якби я посунувся трохи вправо, то озираючись бачив би більший простір, але тоді мулат міг помітити мене. Чомусь мені не хотілося цього, тож я залишився у своєму сховку.

Я був певен, що мулат прямує маїсовим полем і що невдовзі я його побачу – тільки не він вийде на відкритий простір.

Між басейном і маїсовим полем пролягала ділянка, засіяна індиго. Аби підійти до будинку, треба було пройти через індигове поле, де рослини здіймалися на два фути. Я не хотів прогавити мулата і з нетерпінням чекав, коли він нарешті покажеться. Мої думки і досі роїлися навколо таємничого і надприродного.

Він ішов повільно, дуже повільно, але я знав, що він рухається вперед. Я міг стежити за його рухами по коливанню листя і качанів маїсу. Ранок був тихий, повітря наче завмерло. Ворушіння листя за мулатом свідчило, що алігатор не відставав від нього.

Я напружено стежив за цим дивним переміщенням. Було очевидно, що мулат ішов не між рядами, а перетинав їх по діагоналі. Чому? Я ніяк не міг збагнути. Якби він ішов уздовж борозни, то потрапив би до будинку.

Навіщо ж йому ускладнювати свій шлях, перетинаючи борозни? Та раптом я зрозумів, у чому полягала мета цього кривулястого руху.

Ось він підійшов майже до краю поля. Ділянка індиго була не дуже широка, і мулат перебував так близько від мене, що я міг чути навіть шелест стебел.

Однак тепер до мене долинув ще й інший звук, що нагадував собаче завивання. Я прислухався: це була не доросла собака, радше – тихенько скарчало щеня.

Спершу мені здалося, що такий звук видає алігатор. Проте за мулатом повз досить дорослий хижак. Він не міг видавати таких звуків. До того ж невдовзі я визначив, що скарчання лунало звідти, звідки йшов Жовтий Джек. Я згадав тваринку, яку той тягнув за собою. Тож це був не опосум, а собака.

І знову до мене долинув той самий звук – скарчання щеняти. Якщо мене міг

підвести слух, то очі підтвердили, що я мав рацію. Я побачив, як мулат вийшов з маїсу. Він тягнув за собою на мотузці маленьке біле цуценя. Тепер не залишалось жодних сумнівів, що це був наш слуга, Жовтий Джек.

Перш ніж вийти з маїсових заростей, він на хвилину зупинився, ніби роззирнутися навкруги. Мулат стояв, випроставшись на весь зріст. У маїсі йому було неважко сховатися, але індиго – поганеньке укриття, тож імовірно, він розмірковував, як далі просуватися непоміченим. Він не хотів, аби його бачили. Чому? Цього я не міг збагнути.

Цей сорт індиго називався "гватемала несправжня". На плантації розводили кілька його видів, але цей був найвищий. Деякі рослини, що набрали кольору, здіймалися майже на три фути над землею. Коли людина йде по такому полю, її видно. Проте вона стане непомітною, якщо пригнеться. Мабуть, саме так і гадав мулат. Трохи поміркувавши, він став навпочіпки і порачкував через зарості. Йому не треба було перебиратися через загорожу – все оброблене поле було оточене однією огорожею, і тільки невеликий відкритий простір слугував межею між двома рядами індиго. Якби я був на одному рівні з полем, то зовсім не побачив би злодійкуватого мулата, але я був вище і міг стежити за його переміщенням. Часом він зупинявся і підтягував до себе цуценя – тоді воно здіймало відчайдушний вереск, наче від сильного болю. Коли мулат підліз ближче, я побачив, що він смикав цуценя за вуха.

За п'ятдесят кроків од мулата з маїсу показала величезна рептилія і поплазувала по плантації індиго. Цієї миті мене наче осяяло – я все зрозумів. Я більше не думав про злих демонів і духів. Таємниця була розкрита: мулат просто приманював алігатора щенням!

Я здивувався, чому раніше до цього не дотумкав. Адже я вже чув про це від людей, яким можна було вірити, – від самих мисливців, що ловили алігаторів. Вони часто заманювали їх за допомогою такої наживки і розповідали, що плазуни готові не одну милю повзти за собакою, яка скавулить, особливо старі самці. Гікмен вважав, що вони сприймають вереск собаки за крик власного дитинчати, якого ці безжальні батьки зазвичай із задоволенням пожирають.

Та крім цієї жахливої особливості алігаторів добре відомо, що їхня улюблена здобич – собаки. У нещасного гончака, який у запалі гонитви за дичиною наважиться поплисти через потік або лагуну, є всі шанси потрапити в пащу цього потворного звіра.

Таємницю розкрито – принаймні я збагнув, що змушувало алігатора повзти за мулатом. Але в мене було ще одне питання: з якою метою мулат проробляв цей дивний маневр?

Побачивши, як він поліз рачки, я вирішив, що Джек хоче дістатися будинку непомітно. Аж раптом мені спала на думку ще одна ідея. Я звернув увагу на те, що він часто і з острахом озирався, ніби хотів сховатися від алігатора.

Я також помітив, що мулат раз у раз змінював напрямок, ніби хотів створити бар'єр із рослин між собою і алігатором.

Ну, мабуть, це якась його дика фантазія. Він дізнався про цікавий спосіб

приманювання алігаторів – можливо, старий Гікмен показав йому, як це робиться. Або він сам дотумкав до цього, спостерігаючи за алігаторами під час вирубки лісу поблизу боліт. До будинку він вів алігатора з якоюсь дивною метою – може, хотів показати його своїм товаришам, або просто покепкувати над ними, або влаштувати бій між алігатором і собаками, або щось у цьому дусі.

Я не міг розгадати його намірів і, певно, не став би про це й думати, якби дві три невеличкі обставини не привернули моєї уваги. Мене вразила наполегливість, із якою діяв мулат. Він не шкодував ні сил, ні часу. Правда, день був не робочий, а святковий, і Жовтий Джек міг робити все, що йому заманеться. Проте він нізачо б не встав у таку рань, бо ж витрачені ним зусилля аж ніяк не відповідали його ліні. Щось важливе спонукало його діяти. Але що саме? Я просто губився в здогадах.

Спостерігаючи за ним, я відчував, що мені якось не по собі. Це відчуття неможливо передати, і я можу пояснити його хіба тільки тим, що мулат був лихою, недоброю людиною. Я знав, що він здатний на всяку підлість. Та якої шкоди збирався він завдати за допомогою алігатора? Адже на суші ніхто їх не боїться, тут вони цілком безпечні.

Якби не якесь шосте чуття, я облишив би стеження і знову зайнявся оленями, що вже підійшли майже до мого укриття. Та я подолав спокусу і продовжив слідкувати за мулатом.

Невдовзі я все зрозумів. Жовтий Джек наблизився до краю басейну, але не увійшов до нього. Обігнувши зарості, він попрямував до апельсинового гаю. У цьому місці була хвіртка; мулат увійшов до неї і залишив відчиненою. Час від часу він знову примушував цуценя вищати, хоча в цьому не було особливої потреби – тепер алігатор був зовсім близько.

Я вже мав змогу як слід розгледіти жахливого звіра. Він не належав до великих алігаторів, хоча від носа до кінця хвоста мав із дванадцять футів. Алігатор плазував, чіпляючись за землю пазурами широких перетинчастих лап. Його шорстка синювато-коричнева шкура була вкрита слизом, що виблискував на сонці, а між ромбоподібними лусочками поналипали великі грудки болота. Певне, алігатор був добряче зворохоблений, бо при кожному русі собаки страшенно лютував. Він підводився на своїх потужних лапах, задирав голову, ніби намагаючись як слід розгледіти здобич, розтинав хвостом повітря і роздувався майже вдвічі вшир. А ще він видавав звуки, що нагадували віддалений грім, а запах мускусу, що йшов від нього, сповнював повітря задушливими випарами. Годі навіть уявити щось огидніше за це чудовисько! Навіть легендарний дракон навряд чи виглядав жахливіше.

Не зупиняючись, алігатор поволочив своє довге тіло через хвіртку. Далі зелене листя сховало від мене огидного плазуна.

Я перевів погляд у бік будинку, далі спостерігаючи за мулатом. Звідси я міг бачити майже весь басейн. Між апельсиновим гаєм та великим басейном був штучний ставок, завширшки всього кілька ярдів. Дно його покривала вода, яку накачували насосом із головного басейну. Це був так званий "черепашачий садок", де спеціально відгодовували черепах для столу. Мій батько зберіг свою вірджинську гостинність, а у

Флориді такі вишукані ласощі досить легко роздобути.

Черепашачий садок сполучався з басейном. Я бачив, як Жовтий Джек наближається до ставка. Він тримав цуценя в руках і весь час примушував його вищати.

Мулат підійшов до сходинок, що вели до басейну, зупинився і озирнувся. Я помітив, як спершу він подивився в бік будинку, а потім, з очевидним задоволенням, у той бік, звідкіль прийшов.

Певно, алігатор був дуже близько від нього, бо мулат без вагання жбурнув цуценя у воду. Потім, пройшовши по краю черепашачого садка, зник з очей в апельсиновому гаю.

Щеня, потрапивши в холодну воду, скавчало і відчайдушно борсалось, збиваючи воду лапами. Та недовго йому довелося боротися за життя. Алігатор швидко наближався до ставка. Він кинувся у воду, з блискавичною швидкістю ринув на середину і, схопивши жертву своїми страшними зубами, миттєво зник під водою.

Кілька хвилин я стежив за рухами чудовиська в прозорій воді. Але скоро, керуючись інстинктом, алігатор пірнув в одну з глибоких ям і зник.

Розділ VIII

Королівські грифи

"То он що ти надумав, мій жовтий друже! Це таки помста. Але ти за це поплатишся, мерзенний негіднику! Ти не знаєш, що за тобою стежать! Ти пошкодуєш про свою диявольську затію раніше, ніж настане ніч!"

Так я собі думав, розгадавши, як мені здавалося, намір мулата. У ставку плавало багато красивих рибок – золотих і срібних – і червоних форелей. Це були улюбленці моєї сестри. Зазвичай вона щодня відвідувала їх, годувала і дивилася, як вони граються. Вона милувалася їхніми танцями і стрибками у воді. Вони добре знали її, зграйкою пливли за нею навколо всього басейну і навіть брали корм із її рук. Сестра дуже любила сама годувати рибок.

Ось у чому полягала помста мулата! Він чудово знав, що алігатор харчується рибою, – це його природна їжа. Знав, що незабаром усі мешканці ставка стануть здобиччю плазуна. Це зубасте чудовисько спустошить весь заповідний ставок і знищить сотні бідолашних істот. Це дуже засмутить власницю рибок, на радість Жовтому Джеку.

Я знав, що мулат ненавидів мою сестру. Він аж кипів при згадці про її втручання в історію з Віолою, після якої його покарали батогами. Були й інші причини. Вірджинія прихильно ставилася до його суперника, який упадав за кварталонкою, а Жовтому Джеку вона заборонила навіть наближатися до Віоли.

І хоча мулат зовні не виявляв своїх почуттів – він не насмілювався на це, – я знав, що він ненавидить сестру. Свідченням цього було вбивство лані, а те, що відбулося сьогодні, слугувало зайвим доказом його нестримної люті.

Жовтий Джек розраховував, що алігатор винищить рибу. Звичайно, він розумів, що з часом страшного звіра знайдуть і вб'ють, зате рибок буде знищено.

Ніхто ніколи не здогадався б, хто заманив сюди алігатора. Вже не раз ці плазуни

прилазили до ставка з річки або сусідніх лагун, мабуть, через незбагнений інстинкт, що змушує прямувати до води.

Таке, на мою думку, замислив Жовтий Джек. Згодом виявилось, що я вгадав лише наполовину. Я був ще такий молодий і недосвідчений, що не міг уявити, до якої межі здатна дійти людська злоба.

Першим моїм бажанням було піти за мулатом додому, сповістити про те, що він зробив, і покарати його, а потім повернутися з людьми до ставка, щоб знищити алігатора, перш ніж той встигне вижерти риб.

Та мене відволікли олені. Стадо з вожака з гіллястими рогами та кількох самок паслося неподалік басейну. Олені були за якихось двісті ярдів од мене. Надто велика спокуса. До того ж я згадав, що обіцяв матері принести свіжину до обіду. Обіцянку треба виконати. Я мушу добути оленину!

Тепер можна було ризикнути. Алігатор уже поснідав, проковтнувши ціле цуценя. Протягом кількох годин він навряд чи потурбує веселі зграйки рибок. Я бачив, як Джек повернувся додому – це означало, що будь якої миті я знайду його, тож уникнути покарання мулату не вдасться.

Ці думки змусили мене відмовитися від початкового плану, і я цілком зосередився на оленях. Тим часом вони знову трохи віддалилися, та так, що я вже не міг стріляти. І я терпляче чекав, сподіваючись, що тварини знову підійдуть.

Але марно. Олені бояться ставків. Вони вважають вічнозелений острівець небезпечним місцем, тож зазвичай тримаються осторонь від нього. І це логічно: саме звідти оленів найчастіше вітає дзвінкий звук індіанського лука або подібний до удару батога тріск рушниці мисливця. Саме звідти наздоганяє їх смертельна стріла або куля. Бачачи, що олені не наближаються, а навпаки, відходять далі, я вирішив нацькувати на них гончаків і спустився зі скелі на рівнину.

Там, опинившись на відкритій місцевості, я відразу спустив із прив'язі собак і з криком погнав уперед.

Яке ж то було чудове полювання! Ніколи ще олені не бігли так прудко, як це стадо під проводом старого ватажка. Собаки майже наздоганяли їх. Савану завширшки з милю вони перетнули мало не за кілька секунд. Усе це я чудово бачив, адже траву на цій ділянці прерії згризла худоба і тут не росло жодного куща. Це було шалене змагання на швидкість між собаками і оленями. Олені мчали так стрімко, що я вже починав сумніватися, чи добуду дичину. Однак мої сумніви швидко розвіялися. На краю савани полювання нарешті закінчилося. Один із собак раптом зробив стрибок і вп'явся у горло самиці, інші собаки оточили її. Я чимдуж побіг до гончаків, і через десять хвилин уже оббілював самицю. Задоволений собаками, полюванням і власними подвигами, завдавши вбиту оленицю на спину, я з тріумфом поспішив додому, радіючи, що зумів дотримати обіцянки.

Раптом на залитій сонцем савані я побачив тінь від крил. Я звів голову. Наді мною кружляли два великі птахи, що летіли не надто високо і не прагнули піднятися вище. Вони описували широкі спіралі, спускаючись дедалі нижче з кожним колом.

Спочатку сонячні промені засліплювали мене, і я не міг розрізнити, що за птахи шуміли крилами наді мною. Я повернувся і став проти сонця, завдяки чому зміг як слід розгледіти жовтувато біле оперення птахів. По ньому я визначив, що це грифи, точніше так звані королівські грифи, – найкрасивіші птахи з поміж грифів. Я навіть схилиюсь до думки, що це найкрасивіші птахи на землі. У кожному разі, грифи посідають одне з найпочесніших місць у світі орнітології.

Ці птахи – уродженці Країни Квітів – не летять далеко на північ. Вони мешкають у зелених болотистих низинах, порослих високою травою, так званих "вічних болотах", у диких саванах Флориди, у льянос річки Оріноко і на рівнинах Апуре. Є місця у Флориді, де їх годі побачити. Їх поява поблизу плантацій завжди привертає увагу, так само як поява орла; проте на інші види: грифів індичок та грифів урубів – ніхто не звертає уваги, як і на ворон.

На доказ того, що грифи – рідкість, можу сказати, що моя сестра ніколи не бачила поблизу жодного з них, хоча їй було вже дванадцять років і вона народилася у Флориді. Правда, вона ще ніколи не виїжджала далеко від дому і навіть рідко залишала межі плантації. Я згадав, що сестра не раз висловлювала бажання подивитися на цих прекрасних птахів зблизька, і вирішив потішити її. Птахи спустилися так низько, що чітко було видно їхні жовті шиї, коралово червоний гребінь на голові і помаранчеві складки під дзьобом. Вони були дуже близько від мене, на відстані прицілу моєї рушниці, проте летіли так швидко, що тільки дуже вправний стрілець поцілив би в них кулею. Я не наважувався вистрілити, боячись схибити. Тут мені на думку спала одна ідея, і я миттю виконав задумане. Я помітив, що грифів приваблює туша самки, яку я ніс на плечах. Ось чому вони кружляли наді мною. План мій був вельми простий. Я поклав тушу на землю, а сам відбіг до дерев, що росли за п'ятдесят ярдів. Довго чекати не довелося. Нічого не підозрюючи, грифи стали знижуватися. Щойно один із них торкнувся землі, я вистрілив, і чудовий птах замертво впав на траву. Інший гриф, сполюшений пострілом, майнув над верхівками кипарисів і зник з очей.

Я знову завдав самицю на плечі, птаха взяв у руки і попрямував до будинку. Серце моє радіщами раділо. Я відчував подвійне задоволення – від подвійної радості, яку мав принести. Я потішу двох найдорожчих серцю людей – любих матусю і сестру.

Я швидко перетнув савану і опинився в апельсиновому гаю. Через хвіртку не пішов, а переліз через паркан. Я був такий щасливий, що мій вантаж здавався легким, як пір'їнка; радісно йшов навпростець, розсовуючи гілки, що вгиналися під вагою плодів, і збиваючи по дорозі золоті кулі. Кому є діло у Флориді до кількох збитих апельсинів!

Коли я підійшов до клумб, матуся була на веранді й привітала мене радісним вигуком. Я кинув здобич до її ніг.

– Що це за птах? – запитала вона.

– Це королівський гриф – подарунок для Вірджинії. Де вона?.. Ще не прокинулась? От маленька ледащиця! Я підіду і розбуджу її. Сором спати – такий чудовий ранок!

– Ні, Джордже, вона вже з годину як прокинулась. Трохи погралась у саду і пішла.

– А де вона? У вітальні?

- Ні, вона пішла купатися.
- Купатися?
- Так, з Віолою. А що?
- О мамо, мамо!..
- Що таке, Джорде?
- Боже мій! Алігатор!

Розділ IX

Купання

- Жовтий Джек! Алігатор!

Це все, що я спроможний був вичавити. Мати благала мене пояснити їй, що сталося, але я більше не міг вимовити жодного слова. Охоплений божевільним страхом, я кинувся бігти, залишивши матір у невіданні й паніці, в якій перебував сам.

Я мчав до басейну не звивистою стежкою, а навпростець, перестрибуючи через усі перешкоди, що траплялися на шляху. Я перемахнув через огорожу і як вихор майнув через апельсиновий гай. Пам'ятаю, що чув хрускіт гілок, а ще на землю падали збиті мною апельсини. Мої вуха вловлювали кожен звук.

Шум позаду мене все посилювався. Я чув сповнений відчаю голос матері. Її крики сполохали весь будинок, збіглися слуги і служниці. Собаки, стривожені раптовою метушнею, здійняли гвалт. Домашні та співочі птахи пронизливо кричали.

Усі ці звуки долинали з плантації. Але не це мене хвилювало, я прислухався до звуків біля басейну. І ось почув сплеск води і ясний сріблястий голосок сестри! "Ха ха ха!" - дзвінко сміялася вона. Слава богу, сестра була ще неушкоджена!

Я зупинився і щосили загорлав:

- Вірджиніє! Вірджиніє!

Я нетерпляче чекав відповіді. Але відповіді не було: можливо, плескіт води заглушав мій голос?

Я покликав ще раз, уже голосніше:

- Вірджиніє! Сестро! Вірджиніє!

Цього разу мене почули:

- Хто мене кличе? Це ти, Джордже?

- Так, це я, Вірджиніє.

- Що ти хочеш, братику?

- Сестро, негайно виходь з води!

- А навіщо? Хіба приїхали гості?.. Так рано? Ну, нехай почекають, любий Джордже. Піди і розваж їх чимось. А я ще хочу поплавати - такий чудовий ранок і вода - диво! Правда, Віоло? А нумо, попливімо ще раз навколо ставка!

Знову почувся сплеск і веселий сміх сестри та її служниці.

Я закричав щосили:

- Вірджиніє, люба! Заради бога, виходь швидше!

Раптом веселі голоси змовкли, долинув короткий, уривчастий вереск, а потім, майже миттєво, відчайдушний крик. Я зрозумів, що це відповідь на мій заклик.

Моє прохання могло збентежити сестру, але тепер у її голосі я чув жах. Я розібрав слова Вірджинії:

– Віоло, поглянь! Яке чудовисько! Боже мій, воно пливе сюди! Рятуйте! Джордже, на допомогу! Врятуй, врятуй мене!

Я дуже добре зрозумів значення цих незв'язних слів та відчайдушних криків, і гукнув у відповідь:

– Біжу, сестро, біжу!

Я блискавично кинувся через кущі, що відокремлювали мене від басейну. Та чи не запізно? Можливо, це крик агонії, і сестра вже в пащі алігатора?

За десять стрибків я вискочив з гаю. Скотившись із берега черепашачого садка, я опинився на краю басейну. Перед моїми очима постала жахлива картина.

Сестра пливла від середини басейну до берега, біля якого по коліна у воді стояла квартеронка, розпачливо заламуючи руки в істериці. Позаду сестри я бачив гігантського плазуна; його тіло, передні лапи і кігті добре було видно в прозорих хвилях, з води виступали луската спина і плечі, ще вище стирчали морда і хвіст. Хвостом алігатор збивав на поверхні басейну білу піну. До наміченої жертви йому залишалося не більше десяти футів. Жахливі щелепи майже торкалися зеленої спіднички, яка, мов шлейф, тяглася за сестрою по воді. Щосекунди алігатор міг рвонути вперед і схопити її.

Сестра пливла з усіх сил. Вона добре плавала, але навряд чи це могло їй допомогти. Купальний костюм тільки заважав їй. Алігатор міг схопити Вірджинію будь якої миті – варто було йому тільки докласти невеличкого зусилля. Та поки він її не чіпав.

Це й досі дивує мене. Поведінка алігатора й донині залишається загадкою. Можливо, він був певен, що жертва вже належить йому, і, як кішка, що грає з мишею, насолоджувався усвідомленням своєї влади.

Все це я встиг подумати за мить – поки зводив курок.

Я прицілювся і вистрілив. На тілі алігатора є тільки дві ділянки, вразливі для кулі, – очі й місце біля серця, під передньою лапою. Я мітив в око, але поцілюв у плече. Від жорсткої лускатої шкіри куля відскочила, як від гранітної скелі. У ромбоподібних лусочках вона залишила тільки білясту подряпину – і все!

Гра набридла чудовиську. Постріл, мабуть, завдав йому болю. Принаймні він спонукав його до рішучіших дій і змусив зробити останній стрибок.

Вдаривши по воді широким хвостом, алігатор кинувся вперед. Його величезна щелепа роззявилася так, що видно було здоровезну червону пащу. Наступної миті сестрина спідниця опинилася в його жахливих зубах.

Я кинувся у воду і поплив з рушницею в руці. Але вона мені заважала. Я кинув її, і зброя пішла на дно.

Вірджинію я схопив у ту мить, коли алігатор готовий був потягти її під воду.

Я з усіх сил намагався втриматися разом із сестрою на поверхні води. Зброї у мене вже не було. А якби й була, я не міг би нею скористатися: адже обидві руки в мене були зайняті.

Я кричав щодуху, сподіваючись налякати алігатора і змусити випустити здобич. Та все марно: він міцно тримав свою жертву.

О боже! Алігатор потягне нас обох під воду, втопить і роздере!

Та раптом почувся сплеск. Хтось із великої висоти сміливо стрибнув у ставок – смагляве обличчя з довгим чорним волоссям, груди, прикрашені яскравими блискітками, розшитий намистом одяг. Чоловік? Хлопчик?

Хто ж був цей незнайомий юнак, що кинувся нам на допомогу?

Він плив уже близько від нас і нашого страшного ворога. Погляд юнака був сповнений енергії і рішучості. Він не вимовив жодного слова. Однією рукою уперся в плече величезного плазуна і раптом стрибнув йому на спину. Він зробив це дуже вправно, наче вершник заскакує в сідло.

У його руці зблиснув ніж, лезо якого встромилося в око алігатора.

Чудовисько заревло від болю. Вода спінилась під ударами його хвоста, і фонтан бризок здійнявся над нами. Алігатор випустив свою здобич, і я поплив із сестрою до берега.

Я повернувся і побачив неймовірну картину: алігатор пірнув на дно разом із відважним вершником на спині. Цей юнак загинув! Загинув!

З такими гіркими думками я продовжував плисти. Вибравшись на берег, я поклав на землю непритомну сестру. Потім знову озирнувся.

О радість! Незнайомець випірнув із води і попрямував до берега. На протилежному боці басейну спливла огидна туша чудовиська. Алігатор з несамовитою люттю бився в передсмертній агонії.

На щастя, сестра була ціла й неушкоджена. Спідниця, що роздулась на воді, врятувала її. Я помітив лише неглибокі подряпини на ніжній шкірі Вірджинії. Тепер вона була в дбайливих руках, на неї дивилися люблячі очі, їй говорили ласкаві слова; її обережно підняли і понесли з того місця, де вона мало не загинула.

Розділ X

Метис

Алігатора доби́ли і, на превелике задоволення всіх негрів плантації, витягли на берег.

Ніхто не міг збагнути, як він потрапив у ставок, адже я нікому про це не сказав. Усі думали, що алігатор забрів сюди з річки або лагуни, як це іноді траплялося й раніше. І Жовтий Джек, який узяв найактивнішу участь у знищенні страшного звіра, кілька разів висловив це припущення. Негідник і не підозрював, що його таємницю розкрито! Я вважав себе єдиною людиною, що знала її. Та я помилявся.

Слуги повернулися додому з переможними вигуками, тягнучи на мотузках величезну тушу алігатора. Я залишився наодинці з нашим хоробрим рятівником, аби висловити йому свою вдячність.

Мати, батько – всі дякували йому і захоплювалися його мужністю. Навіть сестра, прийшовши до тями, сказала йому кілька теплих слів подяки.

Він мовчав. Лише усмішкою і легким поклоном відповів на наші щирі слова. За

віком він був ще хлопчик, але тримався серйозно, як чоловік.

Він був приблизно моїх літ і зросту, чудової статури і дуже вродливий. За кольором обличчя не можна було сказати, що він чистокровний індіанець, хоча й носив індіанський одяг. Шкіра у нього була більше смаглява, ніж бронзова, – очевидно, це був метис.

Орлиний ніс надавав йому схожості з цим птахом – така показна особливість деяких північноамериканських племен. Його очі, зазвичай м'які і лагідні, миттю спалахували. Коли він був збуджений, вони, як я вже зауважив, палали грізним вогнем.

Домішка крові білої раси пом'якшила його різкі, але правильні риси індіанського типу, які зберігали вираз героїчної величі. Його чорне волосся було красивіше, ніж у індіанця, і таке ж блискуче та густе. Весь вигляд дивного незнайомця свідчив про те, що цей благородний і привабливий юнак за кілька років перетвориться на дуже вродливого чоловіка. Навіть зараз він вирізнявся такою неповторною своєрідністю, що, раз побачивши, його вже не можна було забути.

Я сказав, що одягнений він був як справжній індіанець. Проте його костюм був зроблений не зі шкур, здобутих на полюванні. Штани з оленьчої шкіри вже давно зникли у Флориді. На ньому були штани з червоного сукна і сорочка зі строкатої бавовняної тканини. Тільки мокасини були зроблені з дубленої оленьчої шкіри. Усе це було пишно оздоблено вишивкою і бісером. Ще на ньому виділявся шитий пояс – бампум, а на голові пов'язка, прикрашена трьома пір'їнами грифа, якого індіанці так само шанують, як і орла. Шию метиса обвивало намисто з різнобарвних намистин, а на грудях виблискували один над одним три срібні півмісяці.

Ось і весь наряд юнака. Попри те, що індіанець змок до рубця, вигляд він мав вельми благородний.

– Ви впевнені, що не поранені? – запитав я його ще раз.

– Звісно, певен. Немає жодної подряпини.

– Але ви змogli. Дозвольте запропонувати вам перевдягнутися. Мені здається, що мій одяг буде вам упору.

– Дякую. Та я не звик носити такий одяг. Сонце добре припікає, і я скоро обсохну.

– Зайдіть до нас підкріпитися!

– Я недавно їв.

– Може, вип'єте вина?

– Ні, дякую. Я п'ю тільки воду.

Я не знав, що й казати своєму новому знайомому. Він відмовлявся від гостинності, але все ще стояв біля мене. Не хотів заходити до будинку і водночас не виявляв бажання піти від мене.

То чого ж він чекав? Нагороди за свій учинок? Чогось більш суттєвого, ніж похвали і люб'язності?

Мені це здалося досить імовірним. Хай який цей хлопець привабливий, все ж він індіанець. Доста йому вже похвал. Індіанці не люблять пустих слів. Можливо, він чекав чогось іще – цілком природно. Так само природно було, що я подумав про це.

Я швидко вийняв з кишені гаманець і поклав йому в руку. Але за мить гаманець уже був на дні ставка.

- Я не просив у вас грошей! - обурився він, пожбуривши долари у воду.

Мені стало прикро і соромно. Я кинувся у ставок і пірнув. Проте не по гаманець, а по рушницю, яку побачив на кам'янистому дні.

Я дістав її і, вибравшись на берег, подав метису.

Він якось особливо всміхнувся, і я зрозумів, що виправив свою помилку і зламав його гордість.

- Тепер моя черга, - мовив він. - Дозвольте мені дістати ваш гаманець і попросити вибачення за грубість.

Не встиг я зупинити його, як він пірнув у воду. Незабаром уже подавав мені гаманця.

- Це чудовий подарунок, - сказав метис, розглядаючи рушницю. - Аби вам подарувати щось у відповідь, мені треба побувати вдома. У нас, індіанців, тепер небагато знайдеться того, що цінують білі люди, крім нашої землі! (Ці слова він вимовив з особливим наголосом.) Наші вироби, - провадив він, - порівняно з вашими нічого не варті. Для вас це лишень цікаві дрібнички. Але стривайте... ви ж мисливець? Можливо, ви візьмете мокасини і патронташ? Маюмі робить їх дуже добре.

- Маюмі?

- Моя сестра. Ви побачите, що в мокасинах значно зручніше полювати, ніж у важких чоботях, які ви носите. У них можна безшумно рухатися.

- Найважливіше те, що я отримаю мокасини в подарунок від вас!

- Я дуже радий, що це принесе вам задоволення. Маюмі зробить вам і мокасини, і патронташ.

"Маюмі! - повторив я про себе. - Чарівне, незнайоме ім'я! Невже це вона?"

Я згадав прекрасну дівчину, яку зустрів на стежині в лісі. Це була мрія, небесне видиво - вона здавалася надто вродливою, аби бути земним створінням.

Це видиво з'явилося мені у вигляді дівчини індіанки, коли я блукав у лісах і запашних гаях. Я побачив її на квітучій зеленій галявині. Це було одне з тих місць південного лісу, які природа прикрасила з особливою щедрістю. Дівчина здавалася невід'ємною частиною цієї чудової картини.

Не встиг я як слід роздивитись її, як вона зникла. Я помчав за нею, та марно. Мов безтілесний привид, вислизнула вона по заплутаному лабіринту стежок у гаю, і більше я її не бачив. Але її образ закарбувався в моїй пам'яті. Відтоді я мріяв про це чарівне видиво. Можливо, то була Маюмі?

- Як вас звати? - запитав я юнака, що вже зібрався було йти.

- Білі звуть мене Пауел - так звали мого покійного батька. Він був білий. Мати моя жива. Немає потреби говорити, що вона індіанка... Мені вже час іти, - додав він перекодя. - Але спершу дозвольте спитати вас щось. Це може здатися вам зухвалим, але я маю на те свої причини. Чи немає серед ваших рабів дуже злого, який вороже ставиться до вашої сім'ї?

- Мабуть, є. Принаймні у мене є підстави підозрювати його.

- Чи зумієте ви впізнати його сліди?

- Гадаю, що впізнаю.

- Тоді ходімо зі мною!

- Не треба. Я здогадуюся, куди ви хочете вести мене. Я знаю все: він заманив сюди алігатора, щоб занапастити мою сестру.

- Уф! - здивовано вигукнув молодий індіанець. - Звідки ви дізналися про це?

- Я бачив, усе бачив он із тієї скелі. А ви як дізналися?

- Я йшов по сліду - людини, собаки і алігатора. Я полював на болоті і побачив сліди. Я запідозрив щось недобре і пішов через поле. Дістався до заростей і почув крики. І ось підоспів саме вчасно. Уф!

- Так, в останню мить, інакше негідникові вдавсь б його мерзенний задум. Але не турбуйтеся, друже мій, його покарають!

- Добре. Він заслуговує на це. Сподіваюся, ми ще зустрінемося!

Ми обмінялися ще кількома словами і попрощалися, міцно потиснувши один одному руки.

Розділ XI

Полювання

Більше я не сумнівався у злочинних діях мулата. Головним його замислом було не знищення риби. Заради такої дрібниці він не став би докладати таких зусиль. Ні, він замишляв щось значно жахливіше, то був добре продуманий план помсти: він прагнув знищити мою сестру або Віолу, або й обох одразу!

Таке припущення здавалося жахливим, але всі докази переконливо свідчили не на користь мулата. І молодий індіанець одразу розгадав намір Жовтого Джека. У цю пору року сестра купалася чи не щодня, і всі на плантації знали її звички. Мене поглинуло полювання на оленів. Звісно, за інших обставин я діяв би геть інакше. Та кому могло спасти на думку, що затівається такий жахливий злочин? Підступність мулата відповідала його злобній вдачі. Якби не знайшлося випадкових свідків, задум міг би здійснитися, і сестра стала б його жертвою. Хто б тоді встановив винуватця злочину? Усі вважали б, що алігатор - єдина причина загибелі сестри. Нікому б і на думку не спало підозрювати мулата. Адже жовтий негідник придумав усе з диявольською кмітливістю.

Я спалахнув од гніву. Моя бідолашна, безвинна сестра! Вона й гадки не мала про мерзотний задум, через який її життю загрожувала така страшна небезпека. Вірджинія знала, що мулат недолюблює її, але й гадки не мала, що він відчуває до неї таку сатанинську ненависть. Більше я не міг стримувати люті. Злочинця слід негайно покарати! Треба зробити так, аби він більше ніколи не повторив подібного замаху! На яке покарання він заслуговує, зараз я не думав. Нехай це питання вирішать старші. Батоги не допомогли; можливо, його виправлять кайдани... та в кожному разі його потрібно вигнати з плантації. Я не думав про страту, хоча негідник і заслужив її. Вихований гуманним батьком, я не міг дійти до такої крайності, хоч і нетямився з люті.

Я вважав, що достатньо покарати злочинця батогами, закувати його в кайдани і відправити до в'язниці, у форт святого Марка або святого Августина.

Я знав, що це питання вирішуватиме не тільки мій батько, що в суді візьмуть участь усі навколишні плантатори і що треба швидше зібрати їх на раду. Поза сумнівом, розглядом цього злочину займуться суворіші судді, ніж поблажливий господар мулата. Я більше не роздумував і вирішив, що суд має відбутися негайно. Тому я побіг додому навпростець, продираючись крізь хащі, аби все розповісти батькові.

Та не встиг я й кількох кроків ступити, як почув біля себе якийсь шелест. Навколо не було жодної душі, але, вочевидь, хтось пробирався між деревами. Може, хтось із рабів, користуючись таким переполохом, надумав поласувати апельсинами.

Усе це здалося мені дрібницею порівняно з тими думками, що роїлись у моїй голові. Я тільки гукнув незнайомця і, не отримавши відповіді, пішов далі. Підійшовши до будинку, побачив батька і наглядача над рабами під великим навісом. Тут був і ловець алігаторів старий Гікмен, і кілька сусідів, що випадково заїхали до батька у справах. Я докладно розповів про ранкову подію. Всі стояли мов уражені громом. Гікмен одразу ж припустив, що, ймовірно, все так і було, хоча ніхто й не сумнівався у правдивості моїх слів. Єдиний сумнів міг бути лише щодо намірів мулата. Невже він хотів знівечити людське життя? Важко було повірити в таку нечувану жорстокість. Та невдовзі і ці сумніви розвіялися. Знайшовся свідок, який підтвердив і доповнив мої слова. Ним був Чорний Джек.

Цього ранку – всього півгодини тому – він помітив, як Жовтий Джек видирався на найвищий дуб, звідкіля добре видно греблю. Це було саме тоді, коли "біла міс" і Віола пішли купатися. Жовтий Джек бачив, як вони увійшли в воду.

Обурений такою негідною поведінкою, негр окрикнув мулата, аби той зліз із дерева, і пригрозив, що поскаржиться на нього. Та мулат відповів, що збирає жолуді – улюблені ласощі всіх мешканців плантації. І тільки після того, як негр повторив свою погрозу, Жовтий Джек нарешті спустився на землю, але в руках у нього не було жодного жолудя.

– Та не по жолуді він туди поліз, маса Рендольфе. Цей жовтий нероба замишляв погану справу, – підсумував Чорний Джек.

Тепер уже не було сумнівів у злочинному намірі мулата. Він виліз на дерево, аби переконатися, що звершився замислений ним злочин; він бачив, як дівчата увійшли в басейн; знав про небезпеку, що таїться у воді, і навіть пальцем не ворухнув, щоб допомогти їм або підняти тривогу. Навпаки, він чи не останній прибіг до ставка, коли дівчата кликали на допомогу. Це стверджували багато свідків. Усі докази були проти нього.

Розповідь Чорного Джека всіх збентежила. Білі і чорні, господарі і раби – всі були обурені жахливим злочином. Зусібіч лунали крики: "Де Жовтий Джек?"

Негри, білі, мулати – всі кинулися на пошуки, всі жадали зловити Жовтого Джека, щоб покарати цю потвору.

Та куди ж він зник? Його голосно кликали, йому наказували, йому погрожували. Та

марно: відповіді не було. Де ж він? Обшукали все: стайні, прибудови, кухню, хатини негрів, навіть комору для зерна, але мулата ніде не було. Куди ж він зник? Його бачили, коли він допомагав тягнути алігатора. Люди притягли вбитого звіра до кошар і кинули на поживу свиням. Жовтий Джек сумлінно допомагав у роботі, але де він був тепер – ніхто не відав.

І тут я згадав про шурхіт в апельсиновому гаї. Чи не там ховався Жовтий Джек? Тоді він міг підслухати мою розмову з молодим індіанцем, або принаймні останню її частину, і зараз міг бути вже далеко звідси.

Стали прочісувати апельсиновий гай і зарості навколо басейну, та марно: мулат як крізь землю провалився. Тоді я надумав піднятися на вершину скелі, мій спостережний пункт, і відразу побачив утікача: він пробирався поповзом через плантацію індиго до маїсового поля. Далі я не став стежити за ним, зістрибнув зі скелі і помчав у погоню. Мій батько, Гікмен та решта побігли за мною.

Погоня була відкритою, тож із наших криків Жовтий Джек зрозумів, що його переслідують. Ховатися далі було безглуздо – він звівся на рівні ноги і побіг щодуху. Незабаром мулат досяг маїсового поля; крики переслідувачів лунали в нього за спиною.

Хоча я був ще хлопчиськом, але біг швидше за всіх. Я знав, що неодмінно наздожену його, якщо тільки йому не вдасться зникнути з поля зору. Мабуть, він сподівався добігти до болота і пірнути в зарості пальмето – там йому легко вдалося б сховатися так, аби не знайшли.

Щоб цього не сталося, я чимдуж помчав йому навперейми і став попід самим лісом. Мені вдалося схопити мулата за полу куртки.

Звісно, це було геть нерозважливо, та мною заволоділо дике бажання схопити його! Я й не подумав, що він пручатиметься, хоча від людини, доведеної до відчаю, цього цілком можна було очікувати. Я звик до того, що всі мені корилися, тож сліпо вважав, що як тільки схоплю його, він покірно здасться. Проте помилився. Я геть знесилів од швидкого бігу і так ослаб, що не в змозі був утримати навіть кішку. Жовтий Джек миттю вислизнув із моїх рук. Я думав, що він утече, та натомість мулат рвучко розвернувся і, вихопивши ножа, встромив його в мою руку. Він мітив у серце, але в цю мить я випадково підняв руку і відвернув від себе фатальний удар.

Мулат удруге замахнувся ножем і знову встромив би його в мене, якби в боротьбу не втрутився третій учасник. Перш ніж смертоносне лезо торкнулося мене, сильні руки Чорного Джека обхопили мулата. Мерзотник оскажено пручався, намагаючись вирватися, та залізні обійми його одвічного суперника не розтискалися, поки не підбігли Гікмен і решта. Незабаром мулата зв'язали міцними ремнями, і тепер він лежав перед нами геть безпорадний.

Розділ XII

Суворий вирок

Звісно, поголос про ці події поширився далеко за межі нашого будинку. Уздовж річки тягнувся ряд плантацій, що належали до одного селища. Звістка про те, що

сталося в нас, рознеслася з неймовірною швидкістю, і за годину до нас почали з'їжджатися білі сусіди. Деякі з них – бідні мисливці, які жили на окраїнах великих плантацій, – прийшли пішки, а інші – плантатори і їхні наглядачі – прискакали верхи. Всі вони були озброєні рушницями й пістолетами. Сторонній спостерігач прийняв би їх за загони міліції, які з'їхалися на збір, хоча серйозний вираз їхніх облич міг би навести на думку, що вони зібралися відбивати напад індіанців на кордоні.

За годину прибуло з півсотні чоловіків – майже всі жителі селища. У справі Жовтого Джека було призначено суд. Судовий процес відбувався не у відповідності із суворими положеннями закону, хоча деякі юридичні формальності в дуже грубій формі все ж дотримувалися. Ці люди мали тут повну владу, вони були власниками землі та у подібних до цього випадках могли організувати своєрідний судовий трибунал. Вони обрали присяжних і суддю – нашого найближчого сусіда, Рінгольда. Мій батько відмовився брати участь у суді.

На попереднє слідство багато часу не знадобилося – факти свідчили самі за себе. Я стояв перед суддями з пов'язкою на пораненій руці. Усе було ясно – вину доведено. Мулат скоїв замах на життя білих. Це означало, що він заслуговував на смертну кару.

Та в який спосіб його стратити? Одні пропонували повісити; інші вважали цей вирок надто м'яким. Більшість схвалили пропозицію живцем спалити злочинця. До цього звірячого вироку приєднався і суддя.

Мій батько просив пом'якшити вирок – принаймні не мучити злочинця. Та жорстокі судді його не слухали. У всіх плантаторів часто втікали раби, що пояснювалося близькістю індіанців. І от рабовласники, закидаючи батькові надмірну м'якість, вирішили, що раби втікачі повинні отримати жорстокий урок. Першою жертвою буде Жовтий Джек, якого спалять живцем.

Так вони вирішили, такий вони оголосили вирок!

Усі вважають, що північноамериканські індіанці завжди катують своїх бранців. Та це помилка! У більшості достовірно засвідчених випадків жорстокість індіанців була відповіддю на якусь кричущу несправедливість, яку раніше було вчинено стосовно них, тож катування полонених було лише відплатою. Віддавна людська натура піддавалася спокусі помсти. Білих можна з таким самим успіхом звинувачувати в жорстокості, як і червоношкірих. Якби індіанці самі писали історію прикордонних воєн і захоплень їхніх земель, то весь світ змінив би свою думку про їхню так звану жорстокість.

Навряд чи у всій історії воєн між білими та індіанцями можна було знайти приклади такої жорстокості, з якою білі ставилися до негрів. Безліч негрів рабів були скалічені, катовані, страчені навіть за просту словесну образу і, звісно, за ляпас чи удар. Бо такий був закон, написаний білими людьми.

Жорстокість індіанців майже завжди була тільки відплатою. Та коли цивілізовані тирані катували людей, то помста аж ніяк не була приводом, яким можна виправдати їхні дії. Якщо ж це навіть була помста, то не природна спрага помсти, яка селиться у людському серці у відповідь на несправедливість, а просто тваринна лють, яку часто відчувають підлі й боягузливі тирані до слабких створінь, що перебувають у їхній владі.

Жовтий Джек скоїв тяжкі злочини і, безперечно, заслуговував на смерть. Проте судді вирішили ще й допитувати його. Мій батько і кілька інших сусідів протестували проти цього, але вони були в меншості, і жахливий вирок таки ухвалили. І ті, хто виніс його, віддали наказ до негайного виконання.

Негоже використовувати володіння джентльмена для виконання страти, тому вирішили відійти подальше від будинку, до озера. За двісті ярдів од берега знайшли підходяще дерево, і весь натовп попрямував туди слідом за засудженим. Жовтого Джека прив'язали до дерева і почали розкладати багаття.

Батько відмовився бути присутнім при страті. З нашої родини тільки я пішов за натовпом. Мулат побачив мене і вкрив лайкою, тріумфуючи, що зумів поранити. Мабуть, я був для нього запеклим ворогом. Я і справді став мимовільним свідком злочину Жовтого Джека, його засудили завдяки моїм свідченням, але я був не мстивий і готовий посприяти, аби він уникнув жахливої долі, принаймні тортур.

Ми підійшли до місця страти. Там уже метушився люд: хтось збирав хмиз і складав його навколо дерева, хтось розпалював вогонь. У натовпі лунали сміх і жарти, але долинали й вигуки, в яких явно відчувалася ненависть до всіх кольорових людей. Найбільше відзначався молодий Рінгольд, норавливий, жорстокий хлопець, який успадкував найгірші риси свого роду.

Я знав, що йому подобається моя сестра. Я часто помічав, що він звертав на неї особливу увагу і не приховував своїх ревнощів до її молодих друзів. Його батько був найбагатшим плантатором у всьому селищі, і гордовитий синок вважав себе всюди бажаним гостем. Я не думаю, що він подобався Вірджинії. Втім, напевно не можу сказати – питання надто делікатне, аби поставити його дівчинці підлітку, яка вважала себе дорослою панянкою.

Рінгольд не вирізнявся ні красою, ні шляхетністю. Певно, він був недурний, але дуже зарозуміло поводився з людьми, що мали нижчий соціальний статус, – звичайна риса синків заможних батьків. Усі позаочі казали, що він дуже мстивий. На додачу ще й тринькав гроші, тинявся по шинках найнижчого ґатунку, влаштовував півнячі бої.

Я не любив його і ніколи не прагнув спілкуватися з ним. Він був трохи старший за мене, але річ не лише в цьому – мені не до душі були його характер і вподобання. Та мої батьки були іншої думки. Вони привітно приймали Рінгольда вдома, вочевидь, вважаючи його своїм майбутнім зятем. Навіть не помічали його недоліків – блиск золота часто засліплює нас.

Цей юнак був із тих, хто наполегливо вимагав смерті мулата. Він жваво допомагав готуватися до страти. Почасти це пояснювалося вродженою безжальністю, бо молодого Рінгольда і його батька вважали жорстокими плантаторами, і для всіх рабів нашої колонії найстрашнішою погрозою була обіцянка продати їх "масі Рінгольду".

Та поведінку молодого Рінгольда можна було пояснити й інакше: він уявляв, що чинить по лицарськи, виявляючи дружні почуття до нашої сім'ї – а головне, до Вірджинії. Та він помилявся. Його жорстокість не могла викликати схвалення в нашій сім'ї. Та й навряд чи моя добра сестра за це нагородила б його привітною усмішкою.

Молодий метис Пауел також був тут. Почувши шум погоні, він повернувся і тепер стояв у натовпі, але участі не брав.

Рінгольд побачив індіанця, і в його очах я помітив дивний вираз. Він уже знав, що смаглявий юнак урятував Вірджинію, але вдячності до нього не відчував. Навпаки, в його грудях спалахнуло інше почуття: це було видно з презирливої посмішки, що майнула на його губах.

Це стало ще помітніше, коли він грубо звернувся до Пауела.

– Гей! Червоношкірий! – крикнув він. – А ти чому не береш участі в цій справі? Гей ти, червоношкірий, чуєш?

– Це ви до мене звертаєтесь? – з обуренням вигукнув метис, кинувши гордий погляд на кривдника. – Колір моєї шкіри кращий за ваш, боягузливий бовдуре!

У Рінгольда колір обличчя був жовтуватий – Пауел влучив у яблучко. Юний плантатор блискавично збагнув образу, але його так здивувала і обурила реакція індіанця, що на якусь мить у нього відібрало мову. Перш ніж Рінгольд спромігся вичавити бодай щось у відповідь, долинули крики:

– От дідько! Що там базікає цей індіанець?

– Повтори, що ти сказав! – верескнув Рінгольд, нарешті спам'ятавшись.

– Як на те ваша ласка: боягузливий бовдуре! – крикнув метис, наголосивши на останніх словах.

Та не встиг він це вимовити, як Рінгольд вистрілив, але куля пролетіла мимо. За мить противники кинулися один на одного. Зчепившись, вони впали на землю, та перевага була на боці метиса. Він опинився зверху, у його руці зблиснув ніж. Напевно, то були б останні жовчні слова Рінгольда, якби хтось із натовпу не примудрився вибити ніж із рук метиса. Кілька чоловіків кинулися розбороняти молодиків.

Хтось обурювався поведінкою індіанця і вимагав для нього смертної кари, але, на щастя, знайшлися люди з благороднішими уявленнями про справедливість. Вони були свідками того, як зухвало поведився Рінгольд, і, попри вплив і силу його сімейства, стали заперечувати проти цього вбивства. Я був готовий до останнього захищати метиса. Годі навіть уявити, чим би все це скінчилося... Та раптом хтось крикнув: – Жовтий Джек утік!

Розділ XIII

Полювання

Я озирнувся. Мулат і справді втік! Люди відволіклись на сутичку Рінгольда з індіанцем і забули про мулата. Ніж, який хтось вибив із рук Пауела, впав до ніг Жовтого Джека. Скориставшись здійсненою катавасією, він підняв його, розрізав мотузки, якими був прив'язаний до дерева, і кинувся навтьоки. Хтось намагався схопити мулата, але він, мов змія, вислизнув із рук і помчав до озера.

Це була божевільна спроба. Його або застрелять, або наздоженуть. Та хіба можна назвати божевіллям спробу уникнути вірної смерті – і якої смерті?!

У бік втікача загриміли постріли, спочатку з пістолетів, потім із рушниць. Рушниці лежали на землі або були притулені до дерев і парканів. Усі помчали по них. Стрілки

прицілювалися – чувся сухий тріск, схожий на навчальну стрільбу загону піхотинців. Серед білих було багато вправних стрільців, але важко поцілити в людину, що рятує своє життя. Імовірно, жоден постріл не влучив у ціль. Принаймні, коли дим розвіявся, ми побачили, що мулат кинувся в озеро і поплив.

Дехто кинувся заряджати рушниці, інші ж, бачачи, що спливає дорогоцінний час, кидали зброю, на бігу зривали з себе капелюхи, куртки, чоботи і стрибали у воду слідом за втікачем.

За кілька хвилин картина змінилася. Місце страти спорожніло. Одні юрмилися на березі – вони горлали і жваво жестикулювали. А решта – кількадесят чоловіків – мовчки пливли, і лише голови їхні стирчали з води. Далеко попереду – за п'ятдесят футів од них – виднілося чорне кучеряве волосся, жовті плечі і шия самотнього плавця, який докладав нелюдських зусиль, щоб урятуватися від переслідувачів.

То була дивна сцена! Щось нагадало мені полювання на оленя – оточений з усіх боків, він кидається у воду, а собаки з гавкотом сміливо пірнають услід. Тільки тут панувало ще більше збудження, люди й собаки полювали не на дичину, а на людину. Хорти й лягаві зі своїми господарями кинулися в погоню. І справді, це була дуже дивна сцена!

З берега й далі гриміли постріли: ті, хто залишався там, знову зарядили свої рушниці. Кулі раз по раз плюскали по воді недалеко від утікача, але жодна не наздогнала його. Він уже був далеко.

Мені все це видавалося якимось сном. Події змінювалися так швидко, що я майже не довіряв власним чуттям і сумнівався в реальності всього, що відбувається. Ось щойно злочинець, зв'язаний і безпорадний, лежав перед купою хмизу, який збиралися підпалити. Тепер же він був вільний і плив уперед, а його кати безнадійно відстали від нього. Зміна відбулася так швидко, що в неї важко було повірити. А між тим усе це здійснилося в мене на очах.

Минув якийсь час. Погоня на воді дуже відрізняється від погоні на суші. Це було питання життя і смерті, та утікач і його переслідувачі рухалися дуже повільно. Ті, що лишалися на березі, з півгодини спостерігали за цим незвичайним змаганням. Трохи стишилася лютя перших хвилин, але інтерес глядачів не слабшав; люди ще продовжували стріляти і хвилюватися, хоча, звісно, ні стрілянина, ні крики не могли вплинути на фінал цієї історії. Жодні заохочувальні вигуки не допомагали переслідувачам. Жодні погрози не змусили втікача пливти швидше...

Ми бездіяльно стовбичили на березі, тож мали достатньо часу для роздумів. Ми зрозуміли, чому мулат кинувся у воду. Якби він спробував бігти полем, то став би здобиччю собак чи його наздогнали б прудкіші за нього. Та не всяк спроможний був змагатися з ним у воді. Тому й вирішив мулат перепливти озеро і дістатися лісу.

Проте зникнути без сліду він не міг. Острів, до якого він плив, лежав за півмилі від берега, але за островом простягалася смуга води завширшки з добру милю. Мулат міг сховатися від переслідувачів на острові. Та що далі? Безглуздо розраховувати на порятунок, заचाївшись у хащах! Там усього на кількох акрах густо росли високі дерева.

Серед них міг знайти укриття і порятунок ведмідь або загнаний вовк, але не людина, не раб, який насмілювався підняти ножа на свого господаря. Ні, ні і ще раз ні! На острові обшукають кожен кущ, тож сховатися там неможливо.

Можливо, мулат тільки збирався перепочити на острові і, перевівши дух, знову пуститися вплав до протилежного берега? Хороший плавець ризикнув би, але для мулата це самогубство. На річці було багато човнів і пірог, люди вже пішли по них, і, перш ніж мулат відплив од берега, його догнали б кілька човнів. Ні, ні, він не має шансів на порятунок! У воді чи на острові – його скрізь схоплять! Так міркували глядачі на березі, спостерігаючи за погонею.

Збудження в натовпі наростало в міру того, як плавець наближався до острова. От от мала настати розв'язка. Та вона була геть не такою, як ми собі гадали. Всі думали, що втікач, досягши острова, вийде на берег і сховається в хащах, а за ним по п'ятах підуть переслідувачі і, можливо, зловлять його навіть раніше, ніж йому вдасться дістатися до лісу. Люди були впевнені, що саме так усе і станеться, адже мулат уже майже досяг острова: ще кілька ривків, і він був би біля берега. Він уже плив під темною тінню дерев, гілки схилялися над його головою; варто лишень підняти руку – і схопить їх. Більшість плавців усе ще відставали від мулата ярдів на п'ятдесят, але деякі вирвалися вперед і були вже за двадцять п'ять ярдів од нього. З берега навіть здавалося, що утікача от от піймають.

Розв'язка наближалася, але на такий поворот подій ми не очікували. Ні глядачі, ні переслідувачі не здогадувалися, чим скінчиться гонитва. Навіть сам мулат гадки не мав, яка нова страшна небезпека йому загрожувала. Тінь дерев на березі острова вже падала на плавця, і щохвилини ми чекали, що він от от зникне в ній. Аж раптом він круто повернув і поплив уздовж берега.

Ми з подивом спостерігали за цим маневром, не розуміючи, з якого доброго дива метис так учинив. Переслідувачі якраз пливли по діагоналі до втікача і вже майже наздогнали його. Якою була його мета? Може, йому не вдалося знайти зручне місце, щоб вийти на берег? Навіть якщо це так, він міг учепитися за гілки і вибратися на суходіл. Та недовго ми дивувалися. Темний предмет, що плавав у воді, був не стовбуром сухого дерева. Колода була жива і рухалася. Невдовзі ми побачили потворного алігатора.

Він широко розтулив страшні щелепи, лускатий хвіст піднявся, тільки тулуб був занурений у воду. Алігатор повертався то в один, то в інший, бив хвостом, здіймаючи фонтан бризок. Його рев відлунював аж на протилежний берег. Здавалося, наче він сколихнув усе озеро своїм хрипким голосом. Лісові пташки з криком пурхали довкола, а сполошений білий журавель з курликанням здійнявся в повітря.

Глядачі застигли від жаху, переслідувачі перестали плисти. Тільки один мулат докладав усіх зусиль, аби врятувати своє життя. Алігатор так і вп'явся в нього очима. Чому він витріщився на нього, а не на інших? Усі плавці перебували від алігатора на однаковій відстані. Можливо, це рука бога здійнялася для помсти? Ще один рух, ще удар потужного хвоста – і величезний алігатор кине́ться на свою жертву...

Я забув про злочини мулата – я майже співчував йому: невже немає надії на його порятунок? Ось він схопився за гілку дерева, намагаючись вистрибнути з води і уникнути смертельної небезпеки. Боже, дай сили його рукам! Та вже запізно! Алігатор роззявив пащу... Раптом пролунав тріск – гілка зламалась! Мулат упав, зник під водою і пішов на дно, а за ним, так і не зімкнувши щелеп, пірнув гігантський плазун. Обидва зникли з очей.

Ми стежили за цією сценою, затамувавши подих. Ловили поглядом найменше коливання води. Та поверхня озера була гладенька. З її глибин не показалась людина, не видно було й чудовиська. Озеро знову стало спокійним і рівним. Поза сумнівом, алігатор зробив свою справу, він послужив знаряддям божої помсти! Такими були слова людей, що стояли біля мене.

Наші плавці повернули назад. Ніхто не ризикнув підпливти до острова, під затінок дерев. Люди довго перебували у воді і геть виснажилися. Дехто вже не мав сил дістатися берега, але на допомогу їм поспішали човни та піроги. Деякі плавці побачили човни і попливли повільніше, інші зупинилися і чекали їх наближення. Усіх їх поспіхом підібрали. Люди й собаки благополучно повернулися на берег.

Вирішено було продовжувати пошуки за допомогою собак. Переслідувачі висадилися, собаки почали нищпорити по кущах, а люди пішли вздовж берега до місця, де все це сталося.

Однак на острові не знайшли жодних слідів мулата. У воді вони побачили червону піну і вирішили, що це його кров.

– Усе гаразд, хлопці! – пролунав чийсь грубий голос. – Закладаюся, що це кров жовтошкірого. Він пішов на дно, це точно. Чорти б ухопили цю потвору! Вона зіпсувала нам усю забаву.

Цей жарт спричинив вибух оглушливого реготу. Продовжуючи бесіду в тому ж дусі, ловці поступово розійшлися по домівках.

Розділ XIV

Помста Рінгольда

Тільки найчерствіші з поміж білих теревенили про цю пригоду з такою ганебною легковажністю. Благородніші поставилися до сьогоднішніх подій із належною серйозністю, а в декого вони навіть пробудили якийсь страх. Наче десниця божа втрутилася і покарала злочинця тією ж смертю, яку він готував іншим. Жахлива смерть, але страта була б для мулата ще жахливішою. Небо, пом'якшивши покарання злочинцю, виявилось до нього милосерднішим, ніж земні судді.

Я озирнувся, шукаючи індіанця, і зрадів, що його немає в натовпі. Його сутичка з Рінгольдом раптово урвалася, але я боявся, що так просто це не минеться. Метисові слова розлютили плантаторів, відвернули їх увагу від Джека, і завдяки цьому злочинець утік. Якби мулатові справді вдалося врятуватися, це призвело б до більших неприємностей. Але й тепер я не був цілком упевнений у тому, що індіанцеві не загрожує небезпека. Він був не на своїй землі – володіння індіанців простягалися по той бік річки, і тому місцеві мешканці могли розглядати його прихід як вторгнення.

Правда, у нас був мир з індіанцями, та попри це позаочі обидві сторони ставилися одна до одної вкрай вороже. Старі рани, отримані у війні 1818 року, ще не загоїлися.

Я знав, що Рінгольд мстивий. Його принизили на очах приятелів – у короткій сутичці метис узяв гору. Рінгольд не пробачить цього і, звичайно, шукатиме нагоди помститися.

Ось чому я зрадив, що метис пішов. Можливо, він сам відчув небезпеку і повернувся за річку, де йому вже ніщо не могло загрожувати. Навіть Рінгольд не ризикнув би піти туди за ним, бо ж неможливо було безкарно порушити угоду – це знали навіть найбільші відчайдухи з поміж скватерів. Тоді б виникла загроза нової війни з індіанцями, а уряд, що не відрізнявся особливою порядністю, наразі мав інші плани.

Я вже був розвернувся рушати додому, як раптом мені спало на думку підійти до Рінгольда і сказати, що я не схвалюю його поведінки. Страшенне обурення штовхало викласти йому все, що я про нього думав. Рінгольд був старший за мене і вищий на зріст, але я не боявся його. Навпаки – знав, що він побоюється мене. Рінгольд образив того, хто годину тому ризикував заради нас своїм життям, і я хотів дорікнути йому за це. Я став шукати Рінгольда в натовпі, але його ніде не було.

– Ви не бачили Аренса Рінгольда? – запитав я старого Гікмена.

– Він щойно поїхав, – відповів старий.

– Куди саме, не бачили?

– Угору по річці. Він поскакав, а разом із ним Біль Вільямс і Нед Спенс. Мені здалося, що в них якась невідкладна справа.

І раптом у мене закралася страшна підозра.

– Гікмене, – звернувся я до мисливця, – чи не позичите мені на годинку свого коня?

– Мою стареньку? Залюбки! Хоч на день, якщо потрібно. Та як же ви поїдете з пораненою рукою?

– Пусте! Тільки допоможіть мені сісти в сідло.

Старий мисливець виконав моє прохання, і, перекинувшись із ним ще кількома словами, я поїхав уздовж берега. Трохи вище через річку ходив пором, імовірно, там молодий індіанець залишив свій човник. Отже, щоб повернутися додому, він мав іти в цьому напрямку, тоді як Рінгольду туди їхати не треба – його плантація була в протилежний бік. Тому то мені і здалося підозрілим, що Рінгольд поїхав угору по річці, та ще й у супроводі такої компанії. У всій околиці не знайдеш гірших молодчиків за тих приятелів Рінгольда, яких назвав Гікмен. Я також знав, що вони завжди слухали свого ватажка.

Я підозрював, що вони поскакали за індіанцем і, звичайно, не з добрими намірами. Під'їхавши до річки, переконався у правильності своїх припущень. На сирому піску я побачив чіткі відбитки кінських копит і слід індіанських мокасинів, що вів до переправи. Я знав, що одяг метиса ще не висох і що його мокасини намокли. Тому пришпорив коня.

Та під'їхавши до переправи, нічого не побачив, бо берег густо заріс деревами. Раптом почулися сердиті голоси. Це доводило, що мої побоювання справдилися.

Я не став гаяти часу і прислухатися, а поїхав на звук голосів. На повороті побачив трьох коней, прив'язаних до дерева. Проскакав далі і, як і гадав, побачив біля води трьох білих і метиса між ними. Вони його схопили! Вони залишили коней біля дерева, непомітно підкралися до нього і схопили саме в ту мить, коли він збирався стрибнути в човен.

Метис був беззбройним. Подарована мною рушниця ще не висохла, а мулат поцупив його ножа. Ось чому метис не міг чинити їм опору і його відразу вдалося зв'язати по руках і ногах.

Не гаючи часу, хлопці зняли з індіанця мисливську сорочку і прив'язали його до дерева. Отримавши нагоду виплеснути нарешті накопичену лютість, вони збиралися батогами сполосувати його оголену спину. Не нагодись я вчасно, йому було б непереливки.

- Сором вам, Аренсе Рінгольд! - крикнув я, наближаючись до них. - Сором! Так підло тільки боягузи чинять. Про це я неодмінно розповім у селищі.

Я так несподівано з'явився, що Рінгольд стояв мов громом уражений. Він пробурмотів якесь вибачення.

- Клятий індіанець заслуговує на це! - буркнув Вільямс.

- За що, містере Вільямс? - запитав я.

- За те, що він так нахабно пашекує на білих людей!

- Нічого йому тут робити! - втрутився Спенс. - За яким правом він розгулює на цьому березі річки?

- Ви не маєте права катувати його ні на цьому, ні на протилежному березі, так само, як не маєте права й мене чіпати.

- Ха ха ха! Ми і з вами впораємося! - глузливо вигукнув Спенс.

Кров у мені аж завирувала.

- Лишень спробуйте! - вигукнув я, зістрибнувши з коня і підбігаючи до них.

Моя права рука була неушкоджена. Заздалегідь передбачаючи неприємні ускладнення, я взяв у Гікмена пістолет і тепер підняв його і прицілювався.

- Ну, джентльмени, - мовив я, ставши поруч із полоненим, - тепер ви можете катувати його! Тільки попереджаю, що пущу кулю в лоб першому, хто насмілиться вдарити його.

Хоча всі троє були майже хлопчики, але, за тогочасними нормами, носили при собі зброю - ножі й пістолети. Спенс, здавалося, от от був готовий виконати свою погрозу. Але, бачачи, що Рінгольд, їхній ватажок, відступив, він і Вільямс учинили за його прикладом. Рінгольд здався, бо, побивши горшки з нашою сім'єю, він міг втратити те, чого не могли втратити його приятелі. До того ж трусився за власну шкуру. Всі троє зрештою пішли, злі через моє несподіване втручання у сварку. Вони вважали, що я лізу не в свою справу. З образливою лайкою нападники змушені були залишити поле битви.

Я звільнив індіанця. Він сказав усього кілька слів, та коли на прощання потис мені руку, його погляд був сповнений удачності.

- Приходьте на той бік річки, коли вам заманеться. Жоден індіанець не зачепить

вас. Ви завжди будете бажаним гостем у наших володіннях! – приязно запросив він.

Розділ XV

Маюмі

Просто так це знайомство не могло припинитися. Воно обов'язково мало перерости у дружбу! Метис був шляхетним юнаком, джентльменом. Я вирішив прийняти його запрошення і побувати в лісовому будиночку. Хатина його матері, як він пояснив мені, стояла неподалік, по той бік озера, на березі невеликої річечки, що впадає в широку річку Свон.

Я слухав ці вказівки з прихованою радістю, бо добре знав річку, про яку він говорив. Не так давно я плив по ній у човні, і саме на її берегах уперше побачив чарівну істоту – лісову німфу, краса якої так мене вразила.

Та чи була це Маюмі? Мені кортіло якнайшвидше це дізнатися. Тільки б скоріше загоїлась моя рука, щоб я міг веслувати! Ця обставина дратувала. Та минув якийсь час, і я нарешті одужав.

Я вдало запланував поїздку – був чудовий погожий ранок. Зібрався в дорогу, прихопивши собак і рушницю. Сів у човен і вже приготувався було відчалити, як раптом хтось мене гукнув. Обернувшись, побачив сестру.

Бідолашна маленька Вірджинія! Останнім часом вона дуже змінилася: геть зникла її веселість, вона стала якась замислена. Видно було, що вона досі не оговталась від страшного потрясіння після історії з алігатором.

– Джордже, куди ти їдеш? – запитала вона, наближаючись до мене.

– Ти хочеш знати, Вірджиніє?

– Так, скажи мені, а краще візьми з собою!

– Як? Узяти тебе в ліс?

– Чом би й ні? Я давно не була в лісі. Ти дуже поганий, братику, бо ніколи й нікуди не береш мене з собою!

– Але раніше, сестричко, ти ніколи не просила мене про це.

– Міг би й сам здогадатися, що мені це було б приємно. Я так хочу погуляти в лісі! Як добре було б стати вільною пташкою, або метеликом чи іншим крилатим створінням! Тоді я сама подорожувала б чудесним лісом і не просила би байдужого брата взяти мене з собою.

– Іншим разом, Вірджиніє, тільки не сьогодні!

– Чому ж не сьогодні? Дивись, який чудовий ранок!

– По правді, сьогодні я тримаю курс не в ліс.

– А куди ти тримаєш курс, Джорджі? "Тримати курс" – так, здається, говорять про кораблі?

– Я їду до молодого Пауела. Я обіцяв навідати його.

– То он воно що! – вигукнула сестра. Вона раптом геть змінилася на лиці й на мить замислилась.

Ім'я Пауела нагадало їй про жахливу сцену, і я картав себе, що згадав про нього.

– Ось що я скажу тобі, братику! – мовила вона перегадом. – Понад усе на світі я

хотіла б побачити індіанську хатину. Любий Джордж, ну візьми мене з собою!

Вона так палко просила, що я не мав сил відмовити, хоча, звісно, волів би поїхати сам. У мене була таємниця, якою я не міг поділитися навіть з улюбленою сестрою. А ще якесь незрозуміле передчуття підказувало мені, що не варто брати сестру з собою так далеко від дому, в місце, яке я сам ледь знав. Та вона знову завела своєї.

- Ну гаразд, якщо мама дозволить...

- Джордж, мама дозволить. Навіщо повертатися додому? Ти бачиш, я готова, навіть капелюха наділа. Ми встигнемо повернутися перш, ніж про нас подумають. Адже це недалеко...

- Гаразд, сестричко, сідай на кормі, біля керма. Юху! Ми відчалиємо!

Течія була несильна, тож через півгодини ми допливли до гирла річки і продовжили путь угору. Це була неширока річка, але досить глибока для човна або каное. Сонце стояло високо, та не припікало, бо від палючого проміння нас захищали густі дерева, гілки яких сплелися у зелену арку над річкою. За півмилі від гирла поля були засаджені маїсом і бататом – солодкою картоплею, – стручковим перцем, динями і гарбузами. Неподалік берега стояв великий будинок, оточений огорожею і меншими будиночками. Це була дерев'яна будівля з портиком, колони якого покривала примітивна різьба. На полях працювали раби – негри та індіанці.

Це не могла бути плантація білого – на цьому боці річки білі не жили. Ми вирішили, що маєток належить якомусь багатому індіанцеві, власнику землі і рабів.

Але де ж хатина нашого друга? Він сказав, що вона стоїть на березі річки, не далі ніж за півмилі від її гирла. Можливо, ми пройшли, не помітивши хатини, або її треба було шукати десь далі?

- Вірджиніє, пристаньмо до берега і запитаймо.

- А хто це там стоїть на ґанку?

- Ого, то в тебе зір кращий за мій! Це ж сам молодий індіанець! Та не може бути, щоб він жив тут... Хіба це хатина? А знаєш що? Він, напевно, прийшов сюди в гості. Поглянь, він іде навстріч нам!

Поки я говорив, індіанець вийшов із будинку і поспішив нам назустріч. За кілька секунд він уже був на березі і показав нам, де пристати. Як і в день нашого знайомства, він був у яскравому, багато оздобленому вбранні. На його голові красувався убір із пір'я. Струнка фігура метиса на тлі блакитного неба здавалася мініатюрною статуеткою воїна; він був ще майже хлопчиком і виглядав вельми гарно. Я трохи заздрив його дикому вбранню.

Мені здалося, що сестра дивилася на нього із захватом, хоча на мить у її погляді промайнула тінь страху. Вона то червоніла, то блідла; я вирішив, що зовнішність індіанця нагадує їй ту страшну сцену в басейні. І я знову пошкодував, що взяв її з собою.

Наша поява не збентежила молодого індіанця. Він був спокійний і стриманий, наче давно чекав на нас. Та, звісно, Пауел не міг знати, що ми приїдемо вдвох. Ми причалили, він схопив човна за ніс, притягнув до берега і з ввічливістю взірцевого

джентльмена допоміг нам висадитися.

- Ласкаво прошу! - промовив він і, глянувши на Вірджинію, додав: - Сподіваюся, сеньйорита видужала?.. А щодо вас, сеньйоре, годі й говорити: раз ви зуміли гребти проти течії, значить, ви цілком здорові!

Слова "сеньйор" і "сеньйорита" свідчили про сліди іспанського впливу, що збереглися від давніх відносин між семінолами й іспанцями. І на нашому новому знайомому були речі, які носять в Андалузії, - срібний хрест на шиї, яскраво червоний шовковий пояс і довгий трикутний клинок за поясом. Навіть ландшафт нагадував іспанський: тут були безладно висаджені рослини - китайські апельсини, чудові дерева папаї, стручковий перець і томати. Усе це притаманно для садіб іспанських колоністів. Архітектура будинку була в кастильському стилі. І різьба на ньому була не індіанська.

- Це ваш будинок? - запитав я, зніяковівши.

Річ у тім, що він вітав нас як господар, але я не бачив жодної хатини. Його відповідь заспокоїла мене. Він сказав, що це його будинок, точніше, будинок його матері. Батько його вже давно помер, і вони жили втрьох - мати, сестра і він.

- А це хто? - запитав я, вказуючи на працівників.

- Це наші раби, - відповів він із посмішкою. - Бачите, ми, індіанці, поступово долучаємося до цивілізації.

- Але ж не всі вони негри! Я помітив тут і індіанців. Невже вони теж раби?

- Так, як і решта інших. Бачу, вас це дивує? Це індіанці не з нашого племені. Наш народ колись підкорив плем'я ямасі, і багато полонених залишилися у нас рабами.

Ми підійшли до будинку. Мати юнака, чистокровна індіанка, зустріла нас на порозі, одягнена в національне індіанське вбрання. Мабуть, замолоду вона була красунею і справила на нас дуже приємне враження. Особливо приваблювало в ній поєднання гострого розуму з ніжною материнською турботою.

Ми увійшли до будинку. Умеблювання, мисливські трофеї, кінська зброя - у всьому тут відчувався іспанський вплив. Ми побачили навіть гітару і книжки. Ці ознаки цивілізації під індіанським дахом дуже вразили нас із сестрою.

- Я такий радий, що ви приїхали! - вигукнув юнак, наче щось пригадавши. - Ваші мокасини вже готові... Де вони, мамо?.. А де Маюмі?

Він наче озвучив мої думки.

- А хто така Маюмі? - пошепки запитала мене Вірджинія.

- Дівчина індіанка. Здається, це його сестра. А ось і вона сама!

Крихітна ніжка у вишитих мокасінах, стрункий гнучкий стан, бронзове обличчя з прозорою шкірою, рум'яні щоки, червоні губи, чорні очі, відтінені довгими, заломленими вгору віями, густі брови і прекрасне чорне волосся...

Уявіть лишень дівчину, вдягнену з такою вишуканістю, на яку тільки здатна індіанська винахідливість, уявіть її ходу, яка може суперничати з невловимою грацією арабської конячки, - і ви матимете віддалене уявлення про Маюмі.

Бідне моє серце! Це була вона - моя лісова німфа!

Мені не хотілося йти з цього гостинного будинку, але сестрі було неспокійно. Її

наче переслідував спогад про страшну подію.

Ми з годину посиділи в гостях. За цей короткий час я став чоловіком. Коли змахнув веслами, повертаючи додому, то відчув, що моє серце залишилося на цьому березі...

Розділ XVI

Острів

Мені дуже хотілося ще раз побувати в індіанців, і я задовольнив своє бажання. Я взагалі жив як мені бажалося і користувався необмеженою свободою. Батько й мати не втручалися в мої справи, ніхто не цікавився, де я так довго вештаюсь. Усі вважали, що я полюю. Підтвердженням цьому служили рушниця і собаки, що завжди супроводжували мене, і дичина, яку я приносив додому.

Під час полювання мене заносило лише в один бік – неважко здогадатися який. Я переправлявся через велику річку. Знову і знову кіль мого човна розтинав води маленької річки, її притоки.

Невдовзі я знав кожне дерево на тому березі. Наше знайомство з молодим Пауелом поступово переросло в міцну дружбу. Ми зустрічалися чи не щодня на озері або в лісі, разом полювали і підстрелили чимало оленів та диких індичок. Мій друг був досвідченим мисливцем, і я дізнався від нього багато лісових таємниць. Утім, віднедавна полювання вже не так мене приваблювало.

Я чекав на час, коли воно завершувалося. Дорогою додому обов'язково заходив до індіанців і випивав у них із посудини, зробленої з пляшкового гарбуза, кілька ковтків підсолодженого медом конте. Цей напій здавався мені навіть солодшим за усмішку тієї, яка мені його підносила, – Маюмі!

Дуже швидко спливли кілька тижнів. Для мене вони минули, наче уві сні. Нічого приємнішого в подальшому своєму житті я не відчував. Слава і влада приносять задоволення, і тільки любов дарує блаженство – найчистіше і найсолодше відчуття.

Вірджинія часто просилась на такі прогулянки дикими лісами. Вона любила ліс і говорила, що отримує неймовірну втіху, блукаючи зеленими хащами. Часом мені дуже хотілось піти самому, та в мене не ставало духу їй відмовити. Вона прикипіла до Маюмі, і в цьому не було нічого дивного.

Маюмі теж любила сестру, хоча дівчата були геть не схожі: ні зовні, ні характерами. Вірджинія була білявка із золотистими кучериками, Маюмі – смаглявка з чорними прямими косами. Сестра була боязка, мов голубка; індіанка – смілива, як сокіл. Утім, можливо саме такий контраст зміцнив їхню дружбу. Так часто трапляється в житті.

У моєму ставленні до обох дівчат не було жодної логіки. Я любив сестру за її м'якість і ніжність, а Маюмі приваблювала мене своєю зухвалою відвагою. Звичайно, ці почуття були різні, такі ж різні, як і ті, хто їх викликав.

Поки ми з Пауелом полювали, наші сестри залишалися вдома або гуляли в полі, в гаю або в саду. Вони гралися, співали і читали. Маюмі, незважаючи на свій одяг, зовсім не була дикункою. У неї були книги і гітара (точніше, щось на зразок мандоліни), що залишилася після відходу іспанців. Маюмі вміла читати і грала на інструменті. За своїм

розумом вона була б гідною подругою навіть для дочки гордого Рендольфа. Молодий Пауел здобув освіту, не згіршу за мою, якщо не кращу. Їхній тато як слід виконав свій батьківський обов'язок.

Нам із Вірджинією гадки не спадало про якусь нерівність між нами. Ми прагнули дружби з молодими індіанцями. Ми були дуже юні, щоб мати хоч якесь уявлення про кастові забобони. Навіть не думали про те, що робимо щось недозволене.

Дівчата часто ходили з нами в ліс, і ми, мисливці, не заперечували. Не завжди ми ганялися за прудкими оленями, часто полювали на білок та іншу дрібноту. Звісно, в такі дні наші сестри могли супроводжувати нас. Що ж до Маюмі, то вона була природженою мисливицею і сміливою вершницею. Вона любила стрімголов мчати на коні. А от моя сестра з острахом починала вчитися верхової їзди.

Захопившись полюванням на білок, я став часто залишати собак удома і рідко приносив дичину. У своїх походах ми не обмежувалися тільки лісом: часто і водяна птиця на озері – ібіси, чаплі та білі журавлі ставали жертвами нашого мисливського запалу.

На озері був чудовий острівець – не той, що був ареною нещодавньої трагедії, а інший, поодаль, біля гирла річки. Досить великий, горбкуватий посередині, він весь поріс вічнозеленими уродженцями Флориди – віргінським дубом, магноліями, зірчастим анісом і дикими апельсинами. Там були дерева зантоксилуму з яскравими жовтими квітами, духмяний червоний дерен та інші пахучі рослини.

Величні пальми високо здіймалися над усіма деревами, і їх широкі крони наче утворювали другий ярус густої зелені.

Хоч як тісно росли дерева, тут не було непрохідних хащ. Подекуди ліани перетинали шлях, а між ними вилися величезні лози дикого винограду, перепліталися кущі бегонії, царсапарелі, цвіли бромелії та запашні орхідеї. Та найбільші дерева росли рідко, а між ними стелилися гарні галявини, всипані квітами і вкриті травою.

Чудовий острівець лежав якраз на півдорозі між нашими будинками, і ми з Пауелом часто зустрічалися та полювали саме тут. У гіллі стрибали білки, злітали дикі індички, іноді пробігали олені, а з берегів озера ми полювали на водоплавну дичину, що безтурботно відпочивала на плесі. Ми кілька разів зустрічалися на цій нейтральній землі, і наші сестри завжди супроводжували нас. Вони полюбили цей чудовий куточок. Піднявшись на пагорб, ховалися в тіні якоїсь високої пальми, тоді як ми, мисливці, ходили вниз, де було більше дичини, і в лісі гриміло відлуння наших пострілів. Зазвичай, коли нам набридало полювати, ми теж піднімалися на пагорб, щоб похвалитися перед дівчатами своєю здобиччю, особливо якщо нам вдавалося підстрелити якусь рідкісну птицю – це викликало в них цікавість і захоплення.

Вдале це було полювання чи ні, та воно набридало мені раніше, ніж моєму другові. Мені більше подобалося відпочивати на м'якій траві біля наших дівчат. Голос Маюмі звучав для мене солодше за рушничні постріли, а милуватися її очима було куди приємніше, ніж видивлятися дичину.

Сидіти біля неї, слухати її, дивитися на неї – тільки в цьому і виявлялася моя любов.

Ми не обмінялися з Маюмі жодним ніжним словом. Я навіть не знав, чи кохає вона мене. Та не завжди я переживав блаженство, не завжди небо кохання було забарвлене в рожеві кольори. Хмарою на цьому небі був сумнів у почуттях Маюмі до мене. Це часто бентежило мене.

Та невдовзі мене засмутила ще одна обставина: я помітив, чи це мені здалося, що Вірджинія захопилася братом Маюмі і що він відповідає їй взаємністю. Мене це здивувало і засмутило. А чому це змусило мене здивуватися і страждати – сам не відаю.

Я вже згадував, що ми з сестрою були ще надто молоді, щоби поділяти упередження привілейованих верств і рас. Однак це було не зовсім так. Глибоко в моїй підсвідомості крилася думка, що наша дружба з молодими індіанцями – нерозважливий учинок. Бо що б тоді ще могло стати причиною мого кепського настрою? Мені навіть здавалося, що це саме тривожило і Вірджинію. Нам обом було якось не по собі, а проте ми не говорили одне з одним на цю тему. Я боявся, що сестра довідається про мої переживання, а вона, в свою чергу, навряд чи погодилась би відкрити переді мною душу. До чого могло призвести це перше юнацьке кохання, якби нічим його не обмежувати? Згасло б воно саме, або пережило момент пересичення і зради, або, зрештою, переросло б у вічне почуття? Хто зна, як далі розвивалося б це почуття, якби ніщо не стало йому на заваді? Однак статися цьому не судилося.

Наша дружба раптово обірвалася. Ми з сестрою жодного разу не прохопилися батькам про наше знайомство, хоча й не доводилося вдаватися до хитрощів, аби приховати нашу таємницю. Зазвичай ми у всьому радилися з ними. Якби вони запитали нас, де ми так часто буваємо, ми сказали б правду. Та нікому й на думку не спало непокоїтися через те, що ми йдемо кудись із дому. Я йшов полювати, і це було цілком природно. Правда, батьків дещо здивувала любов Вірджинії до прогулянок у лісі, але вони швидко звикли до цього. Ми просто йшли, надовго пропадали і поверталися. Ніхто ні про що нас не питав. Я вже сказав, що ми і не думали приховувати наших супутників у мандрах дикими лісами, але це не зовсім так. Наше замовчування було своєрідною хитрістю. Ми відчували, що чинимо негарно і що батько не схвалить нашої поведінки, а то навіть б нам було зберігати це в таємниці?

Кінець нашому безтурботному блаженству був несподіваний. Одного разу ми вчотирьох були на острові. Після полювання Пауел і я повернулися до сестер і весело теревенили з ними. Ми одночасно обмінювалися німою мовою кохання – поглядами. Крім очей Маюмі я не помічав нічого навколо. Я не помічав, що сестра і молодий індіанець обмінюються такими самими поглядами. У цю мить для мене, крім усмішки Маюмі, не існувало нічого в світі...

Однак знайшлися очі, які стежили за нами, які помітили наші погляди, слова і рухи. Раптово схопилися наші собаки і з гавкотом кинулися в хаші. Хрускіт гілок сповістив нас про те, що близько люди. Собаки перестали гавкати і, виляючи хвостами, повернули назад. То це були знайомі, друзі... Хто ж це?

З за дерев показалися батько і мати. При їх появі Вірджинія і я скочили, охоплені страхом. Ми передчували щось недобре. Ясна річ, ми усвідомлювали, що чинимо

неправильно. Батько й мати виглядали роздратованими і сердитими. Мати перша підійшла до нас, її губи були презирливо стиснуті. Вона пишалася своїм походженням ще більше, ніж нащадки Рінгольдів.

- Що це таке? - вигукнула вона. - Мої діти в товаристві індіанців!

Пауел підвівся, але нічого не відповів. Про його почуття можна було прочитати в очах. Він зрозумів натяк.

Гордо глянувши на моїх батьків, він кивком наказав сестрі йти за ним і вони пішли. У мене з Вірджинією наче мову відібрало й ми не насмілилися навіть вимовити слова на прощання друзям. Ми пішли за батьками до їхнього човна. У ньому сиділи негри веслувальники і обидва Рінгольди - батько і син.

Вірджинія попливла з батьками. Я повертався додому сам у своєму човні. Коли човник метиса входив у гирло маленької річки, я озирнувся і побачив, що індіанець і його сестра теж дивляться на мене. Вони не зводили з мене очей, але я не наважився послати їм прощальний привіт, хоча серцем відчував, що ми розлучаємося надовго... можливо, назавжди.

На жаль, передчуття не зрадило мене. Через три дні я вже їхав на далеку північ, у військове училище у Вест Пойнті, а Вірджинію відправили в одну з жіночих шкіл, які є майже в кожному місті Північних штатів. Ох і багато часу сплило до того, як ми знову побачили рідну Країну Квітів!..

Розділ XVII

Вест Пойнт

Військове училище у Вест Пойнті - чи не найкращий заклад у світі. Над ним не владні ані королі, ані священики; там дають справжні знання, і їх слід засвоїти, а інакше - відрахування. Випускник цього училища - людина освічена. Він геть не схожий на оксфордського чи кембриджського папу, що балакає мертвими мовами, знає всі віршовані ритми і розміри, бездушний римувальник ідилічних строф. Той, хто закінчив Вест Пойнт, ґрунтовно знає живі іноземні мови. Оволодівши основами науки, не нехтує мистецтвом, і водночас він ботанік, кресляр, геолог, астроном, інженер, солдат - хто завгодно! Він - людина, здатна обіймати найвищі державні посади, керувати і командувати. При цьому кожен випускник знає, що таке покора, і чітко виконує доручену справу.

Навіть якби я не мав особливих здібностей до наук, то в цьому училищі не міг би дозволити собі ухилятися від навчання. У Вест Пойнті немає неуків і нездар, і там не запобігають перед знатним чи багатим. За погане навчання звідти вигнали б навіть сина президента. Під страхом відрахування, під загрозою ганьби я мимоволі став старанним учнем і з часом навіть опинився в перших рядах кадетів.

Подобиці життя кадетів не вельми цікаві. Це звичайне щоденне виконання одноманітних військових обов'язків, тільки у Вест Пойнті панує значно суворіша дисципліна. Усе це мало відрізняється від рабського життя звичайного солдата. Не можу сказати, що я палав бажанням зробити військову кар'єру. Скоріше, то було прагнення позмагатися з товаришами. Я не хотів пасти задніх. Правда, бували хвилини,

коли це життя так контрастувало зі свободою, яку я мав удома, що ставало просто нестерпним. Я сумував без рідних лісів і саван, а ще дужче без покинутих друзів.

У моєму серці й досі жевріло почуття до Маюмі, й розлука не загасила його. Я був певен, що душевну порожнечу, породжену цією розлукою, ніщо не могло заповнити. Ніщо не могло витіснити з мого серця або стерти з пам'яті спогад про юнацьке кохання. Вдень і вночі чарівний образ цієї дівчини стояв у мене перед очима: вдень – у мріях, вночі – уві сні. Це довго тривало. Мені здавалося, що це триватиме вічно. Жодна радість не принесе мені більше блаженства. Навіть Лета не принесе мені забуття. Якби навіть ангел сказав мені про це, я не зміг би йому повірити.

О, я так погано знався на людській природі! У цьому питанні я мало чим відрізнявся від решти людей. У якийсь період життя більшість припускаються подібної помилки. На жаль, це так! Час і розлука часто притлумлюють почуття. Воно не може жити самими лише спогадами. А ще така вже природа людей, що, захоплюючись ідеалом, все ж надають перевагу реальному. Вродливих жінок небагато в світі, але з поміж них немає найвродливішої. Немає чоловіка, який був би вродливіший за інших чоловіків. Але з двох однаково прекрасних картин таки краща та, на яку очі дивляться. Недаремно закоханих лякає розлука.

Чи то підручники, де йшлося лише про геометричні лінії, кути, бастіони й амбразури, чи то вічна денна муштра, страшенно тверда койка і виснажливий нічний караул, чи все разом узятє, та поступово спогади про Маюмі полишали мої думки. Можливо, це були гарненькі личка дівчат із Саратоги і Бальстона, які часом заходили у Вест Пойнт?.. Чи біляві доньки наших офіцерів – найближчі сусідки, які часто відвідували нас і в кожному слухачі, одягненому в мундир, бачили майбутнього героя, ембріон генерала? Може, хтось витіснив образ Маюмі з моєї пам'яті? Не важливо хто – важливо, що це сталося. Образ юної коханої потьмянів у моїх спогадах. З кожним днем він втрачав свої барви, поки не перетворився на туманний привид минулого.

О Маюмі! По правді, на це пішло багато часу. Ці веселі, усміхнені личка довго мелькали перед моїми очима, перш ніж стерлося твоє обличчя. Довго я пручався звабленим наспівам цих сирен, але я був простим смертним, і моє серце піддалося спокусі солодких чар.

Не можу сказати, що моє перше кохання безслідно вивітрилося: воно завмерло, але не вмерло. Попри світський флірт у години дозвілля, воно часом поверталося до мене. Часто спогад про дім і насамперед про Маюмі зринав у пам'яті, коли я чергував, серед нічної тиші. Я охолов, але моє кохання не вмерло. Я певен, якби раптом Маюмі з'явилась тут, моє кохання спалахнуло б знову. Навіть якби я дізнався, що Маюмі забула про мене, віддала своє серце іншому, упевнений – моя юнацька любов ожила б. Одна мелодія витісняє іншу, але прекрасні дочки Півночі так ніколи і не витіснили в моєму серці образ смаглявої красуні з Півдня.

А я не лише не бачив Маюмі, а й за час свого перебування в училищі жодного разу навіть не чув про неї.

П'ять років ми прожили з сестрою далеко від дому. Час від часу нас навідували

батьки. Щороку влітку їздили на дачу, на багатолюдні північні курорти – в Бальстон, Спа, Саратогу або Ньюпорт. Вони брали нас туди на канікули, але щодо наших прохань дозволити провести літо вдома залишалися непохитними: мати була сталь, а батько – камінь! І я здогадувався про причину їхньої відмови. Наші горді батьки боялися нерівного шлюбу: вони не могли забути сцену на острові.

На курорті ми зустрілися з Рінгольдами. Аренс, як і раніше, поглядав на Вірджинію. Він став справжнім фатом, направо й наліво смітив грошима, не поступаючись у цьому колишнім кравцям і маклерам, нині представникам "першої десятки" фінансових підприємців Нью Йорка. У мене, як і раніше, не лежало до нього серце, та симпатії матері були явно на його боці.

Як ставилася до нього Вірджинія, я не знаю. Сестра стала дорослою дівчиною, справжньою світською красунею, досконало навчилася володіти собою і приховувати свої почуття – характерна риса хороших манер у наші дні. Іноді вона була дуже весела, хоча її веселість здавалась мені удаваною. Часом ставала задумливою, навіть холодною та гордовитою. Я побоювався, що, набувши такої чарівності зовні, вона втратила те, що я вважав найціннішим у людині, – добре і чуйне серце. Втім, можливо, я не мав рації.

Мені багато про що кортіло розпитати її, але між нами зникла дитяча довірливість, а делікатність не дозволяла мені грубо втручатися в її сердечні справи. Про минуле – тобто про наші прогулянки в лісі, катання на озері, зустрічі на островці під тінню пальм – ми ніколи не говорили.

Мене часто хвилювало питання, чи згадує сестра минуле і чи відчуває те саме, що і я. У мене ніколи не було впевненості у цьому. І хоча крім недовірливості мені властива була проникливість, все ж я виявився неухважним сторожем і недбалим опікуном.

Звісно, мої припущення були справедливими, бо навіщо їй мовчати про те, чим ми обоє насолоджувалися?

А може, вона мовчала через запізніле почуття провини перед батьками? Або її закрутило у вихорі світських утіх і тепер вона з презирством згадувала скромних друзів своїх дитячих років?

Я часто думав: чи жила в її серці любов? І якщо так, то чи жива вона досі? Ось чого я ніколи не міг остаточно збагнути. Минув час взаємних зізнань.

"Навряд, – міркував я, – вона зберегла ніжні почуття до молодого індіанця, якщо вони взагалі були. Мабуть, усе забулося, стерлося з її серця і пам'яті. Навряд чи воно збереглося дотепер. Зараз її оточують нові друзі – ці пихаті напахчені кавалери, які ненастанно лестять їй. Вона повинна забути швидше, ніж я. А хіба я не забув?" Нас було четверо, і дивно, що я знав тільки про свою любов. Я не помічав, чи дивився молодий індіанець захоплено на мою сестру і чи відповідала вона йому тим самим. Я лише припускав, підозрював, здогадувався. І, що дивно, ніколи не знав, яке почуття таїлося в тому серці, яке найбільше цікавило мене. Правда, я мріяв, що мене кохають. Довіряючись скороминущим поглядам і жестам, незначним учинкам, а не словам, я сховав у душі солодку надію... Та водночас мене долали сумніви. Зрештою, можливо, Маюмі і не любила мене!

Ці гіркі думки завдавали мені нестерпних мук. Та, хоч як дивно, саме вони найчастіше будили в мені спогади про Маюмі, і моя любов спалахувала з колишньою силою.

Уражене самолюбство! Воно таке ж потужне, як і сама любов. І ранить так само сильно, як муки кохання. Сяйво свічок у канделябрах тьмяніло, гарненькі обличчя, що миготіли переді мною в вихорі балу, блідли... Мої думки знову мчали до Країни Квітів, до озера, на острів, до Маюмі!

Минуло п'ять років. Збіг термін мого навчання в училищі Вест Пойнт. Я достойно закінчив навчання, отримавши диплом із відзнакою. Це дало мені право вибрати рід зброї для подальшої служби. Я завжди надавав перевагу рушниці, хоча мав можливість обирати між піхотою, артилерією, кіннотою та інженерними військами. Отже, я вибрав піхоту і був зарахований до стрілецького полку. У газетах написали, що мені присвоєно звання лейтенанта. Незабаром я отримав відпустку, щоб відвідати рідних.

Сестра теж закінчила курс у жіночій школі з відзнакою. Ми поїхали додому разом.

Батько не зустрів нас – лише овдовіла мати зі сльозами вітала наш приїзд.

Розділ XVIII

Семіноли

Коли я повернувся до Флориди, моя батьківщина була охоплена війною. І першим моїм іспитом із військової справи став захист рідної обителі. Я вже частково був підготовлений до цього. Це була найцікавіша тема у стінах військового училища, тож ми у всіх подробицях обговорювали можливості та перспективи майбутньої війни.

Протягом десяти років Сполучені Штати жили в мирі з усіма іншими країнами. Залізна рука "старого Гікорі" вселяла жах індіанцям на кордонах. Ось уже понад десятиліття, як вони не мстили, і все було тихо і спокійно. Та зрештою мирному status quo настав кінець.

Індіанці знову повстали на захист своїх прав, та ще й там, де цього не очікували, – не на далекому кордоні Заходу, а в самому центрі Країни Квітів. Відтепер Флориді судилося перетворитись на театр воєнних дій, сцену, на якій розігралася нова військова драма.

Варто згадати про минуле Флориди, бо ця повість ґрунтується на справжніх історичних фактах.

1821 року іспанський прапор зник із бастіонів фортів святого Августина і святого Марка. Іспанія відмовилася від зазіхань на цю мальовничу землю – одне зі своїх останніх володінь в Америці. Правда, вона мала у Флориді лише плацдарм, за який чіпко трималася. Поступово індіанці витіснили іспанців із широких просторів країни у фортеці. Іспанські асієнди перетворилися на руїни. Коні й корови здичавіли і блукали саванами. Колись квітучі плантації поросли бур'янами. Упродовж століть іспанці панували на цій території і за цей час звели багато прекрасних будівель. Їх руїни, значно величніші за будівлі, зведені англосаксами, що прийшли їм на зміну, й понині свідчать про колишню славу і силу Іспанії.

Та індіанцям не судилося довго володіти землею, яку вони відвоювали. Інше плем'я

білих людей, таке ж хоробре і сильне, наступало з півночі. Червоношкірі бачили, що рано чи пізно вони змушені будуть поступитися своїми володіннями.

Одного разу їм уже довелося зійтися в битві з блідолицими загарбниками, які наступали під проводом суворого солдата, який тепер займав президентське крісло . Тоді вони зазнали поразки і змушені були відступити далі на південь, у центр півострова. За угодою, тут їх ніхто не мав права чіпати. Угода, укладена в урочистій обстановці і скріплена урочистими клятвами, гарантувала їм права на землю, і семіноли були задоволені.

На жаль! Угоди між сильними і слабкими – умовна річ, і порушуються вони за бажанням перших. І в цьому випадку угоду було ганебно порушено.

Білі шукачі пригод прийшли і оселилися біля самісінького індіанського кордону. Вони ходили по землі індіанців – і не просто так. Вони бачили, що ґрунти чудові, що на них можна вирощувати рис і бавовну, цукрову тростину й індиго, оливки і апельсини. І в білих спалахнуло непереборне бажання оволодіти цією землею. Ба більше: вони твердо вирішили, що вона належатиме їм.

Щоправда, існувала угода, та їх угоди не обходять! Лицарі легкої наживи, голодні плантатори з Джорджії та Кароліни, торговці неграми з усіх кінців Південних штатів – яке їм діло до угоди, а надто укладеної з червоношкірими? Угоду слід скасувати! Її треба позбутися!

Великий Батько , не делікатніший за них, схвалив цей план.

"Що ж, – сказав він, – чудово! Землю у семінолів треба відібрати. Вони повинні піти в інші місця. Ми знайдемо їм нову батьківщину на Заході, на величезних рівнинах. Там у них буде доволі землі для полювання. Ці місця назавжди залишаться за ними".

"Ні, – відповіли семіноли, – ми не хочемо переселятися. Ми задоволені своєю землею, ми любимо нашу батьківщину і не хочемо покидати її. Ми не підемо!"

"То ви не згодні піти добровільно? Нехай так! Але ми сильні, а ви слабкі. Ми силою змусимо вас піти!"

Нехай Джексон і не так буквально відповів семінолам, але сенс його слів був саме такий.

Однак у світі існує громадська думка, і на неї варто зважати. Навіть тирані не люблять відкрито порушувати договори. У цьому разі інтереси політичної партії відігравали навіть важливішу роль, ніж світова громадська думка, і необхідно було надати діям цієї партії хоча б видимості законності.

Індіанці продовжували опір – вони любили свою рідну землю. Вони відмовлялися залишати її – хіба це дивно?

Треба було знайти привід, аби витіснити індіанців з їхньої країни. Старе виправдання, що вони були ледарями мисливцями і не обробляли свої землі, не годилося. Це була відверта брехня.

Семіноли були не лише мисливцями, а й землеробами. Можливо, вони обробляли землю грубо і примітивно, та хіба це вагомий привід для того, щоб їх виганяти?

Цей привід не годився, зате легко знайшлися інші. Хитрий уповноважений, якого

послав до індіанців Великий Батько, мав у запасі чимало хитрощів. Це була людина, яка досконало вивчила мистецтво "каламутити воду". І він блискуче застосував це мистецтво. Невдовзі поширились чутки про безчинства індіанців: про крадіжку худоби, коней, про розгром плантацій, про вбивства і пограбування мандрівників – усе це нібито була робота "диких семінолів".

Продажна прикордонна преса, що звикла ширити лише почуття люті й ненависті, не прогавила своєї нагоди і перебільшила ці чутки. Але хто саме писав у газетах про провокації, помсту, несправедливість і жорстокість, які чинять індіанці? Усі ці темні особи ретельно приховувалися.

Невдовзі все населення країни вороже ставилося до семінолів.

"Знищити дикунів!.. Геть їх!.. Геть їх із країни! На Захід їх!" – ось такими словами висловлювали вони свої почуття, так кричали всюди.

Коли громадяни Сполучених Штатів висловлюють якесь бажання, його слід терміново виконати, особливо якщо це збігається з точкою зору уряду. Так було і цього разу. Уряд власноруч узявся за цю справу.

Усі вважали, що виконати спільне бажання – позбавити індіанців права на землю, зацькувати, вигнати їх – не так уже й складно. Проте досі існувала угода. Весь світ спостерігав за Америкою. Та окрім більшості була ще й мисляча меншість, якою не можна було знехтувати і яка протистояла цим обуреним верескам. Не можна ж було порушити договір серед білого дня, на очах у всіх! Залишалося питання: як позбутися цієї угоди?

А ось як! Зберіть разом старійшин племен і постарайтесь вмовити їх розірвати угоду. Вожді племені – теж люди, вони бідні, деякі з них схильні до пияцтва. Тут допоможе і підкуп, а ще більше "вогняна вода". Укладіть із ними нову угоду з двозначною аргументацією, і неосвічені дикуни не зможуть розібратися у всіх цих тонкощах. Аби лишень вони згодилися підписати її – і справу зроблено!

Спритний агенте президента, ти придумав цей хитромудрий план, ти і здійсниш його! Так і вчинили. 9 травня 1832 року вожді семінолів у повному складі зібралися на раду на березі річки Оклаваха і віддали землю своїх батьків!

Такі заголовки майоріли у газетах, що виходили по всьому світу. Але то була брехня. То були збори зрадників, підкуплених і віроломних, збори слабких людей, заляканих або тих, хто піддався на хитрі лестощі. Не дивно, що семіноли відмовилися визнати таємно укладену угоду. Не дивно, що вони не прийняли цих умов. Треба було збирати ще одну раду – для справжнього волевиявлення народу.

Невдовзі стало очевидно, що переважна більшість семінолів не схвалює цю угоду. А ще багато вождів заперечували, що вони підписували її. Заперечував це і головний вождь, Онопа. Деякі вожді зізналися в тому, що підписали акт, але заявили, що вони вчинили це під впливом інших вождів. Тільки наймогутніші ватажки племен – брати Оматла, Чорна Глина і Великий Воїн відкрито заявили, що справді підписали цей документ.

Усі племена поставились до них із недовірою, вважали їх зрадниками, і цілком

справедливо. Життя цих вождів було в небезпеці: навіть їхні поплічники не схвалювали цього вчинку.

Аби цілком прояснити картину тих подій, слід додати кілька слів про політичний устрій семінолів. Їх форма правління була суто республіканською, справді демократичною.

Можливо, в жодній державі у світі не існувало кращих умов для створення вільного суспільства. Я міг би додати: і щасливого суспільства, бо щастя – лише природний наслідок свободи.

Політичний устрій семінолів порівнювали з шотландськими гірськими кланами. Ця паралель правдива тільки в одному. Як і гели – шотландці, – семіноли не мали спільної державної організації. Вони жили окремими племенами, далеко один від одного, політично незалежні від своїх сусідів. І хоча відносини між племенами були цілком дружніми, загальної влади, яка має силу повелівати, у них не існувало. У семінолів був "головний вождь", але його не можна назвати королем, бо "міко" – його індіанський титул – зовсім не означає "король". Гордий дух семінолів ніколи не погодився б принизитися до цього. Вони ще не відмовилися від вільних прав людини. Тільки після того, як поняття про ці права було перекручено і людство піддалося приниженню, ідея "монархії" запанувала над народами.

Глава семінолів – "міко" – тільки називається главою. Влада його суто номінальна, він не має права розпоряджатися життям чи майном семінолів. Іноді міко належав не до найбагатшої, а навіть до найбіднішої верстви населення. Більш чуйний за інших, він завжди був готовий щедрою рукою роздавати блага, якими володів не народ, а він особисто. Тому міко рідко бував багатим. Його не оточували почит, варварська розкіш і пишнота, не супроводжували улесливі придворні, як це буває у східних раджив або марнотратних коронованих володарів Заходу. Навпаки, його одяг був непоказний, часто навіть гірший за вбрання оточення. Прості воїни нерідко були вдягнуті пишніше за вождя.

Так само було і з вождями окремих племен. Вони не мали влади над життям і власністю своїх підданих, не могли віддавати накази про покарання. Це право належало лише суду присяжних.

Я беру на себе сміливість стверджувати, що покарання у цих людей були більш справедливі, сумірні злочинам, ніж вироки, які виносять вищі судові інстанції цивілізованого світу.

Це була система найчистішої республіканської свободи, але без однієї ідеї, а саме – ідеї загальної рівності. Шану і авторитет здобували винятково заслугами. Власність не була колективною, хоча працювали спільно. Але ця спільність праці була заснована на взаємній згоді. Сімейні узи вважалися священними і непорушними.

Ось такими були насправді дикуни, червоношкірі дикуни, яких хотіли позбавити їхніх прав, яких хотіли вигнати з їхніх будинків, з їхньої рідної землі, яких хотіли вислати з їхньої прекрасної країни в дику, безплідну пустелю, зацькувати і знищити, як хижих звірів! У буквальному сенсі – як хижих звірів, бо за ними ганялися і їх

переслідували зі зграями мисливських собак.

Розділ XIX

Індіанський герой

З низки причин угода, укладена на берегах Оклавахі, не могла вважатися для семінолів неухильною. По перше, її не підписала більшість вождів: тільки шістнадцять старших і молодших вождів. У всьому ж племені їх було уп'ятеро більше.

По друге, це, власне кажучи, була не угода, а умовний контракт. Умовність його полягала в тому, що від семінолів буде послана делегація на землі, відведені на Заході (на Вайт Рівер), яка огляне ці землі і повернеться зі звітом до народу.

Сам характер такої умови показує, що жодна угода про переселення семінолів не могла набрати чинності, поки не буде оглянуто землі.

Огляд почався. Сім вождів у супроводі урядового агента вирушили на далекий Захід подивитися на землі.

Тепер зверніть увагу на хитрість агента. Ці сім вождів були обрані з числа тих, хто стояв за переселення семінолів. Серед них були брати Оматла і Чорна Глина. Правда, серед патріотів там був ще й Гойтл Меті (Стрибун), але над цим хоробрим воїном тяжіло прокляття багатьох індіанців – він любив "вогняну воду", і цю його слабкість добре знав Феген, агент, який їх супроводжував.

Це була дуже добре продумана хитрість. Виборних гостинно зустріли і почастували у форту Гібсон, на річці Арканзас. Гойтл Меті був напідпитку. Розгорнули угоду про переселення перед сімома вождями, і всі вони її підписали. Фокус вдався! Та це ще не означало, що угода, укладена на берегах Оклавахі, набула чинності. Делегація повинна була повернутися зі звітом і дізнатися волю народу. А щоб народ міг висловитися, треба було ще раз зібрати вождів і воїнів. Звичайно, це була формальність, оскільки всі добре знали, що народ не згоден із сімома поступливими вождями і не підтримає їх. Народ і не думав переселятися.

До того ж щодня порушувалися й інші пункти угоди. Наприклад, стаття про повернення рабів утікачів, яких вожді, що підписали Оклавахську угоду, зобов'язалися видати їх власникам. Тепер семіноли перестали видавати їх білим. Навпаки, негри знаходили надійний прихисток саме серед індіанців. Агент усе це знав. Він скликав нову раду, хоча і вважав її формальністю. Можливо, йому вдасться переконати індіанців підписати договір; якщо ж ні, то він мав намір залякати їх або примусити за допомогою багнетів. Так він і заявив. Тим часом урядові війська стягувалися з усіх боків до місця проживання агента – форту Кінг, щодня в бухту Тампа прибувало підкріплення. Уряд вжив заходів. У разі потреби вирішено було застосувати насильство.

Я знав, як усе було насправді. Мої товариші, кадети військового училища, тямили у справах індіанців. Ці питання викликали у всіх жвавий інтерес, особливо у тих, хто прагнув скоріше втекти зі стін училища. Щойно закінчилась Війна Чорного Яструба на Заході, яка вже дала можливість багатьом відзначитися в боях. Тому юнаки, що ждали подвигів, спрямовували свої погляди на Флориду.

Та думка здобути славу в такій війні майже всім здавалася просто смішною. Аж

надто легко дістанеться така перемога: противник не заслуговує серйозної уваги, стверджували вони. Навряд чи жменька дикунів устоїть проти роти солдатів. У першій же сутичці індіанців або знищать, або візьмуть у полон. Вони не мають ані найменшого шансу чинити тривалий опір. На жаль, на це вони не мають жодних шансів! Ось у чому були переконані мої товариші по училищу. Такою на той час була думка всієї країни. В армії поділяли ці погляди. Один офіцер, наприклад, хизувався, що може пройти через усю індіанську територію, взявши із собою тільки одного капрала. Інший висловив побажання, щоб уряд дав йому право вести війну за свій кошт, і він закінчить війну, витративши на неї не більше десяти тисяч доларів.

Такий от був настрій. Ніхто не вірив, що індіанці захочуть або зможуть довго воювати з нами. Дехто навіть вважав, що вони взагалі не чинитимуть опору. Індіанці тільки спробують виторгувати собі кращі умови і поступляться, щойно справа дійде до збройної сутички.

Що ж до мене, то я мав іншу думку. Я знав семінолів краще за тих, хто так несправедливо недооцінював їх. Я краще знав їхню країну і, попри нерівність сил та явну безперспективність боротьби, вважав, що вони не погодяться на ганебні умови, а здолати їх буде не так то легко. Однак це було лишень моє власне припущення – я міг і помилятися. Імовірно, я заслужив ті насмішки, якими обсипали мене товариші, коли я вступав із ними в суперечку.

Усі подробиці ми дізнавалися з газет. А ще постійно отримували листи від товаришів, які закінчили Вест Пойнт і тепер служили у Флориді. Від нас не вислизала жодна деталь, і ми знали імена багатьох індіанських вождів, так само як і внутрішню політику племен. Очевидно, між ними були розбіжності. Партія, очолювана одним із братів Оматла, погоджувалася піти на поступки уряду. Це була партія зрадників, і вона становила меншість. Патріотів було значно більше. До них належав і головний "міко", і могутні вожді – Голато, Коа Гаджо і негр Абрам.

Серед патріотів був один, про якого тоді ширилися дивовижні чутки, ім'я дедалі частіше згадувалося у пресі та листах наших друзів. То було ім'я молодого воїна, одного з нових вождів, який останнім часом мав вагомий вплив на своє плем'я. Він був палким противником переселення і незабаром став душею партії опору, ведучи за собою старих і могутніх вождів.

Ми, кадети Вест Пойнта, захоплювалися цією молодою людиною. Йому приписували всі якості, властиві героєві: благородний вигляд, сміливість, красу, розум... Про його чесноти ходили такі захоплені відгуки, що це навіть здавалося перебільшенням. Говорили, що він має статуру Аполлона і роду Адоніса або Ендіміона. Він був першим у всьому – найвлучнішим стрільцем, найвправнішим плавцем, наймайстернішим наїзником, найшвидшим бігуном, найуспішнішим мисливцем. Він був видатною людиною і в мирний, і у воєнний час – словом, справжній Кір. І щоб увічнити його славу, знайшлося чимало Ксенофонтів.

Народ Сполучених Штатів довго жив у мирі з індіанцями. Романтичні дикуни були десь далеко на кордонах країни. У селищах рідко доводилося бачити їх або чути про

них щось цікаве. Депутації від племен давно вже не з'являлися в містах. Тепер ці діти лісів збудили у всіх гостру цікавість. Бракувало тільки індіанського героя, і ось з'явився цей молодий вождь. Його звали Оцеола.

Розділ XX

Правосуддя на кордоні

Недовго довелось мені насолоджуватися життям у рідній домівці. Через кілька днів по приїзді я отримав наказ вирушити до форту Кінг, де розташовувалися штаб у справах семінолів і головний штаб флоридської армії під командуванням генерала Клінча. Мене відрядили до його штабу. Я вкрай засмутився, але довелося готуватися до від'їзду. Сумно було розлучатися з тими, хто любив мене так ніжно і з ким я так довго був у розлуці. Мати і сестра дуже тужили. Вони вмовляли мене піти у відставку і назавжди залишитися вдома. Я б і радий був послухатися, бо не схвалював справу, яку зобов'язаний був виконувати. Але не міг піддатися їхнім благанням у такий скрутний час, аби уникнути тавра зрадника і боягуза. Вітчизна закликала братися до зброї. За праве діло чи ні, добровільно чи проти волі, але я повинен був битися зі зброєю в руках. Це називалося патріотизмом.

Неохоче я полишав домівку і з іншої причини. Навряд чи вона потребує пояснення. Відтоді, як повернувся, я частенько позирав на протилежний берег озера, затримуючись поглядом на чудовому зеленому островці. О, я не забув Маюмі! Я сам ледве розумів свої почуття – вони були дуже суперечливі. Кохання моєї юності знову спалахнуло в серці, тріумфуючи над новими захопленнями, спалахнуло з попелу, під яким воно стільки років жевріло... Кохання вкупі з каяттям, докорами сумління, сумнівами, ревностями, страхами... Усе це вирувало і боролось в моєму серці.

Відколи приїхав, я так і не наважився відвідати ті місця, куди мене так манило. Я бачив, що мати постійно стежить за мною, і навіть не посмів нічого запитати, щоб розвіяти свої сумніви. Але я не міг звільнитися від важкого передчуття, що не все гаразд.

Чи жива Маюмі? Чи пам'ятає вона мене? Та чи маю я, власне, право претендувати на її вірність, якщо не знаю, чи кохала вона мене?

Я міг би отримати відповідь на перше питання. Але не наважувався прошепотіти її ім'я навіть найближчим людям. Попрощавшись із матір'ю і сестрою, я зібрався в путь. Вони жили не самі – наша плантація була під охороною і захистом дядька по материній лінії. Впевненість, що я скоро повернуся додому, хоч якось підсолоджувала гіркоту розлуки. Крім того, якби воєнна кампанія і затягнулася, я завжди мав би можливість побувати вдома, адже вирушав у недалеку путь. Дядько, як і решта, думав, що воєнних дій узагалі не буде. "Індіанці, – казав він, – здадуться на умовах, запропонованих уповноваженим. А якщо ні – то вчинять дуже нерозумно, й нехай нарікають на себе". Форт Кінг був неподалік од нас. Він стояв на індіанській території, за чотирнадцять миль від кордону і трохи далі від нашої плантації. До форту йти не більше дня. У товаристві мого веселого Чорного Джека дорога не мала здатися мені довгою. Ми осідляли пару найкращих коней зі стайні і озброїлися з голови до ніг.

Перейшовши через річку, ступили на індіанські володіння, так звану резервацію. Стежка вела лісом уздовж річки, неподалік од маєтку матері Пауела. Доїхавши до просіки, я кинув погляд на розвилку стежок. Однією з них я не раз блукав із завмиранням серця. Я зупинився в нерішучості. Дивні думки нахлинули на мене. Я то приймав рішення, то відмовлявся від нього, то опускав поводи, то знову натягував їх. Кілька разів збирався пришпорити коня, але не робив цього.

"Може, мені слід поїхати туди і ще раз поглянути на неї? Ще раз пережити радісне хвилювання ніжної любові! Ще раз... Та, може, вже пізно? Можливо, я вже не буду бажаним гостем? Може, мене зустрінуть вороже? Що ж, усяке може бути!"

- Що з вами, маса Джордже? Адже ми їдемо зовсім не по тій дорозі, - перервав Джек мої роздуми.

- Знаю, Джеку. Але я хотів заскочити до пані Пауел.

- До мем Пауел? Господи! Та невже ви нічого не чули, маса Джордже?

- Про що? - запитав я і серце моє завмерло.

- Та ось уже два роки, як нікого з Пауелів тут немає.

- А де ж вони?

- Ніхто не знає. Можливо, виїхали в інший маєток, а може, кудись деінде.

- А хто ж зараз тут живе?

- Ніхто. Будинок порожній.

- Чому ж пані Пауел виїхала звідси?

- Та це довга історія... Невже ви нічого не чули, маса Джордже?

- Ні, нічого не чув.

- Тоді їдьмо, а я вам усе розповім. Уже пізно, мандрувати лісом уночі не варто.

Я повернув коня, і ми поїхали поруч по великій дорозі. З болем у серці слухав я негрову розповідь.

- Бачте, маса Джордже, всю цю справу затіяв старий бос Рінгольд, тільки я думаю, що і молодий тут доклав руку разом зі старим. У мем Пауел украли декількох рабів. Це зробили білі. Кажуть, що Рінгольд знав краще за всіх, хто тут постарався. Звинувачували ще Неда Спенса і Білла Вільямса. І тоді мем Пауел пішла до адвоката Грабса, який живе трохи нижче по річці. А маса Грабс - великий друг маси Рінгольда. От удвох вони і змовилися обдурити індіанську жінку.

- Яким чином?

- Не знаю, чи правда це, маса Джордже. Я чув це тільки від негрів. Білі говорять геть інше. А я чув це від негра Помпа, дроворуба маси Рінгольда. Ви знаєте його, маса Джордже? Він говорив, що вони вдвох вирішили ошукати бідну індіанку.

- Як, Джеку? - нетерпляче перепитав я.

- Бачте, маса Джордже, адвокат хотів, щоб вона підписала якийсь папір. Здається, "довіреність" чи як вона там у них називається. Мені розповідали, що вони змусили її підписати цей папір. Вона не вміє читати і підписала. А це була не довіреність а, як законники кажуть, "розписка". Ось і вийшло, що мем Пауел продала всіх своїх негрів і всю плантацію масі Грабсу.

- Який мерзотник!

- Маса Грабс потім божився на суді, що все заплатив готівковими доларами, а мем Пауел божилась в іншому. Та нічого не вийшло. Суд вирішив на користь маси Грабса, тому що маса Рінгольд був його свідком. Люди кажуть, що маса Рінгольд тепер сам володіє цим папером. Він усе й підлаштував.

- Нікчемний мерзотник! О, негідник! Та скажи мені, Джеку, що ж було далі з пані Пауел?

- Сама мем Пауел, і цей прекрасний молодий чоловік, якого ви знаєте, і молода індіанська дівчина, яка була такою красунею, - всі вони виїхали в невідомому напрямку.

У цю мить крізь просвіт у лісовій гущавині я побачив старий будинок. Як і раніше чудовий, він стояв серед апельсинових і оливкових дерев, але зламана решітка, густа трава, що виросла біля стін, і дах із виламаними черепицями - усе говорило про те, що це вже пуста.

Туга охопила моє серце, і я відвернувся.

Розділ XXI

Раби індіанці

Я й на мить не сумнівався у правдивості слів Чорного Джека. Негри завжди казали правду. Та й Рінгольди і адвокат Грабс на все були здатні. Останній був наполовину плантатор, наполовину офіційний юрист із доволі сумнівною репутацією.

Ще Джек розповів мені, що Спенс і Вільямс кудись зникли під час судового слідства. Коли воно закінчилося, вони знову з'явилися, але вже не було тих, хто міг би притягнути їх до відповідальності.

Що ж до викрадених рабів, то більше їх ніколи не бачили у цій частині країни. Мабуть, їх відправили на ринок рабів у Мобіл або Новий Орлеан і там продали за досить високу ціну, щоб винагородити Грабса за його послуги, а разом Вільямса і Спенса. У цьому й полягав сенс продажу рабів. Рінгольд тільки й чекав, коли індіанців виженуть із Флориди, щоб заволодіти землею.

Такі угоди між двома білими вважалися б великим шахрайством, злочином. Та в цьому випадку всі вдали, що це наклеп. Попри те, що знайшлися свідки, цю історію розцінили лише як "хитромудру витівку".

Я не мав підстав не вірити Джеку. Саме так і чинили білі авантюристи на кордонах із нещасними тубільцями. Але так чинили не лише авантюристи. Урядові агенти, представники флоридських законодавчих органів, генерали, багаті плантатори, на кшталт Рінгольда, - всі брали участь у подібних спекуляціях.

Я міг би назвати їхні імена. Я пишу правду і не боюся спростувань. Мою розповідь неважко підтвердити фактами. Цей випадок був одним із двадцяти подібних, про які я сам чув. Акти про продаж землі, складені агентом у справах індіанців полковником Гедом Гемфрі, майором Фегеном, найвідомішим викрадачем негрів Декстером, Флоридом, Дугласом, Робінсоном і Мільберном, - усе це історичні факти, і всі вони свідчать про насильство над нещасними семінолами. Можна було б списати книжку

витівками таких ошуканців, як Грабс і Рінгольд. У конфлікті між білими й індіанцями не було потреби вдаватися до адвоката; можна було заздалегідь передбачити, яка сторона залишиться при своїх інтересах. Немає жодного сумніву в тому, що жертвами завжди виявлялися тільки індіанці.

Чи варто додавати, що вони прагнули помсти? Інакше й бути не могло! Наведу один примітний факт із життя Флориди того часу.

Відомо, що вкрадені у індіанців раби завжди за першої ж нагоди поверталися до своїх господарів. Аби завадити цьому, усяким декстерам і дугласам доводилося відправляти крадений "товар" на дальні береги Міссісіпі – в Натчез або Новий Орлеан. Цей ганебний факт зі сфери соціальних відносин можна пояснити лише тим, що раби семіноли, по суті, не були справжніми рабами. Індіанці ставилися до них із м'якістю, якої не знають раби у білих. Раби обробляли землю, і їхнього господаря це цілком влаштовувало, якщо вони забезпечували його достатньою кількістю хліба, овочів і фруктів, щоб можна було прогодуватися. Раби жили окремо, далеко від будинків своїх панів. Вони працювали всього кілька годин на день, і навряд чи ці години можна було вважати примусовими. Весь надлишок продуктів належав їм. У більшості випадків вони багатіли і ставали набагато заможнішими за своїх власників, менш вправних у господарюванні. Купити собі волю було неважко, і більшість рабів фактично були вільними людьми. Утім, від таких пут навряд чи варто було бігти. Якщо це можна назвати рабством, то це була найм'якша його форма з усіх відомих на землі. Вона різко відрізнялася від того грубого і жорсткого примусу, в якому сини Сима і Яфета тримають нащадків Хама.

То яким чином придбали семіноли цих чорних рабів? Можливо, це були втікачі зі штатів Джорджія, Північна і Південна Кароліна, Алабама і з плантацій Флориди? Безперечно, були й такі, але небагато. Мало хто з них офіційно перебував у статусі втікача. Більшість рабів утікачів, потрапивши до індіанців, ставали вільними. Був час, коли за жорстокими умовами угоди у форту Моултрі рабів утікачів слід було повертати їхнім власникам. Але, до честі семінолів, варто сказати, що вони прагнули ухилитися від виконання цього ганебного пункту. Та й не завжди була можливість видати втікача негра. У деяких місцях на індіанській території негри створили під керівництвом власних вождів вільні і досить сильні для самозахисту колонії. Звісно, там утікачів радо приймали і надавали їм прихисток. Такі були колонії Гаррі в болотах Піс Крік, Абрам у Мікосукі, Чарльз і Король Мулатів.

Отже, раби семінолів не були втікачами неграми з плантацій, хоча білі завжди намагалися довести, що це саме так. Справжніх рабів утікачів було зовсім небагато. Більшість рабів семінолів були "справжньою власністю" індіанців, якщо тільки раба взагалі можна назвати власністю. У всякому разі, вони були або юридично законно придбані ними, або перейшли до індіанців разом із землею від перших поселенців іспанців, або куплені в американських плантаторів. "Яким чином куплені?" – запитаєте. Що могло дати дике плем'я в обмін на такий цінний товар? Відповісти на це дуже легко: коней і рогату худобу. Семіноли володіли великими стадами.

Після іспанців у саванах залишилися табуни диких коней і стада биків андалузької породи. Індіанці ловили їх і знову приручали. Виходило своєрідне *qui pro quo* : чотириногих обмінювали на двоногих.

Індіанців звинувачували у крадіжці худоби, адже білі мали свої стада. Семіноли не заперечували, що і серед них були погані люди – відступники, яких нелегко знешкодити. Але де ви знайдете таке суспільство, в якому немає нероб?

Та коли до індіанських вождів зверталися зі скаргою щодо викрадення худоби, вони завжди робили все можливе, щоб відшкодувати втрату, і карали порушника закону зі строгістю, нечуваною серед їхніх сусідів по той бік кордону. Та білим було байдуже до того. Вже якщо вирішили повісити собаку, то треба було визнати її скаженою. Будь яке пограбування на кордоні вішали на індіанців. Варто білим грабіжникам вимастити обличчя коричневою фарбою, і правосуддя неспроможне було розгледіти, хто ховається під цією маскою.

Розділ XXII

Хитра оборудка

Такі сумні роздуми викликала в мене розповідь негра. І наче навмисне, на підтвердження моїх висновків, з нами ось що сталося.

Неподалік од покинутого будинку ми натрапили на сліди рогатої худоби. Тут пройшло голів із двадцять і, скоріше за все, у нашому ж напрямку, тобто до індіанської резервації. Сліди були майже свіжими. Як досвідчений мисливець, я визначив, що з того часу, коли тут прогнали худобу, не минуло ще й години. Хоча я довго не виходив зі стін військового училища, однак не забув науку лісового життя, якої навчив мене молодий Пауел.

Свіжий чи давніший слід домашньої худоби не справив би на мене особливого враження, в цьому не було нічого дивного. Просто якісь індіанські пастухи гнали додому свою череду; за відбитками мокасин у багнюці я бачив, що це й справді були індіанці. Правда, мокасини носили і деякі білі, що жили біля кордону, але це були не їхні сліди. Клишоногі ступні, високий підйом та інші ледь помітні ознаки, які я безпомилково розрізняв і вмів пояснити завдяки своєму досвіду, набутому в ранній юності, – все доводило, що це були сліди індіанців.

Зі мною погодився і Джек, а він добре тямився на лісі. Все життя негр був першокласним мисливцем на єнотів, болотних зайців, опосумів і диких індичок. Із ним я полював на оленів, сріблястих лисиць і диких смугастих кішок. За час моєї відсутності він добряче набрався досвіду. Тепер він був дроворубом замість свого колишнього суперника, і йому доводилося щодня працювати в лісі та постійно спостерігати за звичками й поведінкою лісових мешканців; завдяки цьому він став ще майстернішим мисливцем. Помиляються ті, хто вважає, ніби мозок негра не здатний мислити з тією гостротою, яка необхідна для гарного мисливця. Я знав негрів, які могли орієнтуватися в лісі за різними ознаками і йти по сліду, проявляючи таку ж кмітливість, як будь який індіанець або білий. І Чорний Джек володів цією здатністю.

Незабаром я зрозумів, що тепер у цій царині Джек значно перевершував мене. І

майже відразу ж він подивував мене своєю проникливістю.

Я вже сказав, що ми не звернули б уваги на сліди, якби не одна річ. Не встигли ми трохи від'їхати, як раптом мій супутник притримав коня і крикнув якимось по особливому. Цей вигук притаманний тільки неграм: щось схоже на звук "уф", який можна почути від переляканого кабана.

Я глянув на Джека і з виразу його обличчя зрозумів, що він щось збагнув.

- Що таке, Джеку?

- Господи! Та невже ви не бачите, маса Джордже?

- Та що таке?

- А ось тут, на землі?

- Я бачу, що пройшло стадо, і більше нічого.

- А ось цей великий слід?

- Так, правда, один слід трохи більший.

- От тобі й на! Та ж це слід нашого великого бика Болдфейса. Я впізнаю його з поміж тисячі інших. Скільки кипарисових колод перетягав цей бик для старого господаря!

- Так, я тепер згадую Болдфейса. Ти гадаєш, Джеку, що тут пройшло наше стадо?

- Ні, маса Джордже. Я думаю, що це худоба адвоката Грабса. Старий маса продав Болдфейса масі Грабсу. Хто хто, а я знаю сліди своєї худоби!

- Як же бики містера Грабса могли опинитися на індіанській території, так далеко від його плантації, та ще й із погоничами індіанцями?

- От цього я і не можу збагнути, маса Джордже.

І справді, дивно. Тут було над чим замислитися.

Сама худоба не могла зайти так далеко, тим більше, що треба було перепливати річку. Вона не йшла світ за очі, її гнали, і до того ж у певному напрямку. Її гнали індіанці. Можливо, це набіг? Або бики вкрадені?

Ось такими були підозри, однак не було достатніх доказів. Биків гнали по дорозі, не криючись. Це означало, що власники швидко наздоженуть стадо. Тобто грабіжники - якщо це були саме вони - не потурбувалися замести сліди.

Це було і схоже, і не схоже на крадіжку і так розпалило нашу цікавість, що ми вирішили поїхати по сліду і з'ясувати нарешті, в чому тут справа.

Приблизно з милію слід збігався з нашою дорогою, але потім він круто звертав уліво, просто в лісову гущавину.

Ми вирішили не відмовлятися від свого наміру. Стадо, мабуть, пройшло недавно, тож його можна швидко наздогнати.

Невдовзі після того, як ми в'їхали в хащі, до нас виразно долинули голоси людей і мукування биків. Ми спішилися, прив'язали коней до дерева і далі пішли пішки. Ішли крадькома, мовчки, в тому напрямку, звідки долинали голоси і ревіння стада. Було ясно, що мукали ті самі бики, які щойно пройшли по дорозі. Але розмовляли не ті люди, які пригнали їх сюди.

Індіанську мову дуже легко відрізнити від мови білого. Люди, голоси яких долинали

до мене, були білі. Вони говорили англійською, доповнюючи розмову брутальною лайкою. Мій супутник навіть упізнав їх.

- Господи, маса Джордже, та ж це двійко клятих негідників - Спенс і Білл Вільямс!

Джек мав рацію. Ми підійшли ближче. Вічнозелені дерева приховували нас, але ми чітко бачили все, що відбувається. На невеликій галявині товпилося стадо, а поряд стояли два індіанці і вищезгадані персони.

Ми стояли в тіні, спостерігаючи і прислухаючись. І вже через кілька хвилин із натяків, мимохідь кинутих Джеком, я цілком розумів, у чому справа.

Коли ми прибули на місце події, індіанці якраз передавали свою здобич у руки білих. А її господарі, які далі повинні були самі гнати стадо, саме вручали індіанцям (безперечно, нікчемним зрадникам свого племені) їхню винагороду - кілька пляшок віскі та якісь дрібнички. Це була плата за нічну роботу - викрадення худоби з пасовища адвоката Грабса.

Індіанці, виконавши свою справу, могли йти і понапиватися у себе вдома. Вони більше не були потрібні. А Спенс і Вільямс тепер могли гнати худобу кудись подалі і продати її за кругленьку суму. Чи, імовірніше, пригнати череду назад до Грабса і хвастонутися, що хоробро відбили її у зграї індіанців грабіжників. Чудова побрехенька біля палаючого каміна на якійсь плантації!

Це було на руку поліції і уряду. О, ці дикі розбійники семіноли - з ними давно час розправитися, їх треба викинути геть із Флориди!

Стадо належало адвокату Грабсу, тож я не став втручатися в цю історію. Я міг розповісти про все це в іншому місці і за інших умов. Тому ми з Джеком тихцем повернулися до коней і продовжили свій шлях, заглибившись у роздуми. Я й на мить не сумнівався в тому що п'яних індіанців найняли Вільямс і Спенс. А ті, в свою чергу, служили Грабсу в цій оборудці. Словом, кругова порука.

Треба було якось скаламутити воду, довести нещасних індіанців до відчаю.

Розділ XXIII

Роздуми в дорозі

В училищі, та й за його межами наді мною часто насміхалися за те, що я захищав індіанців, і весь час нагадували, що кров прадавньої Покахонтас уже двісті років змішувалася з кров'ю білих і вже не тече, а ледь струмує в моїх жилах. Тож дуже дивно, що вона раптом знову скипіла і завирувала. Говорили, що я не патріот, оскільки не приєднувався до криків і завивань натовпу, як оце часто трапляється чи не в кожній нації, коли мова заходить про ворогів.

Нації подібні на деяких людей: аби їм догодити, ви повинні бути такими ж порочними, як вони самі, відчувати ті ж почуття або висловлювати їх (що, з рештою, одне й те саме), поділяти їхню любов і ненависть, - словом, відмовитися від незалежності поглядів і переконань та волати "Розіпни!" разом з усіма.

Саме таку людину в сучасному суспільстві і вважають патріотом! А той, хто мислить незалежно, свої думки здобуває з джерела істини і намагається перепинити шлях безглуздому потоку людських забобонів, - той не заслужить визнання за все своє

життя. Можливо, після смерті, але не в цьому житті! Така людина не має прагнути "прижиттєвої слави", якої жадав завойовник Перу – не знайде вона її. Якщо справжній патріот бажає отримати в нагороду славу, він має чекати її від нащадків, коли його скелет перетвориться на пил і прах у гробниці.

На щастя, є й інша нагорода. Чиста совість людини – і це не просто слова. Є люди, які високо цінують її і яким її солодкий шепіт дарує нові сили і розраду.

Хоча висновки, зроблені мною, були досить невтішні, та я привітав себе з тим, що обрав такий шлях. Жодним словом, жодним учинком не додав я навіть пір'їнки на вагах несправедливості. У мене не було причин звинувачувати себе. Совість моя була чиста перед нещасним народом, з яким мені невдовзі належало зустрітись у ролі противника у війні.

Я недовго роздумував над цим питанням – на мене нахлинули ще похмуріші думки, навіяні спогадами про дружбу і кохання. Я думав про розорену вдову, про її дітей, про Маюмі. По правді, найбільше про неї, хоча я був прихильний до всієї сім'ї. Усі її рідні були мені дорогі, але понад усе мені дорожча була саме вона. Я усім співчував, за всіма сумував, та найбільше дошкуляла печаль про втрату моїх найсвітліших сподівань.

Де тепер ця сім'я? Куди вона поїхала? Здогади, побоювання, страх дедалі сильніше збурювали мою уяву. Вона змальовувала мені найпохмуріші картини. Люди, які скоїли цей злочин, були здатні і на гірше – на найстрашніше злодіяння, занесене в аннали правосуддя. Яка доля випала друзям моєї юності?

Мій супутник нічого не знав про їхню долю, після того, як їх спіткало це страшне лихо. Він вважав, що Пауели поїхали в "якесь інше індіанське поселення, тому що ніхто із сусідів нічого про них потім не чув". Але то було тільки припущення.

Мінливі картини природи відвертали мою увагу від тяжких думок і, здається, від того ставало трохи легше. Спершу ми їхали сосновим лісом. Десь опівдні вийшли на широкий простір, де праворуч і ліворуч траплялися гомоки – флоридські колодязі. Дорога вела якраз посередині між ними. Наче за помахом чарівної палички змінився весь ландшафт. Усе стало геть іншим: і земля під ногами, і листя над головою. Сосни змінилися заростями вічнозелених дерев із широким, твердим, як шкіра, глянсуватим, блискучим листям. Такі були, наприклад, магнолії, що сягали тут повного зросту. Навколо нас юрбилися дуби, шовковиці, лаври, залізні дерева, а над ними здіймалися гарбузові пальми, гордо похитуючись і неначе зверхньо вітаючи своїх скромних друзів, що шелестять унизу. Якийсь час ми їхали в густому затінку, який відкидали дерева і рослини паразити, що звивалися навколо них: величезні виноградні лози, обтяжені листям, повзучі ліани, срібні кущики тіландсії – усе це приховувало небо від наших поглядів. Звивиста стежина петляла по лісу; її перетинали повалені стовбури і плетиво виноградної лози, гілки якої перекидалися через дорогу з дерева на дерево, як корабельні троси.

Краєвид був похмурий, та він справляв неймовірне враження. Це якось дивно пасувало до мого настрою і заспокоювало, на відміну від відкритого й запашного соснового лісу.

Виїхавши з темних хашів, ми опинилися на дорозі, що веде до одного з описаних мною флоридських колодязів – круглого басейну, оточеного горбками і скелями цегляного кольору. Мабуть, це був кратер давно згаслого вулкана. На варварському жаргоні англосаксонських поселенців вони називаються "клоаками". Назва ця зовсім не відповідає дійсності, бо якщо в них є вода, то вона завжди кришталеву прозора і чиста. Басейн, до якого ми під'їхали, був наповнений прозорою вологою. Ми і наші коні хотіли пити – день був спекотний. Ліси за нами вже здавалися не такими густими й тіністими. Ми вирішили зробити привал, щоб відпочити і трохи попоїсти.

У мене з собою був чималенький мішок з провізією. Його роздуті боки із шийками пари трійки пляшок, що стирчали з нього, свідчили про ніжну турботу моїх домочадців. Верхова їзда нагнала мені добрячий апетит, а спека – нестерпну спрагу. Вміст мішка швидко наситив нас, а склянка червоного вина, змішаного з водою з холодного джерела, чудово втамувала жагу. Бенкет просто неба завершила сигара. Запаливши її, я ліг під гілками тінистої магнолії. Я спостерігав, як синій димок в'ється вгору між глянсуватим листям і змушує мошкару розлітатися геть. Хвилювання моє вщухло, думки стали розпливатися. Сильні пахощі, що струмували від коралових шишок і великих білих квітів магнолії, геть розслабили мене, і я заснув.

Розділ XXIV

Дивний привид

І в такій несвідомості я побув, мабуть, кілька хвилин. Аж раптом мене розбудив сплеск води, неначе хтось стрибнув у басейн. Я не злякався, а тому не підвівся, аби подивитись, що сталося, навіть не розплющив очей.

"Напевно, це Джек пірнув у воду, – вирішив я. – Чудова думка! Я теж скупаюся, але пізніше".

Однак я помилився. Негр і не думав стрибати у воду, він стояв на березі, неподалік від того місця, де я влігся спати. Його також розбудив шум, і він схопився. Я почув голос Джека:

– Дивіться, маса Джордже, оце здоровило! Уф!

Я підвівся і подивився в бік басейну. Виявилося, що Джек тут ні до чого – то виринув величезний алігатор. Він підплив до того місця, де ми лежали, і, виставивши вперед свою величезну грудину з дебелими лапами, розглядав нас із явною цікавістю. Його голова здіймалась над поверхнею води, а хвіст був хвацько задертий угору. Він виглядав кумедно й огидно водночас.

– Дай но сюди рушницю, Джеку, – шепнув я. – Тільки тихше, а то наполохаємо його.

Джек навшпиньки пішов по рушницю. Та алігатор наче розгадав наш намір. Перш ніж я встиг простягнути руку до зброї, він раптово перекинувся у воді і блискавично пірнув на дно. Якийсь час я ще тримав рушницю в руці, сподіваючись, що алігатор з'явиться, та марно.

Мабуть, раніше в нього вже стріляли і він одразу розпізнав у нас небезпечних ворогів. Басейн біля дороги, тому це припущення вельми правдоподібне.

Звичайно, ні мій супутник, ні я не звернули б уваги на цей епізод, якби не

пригадали жахливої сцени, що сталася в басейні на нашій плантації. Уся обстановка: басейн, скелі, дерева навколо, навіть розмір, обриси і лютий, огидний вигляд плазуна – все нагадувало нам того алігатора, про якого нині на нашій плантації склали легенди. Я в подробицях пригадав усі страшні події того знаменного дня; всі деталі зринули в моїй пам'яті, ніби це сталося лише вчора: як мулат приманив жахливого алігатора, смертельна сутичка в басейні, гонитва, захоплення мулата в полон, суд і вирок до спалення, втеча, тривале переслідування в озері і раптова страшна розв'язка. Мені навіть здалося, що я знову чую розпачливий крик мулата, коли він зникав під водою. Спогад для обох нас був не вельми приємний, і незабаром ми урвали розмову на цю тему. Щоб відволікти нас від страшних згадок, Господь послав розраду – до нас долинув гелгіт дикої індички. Джек попросив дозволу полювати на неї, взяв свою рушницю і пішов.

Я знову запалив свою "гавану", розтягнувся на м'якій траві, спостерігаючи за круглими кільцями синюватого димку і, насолоджуючись п'яним ароматом магнолій, знову заснув. Цього разу я побачив сон, у якому переді мною знову промайнули всі події того страшного дня. Однак цей сон відрізнявся від реальності: мені снилося, що мулат знову дереться з води на берег острова, що йому вдалося втекти неушкодженим, що він повернувся помститися за себе, що я потрапив до нього в руки і він готовий убити мене!

Саме в цю кульмінаційну мить мене знову розбудив уже не сплеск води, а постріл, що пролунав десь неподалік.

"Ага, значить, Джек сполохав індичку, – подумав я. – Сподіваюся, він не схибив. Я був не проти прихопити з собою у форт хоча б одну індичку. Вона була б вельми до речі на столі. Я чув, що там не надто добре частують. Джек – меткий стрілок, тож навряд чи схибить. А якщо..."

Та раптом мої міркування урвав другий постріл. За різким звуком я визначив, що його було здійснено з рушниці.

"Що то було? – запитав я сам себе з тривогою. – У Джека моя одноствольна рушниця, він не міг устигнути зарядити її вдруге".

Невже перший постріл я почув уві сні? Та ні, я виразно його чув насправді. Він то мене і розбудив. Безсумнівно, пролунали два постріли, я не міг помилитися.

Я схопився на ноги від здивування. Я злякався за свого товариша. Безперечно, стріляли з двох рушниць. Хто ж цей другий стрілець? Можливо, ворог? Ми перебували в небезпечній зоні.

Я покликав Джека і трохи заспокоївся, коли він звідкілясь відгукнувся мені. Але за мить мене знову охопила тривога: у Джековім голосі вчувався жах.

Від хвилювання і збентеження я схопив пістолет і кинувся в гущавину. Голос негра чітко чувся поблизу, але за густою зеленню я не міг бачити його темне тіло. Він і далі кричав, і тепер я розрізнив слова.

– Боже милостивий, – волав він нажахано, – маса Джордже, ви не поранені?

– Та який же диявол міг поранити мене?

Якби не було двох пострілів, я подумав би, що він стріляв у мій бік і йому здалося, що він випадково влучив у мене.

- Вас не вбито? Слава богу, що ви живий, маса Джордж!

- Послухай, Джеку, що все це означає?

Нарешті він показався з за дерева, і я добре розгледів його. Я зрозумів, що сталося щось страшне. Джек трусився, як осиковий листок. Він так виричав очі, і білки так виблискували, що майже не видно було й зіниць. Губи його стали блідими і безкровними. Темне обличчя посіріло, зуби стукали. З його жестів видно було, що він охоплений панічним страхом.

Побачивши мене, Джек побіг назустріч і схопив за руку, тривожно поглядаючи в той бік, звідки щойно примчав, ніби позаду на нього чигала смертельна небезпека.

Я знав, що Джек не боягуз - навіть навпаки. А це означає, що справді була якась небезпека... Яка ж? Я напружено вдивлявся, але в темних лісових нетрях міг розгледіти хіба коричневі стовбури дерев. Тоді я знову став розпитувати Джека.

- Господи! Це був... це був він! Я впевнений, що він!

- Та хто він?

- Ах, маса Джордж, значить, ви насправді не поранені? Він стріляв у вас. Я бачив, як він приці... ці... цілився... Я вистрілив у нього, він промахнувся, і... утік...

- Та хто стріляв? Хто втік? Поясни ти, заради бога, хто він такий!

- При... привид утік.

- Який привид? Чи не самого диявола ти побачив?

- Точно, маса Джордж, точно! Я бачив диявола. Це був Жовтий Джек!

- Жовтий Джек?!

Розділ XXV

Хто стріляв?

- Жовтий Джек? - машинально повторив я, звичайно аж ніяк не вірячи заяві мого супутника. - Ти кажеш, що бачив Жовтого Джека?

- Так, маса Джордж, - відповів мій зброєносець, потроху оговтуючись від страху. - Ось так чітко, як сонце на небі, я бачив його самого або його привид.

- Яка нісенітниця! Привидів не буває. Тінь дерев заслала твої очі. Це все тобі просто приверзлося.

- Боже ж мій, маса Джордж! - заперечно мотав головою негр. - Присягаюся, що я бачив його, це мені не привиділось. Я бачив - це був Жовтий Джек або його дух.

- Та це неможливо!

- Ну і нехай неможливо, та все одно це правда. Присягаюсь Євангелієм! Жовтий Джек стріляв у вас із за цього евкаліпта. Потім і я пальнув у нього. Ви ж чули два постріли?

- Так, я чув два постріли, але, можливо, мені це здалося.

- Ні, вам не здалося. Уф! Проклятий мерзотник! Це він, звичайно, стріляв!.. Погляньте сюди!

Ми підійшли до басейну і зупинилися біля магнолії, у затінку якої я спав. Джек

нагнувся і показав мені на стовбурі місце, де кора була явно здерта кулею. Куля пройшла крізь дерево. Рана була зелена і свіжа, і з неї ще поволі стікав сік. Тепер уже не було сумнівів, що хтось стріляв у мене і промахнувся лише на якийсь дюйм. Куля просвистіла якраз над моєю головою, коли я відпочивав, поклавши замість подушки свій дорожній мішок. Вона пролетіла просто біля самого вуха – я згадав, що майже одночасно з першим пострілом почув свист кулі.

– Тепер ви вірите мені, маса Джордже? – запитав негр, вельми задоволений власною кмітливістю. – Тепер переконалися, що це вам не наснилось?

– Так, тепер я розумію, що в мене хтось стріляв.

– Жовтий Джек, маса Джордже, Жовтий Джек! Богом присягаюся! – схвильовано вигукнув мій супутник. – Я бачив жовтого негідника так само ясно, як бачу ось це дерево.

– Ну, хай там хто стріляв, червоношкірий або жовтошкірий, що скоріше ми звідси вшиємося, то ліпше. Давай но мені рушницю. Я постережу, поки ти осідлаєш коней.

Поки негр сідлав коней і укладав наші речі, я швидко зарядив рушницю і сховався за стовбуром дерева, пильно вдивляючись у той бік, звідки могли стріляти. Годі й казати, що чекав я з хвилюванням і страхом. Замах на моє життя свідчив про те, що проти мене веде боротьбу смертельний ворог, хоч би хто він був. Припущення негра, що стріляв Жовтий Джек, здавалося мені просто безглуздом, і я про себе посміявся над ним. Адже на власні очі бачив, як мулат загинув жахливою смертю. Щоб повірити в появу його привида або його самого, мені потрібні були значно вагоміші докази, ніж Джекові слова. Коли негр побачив невідомого ворога в цій похмурій лісовій гушавині, ледь освітленій сонцем, його буйна фантазія намалювала Жовтого Джека зі зброєю в руках. Але постріл насправді був – то не фантазія! І чому саме в цю хвилину я бачив уві сні мулата? І чому такий сон? Мені примарилося те саме, що здалося негру. Мороз пробіг по моїй шкірі і кров захолола в жилах, коли я подумав про цей дивний збіг. У ньому таїлося щось жахливе і таке диявольськи ймовірне, що я почав схилитися до думки, ніби негрові і справді це не привиділось. Що більше я роздумував про все це, то більше готовий був повірити в те, що спершу здалося мені геть неправдоподібним.

Чому, наприклад, індіанцеві ні сіло ні впало здумалося б обрати мене своєю мішенню? Правда, між індіанцями і білими були не вельми приязні стосунки, але війна ще не почалася. До цього справа поки не дійшла. Рада старійшин ще не збиралася, її призначено на наступний день. Поки не обнародують її рішення, навряд чи якась сторона розпочне ворожі дії. Це могло б серйозно вплинути на майбутні рішення ради. Індіанці були так само зацікавлені у збереженні миру, як і їх супротивники, і навіть значно більше. Вони розуміли, що вияв ворожості недоречний і несвоечасний та аж ніяк не піде їм на користь. Навпаки, це могло б стати довгоочікуваним приводом для партії прихильників переселення. Чи міг індіанець за таких умов зазіхати на моє життя?

А якщо цілився не індіанець, то хто ж тоді намагався вбити мене і чому? Я не пригадував жодного випадку, коли б кого небудь скривдив так, що це могло викликати

до мене смертельну ненависть. Раптом я згадав п'яних погоничів биків. Яке було їм діло до угод чи рішень наради? Кінь, сідло, рушниця, будь яка дрібничка могли мати для них більше значення, ніж доля цілого племені. Мабуть, обидва вони були справжніми бандитами. Грабіжники трапляються і серед індіанців, так само як серед білих.

Та це не погоничі. Вони не бачили нас, коли ми проїжджали повз, а якщо навіть і бачили, то навряд чи могли так швидко сюди дістатися. Ми скакали на конях, а вони йшли пішки і точно не могли нас наздогнати.

Що ж до Спенса і Вільямса, які їхали верхи і, судячи з розповідей Джека, були негідниками, то вони теж нас не бачили. Крім того, вони не могли покинути стадо.

О! Нарешті мені здалося, що я маю пояснення. Напевно, в мене вистрілив якийсь раб утікач, що присягнувся вічно мстити білим і вилив свою ненависть на першого ліпшого, хто трапився на його шляху. Можливо, це був мулат, трохи схожий на Жовтого Джека (всі люди з жовтим кольором шкіри, як і негри, дуже подібні між собою). Імовірно, це і ввело в оману мого супутника. Таке пояснення поки мене вдовольняло.

Джек уже все зібрав у дорогу. Ми вирішили більше не сушити мізки над цією таємницею, скочили на коней і поскакали. Якийсь час ми мчали щодуху. Дорога стелилася рідколіссям, де все було добре видно попереду і позаду нас, але ні білий, ні чорний, ні червоний, ні жовтий ворог не з'являвся ні перед нами, ні з тилу. Ми не зустріли жодної живої душі, поки не дісталися до форту Кінг. У форт ми в'їхали саме в ту хвилину, коли сонце сховалося за темними верхівками лісу на обрії.

Розділ XXVI

Прикордонний форт

При слові "форт" у нашій уяві постає масивна будівля з виступами і амбразурами, бастіонами і зубчатими стінами, валами, казематами і гласісом – словом, потужне укріплення. Іспанці справді будували такі форти у Флориді та інших місцях. Багато таких фортів, точніше, їх залишки, стоять понині, проте й руїни свідчать про велич і славу тих часів, коли прапор із зображенням леопарда гордо майорів над їхніми стінами. Однак колоніальна архітектура іспанців істотно відрізняється від архітектури інших європейських народів. В Америці іспанці будували свої укріплення, не шкодуючи рук і грошей, так, наче зводили їх навіки. Їм і на думку не спадало, що недовго вони пануватимуть у Флориді і що скоро доведеться залишити ці землі.

Зрештою, ці величезні фортеці добряче прислужилися їм. Без них смагляві ямасі, а потім переможні семіноли вже давно витіснили б іспанців із квітучого півострова, задовго до того, як індіанців передали під владу іншої країни.

У Флориді є свої великі кам'яні фортеці, але ті "форти", що згадуються в історії прикордонних воєн, геть не схожі на них. Ці споруди наче оперізають усю територію Сполучених Штатів гігантським ланцюгом. Тут ми не побачимо зубчастих стін, висічених у скелях, дорогих казематів і непотрібних архітектурних прикрас. Це здебільшого грубі тимчасові дерев'яні споруди, досить дешеві, щоб не шкода було їх

покинути під час стрімкого відступу – тоді лінія кордону весь час змінювалася.

Аби створити надійний захист проти вороже налаштованих індіанців, слід знайти кілька сотень дерев, зрубати їх і розпиляти на балки завдовжки вісімнадцять футів, розколоти їх посередині, встановити чотирикутниками щільно одна до одної, пласким боком усередину, збити їх поперечними дошками разом, загострити кінці, влаштувати бійниці на висоті восьми футів від землі, під бійницями встановити підмости, вирити рів, побудувати на протилежних кутках бастіони і на них розмістити гармати, встановити міцні ворота – прикордонний форт готовий!

Це може бути трикутник, чотирикутник чи будь який інший багатокутник, який найліпше підходить до умов даної місцевості.

Ще вам потрібні приміщення для солдатів і запасів провіанту. Усередині огорожі побудуйте міцні блокаузи; підніміть бійниці – на той випадок, якщо зовнішня огорожа буде взята приступом. По закінченні цієї роботи можна вважати, що форт готовий.

Сосни – найкращий будівельний матеріал. Їх високі стовбури без гілок легко зрубати і розпиляти на балки потрібної довжини. Але у Флориді є порода дерев, ще більш придатна для спорудження форту, – це гарбузова пальма. Її щільна деревина не так легко розколюється від обстрілу, і кулі просто застрягають у ній. З таких дерев і був побудований форт Кінг.

Уявіть подібний укріплений форт, населений кількома сотнями солдатів; одні з них у полинялих блакитних мундирах із брудними білими вилогами (піхота), інші – в темно синіх мундирах з червоними кантами (артилерія), треті – в темно зелених мундирах (карабінери), деякі вбрані в ефектніші мундири жовтих відтінків (драгуни). Лишень уявіть, як ці неохайно вдягнені солдати тиняються по форту. Тільки в декого чепурний вигляд: ремені начищені білою глиною, багнети приставлені – це вартові на посту. Серед них нипають недбало вбрані жінки – їхні дружини і пралі та кілька смаглявих скво , та ще пронизливо верещать немовлята. Іноді квапливо проходять офіцери, яких легко впізнати по темно синіх тужурках. Ще можна побачити джентльменів у штатському – це приїжджі або вільнонаймані службовці форту. А ще є менш благородна публіка – маркітанти , торговці биками, погоничі, м'ясники, провідники, мисливці, гравці або просто волоцюги та нероби. Час від часу шмигають слуги – негри та дружні до білих індіанці. Ви, зрештою, можете натрапити на важливого урядового агента... Уявіть, що над усім цим майорить американський прапор – білі зірки на блакитному тлі, – і перед вами постане картина, яку я побачив, в'їхавши у ворота форту Кінг.

Я вже трохи відвик від верхової їзди, тож поїздка дуже виснажила мене. Я чув сигнал побудки, але не звернув на нього уваги, бо ще не приступив до своїх службових обов'язків, тому і проспав. Удруге мене розбудили звуки сурм і барабанного бою, що линули крізь відчинене вікно. Я впізнав мелодію парадного маршу і відразу схопився з ліжка. Увійшов Джек, щоб допомогти мені одягнутися.

– Дивіться но, маса Джордже! – вигукнув він, показуючи на вікно. – Здається, наче тут зібралися семіноли з усієї Флориди! Уф, та їх тут тьма!

Я визирнув у вікно. Переді мною постала видовищна картина. Усередині форту

збігалися солдати і шикувалися, готуючись до параду. Всі вони були акуратно одягнені, в защебнутих мундирах, хвацько зсунутих набакир капелюхах, з начищеними ремнями, рушницями, багнетами і гудзиками, що виблискували на сонці – усе це вселяло відчуття військової моці. Серед солдатів ходили офіцери в розкішних мундирах і блискучих еполетах. Трохи оддалік стояв генерал, оточений офіцерами штабу. Їх можна було відрізнити по чорних капелюхах із червоним та білим півнячим пір'ям. Тут був і уповноважений у чині генерала, одягнений у повну парадну форму.

Весь цей парад був розрахований на те, щоб справити враження на індіанців. Крім військових, були тут і кілька цивільних у гарних костюмах – довколишні плантатори; серед них я побачив Рінгольдів – батька і сина. Але за огорожею форту видовище було значно колоритніше.

На великій рівнині, що простяглася на кількасот ярдів перед фортом, вишикувалися групи індіанських воїнів у своєму чудовому військовому вбранні. У всіх на головах красувалися убори з пір'я, а тіла прикрашені татуюванням. Хоча в їхньому військовому обладунку і помічався якийсь загальний стиль, але всі були вбрані по різному. На одних – мисливські сорочки, штани та мокасини з оленячої шкіри, щедро оздоблені бахромою, намистом і блискітками. На інших – шати зі смугастого або кольорового строкатого ситцю і суконні штани – сині, зелені або червоні, застебнуті нижче коліна; кінці оздоблених намистом гетрів, вишитих блискітками і мішурою, звисали з ніг. Дуже яскраві вампуми обперізували талії, за них були заткнуті довгі ножі, томагавки, а в декого і пістолети, що виблискували коштовною срібною оправою, – усе це предмети, що дісталися індіанцям у спадок від іспанців. Інші замість пояса обмотали іспанський шарф із червоного шовку, і його обшиті торочками кінці спускалися спереду, надаючи особливої витонченості костюму. Не менш яскравими і розмаїтими були головні убори: діадери зі строкатого пір'я, подібні на шоломи шапки з хутра чорної білки, рисі або енота. При цьому морда звіра часто красувалася над обличчям індіанця. У багатьох голови були прикрашені широкими стрічками з вишитої тканини, з яких стирчало пір'я грифа або найтонша павутина журавлиного пір'я. Дехто з воїнів був прикрашений пір'ям найбільшого птаха Африки – страуса.

Усі індіанці були озброєні довгими мисливськими рушницями; у кожного на ремені, перекинутому через плече, висіли ріг із порохом і патронташ. Лук і стріли мали тільки юнаки, які прийшли сюди з дорослими.

За індіанським військом поодаль виднілися намети, – там вони розбили свій табір. Прапори, що майоріли над ними, позначали різні племена, яким належали ці намети. Жінки в довгих сукнях снували в таборі, а їхні темношкірі малюки вовтузились у траві.

Я побачив індіанців, коли вони вже зібралися перед огорожею форту. Одні стояли невеликими гуртами і розмовляли, інші переходили від гурту до гурту і, мабуть, радилися. Мені впала в око гордовита постава цих людей. Я милувався їхніми вільними і сміливими рухами, геть не схожими на скуту ходу вимуштруваних солдатів. Порівняння було на користь індіанців. Коли я дивився на солдатів, що стояли плечем до плеча, нога до ноги, ніби застигнувши в строю, а потім переводив погляд на

прикрашених пір'ям індіанських воїнів, що гордо ступали по своїй рідній землі, то не міг відкинути думки, що нам вдасться здобути перемогу лишень завдяки чисельній перевазі.

Мене б узяли на глум, якби я здумав висловити подібні думки. Це не збігалося із хвалькуватими легендами про подвиги білих на кордоні. Досі індіанці завжди поступалися білим, та хіба вони поступалися тому, що білі перевершували їх силою і хоробрістю? Ні, нерівність полягала в чисельності і, головне, у зброї. У цьому й був секрет нашої зверхності. І справді, як можна захищатися стрілами, пущеними з лука, від смертоносних куль, що вилітають з рушниць? А тепер ця нерівність зникла, тепер індіанці мали вогнепальну зброю, і вони володіли нею не гірше за білих.

Семіноли розташувалися півколом перед фортом. Вожді сіли спереду на траву, за ними зайняли місця молодші вожді і найбільш прославлені воїни, а ще далі стояли представники племен. Навіть жінки і діти підійшли ближче. Вони стояли мовчки, але з інтересом стежили за рухами чоловіків.

Індіанці були дуже серйозні й мовчазні. Загалом це не властиво їм, адже семіноли люблять і пожартувати, і потеревенити. Навіть безтурботні негри навряд чи можуть зрівнятися з ними у веселості. Але тепер вони поводитись інакше. Вожді, воїни і жінки, навіть хлопці, які покинули свої ігри, – всі виглядали дуже урочисто. І це зрозуміло: це було не звичайне зібрання, де обговорювалися повсякденні справи, а рада, на якій вирішувалася їхня доля, ішлося про те, що для них найдорожче в світі, – рада, яка могла навіки розлучити їх із рідною землею. Не дивно, що сьогодні вони не були такими життєрадісними, як зазвичай.

Однак не можна сказати, що всі мали похмурий вигляд. Деякі вожді дивилися на справу інакше й не заперечували проти переселення. Це були підкуплені й зіпсуті білими вожді, зрадники свого племені і свого народу. Їх виявилось чимало, і вони вже утворили певну силу. Декого з могутніх вождів вдалося вмовити, і вони готові були зрадити свій народ. Але семіноли підозрювали їх у зраді, тому представники протилежної партії виглядали такими стурбованими. Якби не було розколу серед вождів, партія патріотів легко б домоглася вирішення питання в інтересах народу. Однак тепер патріоти побоювалися відступництва зрадників.

Оркестр загравав марш, і війська парадним строєм пройшли через ворота. Я притьом надів мундир і поспішив приєднатися до штабу генерала. За кілька хвилин ми вже стояли обличчям до обличчя з вождями індіанців. Війська вишикувалися. Попереду біля прапора стояв генерал, а поруч – урядовий агент. Далі юрмилися офіцери штабу, писарі, перекладачі, а також деякі крупні плантатори. Були тут і обидва Рінгольди. Їх люб'язно запросили взяти участь у раді.

Офіцери обмінялися рукостисканням із вождями, трубка миру обійшла всі ряди, і нарешті урочисто відкрили раду.

Розділ XXVII

Рада

Першим виступив із промовою урядовий агент. Вона була дуже довга, аби наводити

її всю в подробицях. Агент закликав індіанців мирно підкоритися умовам Оклавахської угоди, поступитися білим своєю землею у Флориді, переселитися на Захід, в Арканзас, у місцевість, відведену їм на Вайт Рівер, – словом, погодитися на всі вимоги, які він пред'являв індіанцям за дорученням уряду. Він докладав усіх зусиль, переконуючи індіанців у тому, що переселення принесе їм тільки користь, розписував їхнє нове місце проживання, як справжній земний рай: у преріях повно дичини, там водяться лосі, антилопи і буйволи, там річки, багаті рибою, кришталєво прозорі джерела, вічно безхмарне небо!

Якби семіноли повірили йому, то могли і справді уяви ти, що ті благословенні місця для полювання, які, за їхніми релігійними уявленнями, знаходяться на небі, насправді розташовані на землі.

Потім агент повідомив індіанцям про наслідки, до яких призведе їхня відмова: білі швидко заселять усі прикордонні зони, найгірші з них вдиратимуться у володіння індіанців. Почнуться сутички, і полетяться кров. Червоношкірі відповідатимуть перед судом білих людей, де за законом клятва індіанця не має жодного значення, і тому їм доведеться терпіти всякі несправедливості.

Так Вайлі Томпсон, урядовий агент, розмірковував уголос на раді у форту Кінг у квітні 1835 року. Я дослівно процитую його слова, як зразок "чесної" і "прямої" політики білих стосовно індіанців:

– Припустимо неможливе, а саме, що вам буде дозволено залишитися тут ще на кілька років. У якому становищі ви опинитеся? Скоро землю розмежують, продадуть і заселять білими. Вже зараз там працюють землеміри. Незабаром ви змушені будете скоритися урядовим законам. Ваші закони буде скасовано, ваші вожді перестануть бути вождями. Нехороші білі люди пред'являтимуть до вас грошові позови і свої права на ваших негрів, і справа може дійти навіть до звинувачень у вбивстві. Вам доведеться постати перед судом білих людей. Судити також будуть за законами білих. Свідками проти вас знову ж таки виступатимуть білі, а індіанці не матимуть права виступати як свідки. За кілька років ви почнете бідувати і опинитеся в безвиході. Ви будете доведені до крайньої межі бідності. А коли голод змусить вас випрошувати скоринку хліба – можливо, у того, хто розорив вас, – вас обізвуть "індіанським псом" і виженуть геть. Ось чому ваш Великий Батько бажає вашого переселення на Захід. Він прагне врятувати вас від цих нещасть!

Подібні промови лунали після укладеної угоди у форту Моултрі, яка гарантувала семінолам право залишатися у Флориді! У третій статті угоди йшлося: "Сполучені Штати візьмуть флоридських індіанців під свій захист і заступництво та захищатимуть їх від будь яких зазіхань будь яких осіб".

O tempora, o mores !

Уся промова була сумішшю хитрих висловів і прихованих погроз, висловлених то прохальним тоном, то зарозуміло і зухвало. Це було геть нерозважливо. У кожному разі агент перегинав палицю.

Сам він не виявляв ворожості до семінолів. Він обурювався тільки на тих вождів, які

висловилися проти його планів. Одного з них агент просто ненавидів. Проте головною метою, яка надихала його, було бажання якнайкраще виконати доручення, покладене на нього урядом, і в такий спосіб завоювати авторитет і славу досвідченого дипломата. На цей вівтар він був готовий, як і більшість інших державних чиновників, принести в жертву свою особисту незалежність, свободу переконань і честь. Річ не в тому, щоб обов'язково служити королю. Поставте замість "короля" слово "конгрес", і ось перед вами девіз нашого агента!

Однак промова мала певний ефект і вплинула на слабких та нерішучих. Умови життя на нових землях здалися їм припадними, особливо в порівнянні зі страхітливою перспективою, яка чекала на них тут. А це означало, що картина, яку змалював агент, таки справила на декого враження.

Коли пролунав заклик до війни, сім'яни посіяли надто мало зерна, пропустивши зручний час для сівби. З того не буде доброго врожаю – не буде ні маїсу, ні рису, ні батату. І ось уже проявлялися наслідки такої непередбачливості. Уже тепер сім'яни збирали коріння китайської шипшини і жолуді. А що ж буде взимку? Не дивно, що на обличчях індіанців я помітив страх. Навіть вожді патріоти, здається, занепокоїлися за результат ради.

Однак вони не втрачали самовладання. Після короткої паузи слово взяв Гойтл Меті, один із найзапекліших противників переселення. У таких ситуаціях індіанці не дотримуються черговості виступів по старшинству. У кожного племені є свої визнані оратори, яким зазвичай дозволяється висловити думки і почуття за всіх інших.

Тут був і верховний вождь Онопа. Він сидів у центрі кола, і на голові його красувалася британська корона – пам'ять про американську революцію. Але Онопа не був вправний у красномовстві і відмовився від свого права, надавши слово своєму зятю Гойтл Меті, якого вважали не лише мудрим радником і хоробрим воїном, а й найкращим оратором серед сім'янів. Він був "прем'єр міністром" у Онопи, а запозичуючи порівняння з античної епохи, його можна було б назвати Одисеєм свого народу. Це був високий, худорлявий, смаглявий чоловік з різкими, орлиними рисами і трохи зловісним виразом обличчя.

Гойтл Меті походив не з племені сім'янів і вважав себе нащадком одного з тих давніх племен, які населяли Флориду ще в ранню епоху іспанського панування. Можливо, він належав до племені ямасі – підтвердженням того могла бути його смаглява шкіра. Про ораторський хист Гойтл Меті можна судити з його промови. Він заявив:

– За угодою в Моултрі ми маємо право мирно жити на землі, яка визнана нашою власністю двадцять років тому. Усі спірні питання були залагоджені, і нас запевнили, що ми вмиратимемо природною смертю, а не від насильства, яке чинять білі люди. Не блискавка має розколоти і погубити дерево, а холод старості висушити в ньому життєві соки, і тоді листя зів'яне і облетить, а гілки відпадуть від мертвого, струхлого стовбура.

Згодом рада в Оклавасі послала наших виборних, аби ті лише оглянули землю, куди нас хочуть переселити, і потім розповіли про неї народу. Ми дали згоду і пройшлися по

цій землі. Вона приносить запашні та смачні плоди, повітря в ній здорове, але вона оточена злими і ворожими сусідами, а плоди поганого сусідства – це війна і пожежі. Кров безчестить землю, а вогонь висушує джерела. Індіанці з племені пауні вкрали у нас кілька коней, і нам довелося тягнути свої в'юки на спині. Ви хочете поселити нас серед поганих індіанців, які ніколи не дадуть нам спокою.

Коли оглядали землі, ми нічого не сказали, але агенти Сполучених Штатів змусили нас підписати папір, і тепер ви говорите, що в ньому висловлено наше бажання переселитися! А ми тільки заявили, що земля подобається нам, але вирішувати повинен народ. На більше ми не були уповноважені.

Ваша мова прекрасна, але мій народ не може зараз сказати, що він буде переселятися. Одні думають так, а інші інакше, і треба дати людям час, щоб поміркувати. Наш народ не може піти, він не хоче йти! Якщо їхні уста говорять "так", то їхні серця волають "ні" і називають їх брехунами. Нам не треба чужих земель. Навіщо вони нам? Ми любимо нашу рідну землю, тут ми щасливі! Якщо ми раптом відірвемо наші серця від землі, з якою ми зріднилися, то обірвуться струни нашого серця. Тому ми не можемо погодитися на переселення, ми не підемо!

Після Гойтл Меті виступив один із вождів партії, що стояла за переселення. Це був Оматла, один із наймогутніших вождів племені, якого підозрювали в тому, що він вступив у таємну згоду з агентом. Промова його була спокійною, і він радив своїм червоношкірим братам не чинити жодних перешкод, а повестися чесно і погодитися з умовами Оклаваського договору.

Одразу впадало в око, що цей вождь перебував під чужим впливом. Та він, мабуть, боявся відкрито стати на бік урядового агента, побоюючись помсти патріотів. Коли він підвівся і почав промову, воїни патріоти несхвально дивилися на нього, а їхні вожді (Арпіукі, Коа гаджо та інші) часто перебивали його. У тому ж дусі, але сміливіше висловився Луста Гадж (Чорна Глина). Він не сказав нічого нового, але трохи підбадьорив партію зрадників і заспокоїв агента, який уже явно хвилювався.

За ним піднявся Голато міко, індіанець із м'якими манерами джентльмена, один із найбільш шанованих вождів. Він був недужий, і тому, попри сподівання, його промова мала досить мирний характер – адже він зажив слави рішучого противника переселення.

– Сьогодні ми тут зібралися, щоб порадитися, – почав він. – Усі ми сотворені Великим Духом, всі ми діти його, всі походять від однієї матері і вигодовані одними грудьми. Це означає, що ми всі брати, а брати не повинні ворогувати між собою і проливати кров один одного. Якщо кров одного з нас проллється на землю від удару його брата, то закривавлена земля буде голосно волати про помсту і на нас впаде гнів Великого Духа. Я хворий. Нехай інші, міцніші за мене, скажуть своє слово.

Один за одним піднялися кілька вождів і висловили свою думку. Прихильники переселення говорили в такому ж дусі, як Оматла і Чорна Глина. Це були Охала (Великий Воїн), брати Ітоласе, Чарльз Оматла і ще кілька вождів.

На противагу їм виступили патріоти: Акола, Яха Гаджо (Божевільний Вовк), Ехо

Матта (Водяна Змія), Пошала (Карлик) і негр Абрам. Останній колись утік із Пенсакола, а тепер був вождем негрів, що жили з племенем мікосукі, і одним із радників Онопи, на якого він мав величезний вплив. Він вільно розмовляв англійською і на раді, як і в Оклавасі, виступав головним перекладачем з індіанською боку. Він був чистокровним негром. Про це свідчили товсті губи, широкі вилиці й інші фізичні особливості, притаманні його расі. Він був хоробрий, холонокровний, проникливий і до кінця залишився вірним другом народу, який удостоїв його своєю довірою. Він говорив стримано і скромно, проте виявив тверду рішучість чинити опір планам агента.

Головний вождь ще не мав слова, і нарешті агент звернувся до нього.

Онопа – огрядний чоловік високого зросту. На позір, він не вирізнявся особливим розумом, але при цьому і не був позбавлений почуття власної гідності. Він не славився чудовою ораторською вправністю і, хоча був головним "міко" народу, проте користувався меншим впливом серед воїнів, ніж деякі молодші вожді. Тому його думку не варто було розглядати як вирішальну, яка б зобов'язала інших. Та називаючись "міко міко" (вождем вождів) і будучи главою найбільшого племені мікосукі, він все таки міг перетягнути чашу терезів на той чи той бік. Якби він висловився за переселення, патріоти могли б вважати свою справу програною.

Усі затамували подих. Білі і червоношкірі спрямували погляди на головного вождя. Його переконання були відомі небагатьом, і більшість не знали, яку думку він висловить. Тому зрозуміло, з якою тривогою всі очікували на його промову. Але в цю тривожну мить серед воїнів, що стояли за Онопою, почалося якесь пожвавлення. Вони розступилися, давши дорогу новому вождю, який, очевидно, був у великій пошані.

За хвилину він вийшов наперед. Це був молодий воїн у багатому вбранні, зі шляхетними рисами обличчя. Одразу впадало в око, що він вождь: про це свідчив його одяг. Але й без того видно було з першого погляду, що він народжений, аби вести за собою людей.

Молодий вождь мав чудову статуру напрочуд пропорційну фігуру. Одяг він носив багатий, але не надто яскравий. Сорочка спадала красивими фалдами, обперезана на талії кольоровим вампумом, а стрункі ноги були обтягнуті гетрами з червоного сукна. На голові в нього пістрявіла пов'язка з трьома чорними страусовими пір'їнами, що спадали майже до плечей. На шиї висіли різні прикраси. Одна з них привертала особливу увагу: кругла золота плашка на грудях, на якій були вигравірувані промені, які виходять із центру, – зображення сонця, що сходить.

Обличчя вождя було розфарбоване червоним, але всі риси чітко виднілися: красиво окреслені рот і підборіддя, тонкі губи, міцна щелепа, що свідчило про твердість характеру, орлиний ніс, високе широке чоло і очі, як у орла, здатні дивитися на сліпуче сонце, не мружачись.

Коли з'явився цей вродливий чоловік, усіх присутніх наче вразило електричним струмом. Так буває в театрі, коли на сцені з'являється трагічний актор, виходу якого всі з нетерпінням чекали. Сам молодий вождь тримався дуже скромно. Я збагнув, що бачу справжнього героя не з його манер, а з хвилювання інших. Дійові особи, які виступали

досі, виявилися лише другорядними акторами. А цей молодий вождь і був той, на кого очікували всі семіноли!

У рядах індіанців почалося пожвавлення, пронісся шепіт, що переріс у гул голосів; натовп здригнулася в єдиному пориві, і потім одночасно, наче вирвалось із одних грудей, прозвучало ім'я: "Оцеола!"

Розділ XXVIII

Сонце, Що Сходить

Так, це був Оцеола. Мовою індіанців це означає "Сонце, Що Сходить". Той самий Оцеола, слава якого досягла найвіддаленіших куточків країни, той самий Оцеола, який викликав такий жвавий інтерес і в нашому училищі, і на вулицях міст, і в аристократичних салонах. Це він так несподівано з'явився в колі вождів.

Варто кілька слів сказати про цього незвичайного юнака.

Спочатку він був простим воїном, потім – молодшим вождем, який майже не мав прихильників. Та раптом, наче за помахом чарівної палички, завоював довіру всього народу. Тепер патріоти покладали на нього всі свої надії. Його мужність надихала їх, і його вплив із кожним днем дедалі зростав. Його ім'я дуже йому пасувало. Якби це було не справжнє ім'я, то можна було б подумати, що він навмисне обрав його. У ньому було щось пророче, символічне, бо зараз для семінолів він і справді був "сонцем, що сходить".

Відчувалося, що Оцеола справив велике враження на вояків. Імовірно, він уже був тут давно, але досі не виходив у перші ряди вождів. Боягузи і слабкодухі з його приходом заспокоїлися і зітхнули з полегшенням, а вожді зрадники зіщулились од страху під його поглядом. Я помітив, що брати Оматла і навіть лютий Луста Гаджо позирали на нього з неприхованою тривогою.

Прихід Оцеоли вразив не лише індіанців. Зі свого місця я бачив обличчя агента. Він зблід і зніяковів. Було ясно, що поява Сонця, Що Сходить, йому була не на руку. Я стояв поруч із генералом і не міг не почути того, що агент роздратовано прошепотів йому.

– От біда! Якби не він, ми б напевне перемогли! Я сподівався прибрати їх до рук до його приходу. Навмисне назвав йому не ту годину – так не допомогло ж! Чорти б його вхопили! Він зіпсує нам усю справу... Ось він нашіптує щось Онопі, а старий дурень витріщився на нього, мов дитина... Тепер і він коритиметься йому в усьому, як немовля! Та він і є не що інше, як доросле дитя. Тепер усе скінчено, генерале! Нам не уникнути війни!

Почувши цю розмову, я пильніше придивився до Оцеоли. Він стояв позаду Онопи, трохи нахилившись до нього, і я чув, як він шепотів йому щось своєю мовою. Тільки перекладачі могли б зрозуміти, що він говорив, але вони стояли надто далеко, щоб розібрати його слова. Серйозне і схвильоване обличчя Оцеоли, його гнівні погляди, кинуті на агента, свідчили про те, що він геть не має наміру поступатися і те саме радить своєму вождеві.

На кілька секунд запанувала тиша. Тільки шепіт агента з одного боку і шепіт Оцеоли з іншого порушували її. А коли обидва замовкли, запала хвилина напруженого

чекання. Рішення Онопи було важливе для всіх, від нього залежали мир чи війна, життя або смерть. Навіть солдати в строю, прислухаючись, повитягували шиї. Індіанські хлопчики і жінки з немовлятами на руках юрмилися за колом воїнів. Відчувалося, що вони з великою тривогою очікують на рішення головного вождя.

Агенту вривався терпець, його обличчя побуряковіло. Я бачив, що він схвильований і сердитий, хоча всіма силами прагне зберегти спокій. Він удавав, ніби не помічає Оцеоли, хоча поза сумнівом, зараз тільки про нього й думав. І далі ведучи розмову з генералом, він скося позирав на молодого вождя.

Це тривало недовго. В агента остаточно урвався терпець і він звернувся до перекладача:

- Скажіть Онопі, що рада чекає на його рішення.

Перекладач виконав наказ.

Неговіркий вождь вождів не зволив навіть підвестися з місця.

- Скажу тільки одне, - відповів він. - Мене задовольняє місце, де я живу, і я не покину рідну землю.

У відповідь на цю заяву пролунав вибух схвальних вигуків з боку патріотів. Можливо, це була найзапальніша промова старого Онопи. Віднині він справді став королем і мав необмежену владу над своїм народом.

Я перевів погляд на вождів. Посмішка розпливлась на м'яких рисах Голато міко, похмуре обличчя Гойтл Меті сяяло радістю, Алігатор, Хмара та Арпіукі прийшли в шалений захват, і навіть товсті губи негра Абрама оголили подвійний ряд білих, як слонова кістка, зубів у переможній усмішці. Брати Оматла і їхні прибічники стали чорніші за хмару. Похмурі погляди видавали їхнє невдоволення, було очевидно, що всі вони не на жарт збентежені. І не без підстав: досі їх тільки підозрювали у зраді, тепер їхнє зрадництво стало очевидним. Їм пощастило, що форт Кінг був поряд, що все це сталося на очах озброєних солдатів. Американські багнети могли знадобитися зрадникам для захисту від розгніваного народу!

Украй оскаженілий агент втратив гідність офіційного представника і вибухнув брудною лайкою, погрозами і дошкульним глузуванням. Він поіменно звинувачував вождів у брехні і лицемірстві. Онопі він закинув, що той підписав Оклаваську угоду. Коли ж Онопа став заперечувати це, агент заявив, що він бреше. Навіть дикун не вважав за потрібне відповідати на таке грубе обвинувачення, а поставився до нього з мовчазним презирством.

Виливши всю жовч на багатьох вождів, агент звернувся до одного з воїнів, що стояли попереду, і пронизливо заверещав:

- Це все ви накоїли, ви, Пауеле!

Я здригнувся і озирнувся навкруги, щоб дізнатися, до кого агент звертався із цими словами.

Я здогадався за поглядом і жестом агента. Грізно витягнувши руку, він вказував на молодого вождя Оцеолу Мене неначе осяяло. Нечіткі спогади вже спливали в моїй свідомості. Мені здалося, що крізь шар яскраво червоної фарби я розрізняв риси, які

бачив раніше.

Я все пригадав. У молодому індіанці герої я впізнав друга дитинства, рятівника сестри, брата Маюмі!

Розділ XXIX

Ультиматум

Так, Пауел і Оцеола – це одна і та сама людина. Як я й очікував, хлопчик перетворився на справжнього чоловіка, на героя! Я мало не захлинувся від почуттів: колишньої дружби й сьогоднішнього захоплення. Я готовий був кинутися його обійняти, але стримався, усвідомлюючи, що зараз не місце і не час для вияву дружніх почуттів. Етикет і обов'язок не дозволяли зробити цього. Я щосили намагався не показати виду і зберегти холоднокрівність, хоча не міг відвести погляду від того, ким захоплювався тепер ще більше.

На роздуми не було часу. Тиша, що запала після агентової істерики, була порушена, і порушив її сам Оцеола. Бачачи, що всі погляди спрямовані на нього, молодий вождь виступив на два кроки вперед і постав перед агентом. Його допитливий погляд був не суворий, але твердий.

– Здається, ви звернулися до мене? – запитав він тоном, у якому не відчувалося ні хвилювання, ні гніву.

– А до кого ж іще? – верескнув агент у відповідь. – Я назвав вас на ім'я – Пауел.

– Але мене звать не Пауел.

– Як – не Пауел?

– Ні! – відповів індіанець, підвищивши голос і зухвало дивлячись на агента. – Ви можете називати мене Пауелом, якщо вам це подобається, ви, генерал Вайлі Томпсон, – продовжував він, повільно і з насмішкою вимовляючи повне військове звання агента. – Але знайте, сер, що я зневажаю ім'я, дане мені білими. Я – син своєї матері, і моє ім'я Оцеола.

Агент насилу спромігся зібрати всю свою волю в кулак, щоб погамувати лютю. Насмішка над його плебейським прізвиськом зачепила за живе: Оцеола добре знав англійську, аби зрозуміти, що "Томпсон" ім'я не аристократичне. Своім сарказмом він влучив у яблучко.

Агент був такий розлючений, що, якби його воля, то Оцеолу стратили б на місці. Проте він не мав такої влади. Крім того, поряд стояли триста озброєних індіанців – цілий загін, і кожен із них тримав у руках рушницю. Агент розумів, що американський уряд не дуже то похвалить його за таку недоречну дратівливість. Навіть Рінгольди – хоча вони й були його близькими друзями та порадиниками і в глибині душі плекали злобні плани погубити Оцеолу, – виявилися досить розумними для того, аби не підливати оливи у вогонь. Не відповідаючи Оцеолі, Томпсон знову звернувся до вождів.

– Годі розмов! – наказав він тоном начальника, що намагається втихомирити підлеглих. – Ми вже все обговорили. Ви розмірковуєте, як діти або як дурні. Я більше не бажаю вас слухати! А тепер подивіться, що говорить ваш Великий Батько і що він доручив мені передати вам. Він велів покласти перед вами цей папір. – Агент вийняв

згорнутий у трубку пергамент і розгорнув його. – Це Оклаваська угода. Багато хто з вас уже підписали його. Я прошу цих людей підійти сюди і знову підтвердити свій підпис.

– Я не підписував угоди і не підпишу її! – заявив Онопа, якого непомітно підштовхнув Оцеола, що стояв позаду. – Нехай інші чинять, як знають. Я не залишу своєї домівки! Я не піду з Флориди!

– І я не піду! – рішуче заявив Гойтл Меті. – У мене п'ятдесят діжок пороху. Поки в них залишиться хоч одна незотліла крупинка, я не піду зі своєї рідної землі!

– Він висловив і мою думку! – промовив Голато.

– І мою! – вигукнув Арпіукі.

– І мою! – відгукнулися Пошала, Коа Гаджо, Хмара і негр Абрам.

Говорили патріоти; зрадники і слова не промовили. Підписати угоду ще раз було б для них надто важким випробуванням. Вони не сміли підтвердити те, на що дали свою згоду в Оклавасі, і тепер, у присутності всіх семінолів, боялися підтримувати угоду. І вони мовчали.

– Досить! – вигукнув Оцеола. Він ще не висловив своєї думки, але всі очікували на його промову. Всі спрямували погляди на нього. – Вожді сказали своє слово: вони не хочуть підписувати угоди! Вони висловили волю всього народу, і народ підтримує їх. Агент назвав нас дітьми і дурнями. Ганити не так уже й важко. Ми знаємо, що серед нас є і дурні, і діти. І що гірше: серед нас є зрадники! Але серед нас є й чоловіки, які своєю хоробрістю і відданістю не поступаються самому агенту. Він більше не хоче говорити з нами – нехай так! Нам теж нічого більше сказати йому, він уже отримав нашу відповідь. Він може залишатися або йти... Брати! – продовжував Оцеола, повернувшись до вождів і воїнів. – Ви правильно вчинили. Ви висловили волю племені, і народ схвалює це. Це брехня, що ми хочемо залишити нашу батьківщину і піти на Захід! Ті, хто говорить так, – пубобрехи! Вони повторюють чужі слова. Ми не прагнемо в ту обітовану землю, куди нас збираються відправити. Не така вже вона й прекрасна, як наша земля. Це дика, безплідна пустеля. Влітку там пересихають струмки, важко знайти воду, і мисливці вмирають від спраги.

Взимку листя опадає з дерев, сніг покриває землю, і вона промерзає наскрізь. Холод пронизує тіла людей – вони тремтять і гинуть у муках. У тій країні вся земля неначе мертва. Брати! Ми не хочемо жити на цій крижаній землі, ми любимо нашу батьківщину. Коли нас обпалює спекою, ми знаходимо прохолоду в тіні дуба, високого лавра або благородної пальми. Невже ми покинемо країну пальм? Ні! Ми жили під захистом її тіні, під її тінню ми й померемо!

З першої хвилини появи Оцеоли і до цих слів хвилювання серед слухачів дедалі наростало. Справді, вся сцена справляла таке сильне враження, що важко передати її словами. Тільки художник міг би відтворити цю картину.

Воістину, це було неймовірне видовище: оскажений агент по один бік і спокійні вожді по інший. Це був яскравий контраст почуттів. Жінки дозволили своїм голопуцькам стрибати на траві і бавитися квітами, а самі разом з воїнами з'юрилися навколо ради, прислухаючись із напруженням, хоча й прихованим інтересом. Вони

ловили кожен погляд, кожне слово Оцеоли. Він дивився на них спокійно і серйозно – мужній, гнучкий, статний воїн. Його тонкі, міцно стиснуті губи свідчили про непохитну рішучість. Його постава була впевненою і благородною, але не пихатою. Тримався він спокійно і з гідністю. Говорив коротко та виразно і, закінчивши промову, стояв у мовчазному спокої, високо піднявши голову і склавши руки на грудях. Та він миттю схоплювався, наче від удару струму, коли агент висловлював якусь думку, яку Оцеола вважав брехливою або свідомо перекрученою. У такі миті вождь спалахував од гніву, презирлива посмішка кривила губи, він люто тупав ногою, жестикулював, стискав кулаки. Груді його важко здіймалися, немов бурхливі хвилі океану під час урагану. А потім знову ставав мовчазний і застигав у тій позі спокою і безтурботності, яку античні скульптори любили надавати богам і героям Греції.

Після промови Оцеоли ситуація загострилась. Агентів урвавсь терпець. Настав час пред'явити ультиматум, на який його уповноважив президент. Не пом'якшуючи свого грубого тону, він перейшов до погроз:

– То ви не хочете підписувати угоду? Не хочете йти? Чудово! В такому разі я заявляю, що ви будете змушені зробити це! Вам буде оголошено війну! На вашу землю вторгнуться війська! Багнети змусять вас покинути її!

– Он воно як! – вигукнув Оцеола з презирливим сміхом. – Нехай буде по вашому. Нехай нам оголосять війну! Ми любимо мир, але не боїмося війни! Ми знаємо, що ви сильні, що ви перевершуєте нас чисельністю на мільйони! Та навіть якби вас було ще більше, ви все одно не змусите нас примиритися з несправедливістю. Ми вирішили, що краще смерть, аніж ганьба! Нехай ви нам оголосите війну! Пошліть свої війська в нашу країну, але не сподівайтесь витіснити нас без опору. Проти ваших рушниць у нас є рушниці, від ваших багнетів ми будемо захищатися томагавками! Вашим накрохмаленим солдатам доведеться зустрітися віч на віч із воїнами сімінолів! Нехай буде війна! Ми готові до неї! Град збиває зі стебел квіти, а міцний дуб піднімає свою крону до неба, назустріч бурі, незламний і нездоланий!

По цих полум'яних словах із грудей індіанців вирвався крик, і в цьому крикові був виклик. Усе на раді пішло шкереберть. Деякі вожді після заклику Оцеоли посхоплювалися на ноги і стояли, опутивши очі й загрозово піднявши руки.

Офіцери зайняли свої місця і тихо віддали солдатам наказ приготуватися. Тим часом видно було, як артилеристи стали біля гармат і на бастіонах уже показався блакитний димок запалених ґнотів. Однак справжньої небезпеки ще не було. Ні та, ні інша сторона не приготувалася до збройного зіткнення. Індіанці з'явилися на раду без ворожих намірів, інакше вони залишили б удома дружин і дітей. Поки сім'ї були з ними, вони не напали б на білих, а білі не зважилися б напасти перші без вагомої на те причини. Те, що відбувалося зараз, було лише наслідком миттєвого спалаху гніву, який швидко вгамувався, і знову запала тиша.

Агент зробив усе, що було в його силах, але не вплинули ні погрози, ні лестощі. Він бачив, що плани його руйнувалися. Та не все ще було втрачено. Знайшлися розумники, які втямили це: то були проникливий старий воїн Клінч і хитрі Рінгольди. Вони

підійшли до агента і порадили йому вдатися до іншої тактики.

- Дайте індіанцям час подумати, - запропонували вони. - Призначте ще одну раду на завтра. Нехай вожді таємно зберуться й обговорять всі справи між собою, а не так, як зараз, у присутності всього племені. Вони матимуть змогу спокійно все обмірковувати, не побоюючись воїнів. Можливо, вони ухвалять інше рішення. Особливо тепер, коли знають, що на них чекає.

- А можливо, - додав Аренс Рінгольд, який, при всіх своїх негативних якостях, володів здібностями спритного дипломата, - ворожі нам вожді і не залишаться на завтрашню раду. Але ж вам і не потрібні всі підписи!

- Правильно, - вигукнув агент, ухопившись за цю думку. - Правильно. Так і слід вчинити.

Після цього висновку він знову звернувся до ради вождів.

- Брати! - мовив він колишнім улесливим тоном. - Бо, як сказав хоробрий Голато, всі ми брати. Навіщо ж нам сваритися і розставатися ворогами? Ваш Великий Батько засмутиться, дізнавшись, що ми так розійшлися. Я не хочу, щоб ви гарячково вирішували це найважливіше питання. Поверніться в свої намети, зберіть власну раду і обговоріть справу між собою, вільно і доброзичливо.

Давайте знову зустрінемося завтра - один зайвий день для обох сторін нічого не вартий. Тоді ви мені і повідомите ваше рішення, а поки ми залишимося друзями і братами!

На цю пропозицію деякі вожді відповіли, що це "хороші слова" і що вони згодні. Потім усі почали розходитися. Однак я помітив, що одностайності у них не було. Погодилися здебільшого вожді з партії Оматли. Патріо ти ж привселюдно заявляли, що вони підуть і більше не повернуться.

Розділ XXX

Розмова за столом

За офіцерським столом під час обіду я дізнався багато нового. Коли ллється вино, язик розв'язується, а під впливом шампанського навіть найрозсудливіша людина перетворюється на базіку.

Агент не приховував ні власних планів, ні намірів президента. Втім, більшість уже здогадувалася про них.

Невдачі сьогоднішнього дня трохи погіршили агентів настрій. Найбільше засмучувала думка, що померкне його слава дипломата. Уславитися вправним дипломатом - ось чого пристрасно домагаються всі агенти уряду Сполучених Штатів! Крім того, його вразило презирство Оцеоли й інших вождів. Бо холонокровні, стримані індіанці зневажають запальних людей, які поведуться нерозважливо, а він якраз і проявив ці якості на сьогоднішній раді, давши індіанцям привід не поважати його за цю слабкість. Агент почувався переможеним і приниженим. У його грудях клекотіла ненависть до всіх червоношкірих. Але він тішився надією, що завтра змусить їх відчувати силу свого гніву. Він покаже їм, що може бути твердим і сміливим навіть у пориві люті. Усе це він заявив нам хвалькувато, коли вино звеселило його.

Офіцерів мало цікавили подробиці цієї справи, і вони майже не брали участі в обговоренні. Вони думали лишень про збройне зіткнення: буде війна чи ні? Це питання особливо цікавило лицарів меча. Я чув, як вони хизувалися нашою перевагою, намагаючись при цьому применшити мужність і хоробрість свого майбутнього супротивника. Ветерани воєн з індіанцями намагалися втовкмачити їм інше, але за нашим столом було мало ветеранів. Звісно, жваво обговорювали і самого Оцеолу. Думки про молодого вождя були такі протилежні, як чорне і біле. Дехто називав його "благородним дикуном", але більшість, на моє превелике здивування, були іншої думки. Я чув такі епітети, як "п'яний дикун", "злодій", "ошуканець".

Я розсердився, бо це були брехливі закиди. Тим паче, що більшість тих, хто звинувачував Оцеолу, не так давно прибули в наші краї. Вони напевне не могли знати минуле людини, яку так плямували.

Ясна річ, Рінгольди приєдналися до наклепників. Вони добре знали молодого вождя, але я зрозумів їхній хитрий задум. Я відчував, що мушу щось сказати на захист Оцеоли. І на це в мене були дві причини: по перше, його тут не було, а по друге, він урятував мені життя. За столом зібралося високе панство, та я не міг стриматися.

– Панове! – почав я так голосно, щоб мене почули всі присутні. – Чи маєте ви бодай якісь докази, які підтвердили б справедливість ваших звинувачень проти Оцеоли?

Запала мовчанка. Довести, що Оцеола був пияком, викрадачем худоби чи шахраєм, ніхто не міг.

– А! – нарешті вигукнув Аренс Рінгольд різким, скрипучим голосом. – То ви, лейтенанте Рендольф, захищаєте його?

– Поки ви не наведете мені вагоміших доказів за голослівне твердження, що він недостойний захисту, я стоятиму за нього.

– Це неважко! – вигукнув один з офіцерів. – Усі знають, що він краде худобу.

– Ви помиляєтеся, – заперечив я самовпевненому оратору. – Мені, наприклад, про це нічого не відомо. А вам?

– Ну, особисто я цього не бачив, – відповів офіцер, трохи спантеличений моїм раптовим допитом.

– Якщо вже йдеться про крадіжку худоби, панове, то я можу розповісти вам цікавий випадок, що безпосередньо стосується теми нашої розмови. Якщо ваша ласка, я розповім.

– О, звісно, ми готові послухати!

Я коротко виклав епізод із крадіжкою худоби адвоката Грабса, звісно, опустивши всі імена.

Моя розповідь усіх приголомшила. Я бачив, що вона справила враження навіть на генерала; агент був явно роздратований. Я відчував, що його значно більше влаштувало б, якби я тримав язик за зубами.

Та найбільше моя розповідь вразила Рінгольдів – батька і сина. Обидва зблідли і стривожилися. Крім мене, мабуть, ніхто не помітив цього, але я зрозумів, що їм відомо більше, ніж мені.

Потім усі почали говорити про те, скільки втікачів негрів може ховатися між індіанцями і чи може їхня допомога виявитися суттєвою в разі збройного зіткнення. Це було серйозне питання. Всі знали, що в резервації оселилося багато негрів і мулатів, які були там і за скотарів, і за хліборобів. Деякі з них озброєні ходили по саванах і лісах, цілком опанувавши життя вільного індіанського мисливця. Були різні припущення: одні стверджували, що їх набереться з п'ять сотень, а інші вважали, що не менше тисячі. Негри всі до єдиного будуть проти нас – із цим усі одностайно погодилися. Тут не могло бути інших варіантів!

Одні вважали, що негри чинитимуть слабкий опір, інші – що вони сильні воюки. Останнє припущення було набагато ближче до істини. Та всі сходилися на думці, що негри дуже допоможуть противнику і завдадуть нам чимало клопоту. А дехто навіть стверджував, що нам слід більше побоюватися "втікачів" чорних, ніж червоних. Це був своєрідний каламбур.

Не могло бути сумнівів, що негри візьмуться за зброю і що вони дадуть рішучу відсіч. Знання "звичаїв" білих робило їх небезпечними супротивниками. Крім того, негри не боягузи, і вони не раз доводили свою хоробрість. Поставте озброєного негра перед справжнім ворогом – з плоті, кісток і крові, – і він не відступить. Інша річ, якщо ворог безтілесний і належить до світу злого бога Обеа. Неосвічені діти Африки дуже забобонні. Вони живуть у світі привидів, вампірів і домовиків, і їхній страх перед цими надприродними істотами непереборний.

Під час цієї розмови про негрів я завважив розлюченість моїх співрозмовників, особливо плантаторів у штатському. Деякі висловлювали своє обурення брутальною лайкою, погрожуючи втікачам усіма можливими видами покарання в разі, якщо їх полонять. Сама думка про можливість захопити негрів у свої лаписька п'янила плантаторів. Вони впивалися можливістю помсти. Скільки ж витончених і страшних покарань загрожувало тому нещасному втікачеві, який би потрапив у полон!

Усі ви, хто так далеко мешкає від цього світу пристрастей, не збагнете відносин, що склалися в Америці між білими і кольоровими. Зазвичай між ними немає гострої ворожості – навпаки! Білий добре ставиться до свого кольорового "брата", та лише доти, поки той ні в чому не проявляє своєї волі. За найменшого ж опору білий миттєво спалахує ворожими почуттями, і вже не йдеться про правосуддя і милосердя, залишається тільки неприборкана жага помсти.

Усі рабовласники поводяться так – це норма. Іноді буває ще гірше. У Південних штатах є білі, для яких життя негра цінується лишень за його ринковою вартістю.

Яскравий приклад того – випадок із біографії молодого Рінгольда. Про це напередодні розповів мій "зброєносець" Чорний Джек. Рінгольд із кількома такими ж непутящими друзями полював у лісі. Собаки помчали невідь куди, та так далеко, що їх було вже й не чути. Погоня була марна. Вершники зупинилися, позіскакували із сідел і прив'язали коней до дерев. Гавкоту гончаків довго не було чути, і мисливцям стало нудно. Вони почали роздумувати, як би веселіше згаяти час.

Неподалік рубав дрова хлопчик негр, раб із сусідньої плантації. Всі вони дуже

добре знали хлопчика.

- А влаштуймо забаву із цим чорномазим, - запропонував один із них.

- Яку забаву?

- А от візьмемо й повісимо його!

Усі вибухнули реготом.

- Без жартів! - зауважив перший. - Я давно хотів дізнатися, як довго негр провисить, перш ніж здохне. Це дуже цікаво.

- І я теж, - приєднався другий.

- Ну і я не проти! - додав третій.

Пропозиція сподобалася всім і здалася вельми кумедною.

- Тільки спершу влаштуємо над ним суд! - запропонував хтось.

Стали судити негра. Це не вигадка, все було насправді! Несчасного хлопчика схопили, накинули йому на шию зашморг і підвісили на гілляці. Раптом згряя гончаків вигнала на галявину оленя. Мисливці облишили забавку і кинулися до коней. Перерізати мотузку ніхто й не подумав. Полювання закінчилося, вони повернулися назад. Негр усе ще висів на гілляці - мертвий!

Було судове слідство, а точніше справжня пародія на слідство! Судді і присяжні були родичами злочинців. Вирок ухвалили такий: сплатити вартість негра. Власник раба залишився цілком задоволений ціною. Сам Джек чув, як сотні білих християн, які дізналися про цей факт, щиро потішалися над таким чудовим жартом. Про це часто розповідав і сам Аренс Рінгольд.

По той бік Атлантичного океану ви здіймаєте руки до неба і вигукуєте: "Який жах!". Ви впевнені, що не маєте рабів, тому у вас не відбувається подібних безчинств. Та ви помиляєтесь! Я розповів вам винятковий випадок, де йшлося про одну жертву. Країно робітних будинків і в'язниць! Ім'я твоїм жертвам - легіон!

Ти посміхаєшся, християнине! Ти виставляєш напоказ своє співчуття. Але ж це ти створив злидні, які змушують тебе співчувати ближньому. Ти цілком підтримуєш і з легким серцем приймаєш систему суспільства, яка породжує людські страждання. І хоча ти намагаєшся заспокоїти себе, виправдовуючи злочини і злидні простими законами природи, але проти природи безкарно не підеш.

Даремно ти намагатимешся уникнути відповідальності! Ти відповіси перед Богом за кожну пролиту сльозу, за кожну виразку на тілі твоїх жертв!

Розмови про втечі навели на іншу згадку. У пам'яті раптом зринули інші, більш таємничі події, що трапилися зі мною напередодні. Я обмовився про них, і всі попросили подробиць. Я виконав їхнє прохання, звісно, навіть і думки не допускаючи, що на моє життя міг зазіхнути Жовтий Джек. З поміж присутніх за столом багато хто знав історію мулата і обставини його смерті.

Дивна штука: коли я вимовив його ім'я і розповів, що мій зброєносець божився, що бачив його, Аренс Рінгольд раптом зблід, здригнувся і, нахилившись до батька, щось шепнув йому на вухо.

Розділ XXXI

Вожді зрадники

Опісля я вийшов з за столу і подався прогулятися фортом.

Сонце вже сіло. За наказом, форт не можна було залишати, але це стосувалося тільки солдат. Тому я вирішив вийти за ворота.

Серце закликало іти вперед. В індіанському таборі були дружини вождів і воїнів, їхні сестри і дочки... Чому б і їй не прийти сюди разом з іншими?

Внутрішній голос підказував мені, що вона тут, хоча я марно шукав її протягом дня. Її не було серед жінок, які юрмилися на раді: я уважно вдивлявся в усі жіночі обличчя і не пропустив жодного.

Я вирішив піти до табору семінолів. Там я знайду намет Оцеоли, там можу зустріти Маюмі!

В індіанський табір іти було безпечно, адже навіть ворожі вожді були з нами в мирі, а Пауел усе ще залишався моїм другом. Він обов'язково захистив би мене. Я відчував пристрасне бажання потиснути руку молодому воїну – це достатня причина, аби побачитися з ним. Мені хотілося розбудити в ньому дружню довіру минулих років, поговорити про любі серцю часи, пригадати щасливі дні безтурботної юності. Я сподівався, що суворі обов'язки вождя і полководця не зчерствили його м'яке і чуйне серце. Кривди білих, безперечно, озлобили проти нас – і цілком заслужено! Але все ж я не боявся, що гнів його обрушиться на мене. Хай там як, я вирішив знайти Пауела і ще раз простягнути йому руку дружби. Я зібрався вже йти, як раптом мені передали наказ генерала негайно з'явитися в штаб.

Це мене дуже засмутило, та що вдієш: наказ є наказ!

У штабі був агент і вищі офіцери, а також Рінгольди і ще кілька цивільних, які вважалися важливими особами.

Коли я увійшов, то побачив, що потрапив на нараду – обговорювався розроблений ними план дій.

– План чудовий, – сказав генерал Клінч, звертаючись до решти, – але як нам зустрітися з Оматлою і Чорною Глиною? Якщо ми запросимо їх сюди, то це викличе підозру: до форту вони не можуть потрапити непоміченими.

– Генерале Клінч, – звернувся Рінгольд старший, найхитріший дипломат з поміж присутніх, – а що, якби ви і генерал Томпсон зустрілися з дружніми вождями за межами форту...

– Це правильно, – перебив його агент, – і я вже подбав про це. Я послав людину до Оматли, щоб дізнатися, де краще зустрітися з ним таємно. Звичайно, найзручніше це зробити на нейтральній землі... Він повернувся, я чую його кроки.

І одразу ж увійшов один із перекладачів, які брали участь у нараді. Він прошепотів на вухо агенту кілька слів і пішов.

– Усе гаразд, панове! – оголосив агент. – Оматла із Чорною Глиною чекатимуть нас за годину в Болотистому яру, що на північ од форту. Ми можемо пройти туди непомітно. То що, ходімо, генерале?

– Я готовий, – відповів Клінч, накидаючи на плечі плащ. – Та як бути з

перекладачами, генерале Томпсон? Чи можна довірити їм таку важливу військову таємницю?

Агент, мабуть, вагався.

- Це, може, і нерозумно, - відповів він, розмірковуючи.

- Нічого, нічого, - заспокоїв його Клінч. - Я думаю, що ми обійдемося і без них...

Лейтенанте Рендольф, - звернувся він до мене, - ви вільно володієте мовою семінолів?

- Не цілком вільно, генерале, але порозумітися можу.

- Перекладати зможете?

- Гадаю, що так, генерале.

- Чудово. Тоді ви підете з нами.

Це руйнувало всі мої плани. Та, притлумивши почуття досади, я мовчки пішов за агентом і генералом, який приховав мундир під плащем і надів простий офіцерський кашкет.

Ми залишили форт і повернули на північ. Табір індіанців розташовувався на південному заході. Їхні намети були розкидані уздовж широкої смуги лісу, що простягалася на північ. Інший ліс був за саваною і галявинами, порослими високими соснами. Саме там і лежав Болотистий яр. Він був за півмилі від форту. У темряві ми спокійно пройшли, і нас ніхто не бачив. Коли ми прибули, вожді вже чекали. Вони стояли під деревами на березі ставка.

Я взявся до своїх обов'язків і навіть гадки не мав, що вони виявляться такими неприємними.

- Запитайте Оматлу про чисельність його племені, племені Чорної Глини та інших вождів, що стоять на нашому боці.

Я переклав це питання.

- Ці племена становлять третину всіх семінолів, - була відповідь.

- Скажіть, що дружньо налаштованим вождям видадуть по десять тисяч доларів по прибутті на Захід. Цю суму вони можуть розділити між собою, як того хочуть. Її буде сплачено незалежно від грошової компенсації, яку отримає все плем'я.

- Добре, - одночасно пробурчали вожді, коли їм роз'яснили суть цієї пропозиції.

- Як Оматла і його друзі вважають: на завтрашню раду прийдуть усі вожді?

- Ні, не всі.

- А кого ж не буде?

- Міко міко не прийде.

- Он воно як! Чи впевнений Оматла в цьому?

- Так, упевнений. Онопа згорнув свої намети і вже залишив табір.

- Куди він пішов?

- Назад, у своє поселення.

- А його люди?

- Більшість із них пішли з ним.

Кілька хвилин обидва генерали пошепки перемовлялися між собою, але я не чув їхньої розмови. Мабуть, вони були вельми задоволені цими важливими відомостями.

- А які ще вожді можуть завтра не прийти?
- Тільки вожді племені Червоні Палиці.
- А Гойтл Меті?
- Ні, він тут, і він залишиться.
- Запитайте в них, як вони вважають: чи буде завтра на нараді Оцеола?

По тому, з якою напругою обидва генерали чекали відповіді, я зрозумів, що це найбільше їх цікавило.

- Що? Оцеола? - вигукнули вожді. - Звичайно, Сонце, Що Сходить обов'язково прийде. Він хоче знати, чим усе це скінчиться.

- Чудово! - мимоволі вирвалося в агента, і він став перешіптуватися з генералом.

І цього разу я розчув, про що вони говорили.

- Мабуть, саме провидіння допомагає нам. Я майже впевнений, що мій план вдасться. Одне слово може довести необережного індіанця до спалаху гніву, а можливо, і гірше... І я легко знайду привід заарештувати Оцеолу. Тепер, коли Онопа зі своїми прихильниками пішов, ми можемо сміливо сприймати будь які несподіванки. Десь половина вождів на нашому боці, тож інші мерзотники навряд чи чинитимуть опір.

- О, цього не варто боятися! - заявив генерал Клінч.

- От і добре! Коли він опиниться в наших руках, ми здолаємо будь який опір. Решта відразу поступляться, бо це він усіх залякує і не дає підписати угоду.

- Правильно, - замислено промовив Клінч. - А уряд? Як ви гадаєте, чи схвалить він такі дії?

- Гадаю, що так. Повинен схвалити. В останній інструкції президента є подібні натяки. Якщо ви згодні дія ти, я беру ризик на себе.

- Тоді я готовий підкорятися вашим розпорядженням, - відповів командувач, який, мабуть, згоден був схвалити план агента, та аж ніяк не мав наміру розділяти з ним відповідальність. - Мій обов'язок - виконувати волю уряду! Я готовий співпрацювати з вами.

- Усе зрозуміло. Усе буде, як ми того хочемо... Запитайте вождів, - звернувся Томпсон до мене, - чи не побояться вони підписати угоду завтра?

- Підписати вони не бояться, але бояться того, що буде далі.

- А що буде далі?

- Вони бояться нападу з боку ворожої партії. Вони бояться за своє життя.

- Що ж ми можемо зробити для їх захисту?

- Оматла каже, що вони врятуються, якщо ви дасте їм можливість виїхати до їхніх друзів у Талахасі . Там вони пробудуть до переселення. Вони дають слово з'явитися до вас у Тампу або в будь яке інше місце, куди ви їх викличете.

Два генерали знову почали пошепки радитися. Цю несподівану пропозицію треба було обговорити.

Оматла тим часом додав:

- Якщо нам не можна буде піти до Талахасі, ми не можемо... ми не сміємо

залишатися тут, серед своїх. Тоді ми повинні шукати прихисток у форті.

- Щодо вашого від'їзду в Талахасі, - відповів агент, - то ми розглянемо це питання і дамо відповідь завтра. А поки вам нема чого боятися. Це головний військовий вождь білих, він захистить вас!

- Так, - Клінч випнув груди. - Мої воїни сильні і їх багато. Їх багато у форту, та більша частина їх уже прямує сюди. Вам нічого боятися.

- Це добре, - відповіли вожді. - У разі скрути ми звернемося до вас. Ви обіцяли нам захист - це добре!

- Запитайте вождів, - звернувся до мене агент, якого раптом осяяла нова думка, - чи з'явиться завтра на збори Голато міко?

- Зараз ми цього не знаємо. Голато міко не відкрив своїх намірів. Але скоро ми довідаємося про це. Якщо він збирається залишитися, то до сходу сонця його намети стоятимуть. Якщо ні, то до заходу місяця їх приберуть. Місяць заходить, тож скоро ми дізнаємося, піде він чи залишиться.

- Намети вождів видно з форту?

- Ні. Вони приховані за деревами.

- Ви зможете повідомити про Голато міко?

- Так, але тільки на цьому ж місці. У форту помітять нашого посланця. Ми можемо повернутися сюди самі і зустріти одного з вас.

- Правильно, так буде краще, - відповів агент, задоволений перебігом подій.

Минуло кілька хвилин. Обидва генерали продовжували пошепки радитися. Вожді стояли осторонь, нерухомі і мовчазні, мов статуї. Нарешті генерал Клінч звернувся до мене:

- лейтенанте! Ви почекаєте вождів тут. З відповіддю з'явитесь до мене в штаб.

Після обміну поклонами двоє американських генералів попрямували у форт, а індіанські вожді зникли в протилежному напрямку.

Я залишився сам.

Розділ XXXII

Тіні на воді

Я залишився наодинці зі своїми думками. Думки ці мали гіркий присмак, і на те було кілька причин. Мої рожеві плани вмиль луснули, мов бульки на воді; серце жаждало світлих і тихих радощів дружби, але мене роздирали сумніви, мучили невизначеність і невідомість.

Мою душу гнітили й інші почуття. Роль, яку я зобов'язаний був грати, здавалася мені огидною. Я зробився знаряддям підступності й зла, мені довелося починати свою військову кар'єру з участі у брудній змові, що ґрунтувалася на підкупі і зраді. І хоча діяв я не по своїй волі, все одно відчував ганебність своїх обов'язків і виконував їх із непереборною огидою.

Навіть принадність тихої ночі не заспокоювала мене. Мені здавалося, що до мого настрою більше пасувала би буря. Проте це була дивовижна ніч! Земля і повітря застигли в безмовному спокої. Часом по небу пропливали білі перисті хмарки, але вони

були такі прозорі, що запинали місячний диск лише легким срібним серпанком, і він розливав на ліс своє яскраве світло, не втрачаючи жодного сяйливого променя. Блискуча пишнота місячного світла, відбиваючись від глянсуватого листя лаврів, осявала весь ліс, у ньому ніби виблискували мільйони дзеркал. Особливий ефект цій картині додавали світляки. Вони хмарами літали під тінню дерев і освітлювали темні склепіння лісу різнобарвними іскрами – червоними, синіми, золотими... Вони металися то вгору, то вниз, то прямо, то кружляючи, ніби в лабіринті якогось складного танцю.

Серед цієї блискучої пишноти лежало маленьке озеро, виблискувало, наче дзеркало в різьбленій прямокутній оправі.

Повітря повнилося найсолодшими пахощами. Ніч була свіжа, але не холодна. Багато квітів не закрилися, бо не всі вони були заручені з сонцем, деякі з них дарували свої аромати місяцеві. Навколо цвіли сасафрас і лаври, і їхні запахи змішувались із пахощами анісу й апельсина, сповнюючи повітря чудовим ароматом.

Всюди панувала тиша, але це була не безголоса тиша. Південні ліси вночі ніколи не німуть. Деревні жаби і цикади починають свій пронизливий концерт одразу після заходу сонця, а славетний співак американських лісів – пересмішник – найкраще співає при місячному світлі. Один із них сидів на високому дереві над озером і неначе намагався розвіяти мій смуток усякими мелодіями.

Я чув і інші звуки: гул солдатських голосів із форту, що зливався з віддаленим шумом в індіанському таборі. Іноді хтось голосно порушував монотонну тишу лайкою, вигуком або сміхом. Не знаю, скільки часу дочекав я повернення індіанців – годину, дві чи більше. Я визначав час по руху місяця. Індіанці сказали, що Голато або залишить табір раніше, ніж зайде сяючий диск місяця, або зостанеться. Години за дві все з'ясується, і я буду вільний. Мені довелося день пробути на ногах, і я смертельно втопився. Серед уламків скелі біля самого озера я знайшов зручний камінь і всівся на нього.

Я перевів погляд на озеро. Половина його лежала в тіні, на іншу падали срібні місячні промені і, пронизуючи прозору воду, освітлювали її так, що видно було білі мушлі і світлу гальку на дні. Уздовж лінії, де зустрічалися світло і темрява, вимальовувалися силуети благородних пальм. Пальми, що відбивалися у воді, росли на горбистому гребені, який простягався вздовж західного берега озера і затуляв місячне світло.

Якийсь час я сидів, дивлячись на цю красу, і очі мої машинально стежили за величезними віялоподібними верхівками пальм. Раптом я здригнувся, помітивши на поверхні води чиєсь відображення. Цей образ, або радше тінь, раптово з'явився серед стовбурів пальм. Це була вочевидь людська фігура, хоча і збільшена в розмірах... але, поза сумнівом, людська, проте не чоловіча.

Маленька, непокрита голова, витончені плечі, м'які, округлі вигини стану і довгий широкий одяг, що складками спадав на землю, – переді мною стояла жінка. Коли я вперше помітив її, вона йшла між рядами пальм. Незабаром вона зупинилася і кілька секунд стояла нерухомо. Тоді я й помітив, що це жінка. Моїм першим бажанням було

повернутися і поглянути на неї. Я був на західному березі озера, і пагорби простягалися позаду мене, тож не міг бачити ні їх вершин, ні пальм. Навіть піднявшись із місця, я все одно нічого не міг помітити, бо величезний дуб, під яким я сидів, усе мені затуляв. Я швидко зробив кілька кроків убік і побачив верхівки пагорбів і пальми. Проте жінка сховалася. Я пильно оглядав пагорби, але там нікого не було. Я бачив лише віялоподібні крони пальм. Потім знову повернувся на своє місце і став дивитися на воду. Пальми так само відбивалися у ній, але відображення жінки зникло.

У цьому не було нічого дивного. Я вирішив, що мені не привиділося. Просто хтось був на пагорбі і зійшов униз, під тінь дерев. Це пояснення мене задовольнило.

Та мовчазний привид усе ж пробудив у мені цікавість, і замість сидіти і розмірковувати, я підвівся, роззираючись навкруги і напружено прислухаючись.

Хто ця жінка? Звичайно, індіанка. Біла жінка не могла опинитися в такому місці в такий час. Та й одягнена вона, як індіанка. Що ж вона робила тут сама, в цьому місці?

На це питання нелегко відповісти. Втім, тут не було нічого дивного. Діти лісів час рахують по іншому, не так, як ми. Ніч, як і день, вони можуть проводити у справах і розвагах. Індіанка могла вночі йти з певною метою. Можливо, їй просто здумалось покупатися... А можливо, це закохана дівчина, яка під покровом усамітненого гаю призначила побачення своєму коханому...

Раптом біль прошив моє серце, мов отруєна стріла: а раптом це Маюмі?

Важко передати словами, як приголомшила мене ця думка. Протягом дня я перебував під враженням страшної підозри, що пробудилася після кількох слів, кинутих при мені одним молодим офіцером. Вони стосувалися вродливої дівчини індіанки, мабуть добре відомої у форту. У тоні молодика я вловив хвалькуватість і торжество. Я уважно прислухався до кожного слова і спостерігав не лише за виразом обличчя мовця, а й за слухачами. Я мав визначити, до якої з двох категорій – хвальків або переможців – слід його зарахувати. Зі слів офіцера, його марнославству було завдано удару, а його слухачі, принаймні більшість із них, вважали, що він зазнав вершини щастя.

Імені дівчини не було названо. Не було явних натяків, але слів "індіанка" і "красуня" вже було достатньо, щоб серце моє тривожно закалатало. Звичайно, я міг би легко заспокоїти себе, поставивши офіцеру просте питання, але мені забракло духу. Весь день мене мучили невідомість і підозри. Тому я вже був підготовлений до болісного здогаду, коли побачив відображення у воді.

Та я недовго мучився. Полегшення настало швидко, майже миттєво. По берегу озера прослизнула темна постать; вона з'явилася в яскравому місячному світлі, за шість кроків од мене. Я досить добре бачив її. Це була жінка індіанка. Але не Маюмі!

Розділ XXXIII

Гадж Єва

Я побачив перед собою високу жінку середнього віку, яка колись була красунею, а потім зазнала безчестя і наруги. Вона зберегла сліди колишньої вроди, які неможливо було стерти. І статуя грецької богині, розстрошена руками вандалів, навіть в уламках

зберігає свою цінність.

Вона ще не зовсім втратила свій шарм. Є люди, які захоплюються зрілою красою, для них вона ще могла бути привабливою. Час пощадив її перса, її повні, округлі руки. Я міг судити про це, бо весь її стан, оголений до пояса, як за часів її дитинства, постав переді мною, залитий яскравим місячним світлом. Тільки розкуйовджене чорне волосся, розсипане по плечах, трохи прикривало її тіло. Час пощадив і його: в розкішних косах, чорних, як вороняче крило, не було жодної срібної нитки. Час не зачепив і її обличчя. Усе збереглося – і овал підборіддя, і повнота губ, і орлиний ніс із витонченим вигином ніздрів, і високе гладке чоло, однак очі... Що це? Чому в них такий неземний блиск? Чому в них такий дикий, безглуздий вираз? Цей погляд! О небо! Ця жінка божевільна!

На жаль, це була правда! Переді мною стояла причинна. Її погляд переконав би навіть випадкового спостерігача, бо в ньому не було розуму. Але мені не треба було дивитися їй в очі – я знав історію всіх її бід. Не раз мені доводилося зустрічатися з Гадж Євою, божевільною королевою племені мікосукі.

Та попри її вроду на голові від жаху коси ставали диба: замість намиста в індіанки на шії була зелена змія, а за пояс їй правила величезна гримуча змія.

І ці плазуни були живі: голова маленької змії опустилася на груди жінці, а небезпечна гримуча обвилася навколо талії; її хвіст висів збоку, а між пальцями божевільна тримала голову змії, очі якої спалахували, як діаманти.

Голова Гадж Єви була непокрита, та густе чорне волосся захищало її від сонця і зливи. На ногах у неї були мокасини, приховані довгою хуною, що спускалася до землі. Це був єдиний її одяг, вишитий бісером, прикрашений пір'ям зеленого папуги і оторочений пір'ям дикої качки та хутром хижих тварин. Якби я вперше її зустрів, то міг би злякатися. Та раніше я бачив усе це: зелену змію і гримучу змію кроталус, і довгі пасма волосся, і дикий блиск божевільних очей. Усе це не становило загрози – принаймні для мене.

– Гадж Єво! – покликав я, коли вона підійшла.

– Іє їла! – вигукнула вона з подивом. – Молодий Рендольф! Вождь блідолицих! Ти не забув бідолашну Гадж Єву?

– Ні, Єво, не забув. Кого ви тут шукаєте?

– Тебе, мій маленький міко.

– Мене?

– Так, тебе. Не шукаю, а знайшла.

– А що вам від мене треба?

– Тільки врятувати твоє життя, твоє молоде життя, милий міко! Твоє прекрасне життя, твоє дорогоцінне життя... Дорогоцінне для неї, бідної лісової пташки! Ох, хтось був дорогоцінним і для мене давно, давно!

Так, так, так!

На згубу собі блідолицого я покохала.

Так, так, так!

Навіщо із ним я у лісі стояла?

Так, так, так!

Облудним словам я його довіряла...

Так, так, так!

І серце юне слова ті згубили...

Так, так, так!

- Тихіше, чітта міко ! - вигукнула вона, уриваючи пісню і звертаючись до змії, яка, угледівши мене, витягла шию і почала проявляти ознаки люті. - Тихіше, королю змій! Це друг, хоча і в одязі ворога! Тихіше, а то я розтрощу тобі голову!.. Іє їла! - знову вигукнула вона, наче щось пригадала. - Я гаю час на старі пісні! Він зник, він зник, і його не повернеш! А навіщо я прийшла сюди, молодий міко? Навіщо прийшла?

Вона провела рукою по лобі, неначе намагаючись щось пригадати.

- А, згадала! Халвук! Я марно втрачаю час! Тебе можуть убити, молодий міко, тебе можуть убити, і тоді... Іди, біжи, біжи назад у форт і зачинися там, залишайся зі своїми людьми, не йди від своїх синіх солдатів... Не розгулуй по лісах! Тобі загрожує небезпека.

Серйозність її тону вразила мене, і, згадуючи вчорашній замах на моє життя, я відчув незрозумілу тривогу. Я знав, що у божевільної бували моменти просвітління, коли вона думала і діяла цілком розумно і навіть з дивовижною ясністю свідомості. Ймовірно, зараз і була одна з таких митей. Дізнавшись про те, що на мене готується замах, вона прийшла попередити. Але хто міг бути моїм смертельним ворогом і як могла вона дізнатися про його задуми?

Вирішивши з'ясувати це, я сказав їй:

- У мене немає ворогів. Хто може бажати моєї смерті?

- Кажу тобі, мій маленький міко, що в тебе є вороги. Іє їла! Хіба ти не знаєш цього?

- Але я ніколи в житті не заподіяв зла жодному індіанцеві!

- Індіанцеві? Хіба я сказала - індіанцеві? Ні, любий Рендольфе. Жоден червоношкірий у всій країні семінолів не зачепить і волоска на твоїй голові. А якби такий і знайшовся, то що зробив би Сонце, Що Сходить? Він спалив би його, як спалює лісова пожежа. Не бійся червоношкірих. Твої вороги - люди іншого кольору.

- Он воно що! Не червоні? То хто ж тоді?

- Є білі, а є й жовті.

- Що за нісенітниця, Єво! Я не завдав шкоди жодному білому!

- Дитя! Ти ж тільки маленьке оленятко. Видно, мати не розповіла тобі про хижих звірів, які нишпорять лісом. Бувають такі злі люди, що стають твоїми ворогами без усякої причини. Тебе хочуть убити ті, кому ти ніколи в житті не заподіяв зла.

- Але хто вони? І за що?..

- Не питай, дитино! Зараз на це немає часу. Скажу тобі тільки одне: ти власник багатой плантації, де негри роблять для тебе синю фарбу. У тебе гарна сестра, дуже вродлива. Хіба вона не схожа на місячний промінь?

І я колись була красива... так він казав. Ох і погано ж бути вродливою!

Так, так, так!

Облудним словам я його довіряла...

- Халвук! - вигукнула вона і раптом перестала співати. - Я божевільна, але пам'ятаю... Іди, іди! Кажу тобі, йди! Ти ж олень, і мисливці женуться за тобою. Іди у форт, біжи, біжи!

- Я не можу, Єво. У мене тут є справа. Я повинен чекати, поки хтось не прийде сюди.

- Поки хтось не прийде сюди? Погано! Скоро вони сюди прийдуть!

- Хто?

- Твої вороги, що хочуть тебе вбити. А бідна лань помре, її серце стече кров'ю. Вона втратить розум і стане такою ж, як Гадж Єва!

- Про кого ти говориш?

- Тихіше, тихіше! Пізно! Вони йдуть! Вони йдуть! Бачиш їхні тіні на воді?

Я глянув у тому напрямку, куди вказувала Єва. Справді, над озером, там, де я раніше побачив Єву, з'явилися якісь тіні. Це були чоловіки, четверо чоловіків. Вони йшли між пальмами вздовж пагорбів. Тіні зникли. Мабуть, люди спустилися по схилу і ввійшли в ліс.

- Надто пізно! - прошепотіла божевільна, до якої начебто в цю мить остаточно повернулася свідомість. - Тобі не можна виходити на галявину. Вони помітять тебе... Ти повинен сховатися в гущавині... Сюди! - казала вона, хапаючи мене за руку. Потім сильним рухом підштовхнула до стовбура дуба. - Це твоя єдина надія на порятунок. Швидше вгору! Сховайся там! І анічичирк, поки я не повернуся! Хінклас!

По цих словах моя дивна порадиця відступила в тінь дерев, прослизнула в гущавину і зникла з очей. Я пішов, куди вона вказала, виліз на дуб і, примостившись на величезній гілці, сховався для безпеки за гірляндами сріблястої тіландсії. Звисаючи з гілок, вона утворювала щось на зразок прозорої завіси, що робила мене геть невидимим. А сам я крізь густе листя бачив озеро - принаймні частину, освітлену місяцем.

Спершу мені здалося, що я граю якусь дурну роль.

Уся ця історія з ворогами, що загрожують моєму життю, могла бути просто божевільною фантазією причинної. А люди, чиї тіні я бачив, можливо, були тими індіанцями, на яких я чекав. Не знайшовши мене на умовленому місці, вони, мабуть, підуть назад. Що ж я тоді доповім генералу? Усе це було і смішно, і безглуздо, але для мене могло скінчитися дуже сумно. Поміркувавши, я вже готовий був спуститися на землю і ризикнути показатися прибульцям, хоч би хто вони були, та раптом збагнув, що вождів було двоє, а тіней чотири! І я вирішив поки залишитися в укритті.

Звичайно, вождів могли супроводжувати їхні воїни для охорони, що було не зайвим, беручи до уваги зрадницький характер їхньої місії. Та хоч тіні швидко рухалися, я встиг розгледіти, що це не індіанці. На них не було ні довгих одеж, ні уборів із пір'я на голові. Мені навіть здалося, що на них надіті капелюхи, які носять білі. Це й примусило мене підкоритися наказу Гадж Єви. Та й інші обставини переконали мене в цьому рішенні:

дивні слова індіанки, її обізнаність у подіях, таємничі натяки на добре відомих мені осіб і на вчорашню пригоду. Обміркувавши все це, я вирішив залишатися на своїй спостережній вишці ще хоча б кілька хвилин.

Мене могли виявити скоріше, ніж я очікував. Не рухаючись, ледве дихаючи, я пильно стежив за тим, що відбувалося довкола, і сторожко ловив кожен звук.

Довго терпіти не довелося. Я побачив і почув щось таке, від чого мороз сипонув по шкірі, а кров заholола в жилах. Через п'ять хвилин мені довелося переконатися, що в людському серці може критися таке безмежне зло, про яке я ніколи в житті не чув і навіть не читав у книжках.

Переді мною один за одним пройшли чотири демони. Поза сумнівом, це були демони, бо їхні погляди, слова, рухи й наміри – все, що я бачив і чув, цілком виправдовували цю назву. Вони обійшли навколо озера. Мені вдалося побачити обличчя, осяяні місячним світлом: бліде, худе обличчя Аренса Рінгольда, зловісні, орлині риси Спенса, круглу звірячу пику забіяки Вільямса...

Та хто ж був четвертий?

Невже я марю? Або мої очі обманюють мене? Невже все це відбувається насправді? Чи почуття зрадили мені? Чи це тільки випадкова схожість? Ні! Ні! Ні! Це не примара – це жива людина. Це чорне кучеряве волосся, ця жовто коричнева шкіра, ця фігура і хода – все, все його! Боже, милосердний! Це він – Жовтий Джек!

Розділ XXXIV

Диявольська змова

Заперечувати це – значить не вірити власним очам. Я бачив мулата таким, яким його пам'ятав. Тільки зараз він був в іншому вбранні і трохи погладшав. Але риси обличчя, статура – все те саме. Я справді бачив Жовтого Джека, колишнього дроворуба з нашої плантації.

Невже це був він? Та ще й у товаристві Рінгольда – його найзапеклішого переслідувача і найжорстокішого мучителя. Ні, це просто неймовірно, це неможливо! Я помилявся, і очі мої обманювали мене!

Та ж ні! Бо я справді бачив людину, і ця людина справді була мулатом Джеком. Він стояв за двадцять футів, місяць освітлював його майже як удень. Я міг навіть вловити давно знайомий мені злісний вираз його очей, його огидні гримаси. Так, це був Жовтий Джек!

На додачу я згадав, як учора Чорний Джек, попри всі мої переконання і кепкування, наполягав, що це був саме Жовтий Джек. Негр стояв на своєму: він бачив самого Жовтого Джека або його привид і був такий упевнений у цьому, що я не міг його переконати в іншому.

Я згадав ще про одну обставину – дивну поведінку Рінгольдів під час післяобідньої розмови. Вже тоді вона привернула мою увагу. А зараз я геть збився з пантелику. Тут переді мною стояв чоловік, якого всі вважали мертвим, і з ним були троє активних співучасників його загибелі, причому один із них – його нещадний кат. Тепер же всі четверо, вочевидь, стали друзями нерозлийвода. Як пояснити це чудесне воскресіння з

мертвих і примирення з ворогами?

Я вже й не знав, що думати. Надто складна була головоломка, щоб так швидко її розгадати. Я б так і не докумекав, якби не допомогли самі змовники. Мені вдалося підслухати їхню розмову. І почуте переконало не лише в тому, що Жовтий Джек усе ще живе на цьому світі. Гадж Єва казала правду: моє життя у небезпеці.

- Ет, дідько! Його тут немає. Куди ж він міг провалитися? - скрикнув Рінгольд. З його тону відчувалося, що він роздратований і здивований. Зі слів його співрозмовника я зрозумів, що це питання стосувалося мене. Вільямс, голос якого я одразу впізнав, запитав:

- Ви впевнені, Аренсе, що він не повернувся у форт разом з генералами?

- Цілком певен. Я стояв біля воріт, коли вони повернулися. Їх було тільки двоє - генерал і агент. Але питання ось у чому: чи не пішов він від озера разом з ними? Ото ми дали маху! Даремно не простежили за ними, коли вони йшли сюди. Так би ми дізналися, де вони розійшлися. І хто б подумав, що він відстане від них? Якби я тільки знав... Ти кажеш, Джеку, що йдеш з індіанського табору. Він не міг помітити тебе?

- Карахо! Звісно, ні, сеньйоре Аренсе!

Цей голос, це іспанське богохульство я знав з дитячих років. Якщо у мене ще були якісь сумніви, то тепер вони розвіялись. Слух підтвердив те, чому не вірили очі. Це Жовтий Джек! Він вів далі:

- Я йду з табору семінолів. Зустрів тільки двох вождів. Я сховався під пальмами, і вони мене не помітили. Упевнений, що не помітили.

- Чорти б його вхопили, куди він дівся? І слід його прохолов. Я знаю, що він мав підстави навідатися до індіанського табору, - це напевне. Але як він зумів вислизнути і не попався на очі Джеку?

- А можливо, він пішов в обхід іншою дорогою? - припустив Вільямс.

- Через відкриту рівнину?

- Ні, це малоймовірно, - відповів Рінгольд. - Залишається надія тільки на те, що він розстався з генералами, не дійшовши до воріт форту, і пішов уздовж огорожі до будинку маркітанта.

Усе це Рінгольд вимовив, наче розмовляв сам із собою.

- Чорт! - вигукнув він нетерпляче. - Другого такого випадку годі чекати.

- Не бійтеся, містере Аренсе, - заспокоїв його Вільямс. - Не бійтеся. Скоро почнеться війна, і в нас іще буде купа таких нагод.

- Та ми неодмінно знайдемо їх! - швидко втрутився Спенс, який заговорив уперше.

- Але вирішальну роль тут має відіграти Джек, панове! Нам вплутуватися в цю справу не можна. Якщо це спливе на поверхню, нам буде непереливки. А Джекові байдуже. Джек помер - і закон його не зловить. Чи не так, Джеку, мій жовтий хлопчику?

- Так, сеньйоре! Не турбуйтеся, маса Аренсе! Я швидко знайду слухний момент. Джек прибере його геть із дороги, і ви ніколи більше про нього не почуєте. Я його заманю в пастку. Вчора я дав маху. Рушниця погана, доне Аренсе. Не можна з такою

рушницею виходити на полювання!

- У форт він не повернувся, я це знаю, - пробурмотів Рінгольд. - Значить, він десь у таборі. Але ж має він коли небудь повернутися додому! Напевно, з'явиться, коли місяць зайде. Він захоче прокрастися додому в темряві... Ти чуєш, Джеку, що я кажу?

- Так, сеньйоре! Джек чує.

- Ти зумієш скористатися нагодою?

- Так, сеньйоре! Джек зуміє.

- Чудово! Тепер час вирушати. Слухай мене уважно, Джеку... Якщо...

Тут Рінгольд перейшов на шепіт, і я міг розчути тільки окремі слова. Часто згадувалися імена моєї сестри і квартиронки Віюлі. До мене долинали такі уривки фраз: "тільки він став нам поперек дороги", "матусю буде легко уламати", "коли я стану господарем на їхній плантації", "заплачу тобі двісті доларів...".

Ці слова переконали мене, що ті двоє мерзотників уже давно змовилися порішити мене. Тепер торгувалися за ціну за моє життя. Не дивно, що на моїх скронях виступив холодний піт. Не дивно, що я сидів на гілці і тремтів, як осиковий листок. Я тремтів не так за своє життя, як від жаху і відрази, які вселяв мені цей кричущий злочин. Я тремтів би ще сильніше, але титанічним зусиллям волі мені вдалося стримати обурення, що закипіло в грудях.

Я знайшов у собі сили причаїтися і завмерти. І вчинив вельми розсудливо: якби в цю мить я виявив себе, то живим додому не повернувся б. Я знав це напевно, і тому намагався не видати своєї присутності.

Ох і огидно ж було слухати розмову чотирьох негідників, які холоднокрівно обговорювали вбивство людини! Ніби йшлося про якусь торговельну угоду. І при цьому кожен із них смакував, який зиск він матиме із майбутньої оборудки. Навіть не знаю, що більше мене тоді переповнювало: гнів чи страх. Але ворогів було четверо, і всі вони озброєні. Я ж був лишень при шпазі та пістолеті - замало для протистояння з чотирма негідниками. Якби їх було лишень двоє, наприклад, мулат і Рінгольд, то я б не гамував свого обурення і ризикнув би віч на віч зустрітися з ними. Але я стримався і тихо сидів на дереві, поки вони не пішли. Я помітив, що Рінгольд і його поплічники попрямували до форту, а мулат побрів до індіанського табору.

Розділ XXXV

Світло після темряви

Я ще довго не ворухився. У голові безладно роїлися думки. Я не знав, що й думати, що діяти. Сидів, мов пришпилений до дерева. Нарешті спробував спокійно обдумати все, що бачив і чув. Невже це був фарс, і його влаштували для того, щоб мене залякати? Та ж ні, жоден із чотирьох не скидався на персонажа фарсу. А надприродна поява Жовтого Джека із потойбіччя була аж надто драматична, надто серйозна, аби стати епізодом у комедії.

Тому скоріше за все, я щойно чув пролог до майбутньої трагедії, у якій мав зіграти роль жертви. Ці люди явно готували замах на моє життя. Їх було четверо, і жодного з них я ніколи нічим серйозно не образив. Я знав, що всі четверо ніколи не проявляли

прихильності до мене. Втім, у Спенса і Вільямса не було причин для образи, хіба що давня хлоп'яча сварка, яку я вже й забув. Але вони діяли під впливом Рінгольда. Що ж до мулата, то я розумів причину його ворожнечі до мене – це була ворожнеча не на життя, а на смерть!

Ох і Аренс Рінгольд! Це він очолив змову і замислив убити мене. Освічена людина, джентльмен!

Я знав, що він завжди недолюбливав мене, а останнім часом просто зненавидів. Знав я і причину. Я заважав йому взяти шлюб із моєю сестрою. Принаймні так думав він сам. І він був правий: відколи помер батько, я став приділяти велику увагу сімейним справам і відкрито заявив, що Рінгольд ніколи не стане чоловіком моєї сестри. Я розумів, що він розгнівався, але навіть не міг уявити, що гнів може штовхнути людину на такий диявольський злочин.

Ці дивні фрази: "Тільки він став нам поперек дороги", "Матусю буде легко уламати", "Коли я стану господарем на їхній плантації", та ще й згадка про Віолу і мою сестру. Що все це могло означати? Навіть не знаю, як я вгамував свої почуття; я не міг повірити, що це не жахливі галюцинації, не втрата розуму. Їхні обличчя осявав місяць, я виразно їх бачив. Мої вуха мене не обманювали – я чітко чув, про що говорили змовники: вони хотіли підло вбити мене!

– Хо, хо, хо, молодий міко може спуститися вниз, – раптом пролунав голос. – Погані люди пішли. Добре! Ну ж бо, спускайся вниз, вниз, вниз, міко!

Я швидко скорився і знову опинився перед божевільною королевою.

– Тепер ти віриш Гадж Єві, молодий міко? Бачиш, у тебе є вороги. Аж чотири ворога. Ти переконався, що твоє життя в небезпеці?

– Ти врятувала мені життя, Гадж Єво! Як мені віддячити тобі?

– Будь вірний їй... вірний... вірний...

– Кому?

– О Великий Духу! Він уже забув її! Віроломний молодий міко! Віроломний блідолиций! Навіщо я врятувала тебе? Навіщо я не дозволила твоїй крові пролитися на землю?

– Єво!

– Погано! Погано! Бідна лісова пташка! Найкрасивіша з усіх пташок! Її серце зійде кров'ю і помре, а розум покине її!

– Єво, поясни, будь ласка, в чому річ?

– Погано! Хай він краще помре, ніж кине її! Хо, хо! Невірний блідолиций, о, краще б він помер до того, як розбив серце бідної Єви! Тоді Єва втратила б тільки своє серце. А голова, голова – це гірше! Хо, хо хо!

Так, так, так!

Облудним словам я його довіряла...

– Єво! – гукнув я так голосно, що вона аж урвала свою божевільну пісню. – Скажи, про кого ти говориш?

– Великий Духу, послухай, що він говорить! Про кого? Про кого? Тут більше, ніж

одна. Хо, хо, хо! Більше, ніж одна, а вірний друг забутий. Що може сказати Єва? Яку історію може вона розповісти? Бідна пташка! Її серце зійде кров'ю, а розум потьмариться. Хо, хо, хо! Будуть дві Гадж Єви, дві божевільні королеви мікосукі!

- Заради всього святого, не муч мене! Мила, добра Єво, скажи, про кого ти говориш? Невже про...

Заповітне ім'я було готове злетіти у мене з язика, та все ж я не наважувався вимовити його.

Я боявся спитати, боявся отримати заперечну відповідь.

Але довго вагатися я не міг: я зайшов надто далеко, щоб відступати, і надто довго тужив. Більше я не мав сил чекати. А Єва могла розвіяти мої сумніви, і я зважився запитати її:

- Чи не маєш ти на увазі Маюмі?

Якийсь час божевільна мовчки дивилась на мене.

Я не міг проникнути в таємницю її очей: останні п'ять хвилин у них блищали докір і презирство. Коли я вимовив ці слова, на її обличчі з'явився вираз здивування, а потім вона пильно поглянула на мене, ніби намагаючись угадати мої думки.

- Якщо це Маюмі, - продовжував я, не чекаючи її відповіді, - то знай, що я кохаю її - кохаю Маюмі!

- Ти кохаєш Маюмі? Все ще кохаєш її? - заторохотіла Гадж Єва.

- Життям присягаюсь...

- Ні! Ні! Не клянись! Це його клятва. А він зрадив! Скажи ще раз, мій молодий міко, скажи, що ти говориш правду, але не клянись.

- Я кажу правду, щирю правду!

- Добре! - радісно вигукнула божевільна. - Міко сказав правду. Блідолиций міко правдивий, і красуня буде щаслива... Тихіше, чітта міко! - вигукнула вона, знову звертаючись до гримучої змії. - І ти, окола чітта. Заспокойтеся обидві. Це не ворог. Спокійно, або я розстрошу вам голови...

- Добра Єво!

- Ти називаєш мене доброю Євою! Але, може, настане день, коли ти назвеш мене злою. - Потім, підвищивши голос, вона продовжувала дуже серйозно: - Вислухай мене, Джордже Рендольф! Якщо і ти раптом станеш злим, якщо зрадиш, як він, то знай, що Гадж Єва стане твоїм ворогом і чітта міко знищить тебе! Ти зробиш це, мій зміїний королю, чи не так? Хо, хо, хо!

Змія начебто зрозуміла її. Вона раптом підняла голову, її блискучі очі василіска замерехтіли, наче випромінюючи вогняні іскри, її роздвоєний язик висунувся з пащі, і лускаті кільця заgrimіли, видаючи звук, схожий на "скіррр".

- Тихо, тихо! - промовила Єва, заспокоюючи змію і спритним рухом пальців змушуючи її знову згорнутися клубком. - Це не він, чітта, не він! Чуєш, ти, королю плазунів! Тихіше, кажу я!

- Чому ти погрожуєш мені, Єво? Адже немає причини...

- Добре! Я вірю тобі, любий міко, мій хоробрий міко!

- Але, добра Єво, поясни, скажи мені...

- Ні! Не тепер, не сьогодні ввечері. Зараз немає часу. Поглянь туди, на захід! Нетле хасе збирається лягати спати. Ти повинен піти. Тобі не можна ходити поночі. Ти повинен піти у форт, перш ніж зайде місяць. Іди, іди, іди!

- Але я вже сказав тобі, що не можу піти, поки не закінчу своєї справи...

- Тоді це небезпечно... Яка справа? А! Я здогадуюся! Он ідуть ті, на кого ти чекаєш...

- Так, гадаю, це вони, - прошепотів я.

На протилежному березі озера з'явилися високі тіні двох вождів.

- Тоді мерщій роби свою справу і не барись! - квапила мене вона. - У темряві тобі загрожує небезпека. Гадж Єва має піти. Доброї ночі, молодий міко, на добраніч!

Я теж побажав їй на добраніч і став чекати вождів. Тим часом моя дивна рятівниця зникла. Індіанці незабаром вийшли на берег і коротко повідомили мені відповідь для генерала. Виявилося, що Голато міко зняв свої намети і залишив табір!

Два зрадники були такі огидні, що мені не хотілося більше ні хвилини перебувати в їхньому товаристві. Отримавши необхідні відомості, я поспішив піти геть. Пам'ятаючи попередження Гадж Єви і сказане Аренсом Рінгольдом, я, не гаючи часу, попрямував до форту. Місяць усе ще височів у небі, і в його яскравому світлі я був захищений від раптового нападу.

Я йшов швидко, вибираючи відкриті галявини, намагаючись триматися подалі від місць, де в засідці міг ховатися вбивця. Я нікого не побачив ні по дорозі, ні біля форту. Та біля самих воріт, неподалік од крамниці маркітанта, помітив людину, що причаїлася за складеними колодами. Мені здалося, що це мулат.

Я хотів було кинутися і розправитися з ним, та вартовий уже відгукнувся на мій оклик, а здійснити тривогу було не варто, бо я отримав наказ діяти, дотримуючись військової таємниці. Я вирішив, що поквитаюсь із цим "воскреслим із мертвих" іншого разу. Тоді мені легше буде звести рахунки і з ним, і з його підлими спільниками. З цією думкою я ввійшов у ворота і попрямував до штабу генерала для доповіді.

Розділ XXXVI

Потрібен друг

Навряд чи можна спокійно спати під одним дахом із людиною, яка збирається позбавити тебе життя. Я спав дуже мало, та й коли спав, то бачив лишень кошмари.

Перед тим, як піти спати, я не бачив Рінгольдів. Ні батька, ні сина. Та я знав, що обидва вони у форту, адже збиралися погостювати тут ще день чи два. Вони або лягли спати до мого повернення, або розважалися у якогось знайомого офіцера.

Не довелося мені побачити також ні Спенса, ні Вільямса. Ці гідні молоді люди якщо й стовбичили десь на території форту, то, ймовірно, із солдатами. Я не став їх розшукувати.

Я не склепив очей більшу частину ночі, роздумуючи про дивні події, точніше подію, що звела мене зі смертельними ворогами. Протягом ночі я сушив голову над тим, як чинити далі. Та коли ранкове світло торкнулося віконниць, я так і не прийняв жодного

рішення.

Спершу я думав про все розповісти в штабі, вимагати слідства і покарання злочинців. Та згодом вирішив, що такий план нікуди не годиться. Які докази міг я навести на підтвердження таких серйозних звинувачень? Тільки мої власні свідчення, нічим не підкріплені і навіть малоймовірні. Хто повірив би в таке нечуване лиходійство? Хоча я не сумнівався, що задумали вбити саме мене, але стверджувати цього не міг, бо ж навіть не почув свого імені. Мене візьмуть на глузи, якщо не гірше. Рінгольди були впливовими людьми, особистими друзями генерала і урядового агента, і хоча всі знали про їхні таємні темні справи, все одно вважали джентльменами. Для звинувачення Аренса Рінгольда у вбивстві треба було знайти вагоміші докази. Я передбачав всі труднощі, пов'язані з цим, і вирішив поки що мовчати.

Я мав інший, на мій погляд, значно реальніший план: відкрито, при всіх, кинути Рінгольду в обличчя звинувачення і викликати його на дуель. Це принаймні довело б правоту моїх звинувачень.

Проте дуель забороняв закон. Якщо начальству стане відомо про мій намір битися, то навряд чи я уникну арешту – тоді рухнуть усі мої плани. Про Аренса Рінгольда я мав власну думку: знав, що мужність цієї людини вельми сумнівна. Швидше за все, він злякається. Утім, так чи так, а звинувачення і виклик на дуель зіграють свою роль у його викритті.

Я схилився до того, щоб обрати саме другий план, але не встиг прийняти якогось остаточного рішення, як настав ранок. І саме в цю скрушну мить мені особливо тяжко було без друга. Не просто секунданта, – його я міг легко знайти серед офіцерів гарнізону, – а нерозлучного, вірного друга, з яким можна було б про все відверто поговорити і який допоміг би мені слушною порадою. На превеликий жаль, я не знав жодного офіцера форту. Тільки з Рінгольдами я був знайомий раніше.

У скрутному я опинився становищі, нічого не скажеш. Аж раптом згадав про одну людину, яка могла дати мені корисну пораду. Я вирішив звернутися до мого старого друга, Чорного Джека.

Вранці я покликав його до себе і розповів усю історію. Джек цьому геть не здивувався. Він сам уже мав певні підозри і збирався на світанку поділитися ними зі мною. Найменше його здивувала поява Жовтого Джека.

Негр навіть пояснив, як саме відбувся його дивовижний порятунок. Усе це було досить просто. У ту мить, коли алігатор схопив мулата, він встиг вправно всадити йому ніж у око, і ящур випустив свою жертву. Жовтий Джек учинив за прикладом молодого індіанця і навіть скористався тією самою зброєю. Усе це відбулося під водою – мулат чудово пірнав. Алігатор укусив його за ногу, і від цього вода забарвилася в червоний колір, але рана була не страшна і не стала на заваді втечі мулата. Якийсь час він плив під водою, намагаючись не показуватися на поверхні, поки не досяг берега, а потім вибрався на сушу й видерся на дуб, де густе листя сховало його від поглядів мстивих переслідувачів. Він був зовсім голий, а тому не залишив по собі клаптів одягу. Кров на воді навіть допомогла йому, адже остаточно переконала переслідувачів, що він став

жертвою алігатора, і вони припинили подальші пошуки. Такою була розповідь Чорного Джека. Він почув цю історію напередодні ввечері від одного дружнього індіанця у форту, а той божився, що чув це від самого мулата.

У всій цій історії не було нічого неправдоподібного. Відкрилася таємниця, що так довго бентежила мене. А ще мій вірний негр повідомив інші цікаві речі. Виявляється, мулат утікач знайшов прихисток у племені напівнегрів, що оселилося на болотах біля витоку річки Амазури. З часом завоював у негрів популярність і став дуже впливовим. Вони обрали його вождем, і тепер він іменувався у них "Мулато міко".

Залишалося одне питання: як він злигався з Аренсом Рінгольдом?

Утім, тут могло й не бути жодної таємниці. Плантатор не мав особливих підстав ненавидіти мулата. Бурхлива діяльність Рінгольда під час невдалої страти Жовтого Джека була гарно зіграною роллю. Мулат мав значно більше підстав для невдоволення, проте любов і ненависть у таких людей миттю зникають, коли йдеться про шкурні інтереси. Ці почуття чудово обмінюються на золото. Поза сумнівами, білий негідник користувався послугами жовтого у своїх темних справах. У всякому разі, було очевидно, що обидва вони, як кажуть, "закопали свої томагавки в землю", і теперішні їхні стосунки були дружніми.

- Як ти гадаєш, Джеку, - запитав я, - чи не слід мені викликати Аренса Рінгольда?

- Викликати? А навіщо його викликати, він вже давно вештається вулицею. Мабуть, совість не дає спати.

- Та я не про це.

- А що хоче маса сказати?

- Я хочу змусити його битися зі мною.

- Уф! Маса Джордж хоче битися на дуелі... пістолетом чи шпагою?

- Шпаги, пістолети, рушниці - мені байдуже.

- Боже милостивий! Не кажіть таких страшних речей, маса Джордже. У вас мати, сестра... Господи! А раптом вас куля вб'є? Бик іноді вбиває м'ясника. Хто захистить Вірджинію, Віолу, всіх нас від злих людей? Ні, маса, киньте це! Не треба його викликати!

Та раптом мене самого викликали. Надворі почулися звуки горна і бій барабана. Вони сповіщали про збір на раду. Сперечатися з Джеком не було часу. Я поспішив туди, куди мене закликав обов'язок.

Розділ XXXVII

Остання рада

І знову я побачив учорашню картину: по один бік - війська, що стояли зімкнутими рядами в синіх мундирах, з блискучою зброєю, офіцери при повному параді з блискучими еполетами, в центрі - офіцери штабу, що згруппувалися навколо генерала, застебнуті на всі гудзики, у вичищеній до блиску формі; по інший бік - півколо індіанських вождів, а за ним юрба воїнів, в уборах з пір'я, татуйованих і яскравих. Неподалік від них іржали вже осідлані коні, прив'язані до кілочків, і мирно пощипували травичку. Тут були жінки у довгих хунах.

Підлітки і малюки бавилися у траві. Прапори і вимпели майоріли над нашими солдатами, вождями і воїнами червоношкірих. Били барабани, сурмили труби. Це була яскрава картина!

Та попри всю цю пишноту картина була вже не така велична, як напередодні. Відразу впадало в око, що немає багатьох вождів, не вистачало і половини воїнів. Це була вже не вчорашня незліченна юрба, а просто велике скупчення людей.

Онопи не було. Британська мідна корона – блискучий символ королівської влади, – що вчора красувалася в центрі, зникла. Не було і Голато міко. Пішли і менш впливові вожді. Поріділі ряди воїнів свідчили, що ці вожді забрали з собою людей свого клану.

Залишилися люди з кланів Оматли і Чорної Глини. Серед них я побачив також Гойтл Меті, Арпіукі, негра Абрама і Карлика Пошала з воїнами. Звісно, ці залишилися зовсім не для того, щоб підписати договір.

Я шукав очима Оцеолу. Знайти його було неважко: обличчям і поставою він помітно виділявся на тлі інших. Оцеола стояв осторонь, на лівому крилі тепер уже невеликого півкола – можливо, він став там зі скромності – адже був наділений цією якістю. Справді, серед вождів Оцеола був одним із наймолодших і не мав таких прав, як вони. Та варто лишень кинути на нього погляд, як одразу ж спадає на думку, що саме він повинен головувати над усіма.

Як і напередодні, в його манерах не було нічого зухвалого. Його постава випромінювала велич, хоча тримався він вільно. Оцеола схрестив руки на грудях у позі людини, що відпочиває. Обличчя його було спокійне, іноді ставало навіть м'яким і добродушним. Він скидався на виховану людину, що чекає початку церемонії, в якій він лише глядач. Поки ще не сталося нічого такого, що могло б схвилювати його, не було вимовлено слова, яке б розбудило його дрімаючий розум.

Та цей спокій недовго тривав. Невдовзі його м'яка усмішка перетворилася на саркастичний вищир. Дивлячись на це обличчя, важко було навіть уявити можливість такого перетворення. Та уважний спостерігач міг би це вловити. Молодий вождь нагадував мирне небо перед грозою, спокійний океан, на якому от от розгуляється шторм, сплячого лева, який, коли його зачепити, скочить у пориві нестримної люті.

Перед початком наради я не зводив очей з молодого вождя. Втім, не лише я – він був центром, на якому зосередилася загальна увага. Але я дивився на нього з особливим інтересом.

Я дивився на Оцеолу в очікуванні, що він подасть мені якийсь знак, покаже, що впізнав мене. Але цього не сталося: він не кивнув мені, не кинув навіть погляду.

Раз чи два його очі байдуже ковзнули по мені, але одразу ж переключилися на когось іншого, ніби я був лише одним із натовпу його блідолицих ворогів. Мабуть, молодий вождь не пам'ятав мене, або його так поглинули якісь глибокі думки, що він більше ні на що не звертав уваги.

Я глянув на рівнину, туди, де виднілися намети, біля яких групами безцільно тинялися жінки. Я уважно вдивлявся в них. Мені здалося, що в середині однієї з груп я помітив божевільну Гадж Єву. Я сподівався, що та, чиї інтереси вона так палко

обстоювала, буде поряд із нею, але помилився. Її не було!

Навіть під довгою хуною я б упізнав її... якщо вона не змінилася.

Якщо... Це припущення викликає у вас природну цікавість. Чому вона могла змінитися? – запитаєте ви. Вона стала дорослою, розвинулася, перетворилася на зрілу жінку. Адже в південних країнах дівчата рано розвиваються.

Чого ж я боявся, які були на те причини? Можливо, її змінили хвороби, виснаження чи горе? Ні, не те.

Важко передати сумніви, які мучили мене, хоча вони виникли після випадкової розмови. Дурний базіка офіцер, який так весело щебетав учора про свої "звитяги", вплив отруту в моє серце. Та ні, це не могла бути Маюмі! Вона занадто чиста і невинна. Утім, чому я так хвилююся? Адже кохання – не злочин!

Але якщо все це правда... якщо вона... Та ж ні, все одно вона не винна! Лише він винен у тому, що сталося!

Я день мучився. І все лишень тому, що випадково почув чужу розмову. Ця розмова і стала для мене джерелом нестерпних мук. Я почувався в ролі людини, яка чула занадто багато, але знає занадто мало. Не дивно, що після зустрічі з Гадж Євою мені трохи полегшало, її слова розвіяли підозри і оживили мої надії. Божевільна, правда, не вимовила заповітного імені, поки я сам не сказав його, але кого ж іще могли стосуватися слова "бідна лісова пташка" і "її серце зійде кров'ю"?

Вона говорила про Сонце, Що Сходить – то був Оцеола. Але хто міг бути красунею – хто, крім Маюмі?

Хоча, з іншого боку, це могло бути тільки відблиском давно минулих днів, спогадом у божевільному мозку Гадж Єва знала нас у дні юності, не раз зустрічала під час прогулянок у лісі і навіть була з нами на острові. Божевільна королева була чудовою веслувальницею, вправно керувала своїм човником, могла мчати на дикому коні – могла вирушити куди завгодно, проникнути всюди. І, можливо, тільки спогад про ці щасливі дні спонукав її заговорити зі мною. Адже в її потьмареному розумі сьогодення злилося з минулим і всі поняття про час переплуталися. О небо, змилуйся над нею!

Ця думка на мить вивела мене з рівноваги. І все ж, у душі моїй ще жевріла надія. Солодкі слова Гадж Єви були цілющою протиотрутою від страху, який мало не охопив мене, коли я дізнався, що на моє життя планують замах. Знаючи, що Маюмі колись кохала і все ще кохає мене, я не побоявся б виступити проти небезпек у сто разів грізніших за цю. Тільки малодушним кохання не надає хоробрості. Навіть боягуз, натхненний усмішкою коханої дівчини, може проявити чудеса відваги.

Аренс Рінгольд стояв поруч зі мною. Ми зіткнулися з ним у натовпі і навіть перекинулися кількома словами. Він говорив зі мною не просто ввічливо, а навіть дружньо. У його словах майже не відчувалося властивого йому цинізму, та варто було мені лишень пильно подивитися на нього, як очі його починали бігати, і він опускав їх.

Рінгольд навіть не підозрював, що мені відомі всі його плани. А я знав, що він плекає думку вбити мене!

Розділ XXXVIII

Скинення вождів

Цього дня агент діяв рішучіше. Він вів ризиковану гру, але був твердо переконаний у своїй перемозі і озирає вождів поглядом повелителя, заздалегідь упевненого в їхній цілковитій покорі.

Часом його погляд з якимось особливим виразом зупинявся на Оцеолі. В очах агента читалося зловісне торжество. Я знав, що означали ці погляди, і розумів, що вони не віщують для молодого вождя нічого доброго. Якби в цю мить я міг непомітно підійти до Оцеоли, то шепнув би йому кілька застережних слів.

Я картав себе, що раніше не подумав про це. Гадж Єва могла б передати йому вчора вночі мій лист. Чому я не послав його? Я переймався своїми бідами і не подумав про небезпеку, яка загрожувала моєму другові. Я все ще вважав Пауела своїм другом.

Я не знав напевне, що замишляв агент, хоча з розмови, яку мені вдалося підслухати, здогадувався про його подальші цілі. Так чи так, а Оцеолу мали заарештувати! Але ж це грубе порушення закону. Аби це зробити, треба мати вагомий привід. Навіть необачний агент не міг зважитися на такий сміливий крок – перевищити свою владу без серйозних на те підстав. Але який привід?

Онопа і "ворожі" вожді пішли, тоді як Оматла і "дружні" вожді залишалися, – ось що створювало сприятливі можливості для агента. Він вирішив, що привід для арешту дасть сам Оцеола.

О, якби я міг шепнути бодай слово на вухо моєму другові! Та було вже пізно. Тенета розставлені, пастка готова, і особлива дичина от от має попастися. Попереджати його вже запізно! Я міг лишень грати роль мовчазного свідка при вчиненні акту величезної несправедливості, при страшному порушенні законних прав індіанців.

У штабі генерала поставили стіл із чорнильницею і перами. Агент стояв за столом, на якому розстелили величезний аркуш пергаменту, складений у кілька разів – то була Оклаваська угода.

– Учора, – одразу ж перейшов до суті агент, – ми лишень згаяли час на балачки. Сьогодні слід перейти до дій. Ось... – продовжував він, указуючи на пергамент, – ось документ про переселення за планом Пейна. Сподіваюся, ви докладно обговорили все, що я казав вам учора, і готові підписати.

– Так, ми обговорили, – відповів Оматла за себе і за свою партію, – і готові підписати.

– Першим має підписати головний вождь. То де ж Онопа? – запитав хитрун, роззираючись із удаваним подивом.

– Вождя вождів тут немає.

– Чому його немає? Він повинен тут бути. Чому він відсутній?

– Він хворий і не може бути на раді, – відповів зять вождя, Гойтл Меті.

– Це брехня, Стрибуне! Онопа тільки прикидається хворим. І ви добре це знаєте.

По цих словах похмуро обличчя Гойтл Меті аж посіріло, і він весь затремтів од люті. Але вождь стримав свій гнів і, з презирливим вигуком схрестивши руки на грудях, прийняв колишню спокійну позу.

- Абраме, ти був радником Онопи і маєш знати його наміри. Чому його немає сьогодні?

- О маса генерале, - відповів негр ламаною англійською мовою, - звідки старий Ейб може знати, що хоче зробити король Онопа? Він не каже мені, куди і навіщо йде. Він великий вождь і нікому не повідомляє своїх планів.

- Але він підпише договір? Кажі: так чи ні?

- Ні! - відповів негр твердо, ніби йому було доручено так відповісти. - Це я знаю напевне. Він не підпише договору. Не підпише. Ні!

- Досить! - закричав агент. - Досить! Слухайте мене, вожді і воїни семінолів! Я маю повноваження від вашого Великого Батька, президента Сполучених Штатів, який є вождем усіх нас. Ці повноваження дають мені право карати за непокору і зраду. Я застосовую їх зараз щодо Онопи - відтепер він більше не вождь семінолів!

Ця несподівана заява приголомшила всіх довкола. Вожді і воїни - всі підвелись, тривожно впившись очима в агента. Одні розгнівалися, інші здивувалися. Дехто, вочевидь, був задоволений, але більшість зустріли це повідомлення з явною недовірою.

Звичайно, агент жартує. Яке право мав він скидати вождя семінолів? Як сам Великий Батько міг наважитися на це? Семіноли - вільний народ, вони навіть не платять білим данини, у них немає жодних політичних зобов'язань. Тільки вони можуть вільно обирати головного вождя або скидати його.

Та ж ні! Невдовзі всі переконалися, що він говорив серйозно. Хоч який безглуздий був план позбавлення влади короля Онопи, агент за всяку ціну вирішив виконати його, і якщо вже він зробив таку заяву, то діяти треба було негайно. Він звернувся до Оматли:

- Оматло! Ти був вірний своєму слову і своїй честі. Ти заслужив право стати повелителем хороброго народу.

Відтепер ти будеш королем семінолів! Великий Батько і весь народ Сполучених Штатів вітають тебе і не визнають нікого іншого! Отже, переходимо до підписання угоди!

Агент подав знак, Оматла підійшов до столу, взяв перо і написав на пергаменті своє ім'я.

Запала глибока мовчанка серед глядачів. Раптом її порушило одне слово, вимовлене гнівним голосом. Це слово було: "Зрадник!"

Я озирнувся, щоб дізнатися, хто це сказав, і побачив, що губи Оцеоли ще не встигли зімкнутися, а очі його презирливо дивились на Оматлу.

Після Оматли узяв перо Чорна Глина і поставив під угодою свій підпис. Один за одним підходили Охала, Ітолесе та інші вожді - прихильники переселення.

Вожді патріотів випадково, а чи й навмисно стояли осторонь на лівому крилі півкола. Тепер настала їхня черга. Першим мав підійти Гойтл Меті. Агент не знав, чи підпише він договір. Усі замерли в напруженому очікуванні.

- Твоя черга підписувати, Стрибуне! - звернувся до нього агент, перекладаючи його індіанське прізвище на англійську мову.

- Ви, гляди, от от обскакаєте мене! - відповідав меткий і дотепний індіанець. Та в його жарті крилася серйозна відповідь.

- То ти відмовляєшся підписати?

- Гойтл Меті не вміє писати.

- У цьому немає потреби - твоє ім'я вже позначене тут. Ти можеш тільки прикласти до угоди свій палець.

- А раптом я покладу палець не на те місце?

- Ти можеш підписати, поставивши хрест, - продовжував агент, усе ще сподіваючись умовити вождя.

- Ми, семіноли, не любимо хреста. Він набрид нам із часів володарювання іспанців.

- То ти відмовляєшся підписати?

- Так! Пане агенте, хіба це вас дивує?

- Нехай так. Тепер слухай, що я скажу тобі!

- Вуха Гойтл Меті відкриті, так само як і рот агента, - не забарився із відповіддю дотепний індіанець.

- Чудово! Тоді я позбавляю Гойтл Меті сану вождя семінолів.

- Ха ха ха! - засміявся у відповідь Гойтл Меті. - Он воно як! А скажи но мені, - в'їдливо запитав він, продовжуючи реготати й явно знущаючись над урочистою заявою агента, - чийм же я буду вождем, генерале Томпсон?

- Я вже оголосив своє рішення, - відрубав агент. Його добряче зачепив за живе глузливий тон індіанця. - Ти більше не вождь. Ми не визнаємо тебе вождем.

- Але мій народ! Як же він? - продовжував Гойтл Меті з тонкою іронією. - Хіба моїм людям нічого сказати з цього приводу?

- Твій народ діятиме розсудливо. Він послухається Великого Батька. Він не буде більше коритися вождю, який чинить як зрадник.

- Ви не помилилися, пане агент! - вигукнув вождь. Цього разу його слова звучали серйозно. - Мій народ діятиме розумно, він залишиться вірний своєму обов'язку. Не спокушайтеся могутністю Великого Батька! Якщо він скаже щось путяще, вони вислухають його і приймуть, якщо ні - вони заткнуть собі вуха. Що ж до вашого наказу про моє скинення, то мене смішать ваші безглузді вчинки. Я зневажаю і цей наказ, і агента! Я не боюся вашої могутності. Я не боюся, що втрачу відданість мого народу. Сійте між нами розбрат, скільки вам заманеться! В якихось інших племенах вам вдалося знайти зрадників... - по цих словах оратор метнув гнівний погляд на Оматлу і його воїнів. - Але я зневажаю ваші підлі вчинки! У всьому племені не знайдеться жодної людини, яка б зреклася Гойтл Меті, - чуєте, жодної!

Гойтл Меті замовк і схрестив на грудях руки, знову прийнявши позу мовчазного протесту. Розмову було закінчено.

Потім агент звернувся до негра Абрама. Але і той відмовився підписати угоду. Він просто сказав: "Ні!". Коли ж агент став наполягати, негр додав:

- Ні, дідько б вас ухопив! Я ніколи не підпишу цей клятий папір, ніколи! Сподіваюся, цього досить, щоб ви зрозуміли, бос Томпсон?

На цьому вмовляння припинилися. Абрама також викреслили зі списку вождів.

Арпіукі, Хмара, Алігатор і Карлик Пошала – всі вони один за одним відмовилися підписатися, і їх також було скинуто. Так само вчинили з Голато міко та іншими вождями, які не прийшли.

Більшість вождів тільки сміялися, коли йшлося про масове позбавлення влади. Смішно було дивитися, як якийсь дрібний офіцер, який отримав тимчасові повноваження, оголошував свої укази з таким виглядом, ніби він щонайменше був імператором.

Пошала, останній з позбавлених свого сану, сміявся з іншими.

– Скажи но гладкому агенту, – крикнув він перекладачеві, – що я все ще буду вождем семінолів, коли його скелет заросте смердючим бур'яном! Ха ха ха!

Перекладач не передав цей жарт, він не дійшов до агентових вух. Томпсон навіть не чув презирливого сміху, який супроводжував його, бо всю свою увагу зосередив на останньому вожді – Оцеолі.

Розділ XXXIX

Підпис Оцеоли

Досі молодий вождь мовчав. Лишень коли Чарльз Оматла взяв перо, у нього вирвалося слово "зрадник". Оцеола не спостерігав байдуже за тим, що відбувалося навколо. Його погляд і жести не були скутими, він не прикидався байдужим стоїком. О ні, це було не в його характері! Він щиро сміявся з дотепних жартів Стрибуна, схвально вітав патріотизм Абрама та інших вождів і супився, коли бачив, як підло поводитися зрадники. Тепер настала його черга висловити свою думку. Він стояв, скромно чекаючи, поки назвуть його ім'я. Всіх вождів називали по імені, всі імена були добре відомі агенту і його перекладачам.

Запала напружена тиша. І ось настала мить, коли в рядах американських солдатів і в натовпі індіанських воїнів всі затамували подих, ніби кожен відчував наближення грози.

Я теж відчував, що готується вибух, і, як всі інші, завмер на місці, очікуючи подальшого розвитку подій.

Нарешті агент урвав тишу:

– Тепер ваша черга, Пауеле! Та спершу дайте мені відповідь: чи ви є визнаним вождем?

Тон, манери, слова – все було вкрай образливе. З виразу агентового обличчя видно було, що він усе це заздалегідь обміркував, аби завдати прямого удару. В очах його спалахувала злоба, він мало не підстрибував од передчуття майбутнього тріумфу. Питання було зайве і не стосувалося справи. Безперечно, його було поставлено з метою провокації. Томпсон чудово знав, що Пауел був вождем – правда, наймолодшим, але військовим вождем найвойовничішого з племен семінолів – племені Червоні Палиці. Агент хотів викликати спалах гніву у палкого, гарячого юнака.

Але йому не вдалося досягти цієї мети: здавалося, вождь навіть не почув в агентових словах образи. Оцеола нічого не відповів; дивна усмішка промайнула на його

обличчі, не гнівна і не презирлива. Це була посмішка мовчазної, величної зневаги, погляд, який порядна людина кидає на негідника, коли той ображає її. Здавалося, молодий вождь вважає агента негідним відповіді, а образу надто брутальною, а воно так і було, щоб обурюватися нею. Таке враження склалося і в мене, і в більшості присутніх.

Якби агент був чуйною людиною, погляд Оцеоли змусив би його замовкнути або принаймні змінити тактику. Та черствій душі чиновника не властиве було почуття делікатності і справедливості. Не зважаючи на відсіч, яку йому дав Оцеола, він і далі продовжував таким тоном:

– Я вас запитую: чи вождь ви? Чи маєте ви право підписати?

Й одразу ж за Оцеолу відгукнулися десятки голосів. Вожді в колі і воїни, що стояли за ними, закричали:

– Чи вождь Сонце, Що Сходить? Звичайно, він вождь! Він має право підписати цю угоду!

– А чому ви піддаєте сумніву його право? – запитав Стрибун. – Прийде час, – додав він з посмішкою, – і Оцеола доведе свої права. А зараз, мабуть, йому це не потрібно.

– Та ж ні, потрібно! – вигукнув Оцеола, звертаючись до оратора і карбуючи кожне слово. – Я маю право підписати, і я підпишу!

Годі й передати враження, яке справила ця несподівана для всіх заява. Усі здивувалися: і білі, й індіанці. Всі пожвавилися, загомоніли; здивовані вигуки злилися в один суцільний гул.

Кожен висловлював здивування по своєму – залежно від своїх політичних переконань. У голосі одних чулися радість і тріумфування, в тоні інших звучали гіркота і гнів. Невже це сказав Оцеола? Чи вони не помилилися, часом? Невже Сонце, Що Сходить, так швидко сховається за хмарами? Після всього, що він зробив, після всього, що обіцяв, – невже він виявиться зрадником?

Такі тривоги бентежили всіх вождів і воїнів – противників переселення. Тим часом партія зрадників ледве стримувала свій захват. Усі знали, що підпис Оцеоли вирішує справу, що відтепер вони приречені на переселення. Братам Оматли віднині нічого боятися. Нехай тепер спробують далі чинити опір білим воїнам, всі ті, хто присягнувся не йти. У них більше немає вождя, який міг би згуртувати патріотів, як Оцеола. Після його відступництва дух опору неминуче ослабне, і справу патріотів можна вважати безнадійно програною.

Стрибун, Хмара, Коа Гаджо, Абрам, Арпіукі і Карлик Пошала – всі були приголомшені. Оцеола, якому вони сліпо довіряли, сміливий призвідник і натхненник опору, непримиренний ворог усіх тих, хто стояв за переселення, істинний патріот, у якого всі так вірили, на якого всі покладали надії, – тепер збирався піти від них, покинути їх в останню, вирішальну мить, коли його зрада стане фатальною для їхньої спільної справи!

– Він продався за гроші! – почулися голоси. – Його патріотизм – удаваний. Його боротьба, його опір – обман!.. Його підкупив агент, він діяв за його вказівкою!..

Негідник!.. Ця зрада ще чорніша за зраду Оматли!

Так бурмотіли вожді, метаючи на Оцеолу люті погляди. Я і сам не знав, що подумати про відступництво Оцеоли. Він оголосив своє рішення підписати договір – що ще тут додаси?

Молодий вождь, мабуть, був готовий підтвердити справою своє слово і тільки чекав знаку агента, для якого заява Оцеоли була, вочевидь, такою ж несподіваною, як і для решти присутніх. Якби хтось пильно поглянув на нього в цю мить, то одразу ж зрозумів, що він до того не причетний. Як і решта, агент був явно приголомшений заявою Оцеоли, можливо, навіть більше. Він так розгубився, що не відразу зміг оговтатися і відповісти. Нарешті пробурмотів:

– Чудово, Оцеоло! Підійди сюди і підпиши.

Тепер Томпсон змінив свій тон – він говорив елементарно і вкрайливо. Він уже намалював собі райдужну картину: Оцеола підпише угоду й тим самим дасть згоду на переселення. Справа, яку йому, Томпсону, доручив уряд, буде блискуче виконана, і це зміцнить його становище в дипломатичних колах. "Старий Гікорі" буде задоволений! А що далі? Далі буде не скромне призначення у Флориду, до жалюгідного племені індіанців, а дипломатична місія в якусь цивілізовану державу. Можливо, його призначать послом в Іспанію...

Ох, генерале Вайлі Томпсон, твої надхмарні замки миттю розвіялися, як дим! Вони рухнули так само раптово, як виникли, – мов хисткі карткові будиночки.

Оцеола підійшов до столу і нахилився над документом, наче для того, щоб краще розібрати слова. Він пробіг очима підписи, ніби шукаючи чиєсь ім'я.

Нарешті знайшов його і прочитав: "Чарльз Оматла!". Потім він випростався і, пильно глянувши на агента, іронічно запитав, чи все ще агент бажає, щоб він, Оцеола, підписав договір.

– Ти дав обіцянку, Оцеоло!

– Тоді я дотримаю обіцянки!

При цих словах він витягнув свій великий іспанський ніж і, високо піднявши його над головою, увіткнув у пергамент з такою силою, що лезо глибоко встромилося в дерево столу.

– Ось мій підпис! – вигукнув він, витягуючи ніж. – Ти бачиш, Оматло, я простромив твоє ім'я. Стережися, зраднику! Відмовся від своїх слів, або це лезо так само проткне і твоє серце!

– То он що він задумав! – заволав агент, зриваючись із місця. Від люті його лихоманило. – Ну гаразд! Я був готовий до подібного нахабства, до подібної наруги над законом. Генерале Клінч, я звертаюся до вас і ваших солдатів! Негайно схопіть його і заарештуйте!

Я почув ці слова у неймовірному галасі, що здійснювався навколо. Клінч кинув кілька слів офіцерові, що стояв поряд. Я бачив, як півдюжини солдатів кинулися до Оцеоли і оточили його.

Оцеола здався не відразу. Він перекинув на землю кілька солдатів у синіх мундирах

і повибивав рушниці з їхніх рук. Але десяток дужих хлопців вчепився в Оцеолу мертвою хваткою. Тільки тоді молодий вождь припинив відчайдушний опір. І, поступившись силі, він стояв суворий і нерухомий, мов статуя, відлита з бронзи.

Ця розв'язка була несподівана і для білих, і для індіанців – нічим не виправданий акт насильства. Це був не суд, де суддя мав право заарештувати винного за неповагу до влади. Це була рада, і навіть образлива поведінка окремої особи не могла бути покарана без згоди обох сторін. Генерал Томпсон перевищив свої повноваження, він деспотично і незаконно скористався своєю владою.

Важко описати сцену, яка розігралася далі. Лунали оглушливі крики солдатів і жінок, плач і вереск дітей, бойовий клич індіанських воїнів – усе злилося в суцільний гул. Ніхто не намагався звільнити Оцеолу – це було неможливо за такої кількості солдатів і стількох зрадників. Але вожді патріоти, поспішно віддаляючись, видали свій дикий клич: "Іо хо ехі!" – призивний бойовий клич семінолів, який віщував відплату і помсту. Солдати поволокли Оцеолу у форт.

– Тиран! – вигукнув він, кинувши зневажливий погляд на агента. – Ти віроломно здобув перемогу. Але це ще не кінець! Ти можеш кинути Оцеолу до в'язниці, ти можеш навіть повісити його, але не сподівайся, що його дух помре! Ні, він буде жити і волатиме про помсту! Його голос звучить уже зараз! Ти чуєш ці звуки? Чи знаєш ти бойовий клич Червоних Палиць? Добре запам'ятай його! Не востаннє він звучить у твоїх вухах! Слухай його, тиране! Це твій похоронний дзвін!

Такі були погрози молодого вождя, поки його вели у форт. Коли я йшов за натовпом, хтось торкнувся мого плеча. Це була Гадж Єва.

– Сьогодні ввечері біля ві ва , – шепнула вона. – На воді будуть тіні... кілька тіней. Можливо...

Натовп розділив нас. Коли я пробився крізь нього, божевільна королева вже зникла.

Розділ XL

Задирака Галахер

Бранця помістили в казематі без вікон. Доступ до нього отримати було легко, особливо офіцерові. Я збирався відвідати його, але з певних міркувань вирішив не робити цього вдень. Мені хотілося побачитися з ним, але, по можливості, таємно, і я вирішив дочекатися ночі.

У мене були й інші причини: я прагнув закінчити свою справу з Аренсом Рінгольдом. Я не міг збагнути, як мені діяти. Суперечливі почуття боролися в мені, мішалися в якомусь хаосі: ненависть до змовників, обурення несправедливістю агента до Оцеоли, кохання до Маюмі – сповнене ніжності й довіри і водночас сумнівів та ревності. Як я міг тверезо мислити, перебуваючи в такому збентеженні?

Одне почуття переважало над усіма іншими – гнів на того негідника, який збирався відняти у мене життя саме тоді, коли в моїх грудях розгорілося палке кохання. Така безсердечність, така безпричинна смертельна ненависть до мене з боку Рінгольда розпалили в мені гостру спрагу помсти, і я зважився покарати його за всяку ціну.

Тільки той, на чие життя зазіхав убивця, може зрозуміти, як я зненавидів Аренса Рінгольда. Можна поважати супротивника, який під впливом образи, гніву чи ревності відкрито діє проти вас. Навіть на двох білих негідників і жовтого втікача я дивився лишень із презирством. А от самого змовника ненавидів і зневажав. Я почувався таким ображеним, що не міг заспокоїтися, поки не покараю ворога, поки не помщуся йому. Але як? Ось у цьому і полягало завдання. Дуель! Нічого іншого я не міг вигадати. Злочинець був усе ще під захистом закону, і я міг помститися йому тільки за допомогою власної зброї.

Я добре подумав над словами Чорного Джека, однак мій вірний слуга марно умовляв мене. Я вирішив не дослухатись до його порад. Хай буде, як буде! Я пошлю Рінгольду виклик на дуель.

Тільки одне утримувало мене: для дуелі треба знайти привід. Це змушувало мене вагатися. Якщо мені вдасться поранити Рінгольда або він поранить мене, то що ж далі? Я відкрию йому свої карти, і він скористається цим. А зараз я можу легко зруйнувати його плани, тому що знаю їх, а він моїх планів не знає.

Такі думки роїлися в моїй голові, хоча я спокійно розмовляв, що мене вельми дивувало. Ненависть цього негідника і все, що трапилося зі мною, дуже загартували мене.

Мені потрібен був друг, з яким можна порадитися. Але кому міг я відкрити цю страшну таємницю?..

Що це? Невже слухова галюцинація? Ні, це справді голос Чарльза Галахера, мого старого друга з училища. Я впізнав його веселий, дзвінкий сміх. Загін стрільців під його командуванням вступив у форт, і за хвилину ми вже обнімали один одного.

Та це ж велика удача! В училищі ми із Чарльзом були друзями нерозлийвода, йому і справді можна було довірити будь яку таємницю, і я одразу ж розповів йому про все. Довелося багато чого пояснити йому, перш ніж він мені повірив. Чарльз спочатку сприйняв усе це за жарт. Він ніяк не думав, що хтось справді міг учинити замах на моє життя. Але свідок Чорний Джек підтвердив усе, що я розповів, і Чарльзу нарешті довелося сприйняти цю новину серйозно.

- Не щастить мені! - сказав він з ірландським акцентом. - Це найстрашніший випадок у житті, з яким я, бідний, коли небудь стикався. Матір божа! Цей хлопець, мабуть, утілення диявола! Джордже, хлопчику мій, ти не помітив у нього роздвоєних копит?

Попри ім'я і діалект, Чарльз був ірландцем тільки по батькові. Він народився в Нью Йорку і, якщо хотів, міг чудово розмовляти англійською. Але йому була властива певна манірність, прагнення якось виділитися. Тож навіть із друзями він уже звик розмовляти з акцентом, пересипаючи свою мову ірландськими виразами. Він був трішки дивакуватий хлопець, але з благородною і чистою душею, відданим серцем. До того ж зовсім не дурень і ніколи не дозволив би себе образити. Він уже мав за плечима досвід двох чи трьох дуелей, у яких виступав і як основний учасник, і як секундант. Через запальний характер йому дали прізвисько "Задирака Галахер". Я заздалегідь

знав, що він мені порадить: "Виклич поганця на дуель!". Я пояснив йому, чому не можу цього зробити.

- Правильно, мій хлопчику! Ти маєш рацію. Та це не так то й важко.

- Тобто?

- А ти примусь його викликати тебе. Так буде краще. Крім того, ти отримаєш можливість сам вибрати зброю.

- А як це зробити?

- О моє невинне курчатко, це ж так само легко, як вибити корок із пляшки. Назви його брехуном, а якщо він не дуже образиться, дай йому щигля по носі або плюнь тютюновою жуйкою в його огидну пику - тоді він точно спаленіє. А я буду твоїм секундантом... Ну, ходімо ж, мій хлопчику, - підштовхував нене приятель до дверей. - Де його шукати, цього містера Рінгольда? Знайди мені цю паскуду, а я вже навчу тебе, як повидирати йому гудзики. Ну ж бо, ходімо!

Цей план мені був не по нутру, але пручатися забрак ло духу і я поплентався за навіженим сином кельтської раси.

Розділ XLI

Привід до дуелі

Щойно ми вийшли за поріг, як одразу ж натрапили на того, кого шукали. Рінгольд стояв неподалік і розмовляв із гуртом офіцерів. Серед них був один франт, про якого я вже згадував, на прізвисько Красунчик Скотт. Він служив ад'ютантом при головнокомандувачу і до того ж був його родичем.

Я вказав моєму товаришеві на Рінгольда.

- Он той, у цивільному, - сказав я.

- Можеш навіть не тицяти на нього пальцем - його вже видали зміїні очі. Душею присягаюсь, не вельми приємний погляд! Ну, йому нічого боятися води: кому судилося бути повішеним, той не потоне! Послухай, Джордже, хлопчику мій, - провадив Галахер серйозним тоном, - ти маєш наступити йому на ногу. Подивимось, якої він пісні заспіває. У нього, напевно, мозолі - бачиш, які тісні чоботи він носить... І не здумай з ним церемонитися! Звісно, він зажадає вибачень, а ти йому дзуськи. І запам'ятай: жодних церемоній. Ну, а коли так не вийде, тоді, чорт забирай, дай йому стусана.

Мені не сподобався цей план.

- Ні, Галахере, - відповів я, - це нікуди не го диться.

- От іще дурниці! Чому ж ні? Невже ти збираєшся так просто піти звідси? Подумай, хлопчику мій, цей негідник хоче вбити тебе! І однієї чудової днини, якщо зараз ти дозволиш йому вислизнути, він тебе порішить!

- Це так... але...

- Ти диви! Які там "але"? Марш уперед! Послухаємо, про що вони там цвірінькають. Я знайду, до чого причепитися, не будь я Галахер!

Я поплентався за своїм товаришем до гурту офіцерів. Звісно, я не збирався чинити так, як радив Галахер, і все ще сподівався, що не вдаватимуся до грубощів, які він нав'язував. І я не помилюся у своїх сподіваннях. Вочевидь, Аренс Рінгольд

випробовував свою долю. Щойно ми наблизились, як одразу ж знайшовся привід для дуелі.

- Коли вже мова зайшла про індіанських красунь, - мовив Рінгольд, - то ніхто ще не домогся такого успіху, як Скотт. Відтоді, як він прибув до форту, він весь час розігрує Дон Жуана.

- І що ж тут дивного? - спитав один із новоприбулих офіцерів. - Наскільки я знаю, він чарівний і завжди підкоряв серця всіх красунь у Саратозі. Яка ж індіанська дівчина встоїть перед ним?

- Не кажіть цього, капітане Робертс. Лісові мавки дуже бояться нас, блідолицих чоловіків. Напевно, довго тривала облога теперішньої коханої, поки нарешті він здобув перемогу... Чи не так, лейтенанте?

- Дурниці! - заперечив франт, самовдоволено посміхаючись.

- Але ж вона зрештою поступилася? - запитав Робертс, звертаючись до Скотта.

Лейтенант не відповів, але його безглузда посмішка мала означати позитивну відповідь.

- О так! - вставив Рінгольд. - Тепер вона, як то кажуть, його "фаворитка".

- А ім'я? Яке її ім'я?

- Пауел. Міс Пауел.

- Як! У неї не індіанське ім'я?

- Ні, джентльмени, ця юна леді не дикунка, запевняю вас. Вона грає на лютні, співає, читає і пише такі миленькі любовні записочки... Чи не так, лейтенанте?

Перш ніж лейтенант устиг відповісти, інший офіцер запитав:

- Але ж так само звать і того молодого вождя, якого сьогодні заарештували?

- Правильно, - відповів Рінгольд. - Його теж так звать. Я забув сказати, що це його сестра.

- Як! Сестра Оцеоли?

- Атож. Вони метиси. Серед білих вони Пауели. Так звали поважного, старого джентльмена - їхнього батька. Оцеола означає "Сонце, Що Сходить" - це ім'я, під яким він відомий у семінолів. А її справжнє ім'я... ах, це дуже гарне ім'я!

- Яке ж? Скажіть нам, ми розсудимо самі.

- Її звати Маюмі.

- Справді, чарівне ім'я.

- Дуже красиве! Якщо сама дівиця така ж гарна, як її ім'я, то Скотт просто щасливчик.

- О, вона дивовижно вродлива! Очі вологі і блищать полум'ям кохання, вії довгі, губи повні та солодкі, як мед, висока на зріст, струнка, як сама богиня Кіпріда, ніжки крихітні, як у Попелюшки. Словом - сама досконалість!

- Чудеса, та й годі! Скотт - найщасливіший із смертних! Але скажіть, Рінгольде, невже ви говорите серйозно? Чи справді він підкорив це індіанське божество? От скажіть, як на духу: невже він і справді здобув перемогу? Ви розумієте, що я маю на увазі?

- Безперечно! - випалив той.

До цієї відповіді я не втручався. Від самого початку розмови я стояв як укопаний, наче мене зачарували. Голова йшла обертом, кров прилила до серця, наче розплавлений свинець. Така зухвала відповідь так приголомшила мене, що спершу я навіть не міг поворухнутися. Дехто з офіцерів помітив, що ця розмова справила на мене враження. Та вже за кілька хвилин я заспокоївся. Мене охопив такий розпач, що й не передати. І от саме в ту мить, коли Рінгольд промовив ці зухвалі слова, я підійшов до нього впритул.

- Брехун! - вигукнув я, і не встиг він почервоніти від сорому, як я ударив його по щоці тильною стороною долоні.

- Чиста робота! - радів Галахер. - У значенні цього жесту не може бути жодного сумніву!

Так воно і вийшло. Мій супротивник як треба сприйняв ляпас, тобто як смертельну образу. У такому товаристві він не міг вчинити інакше. Пробубонівши кілька незрозумілих погроз, він пішов геть у супроводі свого друга - "підкорювача жіночих сердець" і ще двох чи трьох офіцерів.

На щастя, натовп цікавих не зібрався, розсіялася й та невелика група офіцерів, свідків події. Вони розійшлися по домівках, обговорюючи між собою причини дуелі і гадаючи, коли і де може відбутися "справа честі".

Ми з Галахером теж повернулися до мене на квартиру і стали готуватися до поєдинку.

Розділ XLII

Виклик на дуель

У ті часи, про які я веду розповідь, дуелі в армії Сполучених Штатів не були рідкісним явищем навіть на війні. Хоча це явне порушення статуту американської армії (мабуть, і кожної армії цивілізованого світу), на них заплющували очі і не карали винних, а ставилися до них поблажливо. Я певен, що кожен офіцер американської армії, який отримав виклик на дуель, вважає почеснішим порушити статут, аніж дотримати його.

Після всього, що було сказано і написано про дуелі, протест проти них - просто жалюгідне удавання, вірець справжнього лицемірства, принаймні в Сполучених Штатах Америки. І хоча дуелі засуджують усі, я не хотів під цим приводом ухилятися від виклику. Я добре знаю, що жоден аргумент не захистив би мене від огидного прізвиська "боягуз". Я не раз помічав, що газети, виступаючи з крикливими статтями проти дуелей, перші готові жбурнути ганебне слово "боягуз" в обличчя тому, хто відмовляється битися.

Так і є. Хоча в Америці і схвалюють стійкість поглядів, однак не визнають її. Якщо вас викликали на дуель і ви відмовилися, то всі казатимуть, що ви боягуз. Після цього можна й не показуватися на очі коханій дівчині.

Тому я був упевнений, що Аренс Рінгольд прийме мій виклик, і радів, що вдалося домогтися цього, не відкриваючи моєї таємниці. Та якби він був найбільшим боягузом у

світі, то навіть тоді не міг би почуватись таким нещасним, як я. Мій веселий товариш марно намагався розважити мене.

Однак не майбутньої сутички я боявся – не це ятрило мою душу. Я майже забув про дуель і думав про Маюмі й про те, що тільки не почув. Вона зрадила мене, зрадила себе, загинула, загинула навіки!

Ох, який я був нещасний! Та ще більше страждань мені могла завдати лише одна річ на світі – якщо щось завадить дуелі, завадить моїй помсті. Тепер я сподівався тільки на дуель. Вона повинна принести мені полегшення, охолодити мою кипучу кров. І не тільки Аренс Рінгольд викликав у мені таку ненависть, а ще й той, хто був винен у моїх стражданнях, – спокусник Маюмі. Якби я міг знайти привід викликати на дуель і його! Чому ж тоді я не вдарив цього франта за його дурну посмішку? Я міг би битися з ними обома, спершу з одним, потім з іншим... Так я шаленів, а Галахер спостерігав за мною. Мій друг не знав моєї таємниці. Він запитав, що я маю проти ад'ютанта.

– Скажи тільки слово, Джордже, хлопчику мій, і ми влаштуємо забаву вчотирьох. Присягаюся святим Патриком! Мені б дуже хотілося збити пиху з цього павича.

– Ні, Галахере, ні. Це не твоя справа. Це не задовольнить мене. Почекаємо, поки дізнаємося більше. Я не можу повірити! Я не можу повірити!

– Повірити в що?

– Не тепер, мій друже. Я все поясню, але пізніше.

– Ну гаразд, мій хлопчику. Чарльз Галахер не така людина, щоб випитувати чужі таємниці. А тепер ходімо подивимось, чи гарно гавкають наші бульдоги. Сподіваюся, що ці бовдури не розпатякали у штабі про дуель, інакше й справді зруйнуються твої плани.

Саме цього я й боявся. Бо якби мій супротивник захотів, я міг би опинитися під арештом. Тоді б уся справа провалилася і я потрапив би у ще гірше становище. Батько Рінгольда поїхав – я знав про цю приємну обставину, однак... головнокомандувач – друг їхньої сім'ї, тому досить було шепнути йому бодай одне слово. Я боявся, що ад'ютант Скотт, за намовою Аренса Рінгольда, шепне генералу це слово.

– Врешті решт, він не посміє, – казав Галахер. – Ти просто прибив його до ганебного стовпа! Він нізащо не наслідиться вдатися до такого мерзенного маневру. Про це можуть дізнатися, і тоді на нього ж повісять усіх собак. Крім того, мій друже, він хоче будь що вбити тебе! Навіщо ж йому марнувати таку нагоду? Кажуть, що він непогано стріляє. Не бійся, він битиметься. Не вислизне: він повинен битися і битиметься... Ага! Що я казав? Дивись, сюди йде сам Аполлон Бельведерський! Святий Мойсей! Він сяє, як Феб!

Біля дверей почувся стукіт. До кімнати увійшов ад'ютант Скотт при повному обмундируванні.

"Зараз він заарештує мене", – подумав я, і серце у мене впало.

Та я помилявся. Він приніс цидулку, а в ній був виклик.

– Лейтенант Рендольф, якщо не помиляюся? – звернувся до мене ад'ютант.

Я мовчки вказав на Галахера.

- Я так розумію, капітан Галахер ваш друг?

На знак підтвердження я злегка вклонився.

Обидва офіцери поглянули один на одного і одразу ж ввічливо і холоднокривно розпочали обговорення дуелі. І я ось що помітив: люб'язність секундантів навіть значно перевершує люб'язність найчемніших придворних у світі.

Переговори між секундантами тривали недовго. Галахер добре розбирався на формальностях, видно було, що й ад'ютант теж тямив у цих справах. Через п'ять хвилин усе було визначено - час, місце, зброю і відстань. Я кивнув. Галахер розкидистим жестом віддав честь, ад'ютант манірно уклонився і пішов.

Не хочу стомлювати вас своїми думками перед дуеллю та подробицями самої дуелі. Описи цих поєдинків часто трапляються в книгах, і їх одноманітність послужить мені вибаченням за те, що я їх не повторюю.

Наша дуель відрзнялася тільки родом зброї. Ми вибрали рушниці, а не шпаги чи пістолети. Це був мій вибір, на що я, як викликаний, мав право. Але й противник також добре володів цією зброєю. Я вибрав рушницю, бо це найбільш смертоносна зброя.

Ми вирішили зустрітися за годину до заходу сонця. Я наполіг на такій пізній порі, боячись, що нам хтось завадить. Місцем було обрано берег озера, де я розмовляв з Гадж Євою. Відстань визначили у десять кроків.

Ми зустрілися, поставали на визначених місцях спинами один до одного і чекали фатального сигналу. Прозвучало: "Один, два, три!". Ми швидко розвернулися і вистрілили.

Я почув, як куля просвистіла біля мого вуха, але не зачепила мене. Коли дим розвіявся, я побачив, що супротивник лежить на землі. Рінгольд був живий, він корчився і стогнав від болю. Секунданти і кілька офіцерів підбігли до нього. Я не рушив з місця.

- То що? - запитав я, коли Галахер повернувся.

- Поцілів, клянуся Юпітером! Ти скалічив його праву руку - перелом кістки вище ліктьового суглоба.

- І тільки?

- Ну присягаюся душею, невже тобі цього мало? Хіба ти не чуєш, як скиглить цей пес?

Я почувався, мов тигр. Я жадав крові, хоча зараз і сам не збагну своєї жорстокості. Рінгольд замишляв убити мене - я прагнув його крові. І від цих думок мало не божеволів. Звісно, я не став вибачатися перед ним, та й моєму супротивникові було геть не до того. Він благав швидше забрати його додому. На тому поки що все закінчилося.

Це була моя перша дуель у житті, але не остання.

Розділ XLIII

Побачення

Наші супротивники і глядачі мовчки розійшлися, і ми з Галахером залишилися вдвох.

Я збирався зачекати біля озера Гадж Єву, яка мала невдовзі прийти. Подивився на захід і побачив, що сонце зайшло за верхівки дерев. Сутінки в цю пору року нетривалі, і в небі вже показався молодий місяць. Гадж Єва от от могла з'явитися. Мені не дуже хотілося, щоб Галахер був присутній при нашому побаченні, і я попросив залишити мене самого.

Мій товариш був здивований і збентежений таким проханням, але надто добре вихований, щоб заперечувати.

- Їй богу, Джордже, хлопчику мій, з тобою коїться щось недобре, - заявив він, коли вже збирався іти. - Це через якусь дуель? Хіба ти не задоволений її результатом? Чи ти так засмутився, що не вклав його? Небом присягаюсь, у тебе такий засмучений і пригнічений вигляд, наче це він тебе вистрелив.

- Залиш мене ненадовго самого, друже. Коли повернуся, то розповім тобі про причини моєї меланхолії і поясню, чому зараз змушений позбутися твого приємного товариства.

- Ну, про це я здогадуюся, - промовив він, багатозначно посміхаючись. - Там, де чоловіки обмінюються пострілами, завжди причетна спідниця. Ну гаразд, мій хлопчику! Можеш не розповідати мені своєї таємниці, надто вже я балакучий. Сподіваюся, ти проведеш час веселіше з тією, кого чекаєш, ніж зі мною. Але дивись не втрап у якусь халепу - це цілком можливо після того, що я дізнався від тебе. Візьми но цей свисток, ти ж знаєш, я любитель собак.

Він вийняв з петельки і простягнув мені срібний свисток.

- Якщо станеться якась неприємність, то ти лишень свисни - Чарльз Галахер опиниться поряд, не встигнеш і оком змигнути. Амур тобі в поміч! А я піду гаяти час за склянкою пуншу.

По цих словах мій друг залишив мене самого. Не встиг він відійти, як я вже геть забув про нього і навіть про криваву сутичку, в якій щойно брав участь. Маюмі і її зрада - ось що цілком заповонило мої думки.

Спершу мені й на думку не спадало сумніватися в істині почутого. А що я мав думати, маючи такі докази - свідчення тих, хто знав про цю скандальному подію, свідчення головного дійової особи, чия мовчазна посмішка говорила більше за будь які слова, посмішка, що крила в собі нахабне торжество... Чому я дозволив піти йому безкарно, чому не викликав його на дуель? Втім, ще не пізно. Я змушу його сказати відверто, начистоту. Так чи ні? Якщо так, то буде друга дуель, ще запекліша за першу, - дуель не на життя, а на смерть!

Більше я не сумнівався в жорстокій істині. Я цілком віддавався у владу цієї страшної тортури. Я довго мучився, але помалу в моїй душі знову зажеврила надія. Я згадав слова Гадж Єви, сказані минулої ночі. Невже вона сміялася наді мною? Але ж вона тоді була при тямі, це не гра її хворобливої фантазії, не спогад про минуле, не давно забутий епізод. Ні ні, її розповідь не була вигадкою, її думки не були маренням, її слова не були насмішкою.

Ох любо ж було сподіватися на це! Та на зміну цим заспокійливим думкам

нахлинули інші, що миттю відганяли їх і заступали, як хмари заступають сонце. Я згадував недбало кинуті фрази: "Він домігся успіху!", "Вона його кохана!", "Поза сумнівом!". Ці слова були для мене гірші за смерть.

Я жадав правди і ясності – ніщо так не мучить, як невідомість. Я хотів дізнатися відверту правду, з'ясувати все, що сталося з Маюмі, і переконатися, що її минуле було ганьбою, а майбутнє – хаосом безмежного відчаю.

Я волів довідатися правду і з нетерпінням чекав приходу Гадж Єви. Я не знав, чого хотіла від мене ця божевільна жінка. Думав, що мова йтиме про бранця. Від полудня я геть забув про нього.

Божевільна королева була скрізь, знала всіх. Вона повинна знати і розуміти все, що сталося. Вона теж колись пережила прикрощі зради. Я пішов до того місця, де ми зустрілися з нею минулої ночі. Між пальмами звивалася стежка – найкоротша дорога до тінистого берега озера. Я вийшов до розлогого дуба. Гадж Єва вже була там. Яскраві промені місяця, пробиваючись крізь листя, освітлювали її величну постать. А змії, що звивалися навколо її шиї й пояса, виблискували своєю металевою лускою, наче коштовне каміння.

– А, маленький міко, ти прийшов? Мій хоробрий міко! Де ж були твої очі і твоя рука? Чому ти не вбив цього негідника?

За оленем в час нічний

Йшов зі стрільном звіробій,

Боягуз, а не герой!

Раптом з нетрів вийшов вовк,

Злий, худий, голодний вовк,

Скалить зуби страшний вовк!

Затремтів наш звіробій,

Ну а вовк без зайвих слів

Стриб в кущі – шукай вітрів!

І тепер він здоровий!

Ха ха ха! Хіба це не так, мій хоробрий міко?

– Ні, Єво, не страх завадив мені. Та й вовкові не вдалося втекти неушкодженим.

– Ти поранив його в лапу! Але ж він залиже свою рану і знову буде сильний, як і раніше. Недобре! Тобі треба було вбити його, інакше, мій милий міко, він нацькує на тебе цілу зграю вовків!

– Що ж удієш! Значить, мені не щастить!

– Ні, молодий міко, ти повинен бути щасливим, ти будеш щасливий, друже семінолів! Почекай, і ти побачиш...

– Що я побачу?

– Терпіння, дитя! Сьогодні вночі під цим деревом ти побачиш красу, ти оціниш принадність, і, можливо, Гадж Єва помститься!

Останні слова вона вимовила урочисто і гнівно.

Я не міг збагнути, на кого вона гнівалася і кому хотіла помститися.

- Його син... - продовжувала оглашенна, розмовляючи сама з собою. - Це, мабуть, його очі, його волосся, його риси, його хода, його ім'я - його син і її. О, Гадж Єва помститься!

Кому вона погрожує? Я підійшов до неї і запитав.

- Добра Єво, про кого ти говориш?

Почувши мій голос, вона здригнулася і глянула на мене відсутнім поглядом, а потім затягнула свою стару пісню:

- На згубу собі блідолицого я покохала.

Так, так, так!

Навіщо із ним я у лісі стояла?

Так, так, так!

Гадж Єва раптом обірвала пісню, - здавалося, до неї знову повернулася свідомість, і вона спробувала дати розумну відповідь на моє запитання:

- Про кого, молодий міко? Про нього... про красеня... про зло! Це злий дух! Дивись, він іде... Бачиш його відображення у воді? Швидше лізь нагору, сховайся в листі, так само як учора, і чекай, поки Єва повернеться. Слухай так, щоб усе почути, і дивися так, щоб усе побачити. Але життям тебе заклинаю: не ворухись, поки не подам знак. Угору, вгору, хутко!

Підштовхнувши мене до дуба, божевільна, як і минулої ночі, зникла в тіні дерев. Не гаючи часу, я видерся на дуб і став мовчки чекати.

Тінь стала коротшою, але мені вдалося роздивитися, що це був чоловік. Потім тінь зникла. Ще мить - і над водою показалася друга тінь. Вона рухалася по пагорбу, наче слідуючи за першою, хоча, здається, ці люди прийшли не разом. Я розгледів і другу тінь. Це була молода струнка жінка з невимушеною ходою, з вільними рухами. Невже це Гадж Єва? Можливо, вона пройшла крізь зарості пальм і тепер поверталася, слідуючи за чоловіком?

Так мені спершу здалося, але невдовзі я переконався, що помилився. Чоловік підійшов до дерева, і місячне світло осяяло його риси. Я впізнав ад'ютанта. Він зупинився, вийняв годинник, підняв циферблат до світла і поглянув, котра година. Але я вже не звертав на нього уваги - під срібними променями місяця з'явилася інша постать, оманлива і сліпуча, як сам місяць. Вона мала обличчя, яке здавалося мені найкрасивішим на світі, - обличчя Маюмі!

Розділ XLIV

Все стало на свої місця

То он про які тіні говорила Гадж Єва! Це були чорні тіні, що лежали на моєму серці!

О божевільна королева мікосукі, невже я заслужив ці тортури? І ти теж стала моїм ворогом! І напевно для найзапеклішого ворога ти могла вигадати страшніші муки!

Маюмі стояла біла свого коханого, зваблена зі своїм звабником. У мене не залишалося сумнівів, що це вони. Місячне світло осявало обох, але це вже було не м'яке сріблясте світло, а палаюче, нахабне і яскраво червоне. Можливо, мені це тільки

здалося? Можливо, це фантазія, породжена моїм хворим мозком? Я був певен, що вони заздалегідь домовилися про побачення. Та й як можна було думати інакше? Ні він, ні вона не висловили ані найменшого подиву. Вони зустрілися так, неначе змовилися про це, наче й раніше часто зустрічалися.

Очевидно, вони чекали один одного. В їх зустрічі не було нічого незвичайного.

Я переживав жахливі хвилини. Якщо зібрати воедино всі страждання, які можуть випасти на долю людини за ціле життя, і відчутти їх за одну мить – то це було б не так важко. Кров наче обпікала моє серце. Я відчував такий страшний біль, що ледь стримувався, щоб не застогнати. Але зміг опанувати себе і, ухопившись за гілки, застиг на своєму місці, зважившись дізнатися все до кінця. Це була щаслива думка: якби я тепер дав волю своїм нервам і нерозважливо спробував мстити, то, ймовірно, справа закінчилася б для мене дуже сумно.

Терпіння виявилось моїм ангелом охоронцем, і розв'язка була зовсім інша. Я завмер на своїй гілці і не дихав. Що вони скажуть? Що зроблять?

Я почувався так, ніби наді мною навис занесений меч. Хоча якщо вдуматися, то це порівняння і правильне, і неправильне – меч уже опустився, сильніше він не міг мене вразити. Тіло й душа наче застигли, відтепер я був нечутливий до будь якого болю. Я сидів нерухомо, затамувавши подих. Що вони скажуть? Що зроблять?

Сяйво місяця падало на Маюмі, освітлюючи її з голови до ніг. Як вона виросла! Тепер це була справжня жінка, і її краса не відставала від її розвитку. Вона була ще вродливіша, ніж раніше. О демоне ревності! Невже ти мало завдав мені болю? Хіба я мало страждав? Чому ти показав мені її в такому чудовому образі? О, якби вона була потворною, страшною відьмою, це принесло б мені справжню насолоду, зцілило б мою зранену душу!

Однак, як і колись, вираз її прекрасного обличчя був лагідним і невинним. Жодної рисочки, які викривають провину, не можна було помітити на цьому спокійному обличчі, ні відблиску зла не мерехтіло в цих величезних очах. Небесні ангели прекрасні, але вони цнотливі. Хто б міг повірити, що під цією ангельською зовнішністю крилося зло? Я очікував, що її обличчя відобразить всю її брехливість, але мої очікування не виправдалися. І в цьому, можливо, крився промінь надії. Всі ці думки вихором промчали у мене в голові, бо думка швидша за блискавку. Я чекав першого слова. Дивно, але мені довелося прочекати кілька секунд. На місці Скотта я не міг би так холоднокровно зустрітися з нею. Все, що було в мене на серці, вже висловив би мій язик. Тепер я зрозумів: перший порив пристрасті минув, любов зникла, ця зустріч більше не цікавила його. Можливо, дівчина вже встигла набриднути йому? Ви лишень погляньте, як стримано вони обоє поведуться. У їхніх стосунках відчувається холод... Можливо, навіть відбулася любовна сварка.

Хай які гіркі були мої думки, та я відчув певне полегшення, спостерігаючи за закоханими. У їхніх стосунках мені навіть вчулася певна ворожість. Жодного слова, жодного жесту, вони наче затамували подих. Про що вони говоритимуть? Що буде далі?

Та нарешті скінчилось моє тривожне здивування. Нарешті ад'ютант заговорив:

- Люба Маюмі, то ви дотримали свою обіцянку?

- А от ви не дотримали своєї. Ні... я читаю це у вашому погляді. Досі ви ще нічого для нас не зробили.

- Маюмі, повірте, я не мав слушної нагоди. Генерал був дуже заклопотаний, і я не міг його турбувати. Потерпіть трохи. Я впевнений, що мені вдасться переконати його, і вам повернуть вашу власність. Скажіть матері, щоб вона не турбувалася: заради вас, Маюмі, я не пошкодую зусиль. Повірте, я так само стурбований цим, як і ви. Але ж ви знаєте, який крутий норів у мого дядька. Та ще й він дружить із родиною Рінгольдів. Ось це і є найбільша перешкода, але я сподіваюсь подолати і її.

- Сер, ваші слова прекрасні, але вони нічого не варті. Ми давно чекаємо, що ви виконаєте свою обіцянку допомогти нам. Ми хочемо тільки справедливого судового слідства, і ви легко могли б це влаштувати. Ми вже більше не дбаємо про свої землі, бо нам завдали ще страшнішої образи. Вона змушує забути інші, менші біди. Невже ви думаєте, що я прийшла б сюди вночі, коли б не це нещастя з моїм братом? Ви запевняєте, що добре ставитеся до нашої сім'ї. Тепер, коли я звертаюся до вас із проханням, ви можете довести це. Допоможіть звільнити мого брата, і ми повіримо вашим солодким промовам, які весь час чуємо. Не кажіть, що це неможливо. Це навіть неважко для вас - адже ви маєте такий вплив серед білих вождів. Мій брат, можливо, був різкий, але він не скоїв жодного злочину, за який його слід було б покарати. Одне слово великому військовому вождю - і Оцеола буде вільний! Ідіть і скажіть це слово!

- Люба Маюмі! Ви навіть не розумієте складності доручення, яке ви на мене покладаєте. Ваш брат заарештований за наказом урядового агента і головнокомандувача. У нас усе відбувається не так, як у вас, індіанців. Я тільки підлеглий, і якби я звернувся до генерала і порадив йому виконати ваше прохання, він міг би не тільки винести мені догану, а й, можливо, покарав би мене.

- О, ви боїтеся догани за справедливий вчинок! А ще товкмачите мені тут про дружбу! Ну добре, сер! Мені залишається тільки сказати вам ось що: ми більше вам не віримо. І вам більше нема чого приходити в нашу скромну хатину!

Вона відвернулася від нього з презирливою посмішкою. Яким чудовим здалося мені це презирство!

- Стривайте, Маюмі! Люба Маюмі! Не розставайтеся зі мною так! Не сумнівайтеся, я зроблю все залежне від мене.

- Виконайте моє прохання: звільніть брата і дозвольте мені повернутися додому.

- І якщо я це зроблю...

- Ну, сер...

- Знайте, Маюмі, що, намагаючись виконати ваше прохання, я багато чим ризикую. Мене можуть позбавити офіцерського чину, розжалувати у солдати, зганьбити... Мене можуть ув'язнити там, куди навіть не збираються відправляти вашого брата. І на все це я готовий піти, якщо...

Дівчина мовчки чекала його наступних слів.

- І я готовий витерпіти все це, навіть ризикувати життям, якщо ви... - тут у голосі

його почулося пристрасне благання: – якщо ви погодитесь...

– На що?

– Люба Маюмі, невже мені треба говорити вам про це? Невже ви не розумієте, що я хочу сказати? Невже ви не бачите моєї любові, я схиляюсь перед вашою красою...

– На що ж я повинна погодитися? – запитала вона м'яким тоном, у якому начебто звучала поблажливість.

– Тільки любити мене, чарівна Маюмі. Стати моєю коханою!

Кілька секунд панувала мовчанка. Шляхетна дівчина стояла нерухомо, як статуя. Вона навіть не здригнулася, почувши цю нахабну пропозицію. Вона неначе скам'яніла.

Її мовчання підбадьорило палкого закоханого. Мабуть, він прийняв його за згоду. Він не міг бачити її очей, інакше вловив би в них те, що миттєво змусило б його замовкнути. Він, напевно, не помітив погляду, кинутого дівчиною, інакше навряд чи припустився б такої помилки. Він продовжував:

– Пообіцяйте мені це, Маюмі, і ваш брат уже сьогодні буде вільний, а ви отримаєте всі свої...

– Нахаба! Нахаба! Ха ха ха!

Ніколи в житті не чув я нічого чарівнішого за цей сміх. Це були для мене найсолодші звуки. Весільний дзвін, лютні, арфи і кларнети, сурми і фанфари – ніщо в світі не могло б прозвучати для мене чарівніше за цей сміх.

Здавалося, що місяць проливає срібло з неба, зірки стали більшими і яскравішими, вітерець повіяв чудовим ароматом, наче пахощі пролилися з небес, і весь світ для мене враз перетворився на земний рай.

Розділ XLV

Дві дуелі за день

Тепер я міг би спуститися вниз, але мене охопило почуття невимовного блаженства, і я застиг у якомусь заціпенінні. Я почувався так, ніби з мого серця витягли отруєну стрілу... Кров знову заструмувала в моїх жилах, серце забилося рівніше і вільніше, а душа співала. Я готовий був кричати від радості і насилу стримувався, чекаючи, коли можна буде зійти вниз. Тим часом побачення внизу ще тривало. Я почув голос Маюмі.

– Любов... он воно що! – презирливо кинула горда красуня. – То он у чому полягає ваша дружба? Негідник! За кого ви мене маєте? За продажну жінку? За доступну всім індіанку з племені ямасі? То знайте, сер, що моє становище в суспільстві не нижче, аніж ваше. Хоча ваші блідолиці друзі відняли в мене все майно, але є одна річ у світі, яку ніхто ніколи в мене не може відняти: це моє добре ім'я. "Любов"! От телепень! Та я не погодилася б стати навіть вашою дружиною. Я радше ходитиму голою в хащах диких лісів і їстиму жолуді, ніж продамся вам, віддамся у владу вашої низької любові! І мій брат радше погодився б усе своє життя бути скутим ланцюгами, ніж купити свободу такою ціною! О, якби він був тут! Якби він був свідком цієї ганебної образи! Негіднику, він переламав би тебе, як тростинку!

Її очі, поза, рішуча хода, безстрашні манери – все це нагадувало мені Оцеолу під

час арешту. Невдаха залицяльник зніжковів і відступив перед цими різкими докорами і кілька хвилин стояв жалюгідний і присоромлений. Ще хвилину тому він, можливо, придушив би свою досаду і дозволив би дівчині просто піти, та презирство, яким вона відповіла на його домагання, збудило в ньому зухвалий розпач і довело до того, що він вирішив застосувати силу.

Гадаю, нічого такого в офіцера і близько не було в думках, коли він ішов на побачення. Хоча ад'ютант був чоловік розбещений, однак не ризикнув би на такий відчайдушний крок. Цей пихатий, марнославний франт все ж не міг бути зухвалим із дівчиною, тільки слова індіанки підштовхнули його на таку крайність.

Маюмі відвернулася від нього і пішла геть.

– Куди поспішаєш, моя смаглява красуне? – гукнув він і кинувся услід. – Не думай, що ти так легко мене позбудешся, – він схопив її за руку. – Не один місяць я тебе вистежував. Присягаюсь, настав час тобі розплатитися за всі твої підступні посмішки! Немає сенсу опиратися – ми тут самі. Тож, перш ніж ми розлучимося, я...

Далі я не слухав. Я став швидко спускатися зі свого сховку, поспішаючи до неї на допомогу. Але хтось інший випередив мене.

Блискаючи очима й заливаючись божевільним сміхом, першою кинулася Гадж Єва. В її руках звивалася гримуча змія. Змія виставила голову, видно було, що вона розлючена і готується до нападу. Я чув шипіння і різкий тріскіт її брязкалець.

За мить божевільна вже стояла біля невдахи спокусника. Він злякався, відпустив дівчину і, відскочивши, заляк, ошелешено дивлячись на жінку, яка так несподівано з'явилася перед ним.

– Хо! Хо! – пронизливо заволатала причинна. – Його син! Його син! І такий само, як і його зрадник батько в той день, коли погубив довірливу Єву! Так усе й сталося, о тій самій порі, і місяць був у тій самій чверті – рогатий і злий. Він глузливо спостерігав згори за злочинцем. Хо! Хо! Година, коли скоївся гріх, буде годиною помсти! Злочин батька має спокутувати син. О Великий Дух! Дай мені сил помститися! Чітта міко, помстимося!

Закликаючи духа, промовляючи заклинання, вона кинулася на переляканого офіцера, простягнувши руку вперед, щоб змія вжалила його.

Ад'ютант машинально вихопив свою шпагу, сподіваючись захиститися, і закричав:

– Бісова відьма! Якщо ти ступиш бодай крок, я проштрикну тебе! Геть! Відступи, або, присягаюсь, я заколю тебе!

Він говорив так твердо, що зрозуміло було – він не жартує. Однак Єва не злякалася. Вона продовжувала наступати, не звертаючи уваги на блискуче лезо, спрямоване на неї.

У цю мить саме підоспів я і також вихопив свою шпагу, щоб відпарити фатальний удар і врятувати Єву, яка нерозважливо наступала на ад'ютанта. Але мені так і не довелося завдати удару. Чи то вражений диким дивним виглядом божевільної жінки, чи то боячись, що вона жбурне у нього змію, ад'ютант у паніці раптом став задкувати. Ступивши два кроки, він опинився на самісінькому краю кам'янистого

берега, перечепився ногою об камінь, послизнувся і полетів у воду. Озеро було глибоке, і він одразу зник під водою. Можливо, це падіння і врятувало йому життя. Ад'ютант виринув на поверхню і швидко видерся на берег. Тепер він не тямився від люті і, вихопивши шпагу, кинувся на Гадж Єву. Його люті прокляття свідчили про рішучість убити її. Але його шпага не встромила в ніжне тіло жінки і не вразила змію. Сталь вдарилася об таку ж тверду блискучу сталь.

Я кинувся між ад'ютантом і його жертвою. Мені вдалося утримати Гадж Єву від звершення її мстивого задуму. Досі ад'ютант не бачив мене. Лють засліпила його, і тільки коли наші клинки зустрілися, він помітив мою присутність.

Запанувала тиша. Всі завмерли.

- Це ви, Рендольфе? - здивовано вигукнув він.

- Так, лейтенанте Скотт, це я, Рендольф. Вибачте за непрохане втручання, але, почувши, що ваша ніжна любовна бесіда раптом перейшла у сварку, я вважав своїм обов'язком втрутитися...

- Ви підслуховували? Дозвольте но дізнатися, сер, хіба це вас обходить? Хто дав вам право шпигувати за мною і втручатися в мої справи?

- Право? Це обов'язок кожної чесної людини - захистити слабку безвинну дівчину від зазіхань такого хижака, як ви. Ви гірший за Синю Бороду!

- О, ви ще пошкодуєте про це! - верескнув ад'ютант.

- Тепер - чи коли?

- Коли вам буде завгодно!

- Зараз найзручніше. Починайте!

Ми без зайвих слів схрестили шпаги, і почалася запекла гра клинків.

Сутичка була короткою. Зробивши випад втретє або вчетверте, я поранив свого супротивника в плече, і він більше не міг володіти правою рукою. Його шпага із дзвоном упала на гальку.

- Ви поранили мене! - скрикнув він і додав, вказуючи на зронену шпагу: - Я беззбройний! Досить, сер, я задоволений...

- А я буду задоволений тільки тоді, коли ви на колінах попросите пробачення у тієї, кого так грубо образили.

- Ніколи! - вигукнув він. - Ніколи! - І, промовивши це слово, яке, очевидно, мало виразити його непохитну мужність, він раптом обернувся і, до мого подиву... кинувся бігти.

Я помчав за ним і скоро наздогнав. Я міг би всадити шпагу йому в спину але тепер уже не жадав його крові і обмежився тим, що дав йому доброго стусана ногою в те місце, яке Галахер назвав би "заднім фасадом". Удовольнившись цим прощальним привітом, я надав ад'ютантові можливість продовжувати свою ганебну втечу.

Розділ XLVI

Мовчазне освідчення

- Згадаймо юності ми дні,

як стоїмо під пальмами удвох.

Голубці в очі глянь ясні...

Це Гадж Єва наспівувала одну зі своїх улюблених пісень. Потім я почув інший, ніжніший голос, який назвав мене на ім'я:

- Джордж Рендольф!

- Маюмі!

- Хо хо! Обидва нарешті згадали... Це прекрасний острів, але він хороший для вас, а для Гадж Єви похмурий... Не стану більше думати... ні, ні!

Згадаймо юності ми дні,

як стоїмо під пальмами удвох.

Голубці в очі глянь ясні...

Колись це був мій острів, тепер він став твій, мій любий міко, і твій, моя красуне. Любі мої! Залишаю вас самих насолоджуватися, вам не потрібна стара, божевільна королева. Я йду - не бійтеся ні шереху вітру, ні шепоту дерев. Ніхто не підкрадеться до вас, поки Гадж Єва чатує, і чітта міко теж охоронятиме вас. Хо, чітта міко!

Згадаймо юності ми дні...

Божевільна знову заспівала свою пісню і пішла, залишивши мене наодинці з Маюмі. Ми обоє трохи зникли.

Адже ми ніколи не обмінювалися з нею жодним зізнанням, жодним словом кохання. Хоча я любив Маюмі з усім запалом свого юного серця і тепер переконався в тому, що і вона кохає мене, але ми ще досі не сказали цього один одному. Нас обох наче заціпило.

Проте в цю мить слова були б зайві. Нас наче пронизав електричний струм, наші душі й серця злилися в щасливому єднанні, ми без слів розуміли одне одного. Я й без слів знав, що серце Маюмі належить мені.

Очевидно, і вона відчувала те саме. Нас хвилювали одні й ті ж думки. Імовірно, Гадж Єва вже розповіла їй про те, як я палко виливав свої почуття. З веселого, спокійного погляду Маюмі я зрозумів, що і вона не сумнівається в мені. Я розкрив обійми, і моя кохана, зрозумівши мій заклик, сховала личко на моїх грудях.

Ми не перемовилися жодним словом. Тихий, ніжний вигук злетів з її губ, коли вона обвила мою шию руками.

Кілька митей ми простояли мовчки, лише наші серця наче перешіптувалися між собою. Потім збентеження розтануло, як легка хмарка під променями літнього сонця, і нарешті прозвучали взаємні зізнання у коханні. Я не стану переповідати наші слова кохання - утримаюся від подробиць.

У цю солодку мить ми обоє відчували невимовне блаженство. Трохи згодом схаменулися і заговорили про минуле і про майбутнє.

Я розпитав Маюмі, і вона правдиво розповіла мені все, що сталося за моєї відсутності. Вона без всякого кокетства зізналася, що з першої ж нашої зустрічі покохала мене і протягом усіх цих довгих років розлуки їй ніхто не подобався. Вона наївно дивувалася, що я не здогадувався про це. Я нагадав їй, що вона ніколи не говорила мені про свої почуття. Маюмі сказала, що це правда, але додала, що вона і не

думала приховувати його. Вона була проникливішою за мене і здогадалася, що я кохаю її. Маюмі говорила так вільно і відверто, що мої підозри розвіялися. Вона виявилася шляхетніша за мене: навіть не подумала сумніватися в мені. Тільки раз, не так давно, вона піддалася цьому почуттю. З'ясувалася і причина: виявляється, її невдаха шанувальник намагався отруїти її слух наклепом на мене. Тому й було дано доручення Гадж Єві.

На жаль! Історія моєї любові була не така бездоганна. Я міг відкрити Маюмі тільки частину істини. Але я й так відчував докори сумління, коли доводилося змовчувати про той чи той епізод з мого минулого, щоб не засмутити дівчину. Однак минуле залишилося в минулому, і в ньому вже нічого не можна було змінити. Та переді мною відкривалося світле майбутнє, і я заприсягнувся спокутувати свою провину. Це дивовижне створіння, яке я тримав у своїх обіймах, ніколи більше не матиме приводу дорікати мені.

Я відчував неймовірну гордість, коли слухав щире зізнання Маюмі в коханні, але щойно ми заговорили про її сім'ю, в мені знову закипіла кров од гніву. Вона розповіла про суди, кривди та образи, яких їм довелося зазнати від білих, і особливо від їхніх сусідів – Рінгольдів.

Маюмі розповіла мені все, що я вже й так чудово знав. Але були ще обставини, відомі тільки їй. Рінгольд, цей огидний лицемір, пробував упадати за нею. Тільки страх перед її братом змусив його відступити.

Інший залицяльник, Скотт, намагався втертися до неї в довіру під виглядом дружби. Він знав про всі судові справи стосовно плантації Пауелів і, користуючись своїми родинними зв'язками з впливовими особами, обіцяв домогтися повернення їм землі. Це було суцільне удавання, він і не думав дотримати обіцянки, але його пишномовні запевнення обдурили благородне, довірливе серце Оцеоли. Ось чому цей бездушний негідник отримав доступ у сім'ю Пауелів і став у ній майже близькою людиною. Кілька місяців він бував у них, вичікуючи слушної миті, щоб поговорити з Маюмі відверто. Весь цей час він доймав її зізнаннями в коханні. Втім, не надто зухвало, тому що боявся похмурого погляду її грізного брата. Проте всі його домагання не мали успіху. Рінгольд це добре знав, але він переслідував єдину мету – вразити мене. Важко було вибрати для цього кращий момент. Залишалася ще одна обставина, яку мені кортіло з'ясувати. Звичайно, розумна і прониклива Маюмі могла мені допомогти в цьому: адже вона дружила з моєю сестрою, і дівчата ввіряли одна одній свої заповітні таємниці.

Мені дуже хотілося дізнатися, які стосунки між моєю сестрою і братом Маюмі. Але я соромився запитати її про це, хоча був упевнений, що вона могла б розповісти багато цікавого.

Однак ми говорили про обох, особливо про Вірджинію. Маюмі з ніжністю згадувала про мою сестру і засипала мене запитаннями про неї. Вона чула, що Вірджинія стала ще вродливішою, і затьмарила своєю красою всіх подруг. Маюмі запитала, чи пам'ятає Вірджинія наші прогулянки, щасливі години, проведені на острові.

"Можливо, занадто добре пам'ятає!" – подумав я, але мені було якось важко говорити про це.

Наші думки перескочили на майбутнє. Минуле було ясне, як блакитне небо, а горизонт майбутнього закривали хмари. Перш за все ми заговорили про те, що нас найбільше хвилювало і що було найстрашнішим: про арешт Оцеоли. Чи скоро його випустять? Що ми повинні зробити, щоб прискорити його звільнення?

Я обіцяв зробити все, що в моїх силах, і мав намір виконати свою обіцянку. Я твердо вирішив не залишити каменя на камені, але добитися для в'язня свободи. Якщо не можна буде досягти справедливості законним шляхом, я готовий був навіть вдатися до хитрощів, хай навіть ціною звільнення з армії, ризикуючи тим, що моє ім'я буде зганьблено. Готовий був навіть ризикнути життям, щоб звільнити молодого вождя. Мені не треба було ні присягатися, ні божитися, мені вірили і без того. Потік удачності струменів із цих вологих очей, а ніжний дотик палких губ був солодший за всякі слова подяки.

Настав час розлучатися. Місяць указував, що було вже близько півночі. На вершині пагорба, наче відлита з бронзи, на тлі білого неба показалася фігура божевільної королеви. Вона підійшла до нас. Я обійняв Маюмі і палко поцілував її, потім ми розлучилися. Дивакувата, але вірна захисниця дівчини повела її непомітною стежкою, а я залишився сам і мовчки стояв кілька хвилин, згадуючи все, що пережив на цьому священному місці.

Місяць схилявся дедалі нижче до крайнеба. Це нагадувало, що час іти. Спустившись із пагорба, я швидко повернувся у форт.

Розділ XLVII

Бранець

Було вже пізно, однак я вирішив навідати бранця. Я мусив поспішати, адже мені самому загрожувало позбавлення волі. Дві дуелі за один день, два поранених супротивники – і обидва друзі генерала. Сам я не мав впливових друзів, тож навряд чи міг уникнути покарання. Я вже смиренно чекав на арешт... можливо, навіть на військовий суд, а в перспективі мені могло загрожувати звільнення з армії.

Попри свій оптимізм, усе ж я замислився над фіналом цієї історії. Мене не турбувало звільнення – я міг прожити і без офіцерського чину. Але будь яка людина, має вона рацію чи ні, не може байдуже поставитися до осуду своїх товаришів і носити тавро ганьби. Можна бути відчайдухом, але не можна не рахуватися з наслідками, коли справа стосується родичів і сім'ї.

Проте Галахер щодо цього мав іншу думку.

– Ну і нехай вони тебе заарештують і навіть змусять подати у відставку. Грець із ними! Плюнь на все це! Не звертай уваги. Якби я був у твоїй шкурі і володів такою прекрасною плантацією і цілим полком негрів, то начхав би на цю військову службу і зайнявся б цукром та тютюном. Присягаюся святим Патріком, я так би і вчинив!

Однак його слова геть не заспокоїли мене, і в не надто доброму гуморі я пішов шукати бранця.

Я знайшов молодого вождя в камері. Мов щойно впійманий орел, мов пантера в пастці, Оцеола скажено метався по камері й вигукував дикі погрози.

У приміщенні без вікон було зовсім темно. Капрал, що супроводжував мене, не взяв ні свічки, ні факела, він пішов по них і залишив мене самого в темряві.

Я почув кроки, легкі, як хода тигра – напевно, кроки людини, взутої в мокасини, – і різкий брязкіт ланцюгів. Потім мій слух уловив важке дихання і гнівні вигуки. У напівтемряві я розрізнив постать бранця, який міряв приміщення великими кроками. Значить, йому не скували ніг.

Переконавшись, що бранець сам, я тихо увійшов до нього і став біля дверей. Мені здавалося, що, заглиблений у свої думки, він не помічає мене. Але я помилився. Раптом Оцеола зупинився і, на мій подив, назвав мене на ім'я. Він, мабуть, чудово бачив у темряві.

– І ви, Рендольфе, виявилися серед моїх ворогів! – мовив він із докором. – Ви озброєні, у військовій формі, при повному спорядженні – і готові допомогти їм вигнати нас із наших домівок!

– Пауеле!

– Не Пауел, сер. Моє ім'я Оцеола!

– Для мене ви завжди залишитеся Едуардом Пауелом, другом дитинства, людиною, яка врятувала мені життя. Я пам'ятаю вас тільки під цим ім'ям...

Запала коротка пауза. Мої слова, певно, якось примирили його зі мною. Можливо, вони пробудили в ньому спогади про давно минулі часи. Оцеола мовив:

– Навіщо ви тут? Ви прийшли сюди як друг чи, як і всі решта, прагнете дійняти мене пустими розмовами? Тут було багато людей – лицемірів, які намагалися схилити мене до безчесних учинків. Невже і вас прислали з подібним дорученням?

І я здогадався, що Скотт уже побував у бранця – мабуть, з якимось дорученням.

– Ні, я прийшов із власної волі – як друг.

– Я вірю вам, Джордже Рендольф! Ще в ранній юності у вас було чесне серце. А з прямих пагонів рідко виростають криві дерева. Я не думаю, що ви змінилися, хоча вороги запевняли мене в цьому. Ні! Дайте руку, Рендольфе! Пробачте, що я сумнівався в вас.

Я схопив бранця за руку і зрозумів, що обидві його руки скуті, однак наше рукостискання було міцним і щирим. Я не став розпитувати Оцеолу про ворогів, які намагались очорнити мене. Головне, щоб він повірив у мої дружні почуття – це було так важливо, щоб план його звільнення увінчався успіхом. Я розповів йому тільки частину того, що сталося біля озера, решту не ризикнув би довірити навіть рідному братові.

Я очікував шаленого вибуху гніву, але був приємно розчарований: молодий індіанець зник до несподіваних ударів долі і навчився стримувати свої пориви. Я відчув, що моя розповідь справила на нього глибоке враження. У темряві я не міг бачити його обличчя, він тільки заскреготав зубами і щось просичав, намагаючись придушити гнів.

– От дурень! – нарешті вигукнув він. – Ох і сліпим дурнем же я був! Адже від початку я підозрював цього солодкомого мерзотника. Спасибі, благородний

Рендольфе! Я в неоплатному боргу перед вами за вашу віддану дружбу. Тепер ви можете вимагати від Оцеоли все на світі!

- Ні слова більше, Пауеле! Вам нема чого думати про це, навпаки, я ваш боржник, але зараз нам не можна втрачати жодної хвилини. Я прийшов сюди, щоб дати вам пораду. Це план, за допомогою якого вам вдасться звільнитися. Але нам треба поспішати.

- У чому ж полягає ваш план?

- Ви повинні підписати Оклаваську угоду!

Розділ XLVIII

Бойовий клич

Та відповіддю на мої слова був лишень вигук "Уф", у якому звучало здивування і презирство. Запала глибока мовчанка.

Я повторив свою пропозицію:

- Ви повинні підписати цей договір!

- Ніколи! - відповів він рішучим тоном. - Ніколи! Хай краще я згнию у цих стінах! Краще я кинуся грудьми на багнети тюремників і загину, ніж стану зрадником свого народу! Ніколи!

- Терпіння, Пауеле, терпіння! Ви мене не зрозуміли. По моєму, ні ви, ні решта вождів не усвідомили змісту цієї угоди. Ви пригадайте, що вона пов'язує вас лишень умовною обіцянкою: поступитися вашими землями білим і переселитися на Захід лише в тому разі, якщо більшість народу погодиться на це. Сьогодні стало відомо, що більшість народу не згодна. Ваша згода не змінить рішення більшості!

- Це правда, - погодився бранець, здається, він схопив мою думку.

- У такому разі, ви можете підписатися і від цього нічого не зміниться. Чом би вам не вдатися до цієї хитрості? Ніхто не назве ваших дій безчесними. Гадаю, що будь яка людина виправдає ваш учинок, а ви повернете собі свободу.

Можливо, мої слова докорінно розходилися з нормами поведінки чесної людини, але тоді вони були продиктовані щирим хвилюванням, а погляди дружби і кохання часом сліпі у моральних питаннях. Оцеола мовчав. Я зрозумів, що він замислився над моїми словами.

- Ну, от що, Рендольфе, - нарешті сказав він. - Ви, мабуть, жили у Філадельфії, знаменитому місті юристів. Нічого подібного ніколи не спадало мені на думку. Ви маєте рацію - цей підпис, звичайно, ні до чого мене не зобов'язує. Але не думаю, щоб агента вдовольнив мій підпис. Він ненавидить мене - я знаю це і знаю причини його ненависті. Я теж ненавиджу його і теж із багатьох причин. Уже не вперше він ображає мене! Чи стане йому мого підпису?

- Гадаю, що так. Якщо можете, удайте, що змирилися. Підпишіть, і вас негайно звільнять.

Я не сумнівався в цьому. З усього того, що я чув після арешту Оцеоли, я дійшов висновку, що Томпсон уже каявся у своєму вчинку. Всі вважали, що він діяв надто необачно і що ця необачність могла призвести до згубних наслідків.

Ці чутки дійшли до агента. Коли я почув від Оцеоли про відвідини ад'ютанта, то збагнув, що Скотт приходив за його дорученням. Було ясно, що агент сам хотів якомога швидше вирішити питання з бранцем і був би радий звільнити його навіть на вигідних для Оцеоли умовах.

- Друже мій! Я послухаюсь вашої поради і підпишу угоду. Можете повідомити агенту про мій намір.

- Я доповім йому про це, щойно його побачу. А тепер уже пізно, прощайте!

- О Рендольфе! Як важко розлучатися з другом, єдиним другом, що залишився у мене серед білих! Як мені хотілося б поговорити з вами про давно минулі дні! Але тут не місце і не час для цього.

Молодий вождь забув про свій стриманий тон, і його голос зазвучав м'яко, як колись.

- Так, єдиний друг серед білих, якого я ціную і поважаю, - задумливо повторив він, - єдиний, окрім... Він раптом замовк, немов схаменувшись, що мало не видав таємниці, яку не вважав за потрібне відкривати. З певним занепокоєнням я чекав на продовження, але так і не почув його. Оцеола знову заговорив, але вже іншим тоном. - Багато зла завдали нам білі! - гнівно промовив він. - Стільки несправедливостей, що навіть важко їх злічити... Але, Духом Великим присягаюсь, я помщуся! Досі я не давав такої клятви, але події останніх днів перетворили мою кров на полум'я. Ще до вашого приходу я заприсягся вбити двох своїх заклятих ворогів. І з часом я не лише не передумав - я маю більше причин зробити це. Я ще раз присягаюсь Великим Духом, що не знатиму спокою, поки листя в лісі не обагрить кров цих трьох білих негідників і одного червоношкірого зрадника! Невдовго ще ти тріумфуватимеш, зраднику Оматло! От от тебе наздожене помста патріота, скоро тебе вразить меч Оцеоли!

Я мовчки чекав, поки він угамується. Невдовзі молодий вождь заспокоївся і знову заговорив дружнім тоном:

- Ще одне слово, перш ніж ми розлучимося. Хто знає, коли ще нам доведеться зустрітися! Різні обставини можуть перешкодити нам. А якщо і зустрінемося, то як вороги - на полі битви. Я не приховую від вас, що навіть не думаю про мир. Ні, ніколи! У мене є до вас прохання, Рендольфе. Дайте мені слово, що ви виконаєте його, не вимагаючи пояснень. Прийміть від мене цей дар. Якщо ви цінуєте мою дружбу, завжди носіть його на грудях, не приховуючи. Ось і все!

Говорячи це, він зняв ланцюжок із зображенням сонця, що сходить, про який я вже згадував. Він надів його на мене, і заповітний символ заблищав на моїх грудях. Я прийняв його дар, не відмовляючись, обіцяв виконати його прохання, а натомість подарував йому свій годинник. Потім, тепло потиснувши один одному руки, ми розлучилися.

Як я і припускав, домогтися звільнення вождя семінолів було дуже просто. Хоча агент і ненавидів молодого Оцеолу з невідомих мені причин, але він не наважився змішувати особисті стосунки з офіційними справами. Він уже й так був у скрутному становищі. І коли я повідомив йому про рішення бранця, то пересвідчився, що Томпсон

з радістю його спекається. Не гаючи часу, він пішов до полоненого. Оцеола тримався вельми тактовно. Якщо вчора він дав волю своєму гніву, то сьогодні був поступливий і стриманий. Ніч, проведена в ув'язненні, наче приборкала його гордий дух.

Голодний і закутий у ланцюги, тепер він готовий прийняти будь які умови, що повернуть йому свободу – так собі думав агент. Принесли угоду. Оцеола підписав її, не зронивши жодного слова. З нього зняли ланцюги, двері в'язниці відчинилися, і йому дозволено було безперешкодно піти. Томпсон тріумфував, але це був лише самообман. Якби він, як я, помітив іронічну посмішку на губах Оцеоли, то навряд чи так беззастережно повірив би у свій тріумф. Та недовго довелося Томпсону тішитися приємною оманою. На очах у всіх молодий вождь гордою ходою попрямував до лісу. Дійшовши до узлісся, він розвернувся обличчям до форту, вийняв з за пояса блискучий клинок, змахнув ним над головою і зухвало крикнув: "Іо хо ехі!".

Цей бойовий клич тричі долинув до нашого слуху, а затим Оцеола повернувся і зник у лісовій гушавині. І всі зрозуміли, що це означає. Навіть агент збагнув, що цей вигук – заклик до війни не на життя, а на смерть. Одразу ж послали в погоню озброєних солдатів. Та марно. Годину солдати його шукали й геть виснажені повернулися у форт ні з чим.

Ми з Галахером весь ранок провели вдома, чекаючи наказу про арешт. Але, на наш превеликий подив, цього не сталося. Пізніше з'ясувалося, що Рінгольд не повернувся у форт. Після поранення його відправили до знайомого, який жив за декілька миль звідси, що частково згладило скандальну подію. Другий суперник – ад'ютант Скотт, – з'явившись на людях із перемотаною рукою, заявив, що його скинув кінь і він ударився об дерево.

Цілком зрозуміло, що франт не розповідав про справжні причини свого поранення. А я міг тільки схвалити його мовчання і зі свого боку не сказав нікому жодного слова про те, що трапилося, – нікому, крім свого друга.

Правда спливла на поверхню набагато пізніше. Згодом ми часто зустрічалися з ад'ютантом Скоттом по службі, але, ясна річ, наші бесіди мали суто офіційний характер і ми обидва поводитися вкрай стримано.

Втім, незабаром так склались обставини, що ми розійшлися. Я щиро радів, що більше не стикатимусь із людиною, яку глибоко зневажав.

Розділ XLIX

Війна

Минуло декілька тижнів після ради у форту Кінг. У країні панував спокій. По завершенні перемовин не за горами був початок воєнних дій. Білі вели розмови переважно про те, як чинитимуть індіанці. Битимуться вони чи підуть на компроміс? Більшість була переконана, що вони підкоряться. Семінолам відвели якийсь час для того, щоб підготуватися до переселення. В усі племена послали гінців і ті оголосили день, коли індіанці повинні пригнати всю худобу і коней у форт. Під наглядом агента призначили аукціон. Виручену суму мали роздати власникам худоби, коли ті прибудуть на нове місце проживання на Заході. Так само збиралися вчинити і з їхніми

плантаціями та садибами. Настав день аукціону, але, на превеликий жаль урядового агента, стада не прибули. Аукціон довелося відмінити. Індіанці не пригнали худобу, а це не віщувало нічого втішного для агента.

Незабаром стали відомі наміри індіанців. Спокій, що панував останніми тижнями, був зловісним затишшям перед бурею. Наче глухі розкати віддаленого грому виникали дрібні конфлікти – явні провісники збройної сутички.

Ясна річ, призвідниками були білі. Трьох індіанців зловили на полюванні за межами їхніх територій. Група білих зв'язала їх мотузками і замкнула в хліві у садибі одного з білих. Полонених протримали там три дні і три ночі, поки інші воїни племені, дізнавшись про це, не прийшли їх звільнити. Зчинилася бійка, було поранено кілька індіанців, але білі втекли, і бранці отримали свободу. Коли нарешті ув'язнених вивели на світ божий, їхні друзі побачили страшну картину. Мотузки, якими зв'язали бідолах, поврізалися в тіло і не давали їм можливості поворушити ні рукою, ні ногою. Вони втратили багато крові, і за час ув'язнення їх нічим не годували. Можна лишень уявити, яке це справило враження! Зауважте, що я наводжу тільки достовірні факти.

Ще один випадок. Шість індіанців перебували у своєму таборі біля Канафи Понд. На них напали білі, відібрали рушниці, обшукали мішки і почали шмагати батогами. У цей час приспіли ще двоє індіанців. Побачивши, що відбувається, вони відкрили стрілянину по білих. Білі стріляли у відповідь, причому вбили одного індіанця і важко поранили ще одного. Ясна річ, індіанці запряглись помститися.

Із газетних повідомлень:

"11 серпня, Дальтон. Листоноша по дорозі з форту Кінг у форт Брук натрапив на групу індіанців. Вони схопили коня за повід, стягнули вершника з сідла і вбили. Через кілька днів понівечене тіло листоноші було знайдено в лісі".

"Група з 14 вершників з метою розвідки вирушила в напрямку Вакахонта, до плантації капітана Габріеля Пріста. Вони наблизились до невеличкої водойми, що за милю від місця призначення. Одні вирішили не переходити водойму вброд, та четверо ризикнули. Раптом із засідки вискочили індіанці і відкрили вогонь. Двох було поранено. Одному з них, містеру Фольку, куля влучила в шию; його підібрали і відвезли додому. У сина капітана Пріста була зламана рука, а його кінь убитий. Син капітана Пріста кинувся навтьоки в болото і завдяки цьому уник подальшого переслідування індіанців".

"Приблизно в цей же час група індіанців атакувала декількох чоловіків, які рубали дерева в дубовому гаю на острівці озера Джордж. Чоловікам удалося врятуватися в човнах, але двох із них було поранено".

"У Нью Рівер – у південно східній частині Флориди – індіанці напали на будинок містера Кулі, вбили його дружину, дітей і домашнього вчителя. Вони викрали тридцять свиней, трьох коней, захопили дванадцять ящиків із провізією, бочку пороху, понад двісті фунтів свинцю, сімсот доларів сріблом і двох негрів. Самого містера Кулі не було вдома. Повернувшись, він побачив, що дружина його лежить мертва з немовлям на руках – її вбили пострілом у серце; двоє старших дітей також убиті. Дівчинка ще тримала книжку в руках, хлопчик лежав поряд. Весь будинок був охоплений полум'ям".

"У Спрінг Гардені, біля Сент Джонса, було розгромлено величезну плантацію полковника Ріса, всі будівлі спалено дощенту. Знищено запас цукрової тростини – дев'яносто бочок, украдено сто шістдесят двох негрів, усіх мулів і коней".

"Ті самі індіанці розгромили плантації містера Депейстера. Вони змовилися з його неграми. Роздобувши човен, перепливали річку і спалили садибу капітана Деммета. Плантація майора Геріота була розгромлена, а вісімдесят його негрів пішли з індіанцями. Потім індіанці попрямували в Сан Августіно, де перетворили на руїни величезні плантації генерала Ернандеса. Така сама доля спіткала і садиби Бюлова, Дюпона в Буен Ретіро, Денхема, Макрея в Томока Крік, плантації Бееса, генерала Герінга, Барталоне Солано та інших – майже всі плантації на південь від Сан Августіно".

Такі от історичні факти. Я наводжу їх як ілюстрацію подій, що відбувалися перед війною з семінолами. Хоча індіанці й чинили по варварськи, але їхні дії були лише актами відплати, дикими спалахами довгоочікуваної помсти, відповіддю на несправедливість і гноблення, які вони терпіли протягом багатьох років... Ще не розгорнулися справжні військові дії, та групи індіанців, які спустошували володіння білих, водночас з'являлися в різних місцях. Для багатьох тих, хто вчиняв насильство над індіанцями, настав час розплати; деяким ледве вдалося вислизнути і врятувати своє життя.

Спалах за спалахом, аж зрештою всю країну охопило полум'я. Усі мешканці центральних територій і кордонів з індіанською резервацією полишили свої поля, покидали майно, сільськогосподарські знаряддя, меблі, цінні речі і шукали притулку у фортах та навколишніх селищах, які спеціально укріпили для більшої безпеки. Оматла та інші вожді з чотирма сотнями поплічників покинули свої поселення і втекли у форт Брук шукати захисту. Тому вже не було потреби гадати: буде війна чи ні. Вона почалася, і войовничий клич "Іо хо ехі!" день і ніч лунав у навколишніх лісах.

Розділ L

Погоня за дивним вершником

Поки що у Флориду прибуло небагато американських військ. Але загони вже вирушили з Нового Орлеана, з форту Моултрі, Савани, Мобіла та інших військових таборів, місць розташування військ Сполучених Штатів. У великих містах штатів Джорджія і Кароліна, а також у самій Флориді нашвидку набирали загони добровольців. На кожне селище подали розверстку для участі у військовій кампанії. У моєму рідному селищі Свон було також вирішено сформувати загін. З цією метою туди відрядили мого друга Галахера, а мене у званні лейтенанта було призначено його помічником. Я дуже зрадів, коли отримав цей наказ. Мені вже давно остогиділо одноманітне життя в гарнізоні форту. А ще мене приваблювала можливість провести кілька днів удома. Галахер радів не менше. Він був завзятий мисливець. Мій друг жив переважно в місті або у фортах на атлантичному узбережжі, і йому рідко випадала нагода насолодитися полюванням на лисицю або оленя. Я обіцяв пополювати з ним на звіра і дичину, адже ліси Свон кишіли всякою живністю.

Отже, отримавши повноваження вербувати добровольців, ми попрощалися з товаришами по форту і з легким серцем вирушили в путь із передчуттям приємної розваги. Нас супроводжував вірний Чорний Джек, який теж радів, що повернеться на стару плантацію. Індіанці ще не здійснювали набігів на округ Свон. Він розташовувався далеко від поселень, де жили найбільш ворожі нам племена. Почуваючись у безпеці, жителі спокійно залишалися в своїх будинках. Однак загони добровольців були вже сформовані, і кругом постійно роз'їжджали патрулі. Я часто отримував листи від матері і Вірджинії, але в них не відчувалося особливої тривоги. Сестра, наприклад, вважала, що індіанці взагалі не чіпатимуть їх. Проте в мене було неспокійно на душі, і я з особливою радістю зустрів наказ відправитися в рідні краї. Ми мчали галопом по лісовій дорозі і незабаром наблизилися до місць, де пройшло моє дитинство. Я не боявся засідки, бо ми подорожували, вживши застережних заходів. Нам дали наказ зібратися протягом години. І ми відразу ж вирушили в путь, тож мої вороги вбивці не встигли б дізнатися про цю поїздку. Втім, зі мною був хоробрий Галахер, а позаду їхав мій вірний зброєносець, і я не боявся відкритого нападу білих. Я побоювався тільки, що дорогою ми можемо натрапити на групу індіанців, які тепер уже стали нашими ворогами.

Це була реальна небезпека, і тому ми вжили всіх запобіжних заходів. У декількох місцях ми помічали свіжі сліди мокасин і кінських копит. А одного разу натрапили на зотліле вогнище, навколо якого були сліди індіанців. Тут був їхній табір. Та, на щастя, ми не бачили жодного білого або кольорового, поки не під'їхали до однієї з покинутих плантацій на березі річки. Тут ми вперше натрапили на людину. Це був вершник – мабуть, індіанець. Він був надто далеко від нас, аби ми могли роздивитися колір і риси його обличчя. Але за його одягом, поставою, червоним поясом і штаньми, а особливо за страусовим пір'ям на голові ми впізнали в ньому семінола. Він їхав на чорному коні і тільки по показався на просіці в лісі, куди ми прямували. Він, очевидно, побачив нас тоді ж, коли ми помітили його, і, напевно, хотів уникнути зустрічі. Поглянувши на нас, він повернув коня і знову сховався в лісі. Палкий Галахер пришпорив свого коня і пустився за вершником. Я хотів утримати його, але мені здалося, що цей вершник Оцеола. Тоді жодної небезпеки не було. Мені хотілося зустрітися з молодим вождем і дружньо поговорити з ним, тому я поскакав за Галахером. Джек слідував за нами. Я був майже впевнений, що цей дивний вершник – Оцеола. Мені здалося, що я впізнав страусове пір'я, а Джек розповідав мені, що молодий вождь їздить на чудовому чорному коні. Очевидно, це був він. Щоб покликати його і змусити зупинитися, я пришпорив свого коня і обігнав Галахера. Незабаром ми в'їхали в ліс, де сховався вершник, але тут, окрім свіжих слідів, ми нічого не побачили. Я гукнув Оцеолу, голосно назвав себе, але у відповідь озвалася тільки лісова луна. Якийсь час я їхав по сліду і кликав Оцеолу, але так і не почув відповіді. Вершник або не хотів відгукнутися на мій заклик, або від'їхав занадто далеко, щоб почути мене. Звичайно, було безглуздо наздоганяти його, якщо він добровільно не зупинився. Ми могли б гнатися за ним по сліду тиждень і не наздогнати його. Збагнувши марність наших зусиль, ми з Галахером відмовилися від погоні за

вершником і повернулися на дорогу, щоб швидше закінчити нашу подорож. Я добре пам'ятав бічну стежку, яка дуже скорочувала дорогу, і ми повернули на неї. Ми проїхали досить далеко і потім знову напали на свіжий кінський слід, який вів від річки, куди ми прямували. Ми оглянули слід і побачили, що він ще вологий. Поруч на сухому листі дерев блищали краплі води. То вершник переправлявся через річку вплав! Це відкриття розворушило в моїй голові рій питань. Навіщо індіанцеві знадобилося їхати на той бік? Якщо це Оцеола, то що йому там треба було? В такі напружені часи, що панували в країні, індіанець дуже ризикував життям, наблизившись до селища білих. Якби його помітили і взяли в полон, йому загрожувала б неминуча загибель. Щоб зважитися на такий відчайдушний крок, треба було мати серйозні причини. Якщо це Оцеола, то які в нього причини? Єдиним прийнятним поясненням було те, що Оцеола вирушив туди як розвідник. Що ж тут поганого? Хоча в цьому припущенні не було нічого неймовірного, але воно чомусь не переконувало мене. Так наче якась павутина раптом обплела душу неясне передчуття точило мене, і якийсь демон, здавалося, нашіптував: "Це не так!".

Вершник, певно, переплив річку. А нумо, перевіримо! Ми під'їхали до річки і переконалися в справедливості цього припущення: слід справді виходив із води. Значить, вершник переплив річку. Ми зробили те саме і на іншому березі знову побачили кінські сліди. Не зупиняючись, я поїхав по сліду. Галахер і Джек не відставали від мене. Ірландця дуже здивувала моя настирливість. Але я навіть не мав сил відповісти йому. Похмуре передчуття з кожною хвилиною дедалі сильніше стискало моє серце. Слід привів нас до невеличкої галявини в гаю магнолій. Далі їхати не було потреби: ми були біля мети. Я машинально кинув погляд на землю і завмер у сідлі. Похмуре передчуття зникло, його місце заступили страшні думки. Вся галявина була подзьобана слідами кінських копит, наче тут була стоянка. Великі сліди належали чорному коневі. Але поряд виднілися інші, трохи менші. Це були легкі сліди підків маленького поні.

- Господи! Маса Джордже! - пробурмотів Джек, випередивши Галахера і впившись поглядом у землю. - Погляньте, адже це сліди маленької Білої Лисички. Міс Вірджинія була тут! У цьому немає жодного сумніву!

Розділ LI

Таємничий вершник

Мені стало зле, і я мало не впав із сідла. Але необхідність приховати свої почуття змусила тримати себе в руках. Часом підозрою мимоволі ділишся із найкращим другом. Саме так було й зі мною, якщо це взагалі можна назвати "підозрою". На лихо, вона майже перейшла у впевненість. Я зрозумів, що не так сліди на землі, як моя реакція зацікавила Галахера. Він помітив, з яким хвилюванням я шукав слід - він не міг не помітити цього хвилювання. І тепер, виїхавши на галявину, він зауважив мою блідість і тремтіння губ од незрозумілого йому збентеження.

- Що з тобою, Джордже, хлопчику мій? Ти вважаєш, що індіанець замислив якусь підлість? Ти гадаєш, він приїхав на твою плантацію шпигувати?

Це запитання навело мене на відповідь, хоча, як я вважав, далеку від істини.

- Цілком можливо, - сказав я, намагаючись не видати свого збентеження. - Ймовірно, шпигун індіанець змовився з кимсь із негрів. Це сліди поні з нашої плантації... Очевидно, негри їздили сюди й зустрічалися з індіанцем, але важко сказати, з якою метою...

- Ні, маса Джордж, - втрутився мій чорний зброєносець, - у нас ніхто не їздить на Білій Лисичці, крім...

- Джеку, - не дав я йому договорити, - мчи додому і скажи, що ми зараз будемо. Швидше, друже!

Я з таким напором віддав наказ, що Джеку довелося миттю підкоритися. Не закінчивши фрази, він пришпорив свого коня і поскакав. Так я вчинив з обережності. За хвилину до того я й не думав відправляти посланця, аби той попередив рідних про моє прибуття. Я здогадався, що простодушний негр хотів сказати: "У нас ніхто не їздить на Білій Лисичці, крім міс Вірджинії". І я придумав цю хитрість, щоб не дати йому можливості договорити. Коли негр поїхав, я глянув на свого товариша. Галахер був відкритою людиною. Він завжди казав усе в очі й не здатен був щось приховувати. Дивлячись на його приємне обличчя, я зрозумів, що Галахер спантеличений. Мені стало незручно. Та ми обоє промовчали і завернули на стежку, по якій поїхав Чорний Джек. Це була вузька доріжка для худоби, вдвох ми не проїхали б поруч на конях, тому я мовчки їхав попереду. Мій кінь добре знав місцевість, тож не було потреби його направляти. Тепер я вже не видивлявся слідів на землі. Разів зо два мені попалися сліди маленького поні, але я не звертав на них уваги: я знав, звідки і куди вони вели. Я був занадто поглинений своїми думками, щоб помічати що небудь навколо себе. Хто ж міг їхати на поні, крім Вірджинії? Так, я знав, чиє ім'я хотів назвати Чорний Джек: на Білій Лисичці їздила тільки сестра, нікому іншому на плантації не дозволялося сідати на її улюблену маленьку конячку. Втім, був один виняток. Я бачив на поні Віолу. Може, Джек назвав би її ім'я, якби я дав йому договорити? Можливо, це і справді була Віола? Але навіщо кварталонці зустрічатися з Оцеолою?

Мене довго тут не було, багато що змінилося за моєї відсутності. Хто знає... можливо, Віолі набрид її чорний шанувальник і вона звернула увагу на молодого вождя. Напевне, вона часто бачила його тут. Адже після мого від'їзду на північ минуло кілька років, перш ніж у сім'ї Пауелів відібрали плантацію. І тут я пригадав один випадок із часів нашого першого знайомства з Пауелом. Віола захопилася вродливим юнаком, і Чорний Джек дуже розсердився. Сестра почала сварити Віолу за те, що вона мучить свого вірного шанувальника. Віола була красунею і, як більшість вродливиць, кокеткою. Такі припущення вже здавалися мені цілком правдоподібними... Ця думка мене втішала, але бідолашний Джек!.. Ще одна обставина підкріплювала мою здогадку. Останнім часом я помітив, що мій слуга дуже змінився: він не здавався мені таким веселим, як раніше, був задумливий, серйозний і якийсь неуважний. Та минуло трохи часу, і в мене з'явилося ще одне припущення. Хоча на Білій Лисичці нікому не дозволялося їздити, але хтось із слуг міг потай порушити цю заборону і, взявши поні з

галявини, піти на побачення з індіанцем. Усе могло бути. На нашій плантації могли бути невдоволені раби, які підтримували зв'язок із ворожими індіанцями. Побачення відбулося приблизно за милю від будинку. Їхати завжди приємніше, ніж іти пішки, а взяти поні з пасовища можна цілком спокійно, не боячись, що тебе помітять. Дай то Боже, щоб це було так... Ледве встиг я подумки помолитися, як побачив предмет, що вмить розвіяв усі мої припущення. Гострий біль знову проштрикнув моє серце. Біля дороги ріс кущ білої акації. На одному з його шипів розвіявся клаптик стрічки. Це була стрічка з тонкого шовку, яким обшивають жіночу сукню. Очевидно, вона зачепилася за шип і відірвалася. Для мене це був сумний знак: усі мої фантастичні надії миттю стерлися, щойно я побачив цю стрічку. Жоден негр, навіть Віола, не міг залишити після себе такого сліду. Я здригнувся і швидко проїхав повз. Марно я сподівався, що мій супутник не помітить стрічки. Вона надто притягувала погляд. Обернувшись, я побачив, що він простягнув руку, схопив стрічку і з цікавістю став її розглядати. Боячись, що він під'їде до мене і почне ставити питання, я пришпорив коня і поскакав галопом, крикнувши Галахеру, щоб він не відставав від мене. Через десять хвилин ми в'їхали в алею, яка вела до будинку Мати і сестра вийшли на веранду зустрічати нас і радісно вітали наш приїзд. Але я майже не слухав їх. Я так і вп'явся очима в Вірджинію, роздивляючись її вбрання. Вона була в амазонці і ще не встигла зняти свого капелюха з пір'ям. Моя сестра ніколи ще не здавалася мені такою вродливою, як зараз. Золоті локони обрамляли її розпашіле від вітру обличчя. Та мене не тішила її краса. Вірджинія здавалася мені грішним ангелом...

Я перевів погляд на Галахера і зрозумів, що він усе збагнув. Більше того! На його обличчі я прочитав душевне страждання, майже таке ж гостре, як моє. Мій вірний друг раніше помітив моє горе. Тепер він знав причину, і в його погляді я прочитав глибоке співчуття.

Розділ LII

Холодна ввічливість

Коли я це говорив, то пильно придивився до неї, однак вона жодним рухом м'яза не виказала свого хвилювання.

- Джордже, які ще істоти? - спокійно говорила вона, однак чутно було, що вона мене передражнює.

- Індіанці, червоношкірі! - різко відповів я.

- Дурниці, братику. У нас по сусідству немає індіанців, принаймні таких, яких нам варто боятися...

Це вона додала вже трохи непевно.

- Хіба я не писала тобі про це? Ти приїхав з таких місць, де за кожним кущем причаївся індіанець. Але ж, Джордже, ти подолав такий довгий шлях! І якщо ти не привіз індіанців з собою, то тут їх не знайдеш. Тому, джентльмени, можете обоє спати спокійно, не боячись почути бойовий клич "іо хо ехі".

- Ви впевнені в цьому, міс Рендольф? - запитав Галахер. Цього разу його питання прозвучало без ірландського акценту. - Бо я з вашим братом вважаємо - і на це є

причини, – що деякі індіанці, які видають бойовий клич, вже недалеко від Свон.

– Міс Рендольф? – засміялася сестра. – Де це ви навчилися так шанобливо звертатися до дівчат, містере Галахер? Це дуже довге звертання – відразу видно, що ви привезли його здалеку. Раніше я була для вас "Вірджинією" або навіть просто "Джині", за що я могла навіть на вас розсердитися, "містере" Галахер. І розсердилася б, якби ви не перестали мене так називати. Що ж сталося? Адже з вами, "містере" Галахер, ми не бачилися тільки три місяці, а з Джорджем усього два. І ось ви обидва знову тут. Один промовляє фрази урочисто, наче Солон, а другий висловлюється так розважливо, наче Сократ. Мабуть, після наступного від'їзду і Джордж називатиме мене "міс Рендольф". Може, у вас так прийнято у форту? Що ж, хлопці, – додала вона, різко вдаривши хлистом по перилах веранди, – давайте начистоту! Прошу пояснити причини цього дивного "перетворення". А інакше, присягаюсь, не дам вам і крихти їжі!

Гадаю, варто кілька слів сказати про стосунки між Вірджинією і Галахером. Він давно знав матір і сестру – вони зустрічалися під час подорожі на північ. Вірджинія і мій товариш так заприятелювали, що навіть стали називати одне одного на ім'я. Ось тому сестра вважає, що "міс Рендольф" звучить занадто офіційно. Однак я здогадувався, чому Галахер так звернувся до неї. Якийсь час, на початку їхнього знайомства, мені здавалося, що Галахер закоханий у Вірджинію, але потім я відкинув цю думку. Вони не поводитися, як закохані. Їхні стосунки були надто дружніми, аби можна було в них запідозрити кохання. Зазвичай вони теревенили про різні дрібниці, сміялися, читали веселі книжки, давали один одному смішні прізвиська, придумували різні витівки; вони рідко бували серйозні, коли зустрічалися. Усе це так не збігалося з моїм уявленням про те, як поводитися закохані, – бо сам я повадився б інакше, – що я відмовився від своїх підозр і став дивитися на них не як на закоханих, а як на звичайних друзів. Ще одна обставина зміцнювала мене в цьому переконанні. Я помітив, що моя сестра за відсутності Галахера втрачала ту легковажну веселість, якою вона вирізнялася в дитинстві. Та варто було йому з'явитися, як з нею відбувалася раптова зміна, і вона миттєво налаштовувалася знову на безтурботний лад. Я собі так думав: "Закохані так не поводитися. Якщо сестра і закохана, то не в Галахера. Ні, не він обранець її серця! А гра, яку вони ведуть, – просто дружні стосунки. У їх прихильності немає й іскри справжнього кохання".

Підозра, що виникла в Галахера, вочевидь, засмутила його. Але він страждав не від ревності, а як вірний і відданий друг зі співчуття до мене. Тому то так і звернувся до моєї сестри. Не дивно, що вона помітила це і зажадала пояснень.

– Ну ж бо, хутко! – суворо повторила вона, збиваючи хлистом виноградне листя. – Ви жартуєте чи серйозно? Говоріть, не криючись, бо, присягаюся, залишу вас обох без обіду! Я сама збігаю на кухню і скакую його.

Її манера висловлюватися і кумедні погрози змусили Галахера розсміятися, хоча настрої у нього був кепський. Та цього разу він сміявся не так весело і щиро, як зазвичай. Я теж мимоволі всміхнувся і, вважаючи, що не варто відкривати всі свої карти, пробурмотів щось на кшталт пояснення – не вельми годящий час для відвертої

розмови.

- Ну ж бо, сестричко, - сказав я, - ми дуже втомилися і занадто голодні, щоб веселитися. Подумай лишень, який довгий шлях ми подолали під пекучим сонцем! У нас не було і ріски в роті відтоді, як виїхали з форту. А поснідали ми так собі - кукурудзяні коржі, шматок свинини і кава. О Вірджиніє, мені так хочеться поласувати курчатами і тістечками, які готує наша стара куховарка, тітонька Шеба! Прошу тебе, дозволь нам пообідати, і потім ти побачиш, що ми станемо геть іншими. Ми обидва будемо веселими, як два зайчики.

Задоволена цим поясненням або вдавши, що вона задоволена, Вірджинія обіцяла погодувати нас і, весело сміючись, пішла перевдягатися до обіду.

А ми з Галахером теж пішли до себе. Під час обіду і після нього я доклав усіх зусиль, щоб здаватися веселим і задоволеним. Я бачив, що Галахер теж намагається звеселитися. Можливо, нам вдалося обдурити матір, але не Вірджинію. Я помітив, що вона в чомусь підозрює і мене, і Галахера. Вона вирішила, що ми від неї щось приховуємо, і, щоб дошкулити нам, стала розмовляти з нами ображеним тоном.

Розділ LIII

Настрій сестри

Так само минув і наступний день. Галахер, сестра і я спілкувалися одне з одним стримано. Я нічого не розповів Галахеру, тим самим давши йому можливість самому будувати всілякі здогади. Він був справжнім джентльменом і навіть не натякнув, що поділяє мої побоювання. Я думав вилити перед ним душу і просити дружньої ради, але тільки тоді, коли Вірджинія сама мені у всьому зізнається. Я чекав слушної нагоди, щоб зажадати від сестри пояснень. Кілька разів мені вдавалося залишитися з нею наодинці, але я все не наважувався викликати її на відвертість. Однак я усвідомлював, що як брат і єдиний чоловік у домі зобов'язаний зберігати честь родини. Поки ж я ухилявся від виконання цього батьківського обов'язку - частково з делікатності, а почасти тому, що боявся дізнатися правду. Я чудово розумів, що між сестрою та індіанським вождем встановилися особливі стосунки, що, цілком імовірно, вони тривали давно, що вони таємно зустрічалися і не раз. Але до чого все це могло призвести? Як моя бідолашна сестра вже встигла скомпрометувати себе? Ось на ці прокляті питання я і боявся отримати відповідь. Я сподівався, що сестра скаже мені всю правду. Вона дуже гордовита, тож примусом від неї нічого не доможешся. Якщо тиснути на неї, то вона могла упертися і нічого не розповісти. Взагалі Вірджинія мало що успадкувала від батька, вона була викапана матір. Між ними існувала не лише внутрішня, а й зовнішня подібність. Вірджинія за свого життя не знала, що таке сувора дисципліна, тож виросла з упевненістю, що ліпше за неї немає нікого в світі. Тому вона і почувалась цілком незалежною, що притаманно більшості американок. В інших же країнах незалежність є надбанням лише жінок із привілейованих класів. Ні батьки, ні опікуни, ні наставники не мали впливу на сестру, і вона змалечку поводитися, як королева на троні. До того ж вона була й фінансово незалежна - мала власні статки, які їй заповів батько, і ця обставина посилювала непохитність її характеру. Мій батько свого часу розділив своє

майно між дітьми порівну. Тому моя сестра була така ж багата, як і я. Звичайно, батько подбав і про матір, але основна частина батьківської спадщини – плантація – належала сестрі й мені. Як багата спадкоємиця моя сестра була зобов'язана підкорятися матері або мені лише настільки, наскільки підказувало родинне почуття. Я докладно розповів це тільки для того, аби пояснити, як складно було вимагати у сестри пояснень.

Дивно, але мені навіть не спадало на думку, що й моє становище не зовсім звичайне. Я був заручений із сестрою Оцеоли і щиро бажав, щоб вона стала моєю дружиною. У союзі з індіанкою я не бачив для себе нічого принизливого, знаючи, що суспільство не буде негативно ставитися до цього шлюбу. Такі випадки вже бували. Наприклад, Рольф одружився з дівчиною, в якій була значно темніша шкіра, ніж у Маюмі, а ще вона була не така вродлива й культурна, як моя наречена. Згодом сотні інших чоловіків наслідували його приклад і не втратили авторитету в суспільстві. То чому б і мені так не вчинити? Але тоді це питання навіть не спадало мені на думку. Я вважав, що мої наміри стосовно індіанки відповідали правилам хорошого тону. Та все було б по іншому, якби у моєї обраниці текла бодай невелика домішка африканської крові. Тоді я справді міг би побоюватися осуду суспільства, бо в Америці людину можуть принизити не так за колір шкіри, як за расу Білий джентльмен може одружитися з індіанкою, і вона одразу ж отримує доступ у суспільство; а якщо вона ще й вродлива, то може навіть розраховувати на успіх.

Усе це я знав, проте й сам схилився до жахливого і дикого забобону: якщо змішування рас відбувалося іншим шляхом, тобто якщо біла жінка виходила заміж за індіанця, тоді це вважалося нерівністю і ганьбою. У суспільстві такий шлюб вважався ганебним. А якщо ця леді на додачу належала до вищих кіл, тоді, леді... тоді ви самі у всьому винні!

Попри розбіжність у власних поглядах на відмінність рас і колір шкіри, я сам був рабом цього забобону. Якщо моя сестра кохає індіанця, значить, тоді для неї все втрачено! Незалежно від того, яке суспільне становище посідає він серед свого народу, незалежно від його хоробрості та чеснот. Навіть якщо це сам Оцеола!

Розділ LIV

Відверта розмова

Невідомість мало не довела мене до сказу, аж настала та критична мить, коли я вирішив поговорити з сестрою, щойно ми опинимося наодинці. Невдовзі мені випала така нагода. Я побачив її на галявині біля озера і підійшов. Я помітив, що вона в дуже гарному гуморі. "На жаль! – подумав я. – Ти посміхаєшся! Скоро твою усмішку змиють сльози".

– Сестро!

Вірджинія щось говорила своїм улюбленцям – золотим рибкам – і не чула мене чи вдавала, що не чує.

– Сестро! – повторив я голосніше.

– Що сталося? – сухо запитала вона, не дивлячись на мене.

– Послухай, Вірджиніє, облиш свої забавлянки! Мені треба поговорити з тобою.

- Он воно як! То це примус! Останнім часом ти так рідко розкривав при мені рота, що я повинна почувати безмежну вдячність за твою люб'язність. А чому з тобою немає твого друга? Нехай би й він поговорив зі мною в тому ж дусі! Гадаю, вам обом уже набридло зображати безсловесних близнюків. Якщо тобі так до вподоби, можеш продовжувати гру. Запевняю тебе: мене це не обходить! - і вона стала наспівувати:

У янкi - фрегат, і янкi - моряк!

Ми летимо по хвилях в бій!

І бачить ворог наш зоряний стяг

У небі голубім.

Потім вона звернулася до своєї улюблениці - маленької лані:

- Ну ж бо, йди сюди, моє щастячко! Та гляди, не підходь надто близько до берега, а то брикнешся у воду. Чуєш?

- Вірджиніє, дуже прошу тебе, облиш ці жарти! Мені треба серйозно поговорити з тобою.

- Серйозно поговорити? Чи не надумав ти одружитися? Ні, щось не схоже. У тебе надто урочистий і похмурий вираз... наче тебе мають повісити... ха ха ха!

- Слухай но, сестро, я не жартую.

- О, звісно, ти не жартуєш! Я тобі вірю, любий.

- Послухай но, Вірджиніє, я маю важливу справу - дуже важливу! Я хотів поговорити одразу ж по приїзді.

- То чому не поговорив? Ти завжди міг це зробити. Чи ж я ховалася від тебе?

- Ні... але... річ у тім, що...

- Ну ж бо, братику, давай, зараз вельми слухна нагода. Я читаю по твоєму обличчю, що ти маєш до мене якесь прохання. Якщо це так, то я дозволяю тобі викласти його.

- Ні, Вірджиніє, не те! Питання, про яке я хочу поговорити...

- Ну скільки ж можна ходити околяса! Мені вже набридли ці пусті балачки!

Мене це навіть трохи зачепило і я вирішив покласти цьому край, промовивши слово, яке могло змусити сестру вгамуватися і говорити серйозно:

- Оцеола!

Я очікував, що її обличчя зміниться: спалахне і зблідне, але помилився. До мого подиву, вона геть не змінилася й ні поглядом, ні поведінкою не видала жодних ознак хвилювання!

Вона відповіла майже відразу, не вагаючись:

- Що? Молодий вождь семінолів? Пауел, наш товариш дитинства? Ти хочеш говорити про нього? Що ж, цікава для мене тема. Я готова весь день говорити про цю хоробру людину.

Мене це так вразило, що я й не знав, що казати далі.

- То що ти хотів мені сказати про нього, братику Джордже? - продовжувала сестра, спокійно дивлячись мені в очі. - Сподіваюся, що з ним нічого лихого не сталося?

- З ним - нічого. Але дещо сталося з кимсь іншим, хто мені ближчий і дорожчий за

нього.

- Я не розумію твоїх загадок, брате.

- Зараз зрозумієш. Я поставлю тобі одне питання і попрошу відповісти на нього відверто. Цим ти доведеш, що цінуєш мою любов і дружбу.

- Ставте своє запитання, сер, без цих вивертів! Я вважаю, що можу говорити правду без залякувань і погроз.

- Тоді скажи мені правду, Вірджиніє. Зізнайся, чи кохаєш молодого Пауела - Оцеолу?

У відповідь Вірджинія залилася дзвінким сміхом.

- Але, Вірджиніє, в моєму питанні немає нічого смішного.

- Та це просто жарт... Дотепний жарт. Ха ха ха!

- Мені не до жартів, Вірджиніє. Відповідай.

- Не дам я тобі відповіді на таке безглузде питання!

- Не таке вже воно й безглузде, Вірджиніє. Я маю підстави...

- Які ще підстави?

- Але ж ти не заперечуватимеш, що між вами щось відбувається? Ти ж не заперечуватимеш, що призначила йому побачення в лісі? Перш ніж дати відповідь, добре подумай, бо я маю докази. Ми зустріли його, коли він повертався. Звісно, він спробував зникнути, але ми помітили його слід. Біля відбитків копит його коня ми побачили сліди поні. Ви зустрічалися!

- Ха ха ха! От вправні слідопити - ти і твій друг. Спритні хлопці! Ви безцінне надбання для армії у воєнний час. Чекайте, невдовзі вас призначать головними розвідниками! Ха ха ха! То он у чому полягав ваш великий секрет! Тепер я зрозуміла ваші потуплені погляди і старомодні манери. А я дивувалася! То ви зволили тривожитися за мою честь? Ось про що ви дбали! Навіть не знаю, як дякувати долі за те, що вона послала мені двох таких благородних лицарів!

У Британії сад краси стереже

Дракон чесноти, грізний дракон!

Але трапляється, що сторож засне,

І сад залишає в небезпеці він!

Отже, раз у мене немає дракона, що охороняє мою честь, то я повинна задовольнятися двома драконами - тобою і твоїм другом. Ха ха ха!

- Вірджиніє, в мене уривається терпець! Це не відповідь. Ти зустрічалася з Оцеолою?

- Ну що ж, годі опиратися такому вправному шпигуну. Так, я бачилася з ним.

- А навіщо? Це було любовне побачення?

- Це вже занадто зухвало! Я не відповідатиму на це питання.

- Вірджиніє, благаю тебе!

- Невже дві людини не можуть зустрітися в лісі просто так, аби їх не запідозрили у любовному побаченні? А хіба ми не могли зустрітися випадково? Хіба я не могла мати справу до вождя семінолів? Ти не знаєш усіх моїх таємниць і не довідаєшся...

- Це була не випадкова зустріч, а любовне побачення. Жодних інших справ у тебе з ним немає.

- Цілком природно, що ти так вважаєш - адже ти сам тихо виводиш любовних пісеньок. А дозволь спитати: чи давно ти бачився зі своєю коханою, чарівною Маюмі? Ану, признавайся, любий братику!

Я здригнувся, наче мене вжалили. Звідки сестра могла довідатися про нашу зустріч? Чи вона сказала це просто так, навмання, і влучила в ціль? На мить я так розгубився, що не міг знайти відповіді. А потім ще настирливіше став допитувати сестру:

- Я повинен отримати пояснення! Я наполягаю на цьому! Я вимагаю!

- Вимагаєш? Он яким тоном ти заговорив зі мною! В такий спосіб ти від мене нічого не доб'єшся! Хвилину тому, коли ти благав мене, я вже майже змилостивилася і вирішила розповісти тобі все. Але ти вимагаєш! На вимоги я не відповідаю і негайно доведу тобі це. Я піду і замкнуся у своїй кімнаті. Отже, мій любий, ти мене більше не побачиш ні сьогодні, ні завтра, поки ти не одумається. Прощай, Джордже! Або до побачення - але тільки за тієї умови, що ти поводитимешся як джентльмен.

І вона знову заспівала:

У янкі - фрегат, і янкі - моряк!

Ми летимо по хвилях в бій!

І бачить ворог наш зоряний стяг

У небі голубім.

Вона пройшла повз квітник, піднялася на веранду і зникла за дверима. Я стояв розчарований, ображений, засмучений. Я застиг на місці геть спантеличений і не знав, що робити далі.

Розділ LV

Добровольці

Сестра дотримала слова. Протягом дня і до наступного полудня я не бачив її. Потім вона вийшла зі своєї кімнати в амазонці, наказала осідлати Білу Лисичку і поїхала сама. Я відчував, що не маю жодного впливу на примхливу дівчину і що годі їй намагатися настановляти її. Для неї брат не авторитет, вона сама собі господиня і завжди чинитиме по своєму. Після вчорашньої розмови у мене відпало бажання втручатися в справи Вірджинії. Вона знала мою таємницю, і тому марно було їй давати поради. Я вирішив не втручатися, аж доки не випаде слушна нагода. Декілька наступних днів взаємини між нами були досить прохолодні, що вельми дивувало матір, але вона ні про що не питала. Мені здалося, що мати ставиться до мене вже не так сердечно, як раніше. Вона розсердилася на мене за дуель з Рінгольдом. Довідавшись про неї, мама дуже засмутилася і, коли я повернувся додому, дорікала мені за це, вважаючи, що лишень я винен у тій історії. Чому я так грубо вчинив із Аренсом Рінгольдом? Через якісь нісенітниці! Через негідницю індіанку! Чому я так близько прийняв до серця все, що говорилося про цю дівчину? Адже те, що сказав про неї Рінгольд, могло бути правдою. Мені слід було поводитися розсудливіше. Очевидно,

мати щось чула краєм вуха про цю справу, але не знала, хто була красуня індіанка. Раніше вона не чула ім'я Маюмі. Тому я досить спокійно вислухав її уїдливі зауваження.

Роздратований докорами матері, я кілька разів збирався розповісти їй про причини дуелі, але стримувався. Вона все одно б мені не повірила.

Я дізнався, що останнім часом у житті Рінгольда сталися великі зміни. Його батько помер під час покарання одного з рабів. У старого стався крововилив, і він упав мертвий, наче його наздогнав божий суд. Тепер Аренс був єдиним спадкоємцем несправедливо нажитих великих статків. То була плантація з трьома сотнями рабів. Подейкували, що тепер він став вельми захланний. Як і старий Рінгольд, він поставив собі за мету бути володарем усіх і всього довкола, стати великим магнатом. Якийсь час удавав із себе тяжко хворого і ходив із перев'язаною рукою, хизуючись тим, що бився на дуелі. Так принаймні розповідали люди. Однак ті, хто знав, як було все насправді, вважали, що в нього немає особливих підстав хвалитися цією дуеллю. Моя сутичка з ним, мабуть, не змінила його ставлення до нашої сім'ї. Мені розповідали, що він часто бував у нас і його навіть вважали нареченим Вірджинії. Відтоді, як Рінгольд обріс багатством і впливом, моя пихата мати почала ставитися до нього ще прихильніше. Я спостерігав за всім цим із глибоким жалем.

Взагалі в нашій родині відчувалася якась зміна. У наших стосунках поволі зникали колишня щирість і теплота. Мені дуже бракувало мого доброго, благородного батька. Мати трималася зі мною гордовито й холодно, наче вважала, що я неслухняний і нешанобливий син. Дядько, її брат, в усьому брав із неї приклад, і навіть улюблена сестра часом здавалася мені чужою. Я почувався ніяково у власній родині і намагався якомога менше бувати вдома. Більшу частину дня я проводив із Галахером, який гостював у мене, поки ми перебували у Свон. У нас не бракувало справ, пов'язаних із відрядженням, а у вільний час ми розважалися полюванням на оленів і лисиць. Правда, полювання тепер мене так не тішило, як колись, та й Галахер уже, мабуть, не так захоплювався ним. Зазвичай ми закінчували службу до полудня. Нам було доручено не так набрати добровольців, як провести заняття з ними і "підготувати їх до служби". Загін уже було сформовано. Вони вибрали собі офіцерів із колишніх армійських службовців.

У наші обов'язки входило навчання і підтримання порядку в загоні. Маленьку церкву в центрі селища перетворили на штаб. Там і відбувалося навчання. Більшість добровольців належали до найбільш бідної верстви населення – дрібних плантаторів і скватерів, які жили на околицях боліт і ледве зводили кінці з кінцями, животіючи на скромний заробіток, який вони мали завдяки сокирам і рушницям. Серед них був і старий Гікмен. Я здивувався, коли довідався, що в загін записалися такі "гідні особистості", як Спенс і Вільямс. Останніх двох я вирішив пильнувати, але триматися від них подалі. Багато добровольців належали до аристократичних кіл. Загроза війни нависла над усіма і всіх об'єднала. Офіцерами були і багатії, і впливові плантатори. Втім, у результаті таких демократичних виборів серед офіцерів виявилися й такі, які

були не готові носити еполети. Дехто з цих джентльменів мав вищий чин, ніж у мене і Галахера. Полковників і майорів виявилося майже стільки ж, скільки простих солдатів. Але всі вони були зобов'язані підкорятися нам. У воєнний час часто трапляється, що лейтенант регулярної армії або навіть молодший офіцер стає начальником полковника народного ополчення. Серед них траплялися досить своєрідні люди, які раніше "тягнули лямку" в Вест Пойнті або мали за плечима місяці військової служби під начальством "старого Гікорі". Вони вважали себе фахівцями у військовому мистецтві. І з ними було не так то легко. Часом Галахеру доводилося збирати всю свою волю в кулак, аби довести, що у Свон командує саме він. Репутація мого друга – відчайдушного рубаки і дуелянта – так само підтверджувала його авторитет, як і доручення, яке він привіз із собою з головного штабу.

А загалом із нашими добровольцями ми жили мирно. Більшість із них прагнули вивчити військову справу і охоче підпорядковувалися нашим указівкам. Шампанського, віскі та сигар не бракувало, багато місцевих плантаторів виявилися дуже гостинними господарями. І якби ми з Галахером полюбили розваги і випивку, то, мабуть, кращих умов годі було шукати. Але ми схильні були не піддаватися таким спокусам і завдяки цьому здобули повагу, що значно полегшувало нам виконання обов'язків. Загалом наше нове життя не можна було назвати неприємним, якби не мої домашні негаразди. Моя рідна домівка, на превеликий жаль, більше не була для мене рідною.

Розділ LVI

Таємничі зміни

Минуло кілька днів, і я помітив раптову зміну в поведінці Галахера. Це стосувалося не мене і матері, а Вірджинії. Я вперше звернув на це увагу через день після відвертої розмови з нею; її ставлення до нього теж змінилося. Крижана ввічливість між ними немов розтанула, відродивши колишню дружбу. Вони знову разом розважалися, співали, сміялися, читали книжки і базікали про дрібниці, як і раніше. "Йому легко стерти це з пам'яті, – думав я, – звісно, він не може відчувати те саме, що і я, бо я брат. Яке йому діло до того, з ким вона таємно зустрічається? Яке йому діло до того, що Вірджинія нехтує нормами загальноприйнятої поведінки? Йому приємно бути в її товаристві. Варто було Вірджинії лишень ласкаво звернутися до нього, як він миттю відкинув підозри, а тому забув, пробачив або знайшов якесь пояснення її поведінці".

Мені навіть здавалося, що він став прохолодніше до мене ставитися, тоді як із нею повністю поновив дружбу. Спершу мене здивувала ця нова фаза відносин у нашому сімейному колі, а згодом я почувався геть збитим із пантелику. Надто вже я був гордий і ображений, аби вимагати у Галахера пояснень, а сам він не вважав за потрібне поспілкуватися зі мною. Я мусив мовчки спостерігати за всім, що відбувалося. Помітив, що матір також здивувала ця зміна. Я її розумів. Вона боялася, аби вояк, який не мав нічого, крім своєї офіцерської платні, не полонив серце Вірджинії. А раптом вона захоче вийти за нього заміж?! Звісно, мати мріяла про іншого чоловіка для неї. Вона не могла спокійно змиритися з тим, що її дочка обра ла собі таку долю, і ревливим оком

позирала на стосунки молодих людей. Я би широко зрадів, якби її підозри виявилися небезпідставними, і почувався б щасливим, якби сестра обрала мого друга. Я був би радий, якби мій друг назвав мене братом, і не заперечував би проти їхнього шлюбу, хоча Галахер і бідний, як церковна миша. Та мені навіть на думку не спадало, що між ними могло бути щось більше за стару дружбу. Кохання проявляється геть інакше. Якщо йдеться про капітана Галахера, то я міг запевнити матір, що їй нема чого непокоїтися. Однак інші могли б подумати, що вони і справді закохані. Галахер майже не розлучався з сестрою: вони разом проводили по півдня і засиджувалися до пізньої ночі, разом їздили в ліс і надовго кудись зникали з дому. Я помітив, що товариша дедалі більше напружувало моє товариство. Найдивніше, що його вже навіть не цікавило полювання. Він став нехтувати службою, і якби "лейтенант" не докладав титанічних зусиль, то навряд чи наш загін чогось навчився.

Час спливав, і я завважив, що Галахер спохмурнів. Коли сестри не було, він ставав задумливим. Усе тепер було не так. Він справді скидався на закоханого. Він здригався, коли чув її голос. Він жадібно ловив кожне її слово, і його очі блищали захопленням, коли вона входила в кімнату. Раз чи два я помітив, що він дивився на неї таким поглядом, у якому світилася не лише дружба. Звісно, врода Вірджинії справді могла розтопити крижане серце солдата. Та Галахер не був донжуаном. Про його перемоги над жінками не ходили байки; навпаки, в їх товаристві він почувався ніяково. Сестра була єдиною жінкою, з якою він спокійно і невимушено поводився. Зрештою, він міг закохатися у Вірджинію!

Мене це дуже тішило, та чи міг я обіцяти йому взаємність сестри? На жаль, це було не в моїх силах. Мені дуже хотілося знати, чи кохає вона його. Однак це неможливо, якщо вона мріяла про...

Утім, іноді Вірджинія поводитися з Галахером так, що людина, незнайома з її дикими витівками, могла б і справді подумати, ніби вона закохана в нього. Навіть я, спостерігаючи за нею, здивувався й геть заплутався. Або вона справді вважала його більше ніж другом, або просто вдавала. Якщо вона знала, що він її кохає, то чинила дуже жорстоко. Я часто думав про це і ніяк не міг позбутися цих думок. Вони були вельми неприємні.

Я був збентежений і приголомшений тим, що відбувалося навколо мене, зовсім заплутався у своїх сумнівах... Та раптом у нашому сімейному житті сталася подія, яка таємничістю затьмарила геть усе. Власне, то була навіть не подія, а новий розділ в історії нашої родини. До мене дійшли дивні чутки, і якщо вони були правдиві, то я мав відкинути всі свої припущення. Я дізнався, що моя сестра закохалася в Аренса Рінгольда, або принаймні прихильно ставиться до його залицянь!

Розділ LVII

Хто відкрив мені таємницю

Усе це я довідався від свого вірного Чорного Джека. У чийхось інших словах я міг би засумніватися, але йому вірив. Чорний Джек був дуже проникливий, і всі його слова завжди ґрунтувалися на реальних фактах. Він міг усе пояснити. Ось як це сталося.

Одного разу я сидів сам на березі водойми і читав книгу. Раптом мене гукнув Джек:

- Маса Джордже!

- Що ти хочеш? - запитав я, не відриваючись од книги.

- Маса Джордже, я весь ранок намагаюся застати вас самого. Хочу поговорити з вами, маса Джордже!

Я зауважив, із якою урочистістю Джек промовив ці слова, одразу ж згорнув книгу і подивився на нього - вираз його обличчя був таким самим урочистим, як його мова.

- Поговорити зі мною, Джеку?

- Так, маса Джордже, якщо ви не зайняті.

- Я не зайнятий, Джеку. Говори, я слухаю.

"Бідолаха, - подумав я, - і в нього є проблеми.

Мабуть, він хоче поскаржитися на Віолу. Зле дівчисько змушує його мучитися ревностями. Та чим я йому зараджу? Не можу ж я примусити її покохати його. Ні! Привести коня на водопій може одна людина, але і сорок чоловік не зможуть змусити його пити! Навіжена дівчина робитиме так, як їй заманеться, і жодні вмовляння тут не допоможуть..."

- То в чому ж річ, Джеку?

- Ви ж знаєте, маса Джордже, що я не люблю втручатися в сімейні справи, але, бачте, тут уже все геть погано...

- Тобто?

- Та наша панночка... молода леді...

"Як це ввічливо з боку Джека - називати Віолу "панночкою"!" - подумав я.

- А що, тобі здається - вона обманює тебе?

- Не лише мене, маса Джордже.

- Ох і зле дівчисько! Але, Джеку, можливо, тобі все це лишень здається? Хіба в тебе є докази її невірності? Хіба за нею хтось упадає?

- Так, особливо зараз, і більше, ніж раніше.

- І це білий?

- Ох ти, божечку мій! - вигукнув Джек. - Ви кажете якісь дивні речі! Звісно, це білий! Хто ж, як не білий, сміє упадати за молодою леді?

Я не міг не посміхнутися при думці про те, що Джек вважає свою красуню неприступною для кавалерів його племені. Я якось раз навіть чув його хвалькуваті слова, що він єдиний негр, який наслідуються упадати за Віолою.

- Хто ж це, Джеку? - запитав я.

- Ах, маса, цей диявол, Аренс Рінгольд!

- Що? Аренс Рінгольд залицяється до Віоли?

- До Віоли? Господи, маса Джордже! - вигукнув негр, закотивши очі. - Я й не думав говорити про Віолу!

- Про кого ж ти говориш?

- Та хіба ви не чули, що я сказав "панночка"? Я говорю про панночку, про молоду леді, про міс Вірджинію.

- Про сестру? Ну, Джеку, це стара історія. Аренс Рінгольд уже багато років упадає за сестрою, та вона не кохає його. Щодо цього можеш бути спокійний, мій відданий друже, вона не піде за нього. Він осоружний їй, Джеку, та й усім на світі теж. А якби навіть він їй і подобався, то вже я ні за що в світі не допустив би цього шлюбу. Можеш бути спокійний.

Мої слова, мабуть, не задовольнили негра. Він стояв, чухаючи потилицю, ніби хотів ще щось повідомити мені. Я чекав, поки він заговорить.

- Вибачте мені, маса Джордже, за сміливість, але ви помиляєтеся. Це правда, що міс Вірджинія колись не звертала уваги на цю змію в траві. Але тепер усе інакше: батько його, старий шахрай і злодій, помер, і молодий хазяїн розбагатів. Тепер він великий плантатор, найбагатший з усіх розбійників. Стара леді дуже радіє, що він залицяється до міс Вірджинії, і часто запрошує його в гості, бо він багатий.

- Я знаю, Джеку. Матінка завжди мріяла про цей шлюб, але це нічого не означає, бо сестра - дівчина свавільна і зробить усе, як сама того захоче. Вона ніколи не погодиться вийти за Аренса Рінгольда.

- Вибачте, але ви помиляєтеся. Вона згодна.

- Хто тобі втовкмачив це в голову, мій любий друже?

- Віола, квартеронка. Вона розповіла мені все.

- Значить, ви знову друзі з Віолою?

- Так, маса Джордже, ми з нею знову дружимо. Це я був винен перед нею. Тепер я вже більше не ревную її. Вона хороша дівчина, їй можна вірити. Я її більше ні в чому не підозрюю.

- Радий це чути. Але скажи, що вона говорила про Аренса Рінгольда і мою сестру?

- Віола сказала мені, що міс Вірджинія бачиться з ним щодня.

- Щодня! Але ж Аренс Рінгольд уже давно не був у нас.

- І знову ви помиляєтеся, маса Джордже. Маса Аренс приїжджає майже щодня. Але тоді, коли ви і маса Галахер ідете на полювання або навчаєте добровольців...

- Ти дивуєш мене, Джеку!

- Це ще не все, маса. Віола каже, що міс Вірджинія зовсім змінилася. Вона вже не сердиться на нього, а уважно слухає, коли він говорить. Віола думає, що вона погодиться вийти за нього. Це буде жахливо! Дуже, дуже жахливо!

- Слухай но, Джеку, - сказав я, - коли я буду їхати, завжди залишайся вдома і стеж за всіма гостями. Та щойно з'явиться Рінгольд, негайно скачи по мене.

- Добре, маса Джордже. Не турбуйтеся, я домчу стрілою, наче блискавка, змащена салом!

Давши таку кумедну обіцянку, негр пішов собі.

Хоча мені все це здалося вельми дивним, повідомленням негра нехтувати було не варто. Ясна річ, що він почасти міг мати рацію. Негр був дуже відданим слугою і навряд чи обдурив би мене. І він надто проникливий, щоб його самого можна було обдурити. Віола мала можливість спостерігати за всім, що відбувалося в нашій родині. Що ж могло змусити її вигадати подібну історію? Сам Джек бачив Рінгольда у нас в

домі, а мені про це ніхто не казав. Що ж діяти? Тепер Вірджинію оточили відразу три шанувальники: індіанський вождь, Галахер і Аренс Рінгольд! Невже вона кокетує з усіма? Невже запала на Рінгольда? Ні, це неможливо! Я готовий був допустити кохання до солдата, романтичне захоплення хоробрим і вродливим вождем, але Аренс Рінгольд – писклявий, пихатий сноб, у якого не було жодних чеснот, окрім багатства, – невже це можливо?

Звичайно, могла вплинути матір. Але я ніколи б не подумав, що Вірджинія поступиться. А якщо Віола казала правду, то сестра поступилася або готова поступитися!

"Ох, матінко, матусю! Ти і не здогадуєшся, кого прагнеш ввести у свій будинок і любити як рідну дитину!"

Розділ LVIII

Старий Гікмен

Наступного ранку я вирушив до табору добровольців. Цього разу Галахер поїхав зі мною, бо треба було привести загін до присяги, а тому ми конче мусили бути там. У загоні зібралася досить приємна компанія, хоча він здебільшого вражав своєю кількістю, ніж зовнішнім виглядом. Загін був кінний, але кожен екіпірувався як міг, тож зброя і коні у всіх були різні. Майже всі мали рушниці, але в декого ще збереглися старовинні фамільні мушкети – пам'ять про війни часів американської революції. Решта мали прості мисливські двостволки. Заряджені важким дробом, звісно, вони, не були грізною зброєю в сутичках з індіанцями. Були й пістолети всіх видів, від величезних мідних до маленьких кишенькових – одноствольних і двоствольних. Револьверів ніхто не мав, адже знамениті кольти ще не з'явилися в районах, що межували з індіанською резервацією.

Кожен доброволець мав ніж, зазвичай великий, з широким гострим лезом, подібний до тих, які носять м'ясники. В інших були кинджали зі старовинними орнаментами. У багатьох за поясом стирчали невеликі сокири, на кшталт індіанських томагавків. Цими сокирами власники могли прорубати дорогу в лісі або розтрощити ворогу череп. Амуніція складалася з мішечків з порохом, патронташів з кулями і дробом. Це було звичайне бойове спорядження жителя прикордонної місцевості або мисливця любителя, який полював на оленів.

Кавалерія нашого загону також вирізнялася розмаїтістю. Тут були і високі кістляві шкапи, і кремезні верхові конячки, придатні для далеких поїздок, і міцні, витривалі тубільні коні андалузської породи, і худі, заїжджені кобили, на яких сиділи обшарпані скватери, і прекрасний арабський бойовий кінь – мрія хвацьких молодиків, плантаторських синків, які любили похизуватися на цих чудових скакунах. Багато було добровольців верхи на мулах. Американські та іспанські мули, привчені до сідла, хоч і не можуть зрівнятися з кіньми в атаці, зате здатні позмагатися з ними у військовому поході проти індіанців. У заростях, непрохідних лісових нетрях, де навкруги болото, мул легко прокладає собі шлях там, де кінь на кожному кроці спотикається або провалюється в трясовину. Досвідчені мисливці під час переслідування звіра нададуть

перевагу мулу, а не породистому арабському скакуну.

Строкатим було і обмундирування загону. Офіцери майже повністю обмундирувалися, а солдати були вбрані абияк: червоні, сині та зелені вовняні куртки; грубі шерстяні светри; сірі та коричневі; червоні фланелеві сорочки; коричневі, білі, жовті полотняні піджаки, у деякого навіть піджаки блакитного кольору. Мисливські куртки з оленьчої шкіри, такі самі мокасини і гетри, високі і низькі чоботи з кінської або алігаторової шкіри – всі види взуття, яке носять у Штатах. Головні убори були також різноманітні і фантастичні. Не було хіба високих твердих шоломів і кепі, зате багато кашкетів і капелюхів з вовни та повсті, а також капелюхів, виготовлених із соломи і пальмового листя, з широкими крисами, обдертих і насунутих на лоба. Дехто мав формені кашкети із синього сукна. Тільки вони і надавали військового вигляду їхнім власникам. Однак усіх добровольців цього загону об'єднувала неприборкана жага сутички з противником, бажання помірятися силами з ненависними дикунами, які влаштовували такі безчинства у всій країні. "Коли ж нарешті нас поведуть у бій?" – цим питанням весь час обмінювалися добровольці. Старий Гікмен виявився вельми діяльним. Вік і досвід допомогли йому отримати звання сержанта – його одностайно присудили на виборах. Я кілька разів розмовляв із ним. Мисливець за алігаторами, він завжди був моїм хорошим другом і другом усієї нашої родини. Цього дня він ще раз довів свою відданість, коли завів зі мною розмову, якої я аж ніяк від нього не очікував.

– Нехай індіанці знімуть із мене скальп, лейтенанте, – палко промовив він, – але я навіть і думати не можу про те, що цей осел одружується з вашою сестрою.

– Хто одружується? – здивовано запитав я, гадаючи, що старий має на увазі Галахера.

– Та той, що постійно вештається біля вас. Ця тварюка, клятий тхір – Аренс Рінгольд!

– То он ви про кого! Хіба про це говорять?

– Та по всіх околицях тільки про це й тереvenять, дідько б мене ухопив! Джордже Рендольфе, хіба можна йому це дозволити? Ваша сестра – мила дівчина, найвродливіша в наших краях, і віддати її за такого мерзотника, як він! Та я й чути про це не хочу. Подумаєш, він має купу доларів! Запам'ятайте мої слова, Джордже: він зробить її нещасною, занапастить її життя. Це точно, хай йому чорт!

– Я дуже вдячний вам за пораду, Гікмене, от тільки гадаю, що ви марно хвилюєтеся. Нічого з цього не вийде.

– То чому ж усі навколо тільки про це й торочать? Якби я не був давнім другом вашого батька, то не дозволив би собі таку вільність. Але я був його другом, а тепер я ваш друг і тому вирішив поговорити з вами. Ми всі кричимо тут про індіанців і називаємо їх злодіями. Та у всій Флориді, серед усіх індіанських племен не знайти таких злодіїв і шахраїв, як Рінгольди! І батько такий був, і син, і вся їхня клята порода. Старий пішов з цього світу, а куди потрапив, невідомо. Напевно, диявол тримає його в лапах, і гадаю, довго триматиме за всі ті капості, яких він завдав людям на цьому світі. Йому там перепаде і за те, як він поводився з бідними метисами, що мешкають по той

бік річки.

- Ви маєте на увазі сім'ю Пауелів?

- Так, то була найбільша несправедливість на світі. Я ніколи й не чув таке в своєму житті. Клянуся дияволом!

- То ви знаєте, що там сталося?

- Звичайно, я знаю кожен їхній підлий крок. Це була найогидніша справа, учинена білою людиною, яка до того ж називає себе джентльменом. Сатаною присягаюсь, так воно і є!

На моє прохання Гікмен докладно розповів усі подробиці пограбування нещасної родини. Я дізнався, що Пауели покинули свою плантацію аж ніяк не добровільно. Для нещасної вдови переселення в чужі місця було найважчим випробуванням у її житті. Річ не лише в тому, що ця садиба вважалася кращою у всій окрузі, з нею були пов'язані всі світлі спогади про щасливе життя, про добро чоловіка... І тільки неблаганний закон в особі шерифа з кийком міг змусити її покинути рідні місця. Гікмену довелося бути свідком цієї сцени. Він описав її простими, але проникливими словами. Розповів мені, як неохоче і з яким сумом уся родина розлучалася зі своєю рідною домівкою. Він чув обурені закиди сина, бачив сльози і благання матері й дочки, чув, як нещасна вдова пропонувала все, що в неї залишилося, - свої особисті речі, навіть коштовності - подарунки її покійного чоловіка, тільки б негідники дозволили їй залишитися під священним покровом будинку, де вона прожила стільки щасливих років.

Та марно вона благала. Безжальні переслідувачі не знали співчуття, і вдову вигнали з її будинку. Про все це старий мисливець говорив схвильовано. Хоча зовнішність його була непривабливою, а мова простою, та він мав чуйне серце і терпіти не міг несправедливості. Він неприязно ставився до всіх, хто брав участь у цій злочинній справі, і від усієї душі ненавидів Рінгольдів. Його розповідь про біди, що спіткали родину Оцеоли, мене дуже обурила і збудила колишнє тепле почуття до молодого Пауела.

Розділ LIX

Терміновий гонець

Ми з Гікменом від'їхали трохи вбік, аби спокійно порозмовляти. Очевидно, старий мисливець дуже хотів виговоритися. Я очікував, що він повідомить мені нові цікаві подробиці. Я був певен, що він відданий нашій родині, а сам я вже мало не зважився довіритися йому і розповісти про свої негаразди. Гікмен був простою людиною, але мав за плечима чималий життєвий досвід, тож кращого радника годі шукати. Та й мисливець не завжди жив серед алігаторів. Він багато чого зазнав. Я сміливо міг розраховувати на його відданість і цілком довіритися його досвіду та мудрості. Перекоаний в цьому, я охоче поділився б із ним таємницею, яка важким каменем лежала у мене на серці, або принаймні відкрив би йому хоча б частину цієї таємниці, якби не думав, що він уже дещо знає про це.

Я був упевнений, що Гікмену відомо про воскресіння з мертвих Жовтого Джека. Він і раніше натякав мені, що сумнівається в загибелі мулата. Але я думав не про мулата, а

про задуми Аренса Рінгольда. Можливо, Гікмен щось знає і про них? Я зауважив, що, коли мова зайшла про мулата і відразу ж прозвучали імена Спенса та Вільямса, старий мисливець якось виразно подивився на мене, ніби хотів повідомити щось про цих негідників. Я вже збирався відкрити Гікмену свою таємницю, як раптом почув кінський тупіт. Придивившись пильніше, побачив вершника, який мчав берегом річки з такою швидкістю, ніби брав участь в перегонах. Кінь був білий, а вершник чорний; я відразу здогадався, що це Джек. Я вийшов з за дерев, щоб він побачив мене і не помчав до церкви, яка стояла трохи віддалік. Коли Джек наблизився, я гукнув його; він почув і, різко повернувши коня, попрямував до нас. Очевидно, Джек приїхав з якимось дорученням, але в присутності Гікмена він соромився говорити і шепнув мені те, що я і очікував почути: "Приїхав Аренс Рінгольд! І цей клятий чорномазий тут як тут, маса Джордже!" – саме ці слова мені прошепотів на вухо Джек. Вислухавши цю звістку, я постарався не виказувати свого обурення. Мені зовсім не хотілося, щоб Гікмен дізнався або навіть міг запідозрити, ніби в нас у будинку сталося щось надзвичайне. Відпустивши негра додому, я повернувся з мисливцем до загону добровольців, потім постарався непомітно відстати від Гікмена і загубитися в натовпі. Тоді я відв'язав коня і, не сказавши нікому жодного слова, навіть Галахеру, скочив у сідло і швидко виїхав.

Я поскакав не прямою дорогою, що вела до нашої плантації, а вирішив зробити невеликий гак через ліс. Зробив це для того, щоб ввести в оману старого Гікмена і всіх інших, хто міг би помітити прибуття гінця. Якби я поїхав із Джеком, вони могли б здогадатися, що вдома у мене не все гаразд. Я залишився на якийсь час про людське око, щоб цікаві думали, що я поїхав не додому, а зовсім в іншому напрямку. Пробравшись через кущі, я виїхав на головну дорогу, що йде уздовж ріки, а потім, пришпоривши коня, поскакав таким галопом, наче вирішувалося питання про моє життя чи смерть. Я мчав з такою швидкістю тому, що хотів дістатися дому раніше за таємничого відвідувача – бажаного гостя матері і сестри. Я мав серйозні підстави ненавидіти Рінгольда, але не мав жодного кривавого плану. Я не збирався вбивати його, хоча це був би правильний спосіб позбутися підлого і небезпечного негідника. У цю мить, збентежений розповіддю Гікмена про жорстокість Рінгольда, я міг би знищити його без страху і докорів сумління. Та хоч я й кипів од люті, все ж не втратив здорового глузду. Розсудливість – звичайний інстинкт самозбереження – ще не покинула мене, і я не збирався розіграти останній акт трагедії про життя Самсона. Я мав більш практичний план дій. Він полягав у тому, щоб по змозі непомітно пробратися до будинку, несподівано увійти до вітальні, де напевно сидів гість, заскочити зненацька його і хазяїв, зажадати від усіх трьох пояснення й остаточно розібратися в цій таємничій плутанині наших сімейних стосунків. Я повинен віч на віч поговорити з матір'ю, сестрою та її залицяльником і змусити всіх трьох у всьому зізнатися.

"Так! – казав я сам собі, боляче пришпорюючи коня, – так, вони повинні у всьому зізнатися! Кожен з них і всі разом, або..." Я не міг вирішити, що ж мені робити з матір'ю і сестрою. Втім, темні замисли, що спалахнули на попелі згасаючої синівської і братерської любові, зміями стискали моє серце. Якщо ж Рінгольд відмовиться сказати

правду, я відшмагаю його, а потім викину геть і назавжди забороню йому з'являтися в тому будинку, де відтепер я буду господарем. Що ж до гарних манер, то нині про них не могло бути й мови. Зараз мені було геть не до того. З людиною, яка намагається вбити мене, не варто церемонитися.

Розділ LX

Дар закоханого

Я вже говорив, що мав намір увійти в будинок непоміченим. Тому, коли під'їжджав до плантації, звернув з дороги на стежку, що пролягає уздовж водойми і апельсинового гаю. Я сподівався, що як під'їду до будинку ззаду, то мене ніхто не помітить. Раби, що працювали всередині огорожі, могли побачити мене, коли я їхав по полю, але це були польові робітники. Я найбільше боявся, щоб мене не помітив хтось із домашньої прислуги. Чорний Джек додому не поїхав, бо я велів йому чекати мене в умовленому місці, – там я його і знайшов. Я помчав далі, а Чорний Джек за мною. Минувши поля, ми в'їхали в ліс і тут спішилися. Звідси я пішов сам. Як мисливець, що підстерігає дичину, або як дикун, який крадеться до сплячого ворога, – так я підкрадався до власного дому, до дому мого батька, до будинку моєї матері та сестри. Дивна поведінка для сина і брата!

Ноги у мене тремтіли, коліна підгиналися, груди здіймалися від хвилювання і шаленого гніву. На мить я зупинився. Раптом подумав про огидну сцену, в якій я ж і збирався брати участь. З хвилину вагався. Можливо, я навіть повернувся б і почекав іншої слушної нагоди, щоб виконати свій намір не таким насильницьким чином, але саме в цю мить до мене донеслися голоси, що лишень зміцнили мою рішучість. Я почув веселий, дзвінкий сміх сестри і... інший голос. Я відразу впізнав скрипучий тенорок її мерзенного залицяльника. Ці голоси мало не довели мене до сказу. У їхньому тоні мені почулася якась насмішка наді мною. Як могла сестра так поводитися? Сміятися, коли мене душить гніт страшних підозр?

І враз зникли всі думки про поміркований спосіб дій. Я вирішив діяти за першим планом, але спочатку треба було з'ясувати, про що вони там говорять. Я підійшов ближче і прислухався. Вони були не в будинку, а прогулювалися краєм апельсинового гаю. Тихо ступаючи, я обережно розсовував кущі й підійшов до них на відстань не більше шести кроків. Крізь листя мені добре було видно сукню сестри, я чітко чув кожне їхнє слово. Невдовзі я пересвідчився, що вчасно нагодився. Імовірно, Рінгольд щойно зробив офіційну пропозицію сестрі, і саме це викликало в неї сміх.

– То, значить, ви справді бажаєте назвати мене своєю дружиною? Ви це серйозно?

– Так, міс Рендольф. Не смійтеся наді мною! Ви знаєте, скільки років уже я кохаю вас.

– Ні, не знаю. Звідки мені це знати?

– Але ж я казав вам про це. Хіба я не повторював це сотні разів?

– Слова! Я не дуже довіряю словам у таких справах. Десятки чоловіків уже казали мені те саме, хоча, гадаю, мало цікавилися мною. Слова можуть бути вельми оманливі, містере Аренс!

- Але хіба моє ставлення до вас не свідчить про щирість моїх почуттів? Я пропоную вам свою руку і все майно. Хіба це не достатній доказ моєї відданості?

- Звісно, ні! Ви справжній телепень, їй богу! Коли б я вийшла за вас, то ваше майно так і залишилось би вашим. Але у мене також є невеличке майно, яке б перейшло у ваші руки. От бачите, все складається на вашу користь.

І вона знову розреготалася.

- Ну що ви, міс Рендольф! Я й не подумав би доторкнутися до вашого майна. Якщо ви приймете мою руку...

- Вашу руку, сер? Коли хочуть домогтися від жінки згоди, їй пропонують не руку, а серце! Так, серце!

- Але ж вам відомо, що моє серце вже давно належить вам. Про це знає весь світ.

- То ви вже всім про це розп'якали? Це мені вже геть не до вподоби!

- Ви надто жорстоко обходитеся зі мною! Ви мали досить доказів мого відданого кохання. Я давно порозумівся б із вами і попросив стати моєю дружиною, якби... - Тут він раптом затнувся.

- Якби не що?

- По правді, я не міг повністю розпоряджатися собою, поки був живий мій батько.

- Он воно як?

- Але тепер я сам собі хазяїн, і, якщо, люба міс Рендольф, ви зволите прийняти мою руку...

- Знову руку! До речі, кажуть, що ця рука не надто вже й щедра. Якби я прийняла вашу пропозицію, то навряд чи мала б гроші навіть на кишенькові витрати - на шпильки й стрічки. Ха ха ха!

- Мене оббріхують вороги, міс Рендольф. Але присягаюся, що на це вам ніколи не доведеться скаржитися.

- А от я в цьому не цілком упевнена, навіть попри ваші клятви. Обіцянки, дані до весілля, часто потім забуваються. Я не можу довіряти вам, любий друже, ні, ні і ще раз ні!

- Запевняю вас, що я заслуговую довіри!

- Не запевняйте! Я не маю жодного доказу вашої щедрості. Послухайте, містере Рінгольд, ви ще жодного разу в житті не зробили мені жодного подарунка.

І вона знову розреготалася.

- О, якби я знав, що ви його приймете! Я віддав би вам усе, що маю!

- Ну гаразд. Я вас перевірю. Ви повинні зробити мені подарунок.

- Назвіть лишень усе, що хочете, і я виконаю будь яке ваше бажання!

- Ви гадаєте, що я попрошу у вас якусь дрібничку - коня, пуделя чи якусь блискучу цяцьку? Запевняю вас, нічого такого не буде.

- Мені все одно - адже я запропонував вам усе своє майно. Чи варто говорити про якусь його частину! Вам достатньо лише висловити своє бажання, і воно буде виконане.

- О, яка щедрість! Ну гаразд. У вас є одна річ, яку мені дуже б хотілося мати, дуже!

Ви знаєте, я навіть збиралася попросити вас, щоб ви мені її продали.

- Що ж ви маєте на увазі, міс Рендольф?

- Плантацію.

- Плантацію?

- Саме так. Але не вашу, а одну з тих, якими ви володієте. Ця плантація колись належала родині метисів на Тупело Крік. Здається, ваш батько купив її у них.

Я зауважив особливий наголос, який Вірджинія зробила на слові "купив". Я також помітив, що Аренс явно зніяковів, коли відповідав їй.

- Так, так... Це правда... Але ви дивуєте мене, міс Рендольф. Чому вам захотілося зараз отримати цю плантацію, раз ви можете стати господинею всього мого майна?

- Це вже моя справа. Мені так хочеться. На це в мене є особливі причини. Я люблю це місце... Воно дуже красиве, і я часто гуляю там. Не забувайте, що наш старий будинок переходить до брата. Не завжди ж він холостякуватиме! А мама захоче жити тільки у власному будинку... Та ж ні, я не стану пояснювати вам причини. Робіть подарунок чи ні – як вам завгодно.

- Ну гаразд. А якщо я подарую вам цю плантацію, тоді ви...

- Ніяких умов, чуєте? Інакше я зовсім не прийму від вас жодного подарунка, хоч на колінах просіть.

І знову вона зайшлася сміхом.

- У такому разі, я не ставитиму жодних умов, якщо ви згодні прийняти від мене плантацію. Вона ваша!

- Але це ще не все, містере Аренс. Адже ви можете так само легко забрати її в мене, як і подарували. Як я можу бути впевнена, що ви цього не зробите? Мені необхідні офіційні документи.

- Ви їх отримаєте.

- Коли?

- Коли захочете. Хоч через годину.

- Так, так, будь ласка. Ідіть і привезіть їх, але пам'ятайте, що я не визнаю жодних умов... Пам'ятайте це!

- О, я й не думаю їх пропонувати! – вигукнув Рінгольд, сяючи від щастя. – Я й на мить ні в чому не сумніваюсь. Я цілком на вас покладаюся. За годину ви отримаєте всі документи. До побачення!

І він зник. Ця розмова і особливо її дивне завершення так приголомшили мене, що я просто скам'янів. Отямився тільки тоді, коли Рінгольд був далеко. Тепер я зовсім не знав, що робити: чи то наздоганяти Рінгольда, чи то дати йому можливість просто поїхати.

Тим часом Вірджинія пішла до будинку. Я був обурений нею ще більше, ніж Рінгольдом. Тому я і дав йому можливість піти, а сам вирішив негайно поговорити з сестрою.

Відбулася бурхлива сцена. Я застав сестру і матір у вітальні і прямо, без натяків, описав їм характер людини, яка щойно покинула наш будинок і яка збиралася вбити

мене.

- Вірджиніє, сестро моя, невже ти й тепер погодишся вийти за нього заміж?

- Ніколи, Джордже! Я і не думала про це. Ніколи! - схвильовано вигукнула вона, опускаючись на диван і закриваючи обличчя руками. Та мати слухала мене з недовірою. Я вже збирався і далі наводити їй докази, аж раптом почув, як за вікном мене хтось голосно гукнув. Я вибіг на веранду. Виявилося, що під'їхав вершник у блакитному мундирі з жовтими вилогами. Це був драгун, посланий з форту. Він був весь у пилюці, а кінь його - в піні. Видно, він довго мчав без відпочинку. Драгун простягнув мені аркуш паперу. Це був нашвидку написаний наказ мені і Галахеру.

Я розгорнув папір і прочитав: "Негайно направте своїх людей у форт Кінг. Женіть коней щодуху. Численний ворог оточує нас. Ми дуже потребуємо допомоги. Не зволікайте ні хвилини! Клінч".

Розділ LXI

Похід

Наказ слід було виконувати негайно. На щастя, мій кінь ще був не розсідланий, тож через п'ять хвилин я вже мчав у табір добровольців. Бійці з нетерпінням чекали на можливість здійснити військові подвиги, тож вони з радістю й гучним "ура" зустріли звістку про похід. Брак дисципліни компенсував ентузіазм, і менш ніж за півгодини загін у повному бойовому порядку був готовий до виступу. Ніщо нас не затримувало, подали команду вирушати, фанфари протрубили сигнал, і добровольці, вишикувавшись по двоє, довгою, трохи нестрункою лінією виступили до форту Кінг. Я помчав назад, аби попрощатися з матір'ю і сестрою. Часу на прощання було мало, але я їхав зі спокійним серцем. Тепер я не боявся, що сестра вийде за Рінгольда.

Драгун, який привіз наказ, поїхав з нами. По дорозі ми дізналися всі новини з форту. Відбулося багато подій: виявляється, індіанці пішли зі своїх поселень, забравши з собою дружин, дітей, худобу і все домашнє майно. Кілька своїх сіл вони спалили самі, тож їхнім блідолицим ворогам уже нічого було знищувати. Це свідчило про їхню рішучість почати війну. Куди вони пішли, не могли з'ясувати навіть наші розвідники. Одні вважали, що індіанці попрямували на південь, у більш віддалену частину півострова. Інші думали, що вони зникли в болотах, що на багато миль простягалися у верхів'ях річки Амазури, відомих під назвою "болота Вітлакутчі". Та індіанці так майстерно замаскували свої сліди, що годі знайти їх.

Дехто вважав, що індіанці обмежаться обороною і нападуть лише на ті селища, де не буде американських військ, а потім ховатимуться із награбованим у болотах. Це здавалося цілком вірогідним. У такому разі війна триватиме довго і "регулярної" війни не буде, будуть лише безплідні походи і переслідування. Якщо індіанці не захочуть вступати з нами у відкритий бій, ми небагато матимемо шансів наздогнати відступаючого ворога. Солдати боялися, що супротивник сховається в лісових хащах, де знайти його буде не те що важко, а майже неможливо. Проте так не мало тривати довго. Червоношкірі не зможуть вічно жити грабунком. Їхня здобич щодня зменшуватиметься. А ще їх надто багато для простої розбійницької зграї. Втім, про

точну кількість індіанців білі мали досить поверхнєве уявлення. Одні казали, що їх від однієї до п'яти тисяч разом із неграми втікачами, але навіть найбільш обізнані жителі прикордонних районів могли назвати тільки приблизну цифру. За моїми розрахунками, в індіанців було більше тисячі воїнів, навіть без тих кланів, які відпали. Так само думав і старий Гікмен, який добре знав їх. Як індіанці могли виживати серед боліт? Невже вони були такі передбачливі, що змогли запастись великою кількістю їжі? Ні, на це питання можна було сміливо дати негативну відповідь.

Всі знали, що саме в цьому році семіноли не мали навіть їхніх звичайних запасів. Вирішено було переселятися ще навесні. Деякі індіанці уявлення не мали, що робитимуть, тож засіяли дуже мало, а дехто взагалі не сіяв. Та ще й рік видався неврожайний. Перед останньою радою у форту Кінг були вже й такі, що купували їжу або просили милостиню у прикордонних жителів. Скільки ж вони зможуть протриматися? Голод змусить їх вийти зі своїх укріплень. Їм доведеться або вступити в бій, або просити миру. Так думали всі.

Цю тему жваво обговорювали і під час походу. Вона особливо цікавила багатьох молодих воїнів, що прагнули слави. Якщо супротивник обере таку безславну систему воєнних дій, кому ж дістануться лаври? Учасники походу в убивчому кліматі боліт швидше могли б бути "увінчані кипарисами", себто залишитися там навіки. Але більшість сподівалася, що незабаром серед індіанців почнеться голод і вони змушені будуть прийняти відкритий бій. Щодо того, чи зможуть семіноли протриматися тривалий час, думки розділилися. Ті, хто краще знав місцеві умови, вважали, що зможуть. Так само думав старий мисливець за алігаторами.

– У них є, – говорив він, – цей клятий куш, який вони називають "конті". Він росте по всьому болоту. У деяких місцях він товстий, як цукрова тростина. Він годиться для їжі, а крім того, індіанці роблять з нього напій конте. Дубові жолуді – теж непогана їжа, особливо якщо їх добре підсмажити в золі. Їх можна зібрати дуже багато – сотні бушелів. Ще є пальмова капуста, яка заміняє їм зелень. А щодо м'яса – тут нате їм і олені, і ведмеді гризлі... А в болотах є алігатори і багато всякої іншої живності, не кажучи вже про черепах, індичок, білок, змії і шурів! Чорти б ухопили цих червоношкірих! Вони можуть жерти що хочете – від птиці до тхора. Що, не вірите, хлопці? Ці індіанці в болотах не помруть з голоду, як ви собі надумали. Вони триматимуться зубами й кігтями, доки в цьому проклятому болоті є хоч щось їстівне. Ось що вони робитимуть!

Ця мудра промова справила сильне враження на слухачів. Виявляється, ненависний ворог не такий уже й безпорадний, як вони гадали спочатку. Добровольців не можна було вести в строгому військовому порядку. Спершу були спроби, та невдовзі офіцерам довелося відмовитися від цієї ідеї. Учасники загону особливо молодь, раз у раз порушували правила, заглиблювалися в ліс, сподіваючись уполювати оленя або індичку, що мелькнула в кущах, або в тиші і на самоті прикластися до заповітної фляжки.

Переконування було марне, а суворе зауваження часто викликало лише зухвалу

відповідь. Сержант Гікмен був страшенно обурений поведінкою добровольців.

- Хлопчаки! - вигукував він. - Кляті молокососи, нехай вони тільки спробують! Нехай мене зжере алігатор, якщо вони не навчаться потім поводитися по іншому! Я готовий закласти свою кобилу проти будь якого жеребця в роті, що декого з вас скальпують ще до заходу сонця! Присягаюся честю!

Ніхто не ризикнув побитися з ним об заклад, але зрештою його слова виявилися пророчими. Один молодий плантатор, уявляючи, що він у цілковитій безпеці, як на своїй цукровій плантації, надумав погнатися за оленем і відбився від загону. Не минуло й п'яти хвилин, як у лісі пролунали два постріли, і з кущів вибіг кінь без вершника. Загін зупинився. Група добровольців попрямувала туди, звідки всі чули постріли, але жодних слідів ворога виявити не вдалося, знайшли лише тіло молодого плантатора, прострелене двома кулями. Це стало уроком - хоча і важким - для всіх його товаришів, і тепер ніхто вже не намагався полювати на оленів.

Убитого поховали на тому місці, де його знайшли, а потім загін, на превелике полегшення офіцерів, строєм продовжував похід і без особливих пригод прибув у форт Кінг перед заходом сонця.

Розділ LXII

Удар по голові

За винятком однієї короткої години, у форту Кінг у мене не було жодного приємного спогаду. За моєї відсутності сюди прибуло кілька нових офіцерів, але серед них не знайшлося жодного, з ким варто познайомитися. У форту стало ще тісніше. Влаштуватися було нелегко; маркітанти і торговці швидко збагачувалися. Складалось враження, що таланить лишень їм та ще квартирмейстеру, комісару і торговцю худобою.

"Красунчик" Скотт усе ще значився ад'ютантом і виглядав, як нова копійка. Та мені було байдуже до нього. Щойно я сюди прибув, то одразу ж приступив до виконання обов'язків, і не вельми приємних. Я не мав навіть часу відпочити після тривало переходу, не встиг змахнути дорожній пил, як мене одразу ж викликали до генерала. З якого дива така гарячка? Може, він дізнався щось про дуелі? Може, спливли на поверхню мої старі грішки? Коли я йшов до генерала, то мав на душі неспокій. Та виявилось, що даремно я хвилювався за минуле. Дізнавшись, із якої причини мене викликав генерал, я навіть пошкодував, що це не догана.

Генерал розмовляв з агентом. Виявляється, вони запланували ще одну зустріч з Оматлою і Чорною Глиною, тож потребували моїх послуг перекладача. Нарада відбувалася за моєї присутності: обговорювали план спільних дій урядових військ і дружніх індіанців. Останні, як союзники, повинні були виступати проти своїх одноплемінників, які засіли в болотах річки Амазури. Ніхто не міг визначити точного їх місцеперебування, але вони сподівалися довідатися це з допомогою дружніх вождів і розвідників. Уже почалися розшуки. Про зустріч домовилися заздалегідь. Вожді зі своїми племенами влаштувалися у форту Брук. Потай вони мали прибути до озера в лісі і там зустрітися з агентом і генералом. Побачення призначили на той самий вечір, із

настанням темряви, аби уникнути цікавих очей зрадників. Коли сіло денне світило, стало досить темно, адже місяць перебував у третій чверті, тож одразу після заходу сонця його ще не було на небі. Із настанням сутінків генерал, агент і перекладач вийшли з форту. Вождів на призначеному місці не було, що нас вкрай здивувало. Зазвичай індіанці дуже пунктуальні.

- Що їх могло затримати? - раз по раз запитували один в одного генерал і агент.

Відповідь не змусила себе довго чекати. Здалеку з нічним вітерцем до нас долинув звук пострілів - різкий тріск рушниць і пістолетів. Ми почули пронизливий військовий клич "Іо хо ехі!", що долинав із лісових нетрів. Усі зрозуміли, що там зав'язався бій. Це не був маневр для відволікання уваги супротивника або помилкова тривога, щоб виманити солдатів з форту чи залякати вартового. Різкі дикі вигуки свідчили, що в лісі проливається людська кров. Мої супутники не знали, що й думати. Я помітив, що обидва вони не вельми вирізнялися мужністю. Втім, це й не потрібно для того, щоб стати генералом. Під час воєнних дій мені часто доводилося спостерігати, як американські офіцери і генерали ховалися за дерево або уламок стіни. Один із них, якого згодом обрали вождем двадцяти мільйонного народу, під час чергової сутички сховався у придорожній канаві, рятуючись од випадкових пострілів, у той час як його загін за півмилі від нього вів відчайдушний бій під проводом молодшого лейтенанта. Та навіщо я тут про це згадую? Світ знає чимало таких героїв.

- Чорт, це вони! - вигукнув агент. - Їх підстерегли, на них напали. Імовірно, це мерзотник Пауел!

- Схоже на те, - відповів генерал. Він, певне, мав міцніші нерви, тож і говорив спокійніше. - Так, це, мабуть, вони. У тому напрямку немає наших військ - жодного білого солдата. Тож це б'ються між собою індіанці. Скоєно напад на дружніх нам вождів. Ви маєте рацію, Томпсоне, це ясно.

- А коли так, генерале, то не бачу сенсу тут залишатися. Якщо вони підстерегли Оматлу, то, звісно, вони переважають кількісно і здобудуть перемогу. Нам немає потреби тут залишатися.

- Так, мабуть, уже сюди ніхто не прийде. Гадаю, ми можемо повернутися в форт.

Здається, вони ще вагалися й не знали, як ліпше вчинити. Я зрозумів, що обидва генерали вирішували, чи зручно їм полишити розпочату справу і піти.

- А як вони прийдуть...

І тут я взяв на себе сміливість втрутитися.

- Генерале, - запропонував я, - з вашого дозволу, я можу залишитися тут. Якщо вони прийдуть, я негайно повернуся в форт і дам вам знати.

Годі було навіть придумати щось приємніше для обох генералів. Мою пропозицію миттю прийняли, і двійко героїв зникли у пільмі. Я ж залишився сам. Та незабаром мені довелося пошкодувати про свою необачну шляхетність. Не встигли генерали дійти до форту, як усе стихло і тишу пронизав вигук: "Кахакуіне!" - переможний клич семінолів.

Я ще прислухався до цих різких криків, як раптом кілька індіанців вискочили з

кущів і оточили мене. Навіть при слабкому світлі зірок я міг розрізнити блискучі леза, рушниці, пістолети і томагавки. А ще я чув дзвін сталевих клинків. Індіанці напали на мене мовчки – поблизу ж бо розташовувався форт.

Я закричав, і мене оглушили ударом, від якого я знепритомнів.

Розділ LXIII

Відплата індіанця

Коли я прийшов до тями, то побачив, що мене оточують індіанці. Але тепер вони не погрожували мені, а, навпаки, хотіли допомогти. Моя голова лежала на колінах в одного з них, а ще хтось намагався зупинити кров, що сочилася з рани на скроні. Я бачив воїнів, які співчутливо дивилися на мене. Мабуть, їм хотілося, щоб я якнайшвидше опритомнів. Я дуже здивувався з того, адже був упевнений, що вони збираються мене вбити. Після удару томагавком я подумав, що мені кінець. Саме так думають раптово оглушені ударом по голові. Приємно було усвідомлювати, що я ще живий і тільки легко поранений і що люди, які оточують мене, не намагаються завдати шкоди.

Індіанці тихо перемовлялися між собою, міркуючи про те, чи смертельна моя рана. Було очевидно, що вони дуже раділи, що не вбили мене.

– Ми пролили твою кров, але рана не смертельна, – сказав один із них, звертаючись до мене своєю рідною мовою.

– Це я завдав тобі удару. Було темно. Друг Сонця, Що Сходить, ми не впізнали тебе! Ми думали, що ти ятікаклуко. Ми думали, що застанемо його тут, і хотіли пролити його кров. Він був тут. Куди він пішов?

Я вказав на форт.

– Хулвак! – одночасно вигукнули кілька індіанців. Я одразу ж збагнув, що вони дуже розчарувалися. Якийсь час вони радилися між собою, а потім індіанець, який заговорив першим, знову звернувся до мене:

– Друг Сонця, Що Сходить, нічого не бійся. Ми не чіпатимемо тебе, але ти повинен піти з нами до вождів. Це недалеко. Ходімо!

Я звівся на ноги. Можливо, якби я зробив над собою надзусилля, то зумів би втекти від них, та ця спроба могла мені коштувати життя. Крім того, заспокоювала ввічливість моїх супротивників. Я відчував, що не варто їх боятися, а тому без вагання пішов за ними.

Індіанці вишикувалися по одному ланцюжком, мене розмістили десь посередині, і ми попрямували до лісу. Здалося, що ми йшли в напрямку, де нещодавно відбулася битва. Тепер довкола було тихо. При світлі місяця я впізнав індіанців, яких бачив раніше на раді. Це були воїни племені мікосукі, прихильники Оцеоли. Я зрозумів, що він і був одним із вождів, до яких мене вели. Мої припущення справдилися. Незабаром ми вийшли на галявину, де розташувалося із сотню індіанських воїнів. Я побачив кількох вождів, серед них був і Оцеола.

Усе довкола багряніло від крові – видовище воістину жаске. Повсюди лежали трупи; на них запеклася свіжа кров, вираз жаху застиг в очах. Люди лежали в тих позах, у

яких їх застала смерть. Скальпель уже закінчив свою страшну роботу: на скронях виднілися малиново червоні рубці, що вінцем облямовували черепа, позбавлені волосся. Поміж убитих ходили індіанці зі свіжими скальпами в руках. У декого скальпи теліпалися на дулах рушниць. Нічого надприродного тут не відбулося. Все було зрозуміло. Полеглі воїни належали до племен зрадників прихильників Луста Гаджа і Оматли. За угодою з агентом вожді зрадники вийшли з форту Брук у супроводі обраної свити. Про їхній план довідалися патріоти. Зрадників вистежили, напали на них по дорозі і здолали після короткої сутички. Більшість полягла, лише небагатьом на чолі з вождем Луста Гаджем вдалося втекти. Оматла та ще кілька потрапили в полон і були поки що живі. Їх не вбили відразу тільки для того, аби стратити привселюдно.

Бранців міцно прив'язали до дерев. Серед них і того, хто милістю агента Томпсона був возведений у сан короля семінолів. Однак його піддані не виявляли до нього знаків поваги. Біля нього юрилися воїни, які прагнули виступити в ролі царевбивці, та вожді утримували їх від насильства, бажаючи судити Оматлу за звичаями і законами свого народу. Коли ми прибули, вони якраз вершили цей суд і радилися між собою. Один із воїнів, що захопили мене в полон, повідомив про наше прибуття. Я помітив розчарування на обличчях вождів. Стало зрозуміло, що я не той полонений, який потрібен їм. Тому на мене не звернули уваги, і я міг робити, що хотів.

Судді виконали свій обов'язок. Довго не сперечалися, бо всі й так добре знали, що Оматла – зрадник. Звичайно, його визнали винним, і він повинен був заплатити життям за свої злочини. Вирок оголосили привселюдно: зрадник повинен померти! Постало питання, хто буде катом. Охочих знайшлося багато, бо, за індіанською мораллю, покарати зрадника – справа честі. Отже, шукати ката не було потреби. Пролунали гучні голоси охочих, однак рада вождів відхилила їхні послуги. Таку справу треба було вирішувати голосуванням.

Усі знали клятву, яку дав Оцеола. Його прихильники хотіли, щоб він її виконав, тому й обрали його одноостайно, і Оцеола прийняв це як належне. З ножем у руці підійшов він до зв'язаного бранця. Всі прагнули побачити фатальний удар. Мене також потягла якась невідома сила подивитися на дійство. Ми стояли затамувавши подих, чекаючи, що от от ніж встромиться у серце зрадника. Ми бачили, як Оцеола звів руку, щоб завдати удару, але не бачили ні рани, ні крові. Лезо ножа перерізало тільки ремінь, якими був зв'язаний бранець. Оматла стояв звільнений від пут. Серед індіанців почулися крики несхвалення. Навіщо ж Оцеола це зробив? Невже він хотів дати Оматлі можливість утекти?

– Оматло! – мовив Оцеола, суворо дивлячись в обличчя своєму ворогові. – Колись тебе вважали хороброю людиною. Тебе поважали всі племена, весь народ семінолів. Білі підкупили тебе і змусили зрадити батьківщину і нашу спільну справу. Однак ти не помреш собачою смертю! Я знищу тебе, але не хочу бути вбивцею. Я не можу підняти руку на безпорадну, беззбройну людину і викликаю тебе на чесний двобій. Тоді всі побачать, що правда перемогла... Дайте йому зброю! Нехай захищається, якщо може.

Ніхто не схвалив цей несподіваний виклик. Серед індіанців були й такі, що палали

лютою ненавистю до зрадника Оматли і готові були його закололи на місці, зв'язаного по руках і ногах. Але всі бачили рішучість Оцеоли, тому ніхто не заперечував.

Один із воїнів подав Оматлі томагавк і ніж. Так само був озброєний і Оцеола. Індіанці мовчки розступилися, і супротивники опинилися в центрі кола. Сутичка була коротка: Оцеола миттю вибив томагавк із рук супротивника і блискавичним ударом повалив його на землю. Переможець схилився над переможеним, у його руках зблиснув ніж. Коли він випростався, лезо ножа вже не виблискувало в місячному світлі: воно обагрилося кров'ю. Оцеола, як і присягав, пронизав серце зрадника. З Оматлою було покінчено.

Згодом білі називали цей учинок Оцеоли вбивством. Але це було не так. Такою ж смертю загинули Карл I, Калігула, Тарквіній і сотні інших тиранів, які гнобили свій народ або зрадили своїй країні. Громадська думка не завжди справедлива щодо таких дій. Вона подібна до хамелеона, що змінює забарвлення. Вона змінюється залежно від лицемірного духу свого часу. Це чисте святенництво, ганебна безпринципність! Тільки того можна назвати вбивцею, хто вбиває з нищою, корисливою метою. Оцеола ж був не такий.

Я опинився в дивній ситуації. Ніхто не звертав на мене уваги, однак мене й досі турбувала моя подальша доля.

Збуджені останніми подіями індіанці, які фактично перебували у стані війни з моєю країною, могли вготувати для мене що завгодно, й моє життя могло скінчитися, як і життя Оматли.

Отже, моє очікування на подальший розвиток подій було не вельми приємне. Та скоро мені відлягло від серця. Щойно зі зрадником Оматлою було покінчено, Оцеола підійшов до мене і дружньо простягнув руку. Я був щасливий знову заручитися його дружбою. Він висловив жаль щодо мого помилкового поранення і взяття у полон. Потім покликав одного з воїнів і наказав йому провести мене у форт. Я не мав ані найменшого бажання залишатися на місці трагедії.

Попрощавшись з Оцеолою, я пішов за своїм провідником. Біля озера ми розійшлися, і я спокійно повернувся у форт.

Розділ LXIV

Невдалий бенкет

За службовим обов'язком я написав рапорт про все, що зі мною сталося за останні кілька годин. Моя розповідь викликала обурення. Негайно відрядили солдатів у погоню за ворогом, а провідником призначили мене. Це була явна безглуздість. Переслідування, як і можна було очікувати, виявилось марним. Звісно, ми знайшли місце битви і тіла вбитих, біля яких уже нишпорили вовки. Але ми не виявили жодного живого індіанця, не могли навіть відшукати стежку, якою вони втекли. Наш загін налічував кілька сотень людей – майже весь гарнізон форту. Якби нас було менше, я певен, що ворог неодмінно дав би про себе знати.

Смерть Оматли була значною подією. У всякому разі, досить важливою за наслідками. Білі призначили Оматлу головним вождем, "королем" племені. Тому,

стративши його, індіанці відкрито засвідчили своє презирство до влади, що ніби коронувала Оматлу, а також своє тверде рішення й надалі чинити опір, поки білі втручатимуться в їхні справи. Оматла перебував під заступництвом білих. Вони гарантували йому безпеку, а така обіцянка прирівнювалася до угоди. Тому це вбивство було ударом по його покровителях. Тепер уряд змушений був помститися за його смерть. Особливо важливі наслідки цієї події мали бути для підданих Оматли. Нажахані його смертю і можливою відплатою, деякі молодші вожді і їхні воїни покинули ряди зрадників і приєдналися до патріотів. Багато племен, які досі ще не прийняли остаточного рішення, тепер оголосили, що вони боротимуться разом з усім народом, і, не вагаючись, узялися за зброю. Смерть Оматли була не так актом суворого правосуддя, як тонким політичним маневром з боку індіанців, вороже налаштованих до білих. Усе це переконливо свідчило про мудрість того, хто задумав і здійснив цей маневр. Оцеола присягнувся по мститися, і Оматла став першою жертвою його помсти.

Та невдовзі знайшлась і друга жертва. Трагедію смерті зрадника затьмарила нова трагедія, ще більш хвилююча, страшна і значуща. Один із головних персонажів цієї оповіді назавжди пішов зі сцени. Після нашого прибуття в форт дуже стрімко став вичерпуватися провіант, про який не подбали заздалегідь і не розраховували на значно більшу кількість людей. Швидко доставити його у форт Кінг було неможливо. Ми мали стати жертвою звичайної недалекоглядності уряду, який не зник вести воєнні дії. Довелося істотно врізати пайки. Нам мало не загрожувала голодна смерть. Становище склалося критичне, і тут наш головнокомандувач учинив акт високого патріотизму. Генерал Клінч, уродженець Флориди, крім того, що обіймав високий військовий пост, був ще власником прекрасної, величезної плантації, розташованої неподалік від форту Кінг. Його майсові поля займали сотні акрів, і якраз у цей час на них досягав урожай. Генерал розпорядився віддати зерно війську. Та замість того, щоб підвезти маїс в армію, зробили навпаки: направили війська на поля, щоб вони самі зібрали для себе зерно. Відтак чотири п'ятих складу маленької армії покинуло форт, і на місці залишився досить слабкий гарнізон. На плантації ж виникло нове укріплення, назване фортом Дрейн. Одразу ж знайшлися "добрі" люди, які поширили чутки, ніби в цій дивній справі добродушний старий генерал керувався аж ніяк не почуттям патріотизму. Говорили, що "Дядечко Сем", відомий як платоспроможний і щедрий покупець, добре заплатить генералу за зерно. Крім того, поки армія стояла на плантації, можна було не боятися нападу індіанців. Утім, можливо, все це було просто вигадкою табірних пліткарів. Мене не призначили на плантацію. Я не належав до числа улюбленців генерала і не був офіцером його штабу. Ми з агентом залишилися у форті Кінг. Спливали одноманітні дні. Минали тижні. Лише іноді ми розважалися поїздками у форт Дрейн. Часто відлучатися не виходило – у форту Кінг залишалося надто мало людей. Ми знали, що індіанці добре озброєні. Їхні сліди часто знаходили поблизу укріплення. Тепер було небезпечно виходити на полювання чи просто прогулюватися в навколишніх лісах. Я помітив, що агент став дуже обережний. Він рідко виходив за огорожу форту, а за лінією караулів не з'являвся ніколи. Щоразу, коли

він дивився на ліси і далекі савани, його обличчя набувало заклопотаного виразу, ніби Томпсона мучило передчуття небезпеки. Це було після смерті зрадника вождя. Агент не забув погрозу Оцеоли вбити Оматлу і, можливо, навіть розумів, що клятва вождя стосувалась і його самого. Імовірно, він передчував свою долю.

Настало Різдво. У цей час, хоч би де ти був: серед крижаних айсбергів півночі, у жарких тропічних рівнинах, на облавку корабля, у фортеці, навіть у в'язниці – однак хочеться провести свято якомога веселіше. І в нашому форті, як і всюди, справляли Різдво. Солдатів звільнили від навчальних занять, і тільки вартові несли дозорну службу. У ці дні щоденний раціон харчування був збільшений, і меню намагалися зробити якомога різноманітнішим. Різдвяний тиждень видався веселий.

Зазвичай в американській армії маркітантом стає шукач пригод, який щедро надає кредит офіцерам і позичає їм гроші. Під час свят і бенкетів він стає їхнім застільним товаришем. Саме таким був і маркітант форту Кінг.

Одного різдвяного дня він вирішив пригостити нас розкішним обідом – у форту ніхто не спромігся б улаштувати такий банкет. Запросили всіх офіцерів, серед них найпочеснішим гостем був агент. Банкет влаштували в будинку маркітанта, що стояв за огорожею форту, за сто ярдів, на краю лісу. Банкет завершився надвечір. Більшість офіцерів вирішила повернутися в форт і там продовжити гуляння.

Агент і чоловік десятеро гостей – офіцерів та цивільних – ще трохи затрималися, аби розпити пляшечку другу під гостинним дахом маркітанта. Я ж разом з іншими офіцерами повернувся у форт. Тільки но ми сіли за стіл, як раптом з подивом почули шум і добре знайомий звук – різку рушничну пальбу. За пострілами до нас долинули дикі вигуки – бойовий клич індіанців. Ми відразу збагнули, що означають ці звуки – імовірно, ворог напав на форт. Швидко озброївшись, повискакували з казарми і тільки тоді здогадалися, що напали не на форт, а на будинок маркітанта. Його оточила юрба індіанців у повному бойовому розфарбуванні, з пір'ям у волоссі і військових нарядах. Вони здіймали зброю вгору і видавали пронизливий крик: "Іо хо ехі!". Час від часу лунали окремі постріли, і фатальна куля наздоганяла жертву, що марно намагалася врятуватися. Ворота форту були настіж розкриті, і солдати, що гуляли за частоколом, з криками жаху забігали у фортецю. Вартові пробували відкрити вогонь, але відстань до будинку маркітанта була зовелика, і жодна куля не влучила в індіанців. Артилеристи кинулися було до знарядь, та з'ясувалося, що стайні, розташовані між фортом і будинком маркітанта, служили надійним укриттям для ворога. Раптово крики змовкли, і натовп смаглявих воїнів кинувся до лісу. За кілька секунд вони сховалися в гущавині, наче за помахом чарівної палички зникли з наших очей.

Аж нарешті нерозторопний комендант форту спромігся зібрати свій гарнізон і наважився на вилазку.

Коли ми підійшли до будинку маркітанта, то побачили страшну картину. Сам господар, двоє молодих офіцерів, кілька солдатів і цивільних лежали на підлозі мертві, їхні тіла були геть зранені. Тут ми й побачили труп агента. Він лежав горілиць, у розірваному закривавленому мундирі, на обличчі запеклася кров. Шістнадцять куль

пробили його тіло, а найстрашніша рана з'являлася на грудях зліва – йому встромили ножа в серце. Я здогадався б, хто завдав цієї рани, навіть якби в будинку не знайшлося живого свідка. Та свідок був. Негритянка куховарка, яка сховалася за шафу і тільки тепер вийшла з укриття. Вона спостерігала різанину, упізнала Оцеолу і бачила, як він ударив агента ножом.

Так Оцеола дотримав слова. Після короткої наради вирішили розпочати погоню, вживши всіх запобіжних заходів. Проте, як і минулого разу, це було марно: ми навіть не виявили слідів ворога.

Розділ LXV

Розгром Дейда

Хай який сумний був фінал різдвяних свят, невдовзі до форту Кінг надійшла ще сумніша звістка. Ми почули про подію, яку згодом назвали "Розгром Дейда". Цю звістку приніс посланець від дружніх нам індіанських племен. Вона так приголомшила нас, що спершу в це ніхто навіть не міг повірити. Та згодом прийшли інші індіанці і підтвердили слова першого посланця. Подія була такою трагічною, що здавалася сумнівною і неправдоподібною. Та попри романтичне забарвлення ця історія виявилася правдивою – правдивою за своїми кривавими наслідками, правдивою в усіх подробицях. Почалася справжня війна. Їй передувала вельми незвичайна сутичка – і за характером, і за наслідками. Варто, мабуть, детальніше розповісти про цю битву.

Якось я вже згадував, що один із офіцерів армії Сполучених Штатів Америки хвалькувато заявив, ніби він "пройде через усю землю семінолів з одним лише сержантом замість конвою". Цим офіцером був майор Дейд. Так уже сталося, що саме йому випала нагода показати свою військову доблесть, хоча під його командуванням був не лише один сержант. Однак на ділі вийшло не так, як він розпатякав своїм хвалькуватим язиком. Аби зрозуміти, як саме сталася ця нещаслива подія, варто ознайомитися з картою місцевості.

На західному березі півострова Флорида є бухта, яку індіанці називають Тампа, а іспанці – Еспіріту Санто.

Поблизу неї англійці колись побудували форт Брук. Ця фортеця подібна до форту Кінг і стоїть на дев'яносто миль південніше від нього.

Форт Брук був другим військовим укріпленням, зведеним поблизу індіанської резервації. У ньому зосереджувалися війська і боєприпаси. Він також служив переправним пунктом для військ, що прибували з портів Мексиканської затоки.

До початку воєнних дій у форту Брук базувалося зо дві сотні солдатів, здебільшого артилеристів. Піхоти було небагато.

Невдовзі після безплідної наради у форту Кінг ці війська (точніше, їх частина) за наказом генерала Клінча мали приєднатися до головного корпусу. Виконуючи цей наказ, сто солдатів з відповідною кількістю офіцерів рушили до форту Кінг. Загоном командував майор Дейд.

У святвечір перед Різдвом 1835 року загін виступив з форту Брук у піднесеному настрої, сподіваючись отримати переможні лаври у битвах з противником. Солдати

гадали, що братимуть участь у першій бойовій сутичці в цій війні, а тому перемога принесе їм більшу славу. Про поразку вони навіть не думали.

Майоріли знамена, хвацько били барабани, гриміли фанфари і труби. Під супровід гарматного салюту і схвальні вигуки товаришів загін вирушив у похід – фатальний похід, з якого йому не судилося повернутися. За тиждень по тому, 31 грудня, до воріт форту Брук навкарачки ледве доповз чоловік. Його одяг забруднився, змок і подерся на клапті, покритися пилом і кров'ю, і ледь вдалося визначити, що це мундир рядового із загону Дейда.

У солдата було п'ять ран: на правому стегні, на голові, біля скроні, на лівій руці і спині. Він був блідий, виснажений, худий, наче скелет. Товариші насилу впізнали його, коли він слабким і тремтячим голосом назвав себе:

"Рядовий Кларк, другий артилерійський полк". Невдовзі до форту дісталися ще двоє солдатів у такому ж жалюгідному вигляді – Спрег і Томас.

Вони розповіли те, що й Кларк. Загін Дейда атакували індіанці, розгромили і знищили майже до останнього солдата. Із тих, хто вже хизувався перемогою, пишався силою і міццю, лишень троє залишилися живими. Їхня розповідь була правдивою до останнього слова. З усього загону вціліли тільки ці люди. Решта сто шість знайшли собі могили на берегах Амазури. Замість лаврів вони отримали в нагороду могильний хрест.

Троє уцілілих впали під ударами томагавків, і їм вдалося удати мертвих. Завдяки цьому після бою вони спромоглися поповзом дістатися до форту. Кларк проліз рачки більше шістдесяти миль, долаючи по милі за годину.

Розділ LXVI

Поле бою

Розгром загону Дейда не має аналогів у всій історії воєн з індіанцями. Жодна сутичка не обернулася такими жахливими наслідками для білих. Загін Дейда був знищений цілком. А з трьох солдатів, що доповзли до форту, згодом двоє померли від ран.

Однак індіанці не переважали супротивника в силі. Вони виявилися набагато хитрішими і майстернішими у воєнній тактиці.

На загін майора Дейда напали під час переходу через річку Амазуру. Це була відкрита місцевість, де подекуди росли тонкі сосни, тож індіанці не мали особливої переваги у позиції чи укриттях. За кількістю їх було не більше, ніж двоє на одного білого, а серед учасників воєн проти індіанців це вважалося "нормальним співвідношенням сил". Незначною перевагою індіанців білі завжди нехтували. Багато червоношкірих примчали верхи, але вершники трималися поодаль від вогню, у битві брала участь тільки піхота. Перемога індіанців була такою блискавичною, що навіть не знадобилася допомога вершників. З першим залпом загін Дейда втратив конт роль над ситуацією. Солдати не могли відступити, бо кінні індіанці обійшли їх із флангу і відрізали шлях. Із першим же залпом було вбито самого Дейда і більшість його офіцерів. Ті, хто вижили, могли тільки відстрілюватися. Вони спробували побудувати бруствер у вигляді трикутника з повалених стовбурів, але індіанці відкрили такий

вогонь, що довелося припинити почату роботу, укріплення вдалося звести лише до половини. У це ненадійне укриття й відступили вцілілі після першої атаки, але й вони один по одному падали під влучними пострілами ворогів. Невдовзі був убитий останній солдат, і побоїще закінчилося.

Пізніше, коли війська прибули до цього місця, трикутне укріплення було всуціль завалене мертвими тілами.

Згодом було багато розмов про те, що індіанці по звірячому катували поранених і нівечили убитих. Це не так. Поранених не катували, бо їх не було. Крім трьох утікачів, ніхто не залишився живим. А кілька трупів понівечили негри втікачі, які керувалися почуттям особистої помсти. Правда, були й скальповані трупи, але такий уже воєнний звичай у індіанців. А білі потім перейняли у них цей звичай і часто робили те саме.

За наказом генерала я разом з кількома офіцерами відвідав місце битви. Офіційний звіт про ці відвідини буде кращим свідченням поведінки переможців:

"Загін майора Дейда був знищений уранці 28 грудня за чотири милі від табору, де він провів ніч. Він просувався колоною по дорозі й несподівано був атакований численними силами противника. Індіанці піднялися з пальмето і високої трави і здійснили блискавичний напад на загін. У хід були пущені мушкети, ножі й багнети. Зав'язався смертельний бій. Під час другої атаки індіанці вже користувалися мушкетами наших поранених і вбитих солдатів. Усі артилеристи загинули під перехресним вогнем ворога, гармати було захоплено, лафети зламано і спалено. У сутичці брало участь багато негрів. Індіанці не зняли жодного скальпа. Негри ж, навпаки, з диявольською жорстокістю перерізали горло тим, чиї крики і стогони свідчили про те, що в них ще жевріє життя".

А ось інший офіційний рапорт:

"Ми підійшли до місця бою з тилу. Наш авангард уже було минув його, аж раптом командир і офіцери штабу побачили таку страшну картину, яку тільки можна уявити. Спершу ми помітили кілька зламаних і розкиданих ящиків, потім віз і двох мертвих волів, які наче спали під ярмом. Правіше, трохи осторонь, лежали троє коней. Через кілька кроків ми побачили щось на зразок трикутного бруствера. Усередині цього трикутника - з північного і західного боку - лежали зо тридцять трупів. Це були вже майже скелети, хоча на них ще висіли мундири. Вони лежали в тих позах, у яких їх заскочила смерть під час битви. Помираючи, деякі падали на тіла вбитих товаришів, але більшість лежали біля колод, головою до бруствера, крізь який вони вели вогонь; їхні тіла були розпластані паралельно. Мабуть, індіанці не чіпали убитих, лише з кількох людей було знято скальпи. Як зазначалося, це було справою рук союзників індіанців - негрів. Офіцерів легко можна було вирізнити: дорогі шпильки в краватках, золоті обручки на пальцях і гроші в кишенях - цього ніхто не чіпав. Ми поховали вісім офіцерів і дев'яносто вісім солдатів.

Слід зазначити, що напад скоєно не з за скель, а на місцевості, порослій рідким лісом, де індіанці ховалися в пальмето і високій траві".

З цих донесень видно, що індіанці напали на загін Дейда не з метою грабежу або

підступної помсти. Ні, ними керувало більш піднесена і безкорислива спонuka – захист своєї землі, своїх вогнищ і домівок.

Перевага перед загоном Дейда полягала лише в тому, що індіанці ховалися в засідці і зуміли раптово напасти.

Поза сумнівом, майор був хоробрим офіцером, але йому бракувало якостей, необхідних хорошому командирі, особливо в боротьбі проти такого ворога. Він знав війну тільки теоретично, з книжок, як і більшість американських офіцерів. Майор не мав риси, якою були наділені всі великі полководці, – швидко пристосовуватися до обставин бою. Він вів свій загін неначе на парад. Тим самим наразив людей на страшну небезпеку, і зрештою його дії призвели до загибелі загону.

Та якщо в командира білих у цьому фатальному бою бракувало якостей, необхідних полководцю, то вождь індіанців з лихвою володів ними. Незабаром стало відомо, що засідка, план нападу і успішне його виконання – все це було справою молодого вождя племені Червоні Палиці – Оцеоли.

Він не міг довго залишатися на місці битви, насолоджуючись своїм тріумфом. Того ж вечора у форту Кінг, за сорок миль од місця розгрому загону Дейда, урядовий агент Томпсон став жертвою помсти Оцеоли.

Розділ LXVII

Битва під Вітлакучі

Убивство урядового агента вимагало негайної помсти. Відразу ж відправили кілька гінців у форт Дрейн. Деякі з них потрапили до рук ворогів, але іншим вдалося благополучно досягти місця призначення. На світанку наступного дня тисячне військо виступило в похід у напрямку річки Амазури. Було вирішено напасти на родини індіанців – на їхніх батьків, матерів, дружин, сестер, дітей... Генерал довідався, що вони оселилися на величезних просторах флоридських лагун і боліт. Він хотів захопити їх у полон і тримати заручниками доти, доки індіанці не підкоряться.

У похід кинули всі війська, які тільки можна було зняти із захисту форту. Я отримав наказ супроводжувати експедицію. З почутих розмов незабаром став зрозумілий настрій солдатів. Події у форту Кінг їх розлютили, а розгром загону Дейда викликав ще більшу лютю. Я усвідомив, що вони не збираються полонити бранців: старі й молоді, жінки і діти – всі мали бути вбиті. Ніякої пощади жодному індіанцеві!

З важким серцем я думав про можливість масового винищення невинних. Місця, де переховувалися нещасні сім'ї, було тепер точно встановлено, наші провідники чудово знали, як потрапити туди; здавалося, тут неможливо схибити. Однак на нас чекало розчарування. Розвідники доповіли, що більшість індіанських воїнів пішли далеко, в невідомому напрямку, у всякому разі, туди, де ми ніяк не могли з ними зустрітися. Ми повинні були напасти на гніздо, коли орлів у ньому не було. Тому війська отримали розпорядження пересуватися тихо, таємними стежками.

За день до цього експедиція могла б комусь видатися розважальною прогулянкою, де нам не загрожувала жодна небезпека. Але звістка про розгром загону Дейда магичним чином вплинула на солдатів. З одного боку, вона їх розлютила, з іншого –

примусила насторожитися. Вперше у житті вони дивилися на індіанців з почуттям поваги і навіть страху. Це означало, що індіанці вміли битися і знищувати ворога. Це почуття посилювалося, коли прибули гінці з місця загибелі Дейда і розповіли нам нові подробиці цієї кривавої події. Тепер солдати не так хоробро ступали в саме серце країни, окупованої ворогом. Навіть відчайдушні добровольці не порушували стройового порядку. Солдати мовчки рухалися вперед.

До полудня ми досягли берегів Амазури. Щоб проникнути в район лагун і боліт, треба було перебратися через річку. Провідники намагалися знайти брід, але ніяк не могли його відшукати. Перед нами текла широка, чорна і глибока річка. Ми не могли переправитися через неї вплав, навіть на конях.

Чи не зрадили нас провідники? Ні, цього не могло бути! Хоча провідники були індіанцями, але вони довели свою відданість білим. Крім того, вони вже були зганьблені в очах своїх одноплемінників і приречені на смерть власним народом. Наша поразка для них означала б загибель. Як з'ясувалося згодом, наші підозри не мали підстав. Провідники самі збилися зі шляху. І це виявилось щастям для нас. Якби ми не припустилися цієї помилки, то з військом генерала Клінча могла б повторитися трагедія, яка сталася із загonom майора Дейда, тільки в більших масштабах.

Якби ми знайшли брід, що був за дві милі нижче за течією, то одразу ж натрапили б на засідку, майстерно влаштовану молодим вождем. Він чудово знав тактику лісового бою. Чутка про те, що індіанці вирушили в далекий похід, була просто військовою хитрістю, прелюдією до ряду стратегічних маневрів, задуманих Оцеолою. У цей час індіанці засіли там, куди ми повинні були б прийти, якби провідники не збилися з дороги. Індіанці зайняли обидва боки броду. Воїни причаїлися у траві, як змії, і були готові кинутися на нас у ту мить, коли ми підійшли б до переправи. О, як пощастило війську генерала Клінча, що в нього виявилися такі недолугі провідники!

Генерал не знав цих обставин. Якби він отримав повідомлення про небезпечну близькість ворога, то, ймовірно, діяв би інакше. Тепер дав наказ зупинитися. Було вирішено переправитися через річку в цьому місці.

В очеретах знайшлося кілька старих човнів та індіанських човників. На них легко могли переправитися піхотинці, а кавалеристи мали переплисти річку на конях.

Збили плоти з колод, і почалася переправа. Цей маневр ми провели досить спритно, так що менше ніж за годину половина солдатів була вже на іншому березі. Серед них був і я, але не радів нашим успіхам. Мені було б важко брати участь у побитті беззахисних жінок і дітей. І я відчув справжнє полегшення, мало не радість, коли почув з глибини лісу бойовий клич семінолів: "Іо хо ехі!". Слідом за тим загриміли рушничні залпи, кулі засвистіли в повітрі, ламаючи гілки на ближніх деревах. Ми побачили, що нас оточують численні війська індіанців.

Частина загону, що встигла переправитися, сховалася між великими деревами на березі річки, і тому перший залп індіанців не завдав нам особливої шкоди. Однак деякі солдати впали, а над іншими нависла серйозна небезпека.

Наші війська дали залп, індіанці знову відповіли нам. Зав'язалася стрілянина.

Якийсь час жодна зі сторін не зазнавала серйозних втрат. Однак було ясно, що індіанці, які сховалися в переліску, зайняли вигіднішу позицію і оточують нас. Ми не могли зрушити з місця, поки не переправляться наші солдати. Тільки тоді ми могли перейти в штикову атаку, щоб змусити противника прийняти відкритий бій.

Отже, переправа тривала під захистом нашого вогню. Та невдовзі становище погіршилося. Навпроти нашої позиції в річку врізалася вузька мілина, утворюючи невеликий півострів. Він лежав нижче берегової мілини, крім того місця, де утворився маленький острівець. Цей острівець густо поріс вічнозеленими деревами – пальмами, дубами і магноліями. З нашого боку було б вельми розсудливо захопити його під час переправи, але генерал не помітив таку можливість. Індіанці відразу це збагнули, і, перш ніж ми схаменулися, вони вже перемахнули через перешийок і зайняли острівець. Наслідки цього вправного маневру ми побачили одразу ж. Індіанці почали обстрілювати човни, що переправлялися через річку. Човни зносило течією вниз, навпроти лісистого острівця. Із зеленої тіні дерев безперервно струменів синюватий димок, а свинцеві кулі робили свою руйнівну справу. Люди падали з плотів чи важко перевалювалися через борти човнів у воду, поранені і мертві. А частий вогонь наших мушкетів, спрямований на острівець, ніяк не міг вибити зухвалого ворога, що причаївся в густому листі.

Індіанців на острівці було небагато. Коли вони перебиралися туди по перешийку, ми могли їх усіх перелічити, та, імовірно, то були найкращі воїни і найвлучніші стрільці – вони жодного разу не схибили. То була найбільш напружена мить бою. В інших місцях сутичка відбувалася з рівнішим співвідношенням сил. Обидві сторони билися під прикриттям дерев і не зазнавали великих втрат. Проте кілька індіанців, що засіли на острові, завдавали нам більшої шкоди, ніж решта.

Єдиним способом змусити червоношкірих відступити з острівця була штикова атака.

Такий був задум генерала. Це здавалося безнадійною справою. Той, хто зважився б піти під убивчий вогонь прихованого супротивника, безперечно, ризикував би власним життям.

На мій подив, виконати цей обов'язок випало мені. Зізнаюся, я ніколи не виявляв особливої хоробрості або запалу в бою, але наказ прозвучав безпосередньо від генерала, і діяти треба було негайно. Я приготувався виконати його, хоча й без особливого ентузіазму.

При мені було кілька солдатів, озброєних рушницями. Їхня кількість не перевищувала індіанців. Разом із ними я попрямував до півострова. Я усвідомлював, що йду на вірну смерть. Імовірно, те саме відчували й солдати, які йшли зі мною. Та навіть знаючи це, ми не могли відступити. Всі дивилися на нас, тому ми повинні були йти вперед і перемогти або померти!

Через кілька секунд ми були вже на перешийку і стрімко рушили до острова. Ми сподівалися, що індіанці не помітять нас і нам вдасться обійти їх. Та марно! Вороги весь час уважно стежили за нашим маневром і, зарядивши рушниці, вже приготувалися

зустріти нас. Ледь усвідомлюючи всю небезпеку свого становища, ми продовжували йти вперед і нарешті опинилися на відстані двадцяти ярдів від гаю. Раптом з за дерев замайорів блакитний димок і промайнуло червоне полум'я. Над моєю головою просвистіли кулі. Позаду пролунали крики і стогони. Я озирнувся і побачив, що всі мої товариші – мертві або помирають.

Та раптом із гушавини лісу до мене долинув голос:

– Поверніться, Рендольфе! Поверніться! Знак, який ви носите на грудях, урятував вас. Але мої воїни страшенно розлючені! Не спокушайте їх! Поверніться! Назад! Назад!

Розділ LXVIII

Перемога, що завершилася відступом

Я не бачив людини, що говорила це – густе листя приховувало її, але я одразу впізнав голос: це був Оцеола.

Навіть не можу передати, що я відчув тоді, і не пам'ятаю, як учинив. Я відчував страх і здивування водночас. Пам'ятаю тільки, що ще раз озирнувся на своїх товаришів і помітив, що не всі вбиті. Хтось лежав нерухомо, а хтось іще ворухився і стогнав. Вони були живі! З величезною радістю я побачив, що деякі піднялися і поспішали сховатися, а інші намагалися повзти рачки.

З гаю продовжували стріляти, і я, завмерши на місці в нерішучості, бачив, як двоє або троє впали на траву, убиті фатальною кулею. Серед поранених, що лежали біля моїх ніг, був один юнак, якого я добре знав. Куля пробила йому обидві ноги, і він не мав сили зрушити з місця. Він благав мене допомогти йому, і від цього мене аж заціпило. Я згадав, що колись цей юнак зробив мені велику послугу. Майже машинально я нахилився, схопив його і потягнув. Намагаючись вибратися з перешийка, я повз зі своєю ношею і зупинився перепочити тільки тоді, коли вогонь індіанських рушниць уже не міг дістати мене. Там мене зустрів взвод солдатів, яких послали, аби прикрити наш відступ. Я залишив пораненого товариша на них, а сам поспішив із сумним донесенням до генерала. Мені нічого не довелося доповідати: за нашими діями спостерігали, тож весь загін знав про крах, якого ми зазнали. Генерал не промовив жодного слова і без пояснень відправив мене на інший фланг.

Усі засуджували генерала за його необдуманий наказ захопити острів такими незначними силами. За мною ж зміцнилася репутація хороброго офіцера. Перестрілка тривала ще з годину. Це були окремі сутички в болотах і між деревами. Ні нам, ні індіанцям не вдалося домогтися відчутної переваги. Обидві сторони, як і раніше, займали захоплені спочатку позиції, та весь ліс попереду утримували за собою індіанці. Відступити означало погубити весь загін, бо був тільки один шлях до відступу: зворотна переправа через річку. Та нам довелося б переправлятися під ворожим вогнем. Залишатися далі на нашій позиції також було небезпечно. Ми не могли нічого зробити, бо, по суті, були в облозі на березі річки. Марно ми намагалися вибити індіанців з гаю. Раз зазнавши невдачі, ми не могли так ризикувати вдруге. Це було б дуже нерозумно, але й залишатися на тому ж місці також було ризиковано. Військо було майже без провіанту, голод уже давався взнаки. З кожною годиною наше становище

погіршувалося.

Ми переконалися, що ворог оточив нас. Неподалік зібралися півколом індіанці, причому кожен воїн стояв за деревом, яке його захищало. Ми, своєю чергою, утворили оборонну лінію, таку ж потужну, як лінія укріплених траншей. Прорватися через цю лінію без великої втрати людей було неможливо.

Стало очевидно, що кількість наших ворогів помітно збільшилася. Особливий клич, добре знайомий старим солдатам, сповіщав про прибуття нових і нових загонів індіанців. Ми вже стали побоюватися, що втрачаємо перевагу в силах, що незабаром нас здолають. Усіх охопив відчай.

Під час перестрілки ми помітили, що багато індіанців були озброєні рушницями і мушкетами. На деяких були військові мундири. Особливо впадало в око вбрання одного з головних вождів. З його плечей спадав великий шовковий прапор, на зразок плащів, які носили іспанці часів конкістадорів: з червоними і білими смугами та блакитними зірками в кутку. Усі солдати звернули увагу на прапор. У цьому фантастичному вбранні всі впізнали улюблений прапор нашої батьківщини.

Проте це не збентежило нас. Звідки в індіанців взялися рушниці, мушкети і прапор? То були трофеї, взяті під час битви з Дейдом. Ми дивилися на це з обуренням, але нічого не могли вдіяти. Ще не настав час помсти за жахливу долю товаришів.

Мабуть, і нас спіткала б доля загону Дейда, якби ми залишались на цьому місці. Та раптом одному з офіцерів, старому учаснику воєн під проводом Гікорі, що добре знався на тактиці індіанського бою, спала на думку блискуча ідея. Він запропонував план відступу, і генерал прийняв цей план.

За порадою офіцера, добровольці, які не встигли перебратися через річку, повинні були вдати, що збираються зробити переправу трохи вище за течією. Це був чудовий стратегічний маневр. Якби такий план здійснився, вороги опинилися б між двох вогнів, а нам вдалося б пробити їхні ряди і вирватися з оточення. Цей задум вдався. Індіанці попалися на нашому обмані й кинулися вгору по річці, щоб перешкодити переправі. Наше оточене військо вміло скористалося цим і швидко переплигло на безпечний берег. Підступний ворог був занадто обережний, щоб кинутися за нами в погоню. Так закінчилася битва при Вітлакутчі. Одразу ж скликали раду, і всі одноголосно вирішили повернутися у форт Кінг.

Ми виступили в похід і швидко й без прикрих пригод повернулися в форт.

Розділ LXIX

Ще одна битва на болоті

Після цієї битви в загоні геть змінився настрій: усупушли хизування, солдати вже не так рвалися в бій, як раніше. Тепер ніхто не виявляв особливого бажання повторити спробу перебратися на інший берег Вітлакутчі. Отже, вирішили не ворошити індіанське "гніздо" до прибуття підкріплення. Добровольці були збентежені, табірне життя їх притомило, а раптова відсіч індіанців охолодила їхній запал. Ніхто навіть не припускав, що індіанці так зухвало чинитимуть кровопролитний опір. Ворога, на якого раніше дивилися зі зневагою, тепер стали поважати і боятися.

У битві при Вітлакутчі армія Сполучених Штатів втратила приблизно сотню вояків. Вважали, що семіноли втратили набагато більше, але то були лише припущення. Ніхто ніколи не бачив убитих семінолів. Утім, запевняли, що індіанці під час бою виносили всіх своїх поранених і вбитих.

Поза сумнівом, у битві при Вітлакутчі і нашим ворогам було не з медом, однак вони зазнали не таких значних втрат, як ми. Проте історики оголосили цей бій великою "перемогою". Донесення головнокомандувача – цікавий зразок військової літератури – все ще зберігається в архівах. У цьому документі поіменно названо всіх офіцерів і кожного охарактеризовано як незрівнянного героя – рідкісна пам'ятка марнославства і вихвалень! Бо, по правді, червоношкірі нас потрусили, як грушу. До зневіри у нашої армії додалася лютя. Клінч, старий добрий генерал, якого військові історики величали "другом солдатів", тепер уже не вважався великим полководцем. Його доблесть поблякла. Якщо Оцеола і мав на нього зуб, то відтепер він міг вважати себе цілком задоволеним і залишити старого ветерана в спокої. Клінч був ще живий, але його військова слава вмерла.

Із призначенням нового головнокомандувача надії на перемогу відродилися. Це був генерал Гейнс, один із ветеранів, який отримав цей чин у порядку старшинства. Власне кажучи, він навіть не був призначений урядом. Та оскільки Флорида була частиною підпорядкованого йому округу, він вирішив добровільно прийняти командування над військами. Як і попередник, Гейнс сподівався увінчати себе лаврами. Як і Клінчу, йому довелося гірко розчаруватися.

Наш корпус, зміцнений новими військами з Луїзіани та інших штатів, одразу ж вирушив у похід. Було вирішено провести новий напад на індіанське "гніздо".

Ми досягли берегів Амазури, але форсувати цю зачакловану річку нам знову не вдалося. Вона виявилася фатальною як для нашої слави, так і для наших життів.

Цього разу її перейшли індіанці. Майже на тому самому місці, де і вперше, але тепер це сталося нижче за течією річки, – там нас і атакували червоношкірі воїни. Минуло кілька годин запеклої сутички, і ми змушені були відвести наші горді батальйони до спеціального укріплення. Ми просиділи в облозі дев'ять днів і навіть не насмілювалися висунути носа за огорожу. Голодна смерть уже дивилася нам у вічі, вона підійшла до нас упритул. Якби не коні, м'ясом яких ми харчувалися весь цей час, то половина армії з табору "Ізард" полягла б від голоду.

Врятував нас великий загін – його саме вчасно послав генерал Клінч, який командував бригадою. Наш колишній генерал виступив з форту Кінг, і йому вдалося наблизитися до ворога з тилу. Заскочивши його зненацька, він визволив нас із ганебного оточення. День нашого звільнення ознаменувався ще однією подією – досить оригінальним перемир'ям.

Рано вранці, коли ще ледь на світ займалося, здалеку хтось гукнув:

– Агов, ви там! Хело!

Голос лунав з табору ворога, адже ми були в оточенні.

Ми знову почули голос і відповіли. Ми впізнали бас негра Абрама, чорного вождя,

який колись виконував обов'язки перекладача на раді.

- Що вам потрібно? - наказав запитати наш командир.
- Ми хочемо розмовляти, - була відповідь.
- Про що?
- Ми хочемо припинити битву.

Пропозиція була така ж несподівана, як і приємна.

Але що вона могла означати? Невже індіанці голодували так само, як і ми? Чи вони втомилися від воєнних дій? Це могло скидатися на правду, бо іншої причини припиняти їм боротьбу ми не бачили. Досі індіанці не зазнали жодної поразки - навпаки, вони стали переможцями у всіх попередніх боях. Правда, була ще одна причина. З хвилини на хвилину ми чекали прибуття бригади Клінча. До нас уже доходили чутки, що Клінч близько. З його допомогою ми могли не тільки прорвати облогу, а й перейти в атаку проти індіанців і навіть розгромити їх. Можливо, вони дізналися про наближення Клінча і поспішали укласти перемир'я до поповнення наших лав.

Пропозицію почати переговори прийняв наш командувач у сподіванні завдати вирішального удару. Він побоювався тільки одного: що супротивник відступить, перш ніж Клінч дістанеться до місця битви. А перемир'я змусить індіанців затриматися на полі бою. Отже, ми без вагань відповіли Абраму, що не заперечуємо проти переговорів. Зустріч парламентарів було призначено на світанок. Обидві сторони вислали по три представники.

Перед укріпленням простиралась невелика галявина, поросла травою. На світанку три людини вийшли з лісу на неї. Це були вожді в національному вбранні. Ми впізнали Абрама, Коа гаджо та Оцеолу.

Вони зупинилися на відстані рушничного пострілу і стали плечем до плеча навпроти укріплення. Назустріч їм вислали трьох офіцерів - двоє з них володіли мовою семінолів. Я був у числі цієї делегації.

Ще через хвилину ми вже стояли перед ворожими вождями.

Розділ LXX

Переговори

Перш ніж почати перемовини, ми всі шестеро обмінялися дружнім рукостисканням. Оцеола міцно стиснув мені руку і сказав з якоюсь особливою, лише йому притаманною усмішкою:

- Ах, Рендольфе! Друзі іноді зустрічаються під час війни, так само як і в мирний час.

Я зрозумів, що він має на увазі, і відповів йому тільки поглядом, сповненим удачності. Саме в цю мить ми побачили, що до нас із укріплення йде посланець від командувача. Одночасно з лісу вийшов індіанський воїн і підійшов до нас із солдатом. Індіанці ретельно стежили за тим, щоб нас на галявині було не більше, ніж їх.

Щойно посланець пошепки передав нам наказ генерала, почалися перемовини. Негр Абрам говорив від імені своїх товаришів ламаною англійською мовою. А двоє інших підтверджували його слова: в разі згоди - вигуком "Хо", а негативної відповіді -

"Куурі".

- Чи бажають білі укласти перемир'я? - уривчасто запитав негр.

- На яких умовах? - запитав офіцер, який очолював нашу делегацію.

- Умови ось які: ви повинні скласти зброю і закінчити війну. Ваші солдати повинні піти звідси і залишатися у своїх фортах. А ми, індіанці, відступимо через Вітлакутчі. І нехай надалі і назавжди велика річка буде між нами кордоном. Ми обіцяємо жити у мирі й не сваритися з білими сусідами. Ось усе, що я повинен був сказати!

- Браття, - відповів наш офіцер, - я боюсь, що ні білий генерал, ні Великий Батько президент не приймуть цих умов. Я уповноважений передати вам, що головнокомандувач може вести з вами переговори тільки в тому разі, якщо ви повністю підкорятиметеся і дасте згоду на переселення.

- Куурі! Куурі! Ніколи! - в один голос гордо вигукнули Коа Гаджо і Оцеола. Їхній рішучий тон підтверджував, що вони й не думали здаватися.

- Чому ми повинні підкоритися? - з подивом запитав негр. - Ми не переможені. Ми перемагаємо вас у кожній битві. Ми розбили ваших солдатів - один, два, три рази. Ми розбили вас. Чорт забирай, ми теж уміємо добре вбивати вас! Чому ж ми повинні підкоритися? Ми прийшли запропонувати свої умови, а не вислуховувати ваші.

- Те, що відбулося досі, ще не вирішує справи, - відповів офіцер. - Ми сильніші за вас, і зрештою ми вас здолаємо.

І знову вожді вигукнули в один голос:

- Куурі!

- Чи не переоцінюєте ви, білі, своїх сил? Ми не такі слабкі, як ви гадаєте. Ні, чорт забирай!

Негр запитально глянув на своїх товаришів, і ті кивком виявили згоду. Тоді Оцеола, який тепер взяв на себе керівну роль, розвернувся до лісу і видав якийсь особливий пронизливий звук.

Не встигла луна від його голосу розтанути в повітрі, як вічнозелені кущі зашелестіли і затремтіли. З лісу виступили ряди індіанських воїнів. Вони вийшли вперед і вишикувалися в бойовий порядок, так що ми легко могли їх полічити.

- Можете порахувати наших воїнів, - вигукнув Оцеола урочистим тоном, - можете дізнатися, скільки у вас ворогів!

По цих словах іронічна посмішка майнула на його устах. Кілька секунд він стояв мовчки і дивився на нас.

- Ну, як вам здається? Ці молоді воїни - а їх тут півтори тисячі, - хіба вони виглядають виснаженими і покірними? - провадив далі молодий вождь. - Ні, вони готові воювати доти, доки кров останнього з них не всотає рідна земля! Якщо їм судилося загинути, то вони хочуть загинути тут, у Флориді, де вони народилися, де поховані їхні батьки. Ми взялися за зброю тому, що ви вчинили наругу над нами і замислили вигнати нас звідси. Ми помстилися за ваші дії. Ми вбили багатьох ваших солдатів і вважаємо, що цього досить. Ми не хочемо більше вбивати, але й переселятися теж не хочемо. Ми ніколи не змінимо свого рішення! Ми зробили вам чесну пропозицію.

Прийміть її, і можна вважати війну завершеною. Знехтуйте нею – і знову поллється кров. Великим Духом присягаюся, проллється ріки крові! Червоні стовпи війни біля наших осель знову і знову обагряться кров'ю блідолицих ворогів. Мир чи війна – вибирайте самі!

Закінчивши промову, Оцеола подав знак рукою своїм воїнам, які стояли біля лісу. І вони мовчки зникли, так само миттєво, як і з'явилися. Ми вже збиралися висунути деякі заперечення на палку промову молодого вождя, як раптом здалеку пролунали постріли і крики. Вони долинали з боку розташування індіанців і свідчили про те, що почався наступ.

– Ага! Нечесна гра! Зрада! – вигукнули вожді. – Блідолиций брехун! Ви пошкодуєте про цю зраду!

І всі троє, не гаючи часу на безплідні балачки, кинулися в ліс до своїх воїнів.

Ми повернулися в табір, там теж чули постріли і вирішили, що бригада Клінча напала на передові пости індіанців. Солдати вже вишикувалися в бойовий порядок і були готові виступити. Через кілька хвилин за сигналом загін рушив уздовж берега.

Солдати з нетерпінням чекали битви. Пробайдикувавши кілька днів, виснажені голодом і пригнічені безславною поразкою, вони отримали нагоду повернути свою військову честь і покарати зухвалого ворога. За домовленістю між генералами один наш загін був у тилу противника, а другий рухався прямо, тож індіанці не могли уникнути загибелі. Вони змушені прийняти бій і програють.

Так думали і офіцери, і солдати. Головнокомандувач був у чудовому гуморі. Його стратегічний план вдався повністю: ворог був оточений, його заманили в пастку. Генерал нарешті здобуде велику перемогу. Йому вже вготовані чи не гори лаврових вінків.

Ми рухались уперед. До нас долинали звуки поодиноких пострілів. Знайомого індіанського бойового кличу не було чути. Ми кинулися в атаку і видерлися на пагорби, що оточували водойму, але не виявили там противника. Імовірно, індіанці були десь між нами і нашим підкріпленням. Невже їм вдалося вислизнути?

Ні... Он вони, по той бік луки... Показалися з лісу і йдуть до нас назустріч. Вони хочуть битися з нами...

Однак ці сині мундири й білі пояси, ці каски і шаблі – це не індіанці! Це не вороги – це солдати з бригади Клінча!

На щастя, ми вчасно розпізнали їх і не відкрили вогонь.

Розділ LXXI

Таємниче зникнення армії

Дві дивізії армії зійшлися і після короткої наради між генералами приступили до пошуків ворога. На це згаяли довгі години, але не знайшли жодного індіанця.

Оцеола виконав нечуваний в анналах воєнної історії стратегічний маневр: він провів півтори тисячі воїнів між двома дивізіями, які численністю не поступалися його війську і обстрілювали його, і не залишив жодного вбитого. Ба навіть більше – не залишив ніякого сліду свого відступу! Індіанське військо, що недавно вишикувалося

перед нами в повному бойовому порядку, швидко розгрупувалося на тисячу частин і розтануло, наче за помахом чарівної палички.

Ворог зник у невідомому напрямку, і розчарованим генералам знову довелося відвести свої війська в форт Кінг.

"Розсіювання" – так цей фокус зі зникненням назвали в індіанській армії. Звісно, це була блискуча перемога. Одначе ця перемога вбила бідолашного старого Гейнса, принаймні його воєнну славу. Після цього він швидко відмовився від поста, якого раніше так домагався.

Головнокомандувачем призначили третього генерала.

Офіцер на прізвище Скотт користувався більшою популярністю за своїх попередників. Він отримав вдале поранення в колишніх війнах з Англією, високий чин, навчився політичного блазнювання, а головне – переклад з французької "Системи тактики", за автора якого він себе видавав, – усім цим генерал Скотт славився в очах американської громадськості протягом двадцяти років. Адже автор такої системи військового маневрування мав обов'язково бути великим полководцем. Принаймні так вважали його співвітчизники.

Від нового генерала чекали чудес, і він роздавав за звичкою народіві щедрі й урочисті обіцянки. Він учинить з індіанцями інакше, ніж його попередники, і скоро покладе край цій ненависній війні – так вважали військові.

Усі раділи цьому призначенню, а приготування до походу мали значно ширші масштаби, ніж за двох попередників Скотта. Подвоїли кількість солдатів, заготували величезні запаси провіанту. Усі з нетерпінням чекали, коли ж нарешті великий полководець зволить прийняти на себе командування.

Нарешті полководець прибув, і армія виступила в похід. Я не зупинятимуся на подробицях цієї кампанії – в них немає нічого цікавого. Кампанія складалася лише з виснажливих переходів, які здійснювалися за всіма правилами військового параду. Армію розділили на три дивізії й урочисто нарекли їх "Правим крилом", "Лівим крилом" і "Центром". Усі три дивізії з фортів Кінг, Брук і Сент Джонс мали одночасно вирушити до Вітлакутчі – до того самого "фатального гнізда" – та підійти до околиці боліт і лагун. Передбачалося, що кожен підрозділ дасть по одному пострілу з невеликих гармат як умовний сигнал іншим загонам. Потім усі три дивізії повинні були вирушити в наступ до центру укріплених позицій семінолів. Звісно, цей безглуздий маневр закінчився цілковитим провалом. Ніхто в очі не бачив індіанців. Знайшли сліди їхніх стоянок. Хитрі воїни почули сигнали і зрозуміли їх значення. Маючи відомості про розташування ворога, вони могли без особливих ускладнень відступити, прослизнувши між правим і лівим крилом.

Для мене у кампанії Скотта найбільш надзвичайною і важливою подією став випадок, що мало не коштував мені життя. Можливо, не варто зупинятися на цій події докладно, але слід розповісти про це як про цікавий приклад "покинутого загону".

Наш великий полководець, наступаючи на "гніздо" семінолів, надумав залишити "спостережний пост" на березі річки Амазури. Він складався з сорока добровольців із

селища Свон і кількох офіцерів, серед яких був і я.

Нам було наказано стояти на місці і не рушати доти, доки нас не змінять. Коли це буде, наш начальник навряд чи розумів. Генерал віддав наказ і поїхав геть, очоливши "Центр". Ми ж залишилися самі. Дуже добре розуміючи всю небезпеку свого становища, ми насамперед постаралися як слід влаштуватися. Нарубали дерев, звели укріплення, викопали криницю і оточили все це огорожею. На щастя, минув тиждень, перш ніж ворог помітив нашу позицію, бо навряд чи б лишив когось живим. Найімовірніше, індіанці йшли за "Центром" і на якийсь час полишили цю місцевість. Та на шостий день противник знову з'явився і запропонував нам здатися. Ми відмовилися і впродовж п'ятдесяти днів відбивали атаки. Багато наших солдатів було вбито і поранено. Куля, що пролетіла крізь щілину в огорожі, наздогнала доблесного начальника нашого сміливого загону Голомена.

Запасів продовольства нам залишили на два тижні, а довелося протриматися цілих сім! Тридцять днів ми харчувалися сирим насінням, водою і жолудями, які вдавалося зібрати з дерев, що росли всередині нашого укріплення.

Так ми вистояли п'ятдесят днів, і ніхто не прийшов змінити нас. За час цієї страшної облоги наші очі, що пильно вдивлявся в далечінь, не побачили за огорожею жодного білого, ми не почули жодного англійського слова. Ми зрозуміли, що нас кинули, забули! Так воно насправді й було. Генерал Скотт дуже поспішав покинути Флориду й забув змінити людей, що стояли на "спостережному посту". А інші вирішили, що годі й намагатися врятувати нас, бо ми, напевно, давно загинули. Нам загрожувала голодна смерть. Та нарешті хоробрий старий мисливець Гікмен зміг прослизнути крізь лінію облоги і повідомити про наше становище "друзям". Його розповідь зчинила страшний переполох, тож для нашого визволення направили військову частину, якій вдалося прорватися крізь лави супротивника і визволити нас з оточення.

Так закінчилася кампанія Скотта, а разом з тим і його військова кар'єра у Флориді. Усі його дії були вкрай безглузді. Скотт уникнув насмішок і ганьби лише завдяки тому, що його швидко відкликали – це був щасливий збіг обставин для нього. Саме в цей час спалахнула друга війна з індіанцями – на південному заході, і генерал отримав наказ прийняти командування тамтешніми військами, що дало йому змогу вчасно втекти з Флориди. Збентежений і присоромлений, генерал зрадив, що йому випала щаслива нагода залишити Країну Квітів.

Отже, американські генерали мали вельми невеселі спогади про Флориду. У ході індіанської війни по черзі було розбито не менше семи генералів. Однак я не розповідатиму про їхні невдачі й промахи. По від'їзді генерала Скотта я полишив основну армію і відтепер брав участь тільки в невеликих битвах другорядних загонів, де пережив значно романтичніші епізоди військового життя.

Що ж, на цьому я полишаю роль літописця великих історичних подій.

Розділ LXXII

Що сталося з Чорним Джеком

З укріплення ми рятувалися на човнах, подолавши відстань до гирла річки, а звідти

морем у Сент Маркс. Після цього добровольці розійшлися по домівках, бо термін їхньої служби сплив. Поверталися додому всі так, як і вербувалися: поодинці або групами. В одній із таких груп був старий мисливець Гікмен, його товариші, я і мій вірний зброєносець.

Чорний Джек був уже не такий, як колись. З ним сталася різка зміна: повиступали вилиці, запали щоки й очі, а сплутане кучеряве волосся стирчало біля скронь густими кошлатими пасмами. Шкіра його втратила свій чудовий чорний блиск, на ній з'явилися зморшки.

Весь цей час бідолаха їв дуже погано. За три тижні голоду він змінився до невпізнання. Однак це майже не вплинуло на його настрій. Він завжди був веселий і зберігав життєрадісність, а іноді йому навіть вдавалося розвеселити мене. Гризучи кукурудзяні качани або запиваючи водою з гарбуза сухий маїс, він часто вголос мріяв про те, як уплітатиме за обидві щоки мамалигу і свинину, коли повернеться на рідну плантацію. Ця втішна перспектива майбутнього блаженства допомагала йому легше переживати страшні миті, адже в передчутті щастя є своя втіха. Коли ж ми опинилися на волі і вирушили додому, Джек уже не міг стримати своєї радості. Він теревенив без утаву, його обличчя завжди осявала радісна усмішка, а білі зуби засліплювали своїм блиском. Здавалося, навіть шкіра його поновила свій блиск.

Протягом усього важкого шляху негр був справжньою душею нашого загону. Його веселі жарти розворушили навіть стриманого старого мисливця, який іноді заходився од реготу. Що ж до мене, то я тільки вдавав веселість. Мою душу ятрила незбагненна печаль.

Усе мало бути геть інакше. Мені б радіти поверненню додому, можливості побачити любих серцю, але все було якось не так...

Після звільнення з облоги я відчув певне полегшення, але це була лише природна реакція на порятунок від майже неминучої загибелі. Радість моя швидко згасла, і тепер, коли я наближався до рідної домівки, душу мою огорнули темні тіні. Мене мучило передчуття, що вдома не все гаразд, і я навіть не міг збагнути причину цих почуттів, бо не отримував жодних поганих звісток. Взагалі вже майже два місяці я нічого не чув про дім. Під час тривалої облоги ми були відрізані від зовнішнього світу, тож до нас дійшли лише туманні чутки про події в селищі Свон. Ми поверталися додому й не відали про те, що сталося за нашої відсутності.

Я розумів, що невпевненість, сумніви й навіть страхи могла навіяти невідомість. Та була й інша причина моїх похмурих передчуттів. Можливо, спогад про мій раптовий від'їзд, про почуття, з якими я полишив сімейні справи. Сцена прощання, що закарбувалася у моїй пам'яті, спогади про Рінгольда, про підлий задум цього підступного негідника – все це тривожило мою душу.

Два місяці – великий термін. Багато подій може статися за цей час, навіть у вузькому сімейному колі. Вже давно було офіційно повідомлено, що я загинув од руки індіанців, і, наскільки мені було відомо, мої домашні повірили, що мене немає на світі. Ця звістка могла призвести до страшних наслідків. Чи дотримала сестра слова? Коли я

повернуся додому, чи знайду я таку ж люблячу сестру, чи буде вона одинока і вільна? Чи вона послухала матір і стала дружиною цього підлого негідника? Не дивно, що мені було не до веселощів.

Товариші звернули увагу на мій похмурий настрій і хоч грубувато, але добродушно намагалися мене розвеселити. Однак це їм не вдалося. Зажура впала свинцем на серце. Мені чомусь здавалося, що вдома не все гаразд. На жаль, передчуття не було хибним. Сталося гірше, ніж я собі гадав. Новина, яку я почув, не була звісткою про весілля сестри. Я довідався про смерть матері і, що ще страшніше, нічого не знав про подальшу долю Вірджинії.

Недалеко від дому мене зустрів посланець, який і повідомив цю жахливу звістку. Індіанці напали на селище, або, скоріше, на мою власну плантацію, бо вони обмежилися тільки нею. Мати і дядько впали під ударами їхніх ножів. А сестра, сестра? Її викрали!

Далі я не став слухати, я пришпорив змученого коня і галопом помчав уперед, як навіжений.

Розділ LXXIII

Страшне видовище

Незабаром мій кінь був біля межі нашої плантації; не зупиняючись і не даючи йому перепочити, я поскакав по лісовій стежці до будинку. Подекуди на шляху траплялися загорожі для худоби, але розумний кінь легко долав їх, і ми мчали далі.

Я зустрів сусіда, білого, який саме вийшов з будинку. Він хотів було заговорити до мене – звісно, про трагічні події, – але я не зупинився. Я вже все почув, тепер мав усе побачити на власні очі.

Я знав тут кожен поворот стежки, мені було відомо, звідки щонайшвидше можна побачити будинок.

Я домчав до цього місця і... Боже милосердний! Будинку не було! Приголомшений, я зупинив коня і напружено вдивлявся в ландшафт перед собою. Та марно – будинку не було! Невже я збився з дороги? Та ні, ось величезне тюльпанове дерево в кінці стежини. Далі савана, маїсові та індигові плантації, ще далі – порослі лісом пагорби навколо басейну, а далі... далі я вже не розрізняв знайомих предметів.

Здавалося, змінилася вся природа. Привітний будинок з білими стінами і зеленими віконницями зник. Веранда, господарські будівлі, хатини негрів, навіть огорожа – все зникло! На їх місці здіймалися густі клуби диму і огортали сонце, уподібнюючи його до кривавого диску. Здавалося, з моєю появою і небо спохмурніло.

Після всього почутого мені неважко було збагнути, що це означало. Серце моє стислося від болю і сумного збентеження. Я вже не мав сил страждати. Пришпоривши коня, я поскакав через поля до місця трагедії.

Я побачив людей, що тинялися серед диму. Мені здалося, що їх було із сотню. В їхніх рухах не відчувалося особливого хвилювання: вони або спокійно ходили, або сиділи, розвалившись, як байдужі глядачі. Ніхто й не намагався гасити пожежу. Під'їхавши, я побачив язики полум'я, що змішалися з димом. Навколо гарцювали

вершники, намагаючись зловити коней і корів, що вирвалися з палаючої огорожі. Спершу я не міг навіть упізнати вершників. Гінець повідомив, що на садибу напали сьогодні на світанку. Це все, що я встиг почути, коли кинувся вперед.

Було ще рано, сонце зійшло не більше години тому. Ми пересувалися вночі, щоб уникнути денної спеки. Невже варвари ще там? Невже це індіанці? У зловісному вогняному світлі, в клубах диму вони ганялися за кіньми і коровами, імовірно, бажаючи забрати їх з собою.

Але я знав, що вони пішли, інакше б як я довідався усі подробиці страшної події – вбивство моєї матері, викрадення бідолашної сестри? Як би я про все дізнався, якби індіанці були ще тут? Можливо, вони залишили на якийсь час плантацію, а потім повернулися, щоб забрати здобич і підпалити будинок? На мить ця думка промайнула в моїй голові. Але вона не змусила мене сповільнити біг коня, я і не думав про те, щоб натягнути поводи. Права рука була в мене теж зайнята – я міцно стискав заряджену рушницю. Мене охопила жага помсти. Я готовий був кинутися у натовп дикунів і загинути в боротьбі з ними. Я був не самотній: мій чорношкірий слуга мчав за мною по п'ятах. За моєю спиною лунав тупіт його коня.

Ми наблизились до руїн, і тут я побачив, що помилявся. Мене оточили не індіанці, не вороги, а друзі.

Вони зустріли нас зловісним, співчутливим мовчанням. Я спішився. Всі зібралися навколо мене, обмінюючись багатозначними поглядами. Ніхто не промовив жодного слова – слова тут були зайві.

Я заговорив перший. Хриплим, ледве чутним голосом я запитав: "Де?".

Моє питання одразу ж зрозуміли – його чекали. Один із сусідів узяв мене за руку і обережно повів за собою повз згарище. Я машинально йшов із ним. Він мовчки вказав мені на водойму. Тут зібралося ще більше людей. Усі стояли півколом спиною до мене і дивилися в одну точку. Я зрозумів, що вона лежала там.

Коли ми наблизились, усі мовчки розступилися. Мій провідник провів мене через натовп. Я побачив тіло матері. Поряд із нею лежали трупи дядька і кількох негрів – вірних слуг, які віддали життя за своїх пана і пані.

Нещасну матір застрелили... Порізали ножом... Скальпували... Спотворили її обличчя...

Хоч я і був готовий до найстрашнішого, але не міг витримати цього жахливого видовища.

Бідолашна мама! Ніколи більше ці скляні очі не усміхнуться мені... Ніколи більше я не почую слів ніжності або докору з цих блідих вуст...

Я більше не міг стримувати свої почуття. Ридання душили мене. Я кинувся на землю, обняв матір і цілував холодні, німі губи тієї, що подарувала мені життя.

Розділ LXXIV

Погоня

Моє горе було безмежне. Спогади про холодність матері і особливо про те, як ми з нею розсталися, лишень посилювали мої страждання. Якби ми попрощалися так само,

як у минулі роки, мені було б легше пережити горе. Аж ні, її останні слова до мене різали докором, майже гнівом, і ці спогади наповнювали моє серце невимовною гіркотою. Я віддав би все на світі, аби тільки вона могла дізнатися, що я пам'ятаю про неї лише світле, радісне і добре. Я віддав би все на світі, аби тільки вона могла почути одне лишень слово, знати, з якою радістю я пробачив би її...

Моя нещасна мати! Я не пам'ятав нічого поганого. Її вади були такі незначні. Єдиною її слабкістю було марнославство, втім, це характерна риса для всіх людей її кола. Але тепер я не пам'ятав цього. Я пам'ятав тільки її численні достоїнства, пам'ятав, що вона – моя мати. Тільки тепер я зрозумів, як я її любив!

Та впадати у відчай не було часу. Де шукати сестру? Я скочив на ноги і гарячково почав розпитувати всіх, хто стояв коло мене. Люди знаками вказали на ліс. Я зрозумів: її викрали індіанці.

Досі я не був ворожий до червоношкірих. Навпаки, радше стояв на їхньому боці і навіть відчував до них щось схоже на дружбу. Я знав, як несправедливо до них ставилися білі, і все, що індіанці зазнали від них. Я знав, що зрештою індіанців здолають, їм доведеться підкоритися, і, згадуючи про їхні лиха, почував до них жалість. Однак тепер почуття змінилися й стали геть іншими. Вигляд убитої скаліченої матері перевернув усе. Симпатія до індіанців перетворилася на палку ненависть. Кров матері волала про помсту, і я присягнувся помститися.

Я був не самотній. Старий Гікмен, його товариш Везерфорд, також мисливець, і чоловік п'ятдесят сусідів обіцяли мені свою допомогу і підтримку.

Більше всіх думка про відплату хвилювала Чорного Джека. Його теж спіткало горе: Віолу також не могли ніде знайти – очевидно, її повели з рештою слуг. Імовірно, дехто з них пішов добровільно. Але жодного зі слуг не було на згарищі. Було знищено всю плантацію і все її населення. Я перетворився на безхатнього сироту. У мене не було ні матері, ні даху.

Та на марні скарги і нарікання не було часу, треба було негайно діяти. Прийшли озброєні сусіди, і вже за кілька хвилин організували погоню.

Мені і моїм супутникам дістали свіжих коней. Нашвидку перекусивши, ми кинулися шукати сліди індіанців. Та їх і шукати не довелося – дикуни їхали верхи. Вони перепливали через річку на індіанський бік, трохи вище за течією. Без вагання ми пішли по слідах.

Я чудово пам'ятав це місце. Саме тут я переправлявся через річку два місяці тому, вистежуючи Оцеолу. Це була та сама стежка, яку обрав тоді молодий вождь... Мене охопили сумні думки. Ми вже майже не бачили слідів, тож просувалися вперед дедалі повільніше. Виникали природні запитання: чи бачив хто небудь дикунів? До якого племені вони належать? Хто був їхній вождь?

Двоє добровольців з нашого загону, сховавшись біля дороги, бачили, як червоношкірі проскакали повз них, забравши з собою полонянок – мою сестру, Віолу та інших дівчат з плантації. Індіанці сиділи на конях і міцно тримали бранок. Негри йшли пішки. Вони не були зв'язані і, здавалося, йшли добровільно. Індіанці належали до

племені Червоні Палиці, і ними верховодив Оцеола.

Годі навіть описати враження, яке справили на мене ці слова. Вони завдали мені гострого болю. Я все сумнівався в справедливості цих слів і вирішив не вірити, поки не матиму неспростовних доказів. Оцеола! Ні, він не міг так підло вчинити! Не міг! Очевидці явно помилилися. Вони бачили індіанців затемна, тож могли помилитися. Останнім часом усе, що робили індіанці – кожен наліт, кожен грабіж, – усе приписували Оцеолі. Оцеола був скрізь. Ні, він не міг бути тут!

Але хто ж були ці двоє свідків? І я зі здивуванням дізнався їхні імена: Спенс і Вільямс. Ще з більшим здивуванням довідався, що вони також долучилися до тих, хто разом зі мною вирушив у погоню за індіанцями. Та ще дивнішою здалася мені відсутність Аренса Рінгольда. Він був на пожежі і, як я чув, голосніше за всіх кричав і погрожував, що помститься. А тепер він зник. У всякому разі, не приєднався до загону, що переслідував індіанців.

Я покликав Вільямса і Спенса і став їх докладно розпитувати. Вони підтвердили свої свідчення і зізналися, що бачили індіанців, які поверталися після кривавої різанини, і що це було вночі. Вони не могли сказати напевно, були це воїни з племені Червоної Палиці чи з племені Довге Болото. Їм здалося, що це були Червоні Палиці. Що ж до вождя, то сумнівів не було: їх вів сам Оцеола. Вони впізнали його по трьох страусових пір'їнах у головному уборі, що відрізняли його від інших воїнів.

Свідки говорили переконливо. Який сенс їм обманювати мене? Чи їм не все одно, хто був вождем ватаги вбивць – Оцеола, Коа Гаджо чи навіть сам Онопа? Їхні слова переконали мене, що вбивця моєї матері, який спалив мій будинок і полонив сестру, – Оцеола!

Почуття колишньої дружби вмить умерло в мені. Відтепер моє серце палало ворожнечею і ненавистю до того, кого я колись так ніжно любив, ким так щиро захоплювався...

Розділ LXXV

Бойова тривога

Однак, укотре прокручуючи в голові цю криваву справу, я звернув увагу на певні обставини, що видалися мені таємничими і дивними. Мене навіть вразило, що вони якось залишилися поза моєю увагою. Я не знаходив нічого дивного в тому, що під час жорстокого набігу вбили мою матір, а сестру полонили. Індіанці не задовольнилися кровопролиттям, а спалили всю плантацію. Це була звичайна помста "блідолицим" за всі завдані лиха і несправедливості. Таке відбувалося скрізь, майже щодня. Чого б такому не статися і на берегах Свон, як і в інших місцях Флориди? Мабуть, слід радше дивуватися, що наша садиба так довго залишалася незачепленою. Інші плантації, що перебували не так далеко від укріплених пунктів семінолів, уже зазнали подібних жахливих набігів. Чому ж наша плантація мала уникнути загальної долі? Одначе цю "невразливість" помітили жителі нашої плантації, і вони чомусь хибно увірували у власну безпеку.

Пояснювали це так: основні сили індіанці зосередили в інших районах, де

спостерігали за пересуванням розділеної на три частини армії генерала Скотта. А оскільки наша плантація була укріпленим пунктом, то, звичайно, невеликі загони індіанців не наслідувалися напасти на неї.

Але Скотт пішов, його війська відступили у форти, на літні квартири. Зазвичай у Флориді військові дії ведуться взимку. А індіанці, для яких усі пори року рівні, були тепер вільні і могли поновити свої набіги на прикордонні плантації. Можливо, саме тому вони так довго не нападали на селище Свон.

У перші хвилини розпачу таке пояснення здалося мені цілком імовірним. Я і мої родичі просто виявилися жертвами загальної хвилі відплати з боку індіанців. Та коли я трохи прийшов до тями, мою увагу привернули інші обставини. Перш за все, чому напали саме на нашу плантацію в цьому районі? Чому спалили тільки наш будинок? Чому знищили тільки нашу сім'ю? Ці питання дуже вразили мене. Адже на річці були й інші плантації, також слабо захищені, і були інші сім'ї, які вороже ставилися до семінолів. Проте ще загадковішим було ось що: плантація Рінгольдів лежала якраз на шляху індіанських банд. Сліди свідчили: щоб досягти нашого будинку, вони обігнули її. Обидва Рінгольди – покійний батько і син – славилися як найзапекліші вороги індіанців і свідомо грубо порушували їхні права.

Чому ж тоді плантація Рінгольдів залишилася недоторканою, а наша була знищена? Ясно, що наша сім'я стала жертвою особливої, задалегідь обдуманого помсти. У цьому не може бути жодного сумніву. Цю таємницю можна було пояснити тільки помстою.

Пауел. Невже це був він? Мій друг винен у такому варварському вчинку? Чи можливо це? Ні! Ніколи!

Незважаючи на свідчення двох негідників, незважаючи на те, що вони бачили його на власні очі, моє серце відмовлялося цьому вірити.

Які мотиви могли бути в нього для такого незвичайного вбивства? Правда, що моя мати не була прихильна до нього, та ще й виявилася невдячною. Я пам'ятав це дуже добре. І він теж міг пам'ятати. Але його шляхетний характер, що в моїй уяві втілює прекрасний героїчний ідеал... Ні, він не міг упасти так низько. Ні, ні і ще раз ні!

З іншого боку, чому ж Пауел не зачепив садибу Рінгольдів, житло Аренса Рінгольда – свого заклятого ворога, одного з чотирьох осіб, яких він присягнувся знищити? Ця обставина здавалась мені особливо неймовірною.

Рінгольд був удома, його можна було захопити під час сну Його чорні спільники навряд чи стали б чинити опір. То чому ж йому дарували життя? Чому його будинок не спалили? Нова звістка, яку я отримав у дорозі, породила нове припущення. Мені сказали, що індіанці швидко відступили через несподівану появу патруля добровольців, який здійснював об'їзд. Його увагу привернула палаюча плантація. Думали, що саме це і врятувало інші плантації, в тому числі і Рінгольдову.

Таке пояснення здавалося імовірним. Судячи зі слідів, зграя розбійників була невелика, не більше п'ятдесяти чоловік. Тому вони і відступили. Тоді знову все переверталось, і Оцеола знову в моїх очах ставав винуватцем.

Можливо, я не розумів його індіанської натури. Зрештою, може, він і був тим

чудовиськом, яке скоїло стільки лиха.

Я вкотре запитував себе: що могло породити такі наслідки?

- Сестра! Вірджинія! Можливо, кохання... пристрасть...

- Індіанці! Індіанці! Індіанці!

Розділ LXXVI

Хибна тривога

Цей страшний вигук одразу урвав мої роздуми. Я вирішив, що з'явилися індіанці, і помчав уперед. Та раптом вершники кинули поводи і зупинилися. Ті, хто трохи від'їхав убік, поспішили знову приєднатися до загону. А ті, хто необачно вибився вперед, швидко поскакали назад. Саме вони і здійснювали тривогу. Дехто з них усе ще продовжував кричати: "Індіанці, індіанці!".

- Індіанці? - недовіжливо запитав Гікмен. - Де ви їх надібали?

- Там! - відповів один із вершників, що прискакав назад. - Он у тому гаю. Їх там повен ліс...

- Нехай мене чорти роздеруть на шматки, якщо я в це повірю! - заперечив старий мисливець, презирливо похитавши головою. - Ніколи індіанці не стануть ховатися, особливо від таких жовторотих пташенят, як ви. Їх завжди раніше почуєш, ніж побачиш.

- Та ми й чули, як вони перегукувалися один з одним.

- Ба! - вигукнув мисливець. - Ви б зовсім не те почули, якби індіанці справді були там. Ви почули б рушничні постріли. Дідько ухопив би ваших індіанців! Ви чули виск енота або свист пересмішника. Я знав, що ви на смерть перелякаєтеся од вигляду першого ліпшого звірка, який промайне перед вами... Стійте на місці, а я подивлюся, що там таке.

Сказавши це, Гікмен спішився і накинув вуздечку на гілку.

- Ходімо, Джиме Везерфорд, - звернувся він до одного зі своїх товаришів мисливців.

- Подивимосся, кого там побачили ці слинтяї. Чи не прийняли вони пеньки за індіанців?

Молодий мисливець уже спішився. З рушницями в руках вони мовчки залізли в чагарник. Решта загону сиділи на конях і чекали. Довго чекати не довелося. Щойно мисливці зникли в заростях, як до нас долинув їхній гучний регіт. Ми осмілилися і наблизилися. Там, де лунав такий сміх, навряд чи могло бути небезпечно. Незабаром ми побачили їх обох. Везерфорд нахилився і розглядав чиїсь сліди, а Гікмен указував рукою на кущі, що ходили ходуном. Ми поглянули туди і побачили стадо напівдикої рогатої худоби, яку злякала наша поява. Тварини щодуху тікали через кущі.

- Ось вам ваші індіанці! - переможно вигукнув мисливець. - Гарні дикуни! Ха ха ха!

Усі інші теж розсміялися, за винятком винуватців цієї хибної тривоги.

- Я знав, що тут немає ніяких індіанців, - продовжував мисливець на алігаторів. - Вони не так з'являються! Ви їх чуєте раніше, ніж бачите. І ось що я пораджу тим зеленим молодикам, які не вміють відрізнити червоношкірого від рудої корови: пропустіть досвідченіших уперед. А решта тримайтеся разом, не розбігайтеся, а то декому доведеться заснути сьогодні без чуба на голові.

Усі погодилися з розсудливою порадою Гікмена. Ми попросили старого мисливця і Везерфорда очолити загін. Решта мала не відставати і йти за ними.

Ясно, що індіанці не могли значно випередити нас. Про це можна було судити по часу, коли вони покинули садибу. З моменту мого приїзду на плантацію ми не гаяли часу дарма – на збори пішло не більше десяти хвилин, тож загалом, від їх відходу і до початку нашої погоні минуло трохи більше години. Пересуватися дуже швидко вони не могли, адже за ними йшли пішки негри – ми бачили їхні широкі сліди.

Навряд чи хтось із нас боявся індіанців. Усі ми палали жагою помсти, що притлумлює страх. Крім того, слідів індіанців було не так уже й багато – чоловік п'ятдесят. Поза сумнівом, це були вправні й досвідчені воїни. Але ті, хто зголосився добровільно допомагати мені, теж були загартованими людьми – з твердим характером і витримкою. Це були найкращі люди в селищі, незамінні у таких справах. Нікому навіть на думку не спадало повернутися: всі твердо вирішили йти вперед і знайти убивць навіть у самому серці індіанської території, у їх власному "гнізді".

Відданість цих людей додала мені наснаги. Я поскакав уперед, і на серці мені стало трохи легше: я відчував, що от то настане час відплати.

Розділ LXXVII

Втрачений слід

Однак індіанці були не так близько від нас, як ми сподівалися. Ми мчали так швидко, як могли наші коні. Так здолали десять миль, хоча спершу сподівалися, що наздоженемо ворога вже на половині цієї відстані.

Мабуть, індіанці збагнули про погоню і щодуху помчали вперед. Ясна річ, що після таких жахливих злочинів вони очікували переслідування. Та вони не набагато випередили нас. Хоча сонце вже добряче припікало, сік ще капав зі зламаних ними гілок, сліди копит їхніх коней були ще свіжі. Так пояснили нам наші провідники. Прим'ята трава ще була вологою від роси і стелилась по землі.

Для містянина, що звик пересуватися вулицями, всіяними дороговказами й номерами на кожних дверях, здається неймовірним: як мисливець може без компаса чи дороговказу днями безпомилково вистежувати хитрого ворога. За дороговказ ловцю править кожен листочок, кожна гілочка, кожна травинка. Ці знаки він читає так само чітко, наче б розгорнув мапу із визначеним маршрутом. У той час як мисливець намагається знайти сліди, переслідуваний робить усе, аби ці сліди "замести", приховати від пильного ока.

– Вони тут були не давніше як півгодини тому. Лишень півгодини, собаки скажені! – вигукнув Гікмен, чи не вдвадцять оглядаючи сліди. – Ніколи в житті я не бачив, щоб червоношкірі їхали так швидко! Вони біжать, наче стадо наляканих биків. Імовірно, мерзотники добряче спітніли. А деякі лобурі, гадаю, вже хитаються в сідлах під кутом сорок п'ять градусів...

Гучний вибух сміху був відповіддю на це зауваження нашого провідника.

– Не так голосно, хлопці, не так гучно! – промовив він, уриваючи сміх владним жестом. – Єрусалимом присягаюсь, вони почують вас! Якщо так станеться, то дехто з

вас ще до заходу сонця позбудеться свого скальпа. Заради власного ж порятунку, хлопці, поведіться тихо, як мишки. Вони мають такий гострий слух, як наші пси. Чорти б мене ухопили, якщо вони більше ніж за милю од нас!

Він ще раз нагнувся до сліду і повторив:

– Будьте тихі, як опосуми, і я обіцяю вам, що не мине й години, як ми наздоженемо цих негідників.

Підкоряючись його наказу, ми їхали, намагаючись дотримуватися тиші. Ми пересувалися узбіччям, порослим травною, щоб заглушити тупіт копит. Перемовлялися пошепки, та й то лише в разі крайньої потреби. Напружено вдивляючись уперед, щомиті ми сподівалися побачити перед собою бронзові фігури індіанців.

Так ми проїхали з півмилі. Ворог не показувався, вид но було тільки його сліди. Наш зір уловив, що синє небо мигтить між стовбурів, – це означало, що ліс почав рідшати. Дехто з нашого загону зрадив, бо ми кілька годин просувались похмурим лісом, переплетеним ліанами і заваленим стовбурами, тож їхати швидко ніяк не вдавалось. Усі сподівалися, що тепер ми нарешті побачимо ворога. Але старих мисливців, особливо наших двох провідників, ця обставина аж ніяк не тішила. Гікмен не забарився висловити своє невдоволення.

– Клята рівнина! – вигукнув він. – Це савана, ще й величезна. Хай йому грець, кепські справи!

– Чому? – запитав я.

– Дуже просто! Якщо вони проскочили через савану, то, напевно, залишили біля лісу одного або двох вартових. Тепер ми вже не можемо під'їхати до них непоміченими: нас буде так само легко побачити, як караван верблюдів. І що це означає? А це означає, що як вони помітять нас, то легко сховаються. Вони розсиплються врзнобіч, тоді шукай вітру в полі!

– Що ж нам тепер робити?

– Нам краще триматися ближче до великого болота. Ви постійте тут кілька хвилин, а ми з Джимом Везерфордом під'їдемо до узлісся і подивимося, чи перетнули вони савану. Якщо так, то і ми перемахнемо її, а потім знову відшукаємо слід. У нас немає іншого вибору. Якщо вони побачать, як ми перетинаємо савану, ми можемо показати їм хвіст і спокійно повертати назад.

Усі погодилися з цим і підкорилися наказу мисливця на алігаторів. Ми всі добре знали, що він дуже мудрий мисливець. Гікмен і Везерфорд спішилися і стали обережно пробиратися до дерев на узліссі.

Повернулися вони нескоро. У декого з нас уривався терпець. Уже почалися розмови про те, що, зупинившись, ми лишень даремно гаємо час і даємо індіанцям можливість далі втекти. Інші пропонували продовжити погоню і за будь яких умов просуватися вперед по сліду.

Хоч як сильно бажаючи вступити у відкритий бій з убивцями, я розумів, що це безглуздо. Провідники мали рацію. Нарешті мисливці повернулися і повідомили нам, що індіанці справді перетнули савану і в'їхали в ліс, що був за нею. Вони ще не встигли

втекти, коли мисливці дійшли до узлісся. Гікмен навіть примудрився помітити хвіст коня, що мелькнув за кущами. Але пильні слідопити з'ясували ще один важливий факт: далі не було жодного сліду, за яким ми могли б іти вперед.

Вступивши в савану, вочевидь, індіанці розсипалися, хто куди. Про це свідчила велика кількість слідів кінських копит, залишених на траві. Як висловилися мисливці, слід "розщепився на п'ятдесят частин" і нарешті зовсім зник у траві. Мисливці даремно шукали відбитки копит у високій тирсі. Залишався тільки один, дуже дивний слід, який привернув їхню увагу. Це був слід людської босої ноги. Хтось недосвідчений сказав би, що це відбиток ступні однієї людини. Слідопити миттю збагнули, що це була хитрість. Слід був широкий і безформний, дуже глибоко втиснутий у землю; навряд чи це міг бути слід однієї людини. Довга п'ятка, ледь помітний підйом, широкі відбитки пальців – ці знаки мисливці відразу розгадали. Гікмен визначив, що це був слід негра – точніше, негрів, які вдалися до цієї хитрості за вказівкою того, хто їх вів.

Така несподівана хитрість з боку відступаючих дикунів нас і засмутила, і здивувала. Спершу ми вирішили, що дикуни перехитрили нас, що ми загубили слід ворога і що нам не вдасться помститися. Знайшлися навіть такі, хто заговорив про марність подальшого переслідування. Інші вважали, що потрібно повернутися. Довелося знову розпалювати жагу помсти, виступаючи з промовою. У цю критичну мить втрутився старий Гікмен і знову запалив наші згасаючі надії, підняв настрій у загоні. Я зрадів, коли він заговорив.

– Сьогодні вночі, хлопці, ми їх точно не наздоженемо, – він говорив останній, після того, як усі висловилися. – При денному світлі ми не можемо перебратися через цю рівнину – надто вже вона велика. Я б краще зробив зайві двадцять миль, замість перетинати цю кляту савану. Але нічого, хлопці, не сумуйте! Почекаємо тут до сутінків, а потім зможемо тихенько прокрастися через савану. І якщо ми з Джимом Везерфордом не знайдемо на тому боці їхнього сліду, то це означає, що я ніколи в житті не їв м'яса алігаторів. Кляті червоношкірі скоріше за все отаборяться десь під деревами. Вони не бачитимуть нас і почуватимуться в безпеці, наче ведмідь біля дупла з медом. Ось тут ми їх і накриємо!

Усі погодилися з пропозицією мисливця і прийняли її як подальший план дій. Ми спішилися і стали чекати заходу сонця.

Розділ LXXVIII

Через савану

Я дуже страждав. Під час погоні хвилювання не давало мені змоги заглибитися в роздуми про нещастя, що спіткало мене. Думка про негайну помсту притлумила горе, рух заколисував збентежену душу. А зараз, коли ми припинили погоню, перед очима стояли події сьогоднішнього ранку, і горе захлиснуло мене з головою. Я весь час бачив тіло вбитої матері, що лежить із розкинутими руками, наче закликаючи до помсти. Я бачив свою сестру, яка заломлює руки у відчаї, бліду, в сльозах, зі скуйовдженим волоссям.

Звісно, що, відчуваючи такий пекучий душевний біль, я не міг дочекатися заходу сонця. Мені здавалося, що досі величезний диск ніколи не хилився до обрію так

повільно. Бездіяльність доводила мене до сказу. Від густого туману, що висів над лісом, диск сонця був криваво червоним. Небо, низьке і грізне, здавалося, от то розчавить. Воно ніби було втіленням моїх думок і почуттів.

Нарешті землю накрили сутінки. У цих широтах вони тривають недовго, хоча цього вечора видалися мені нескінченними. Нарешті сутінки змінила цілковита темрява. Ми знову скочили у сідла і поїхали. Мені аж відлягло від серця.

Вибравшись із лісу, ми попрямували через савану. Двоє мисливців вели нас по прямій – рухатися по якомусь із численних слідів не було сенсу, бо всі вони розходилися в різні боки. Гікмен припускав, що зрештою всі сліди зійдуться в одному заздалегідь обумовленому місці. Тому нам байдуже було, по якому сліду йти. Поза сумнівом, він мав привести нас в індіанський табір. Та зараз нашим основним завданням було проїхати рівнину непоміченими, і нічний морок сприяв нам у тому. Уперед ми просувалися мовчки, наче примари. Їхали кроком, аби кінським тупотом не видати свою присутність. Утомлені скакуни погано слухалися поведів. Сприяв ґрунт: це була м'яка трава, по якій коні йшли безшумно. Ми лишень побоювалися, аби вони не учули індіанських коней і не здумали іржати. На щастя, наші тривоги були даремні. За півгодини ми в'їхали у чорний ліс по той бік савани. Навряд чи нас могли помітити. Якщо індіанці і залишили в ар'єргарді розвідників, то темрява приховала нас від їхніх поглядів. Нас можна було виявити лише в разі, якби вартові стояли в тому місці, де ми в'їжджали в ліс, та ми не виявили слідів індіанців. Ми вирішили, що за нами ніхто не стежить. Пошепки привітавши один одного, ми тихо спробували обговорити подальший план дій. Ми збиралися їхати далі. Треба було знову відшукати слід індіанців, але це можна було зробити лишень на світанку. Ми б тут і залишилися до ранку, якби не одна обставина. Коні потерпали від спраги, та й вершники були не в кращому стані. Із полудня ми не пили води, а у Флориді цілком достатньо провести кілька годин під спекотним небом, аби відчутти смертельну спрагу. У прохолоднішому кліматі можна прожити навіть кілька днів без води.

І коні, і люди дуже страждали. Ми не могли ні заснути, ні просто відпочити. До привалу слід було обов'язково знайти воду. Також нас мучив голод, адже ми не запаслися харчами для такої тривалої подорожі. Однак муки голоду терпіти легше, на цю ніч нас би задовольнила тільки вода, тому ми вирішили їхати вперед і за всяку ціну знайти воду.

І тут нам дуже придався досвід двох провідників. Вони вже полювали в савані. Це було ще тоді, коли індіанські племена дружили з нами і білі могли вільно пересуватися по їхній території. Мисливці пам'ятали, що десь неподалік був ставок, біля якого вони відпочивали. Попри темряву вони сподівалися знайти його.

Ми просувалися вперед ланцюжком по одному, кожен вів за собою коня – тільки так можна було рухатися серед ночі. Наш загін розтягнувся в довгу лінію, що наче величезна, жахлива змія, звивалася стежкою між деревами.

Розділ LXXIX

У лісових хащах

Бували миті, коли наші провідники починали сумніватися, чи правильно ми йдемо, і тоді всі зупинялися і чекали, поки вони рушать далі. Кілька разів Гікмен і Везерфорд збивалися зі шляху, не знаючи, куди їхати. Вони не орієнтувалися у пітьмі і були геть збентежені.

Удень в лісі завжди можна з'ясувати напрямок по корі дерев. Цей прийом добре відомий лісовим мисливцям. Але зараз було надто темно. Втім, Гікмен стверджував, що навіть уночі здатен безпомилково визначити, де південь і де північ, і я помітив, що він обмацує стовбури дерев. Мисливець переходив від одного дерева до іншого, наче прагнув підтвердити свої спостереження, та через якийсь час стиха звернувся до свого товариша, і в його голосі вчувалося збентеження і здивування:

- Що за чудасія, Джиме? Відтоді як ми з тобою були тут востаннє, дерева геть змінилися. На них немає кори, таке враження, наче вони начисто обдерті.

- Еге ж, вони і справді дивні, але я гадав, що це мені здалося.

- Та ж ні! З ними і справді щось не так. Я пам'ятаю ці ялини - зараз вони сухі сухісінькі. Дай но я подивлюся на їх голки.

Гікмен підняв руку і зірвав одну з довгих гілок, що нависали над нами.

- Он воно що! - вигукнув він, обламуючи голки. - Тепер я розумію - це все клятий хробак. Дерев загнули. Що тепер робити? Тепер я можу знайти ставок не краще за будь якого з цих молокососів.

Це зізнання дуже неприємно вразило нас. Ми потерпали від спраги, а тепер виявилось, що зникла надія вгамувати її.

- Чекайте! - за мить промовив Гікмен, копнувши свою конячку каблуком у ребра. - Ще не все втрачено. Якщо вже я не можу довести вас до ставка, нас приведе туди моя розумна скотинка... Агов, стара, - звернувся він до своєї кобили, - знайди но нам воду! Уперед!

Стиснувши колінами боки своєї "скотинки", Гікмен пустив поводи, і ми знову рушили вперед, мало сподіваючись на інстинкт мовчазної істоти.

Однак невдовзі всі зрозуміли, що коняка відчула воду. Гікмен уже оголосив про це, а він знав це так само добре, ніби вона була його собакою, що натрапила на слід оленя. Вона витягнула морду і час від часу нюхала повітря. При цьому кобила йшла прямо, наче переслідувала певну мету.

У нас уже з'явилася надія, та раптом Гікмен зупинив свою конячку. Я під'їхав до нього дізнатися, в чому річ. Він мовчав, очевидно глибоко замислившись.

- Чому ви зупинилися? - поцікавився я.

- Нам треба тут зачекати.

- Навіщо? - в один голос запитали добровольці, які під'їхали до нас.

- Їхати вперед цим шляхом небезпечно. Можливо, ці лиховоди біля колодязя. Тут немає іншої води, а їм також пити закортіло. Якщо вони почують, що ми під'їхали, то знову махнуть у кущі, і шукай вітру в полі! Ви стійте тут, а ми з Джимом прокрадемося вперед і розвідаємо, що і як. Я тепер знаю, де ставок: до нього зовсім близько.

Якщо індіанців там немає, ми одразу ж повернемося, і тоді можете вирушати на

водопій.

Усі погодилися з цим мудрим планом. Мисливці спішилися і обережно пішли вперед.

Я висловив бажання піти разом з Гікменом і його товаришем. Вони не заперечували – моє лихо давало мені беззаперечне право очолити похід. Я залишив коня під наглядом і приєднався до мисливців.

Ми тихо ступали по землі, товсто устеленій м'якою хвоєю, що заглушала шум кроків. Згодом вступили у рідколісся, що дало змогу досить швидко просуватися. За десять хвилин ми були вже далеко від наших друзів. Ми намагалися не збитися з правильного шляху, та раптом таки здалося, що збилися. І саме в цю мить, на мій подив, крізь густе листя ми побачили, як удалині мерехтить вогонь. То було полум'я багаття.

Гікмен одразу розпізнав, що це багаття розвели індіанці на привалі. Спершу ми поривалися розвернутися і покликати товаришів на допомогу. Але, трохи поміркувавши, вирішили підійти якомога ближче, щоб упевнитися, чи справді то табір ворога.

Тепер ми вже не йшли, а кралися поповзом, намагаючись триматися в тіні. На галявині палав вогонь. Мисливці пам'ятали, що тут мав бути ставок. І справді, ми побачили блискучу водну гладінь. Ми підійшли дуже близько, тож тепер добре бачили всю галявину. Коні були прив'язані до дерев, а навколо багаття лежали люди. Вони не ворушилися – вбивці міцно спали.

Біля вогню в сідлі сидів чоловік. Мабуть, він не спав, хоча голова схилилася на коліна. Вогонь осявав його бронзове обличчя. Можна було б розрізнити його риси і колір обличчя, якби їх не приховали фарба і пір'я. Це обличчя здавалося малиново червоним, три великих чорних страусових пера звисали з голови біля скронь, так що їх кінці майже торкалися його щік. Це символічне пір'я пронизало мою душу гострим болем: я знав, що це був головний убій Оцеоли. Я придивився пильніше. Кілька груп розташувалися позаду, весь відкритий простір був заповнений лежачими тілами.

Мою увагу привернула ще одна група з трьох або чотирьох осіб. Я дивився на неї зі страхом і хвилюванням. На неї падала тінь від дерев, і я не міг роздивитись обличчя; білі сукні свідчили, що це були жінки. Дві сиділи трохи осторонь від інших. Одна поклала голову на коліна іншій.

Сильне хвилювання охопило мене – я вже не сумнівався, що то були моя сестра і Віола.

Розділ LXXX

Сигнальні постріли

Картину, що постала переді мною, годі навіть описати пером. Неможливо передати стан, який мене охопив. Хіба спробувати опинитися на моєму місці. За моєю спиною лежали вбиті й скалічені мати і дядько, мій рідний будинок перетворився на попіл. Перед моїми очима була сестра, вирвана з материнських обіймів, безжально викрадена дикими розбійниками, можливо, збезчещена їхнім облудним вождем! Я теж його бачив

- цього брехливого, віроломного убивцю! Мене пройняла несамоविта лють.

Я дивився на того, кому прагнув помститися, і з кожною хвилиною жага відплати сильнішала - більше я не міг її стримувати. Здавалося, на моїх руках надималися м'язи, кров струмувала жилами, як потік рідкого полум'я. Я майже забув, де перебуваю. Я думав лише про одне - помсту! Ворог був переді мною! Він не знав про мою присутність і, здається, спав. Він був майже поряд, на відстані пострілу моєї рушниці, варто тільки простягнути руку.

Я звів рушницю, цілячись у ділянку під страусовим пір'ям - там були очі. Мій палець був уже на гачку...

Ще хвилина - і ця людина, яка для мене колись була героєм, лежатиме в траві мертва. Та мені завадили товариші. Гікмен хутко схопився широкою долонею за ніпель, а Везерфорд - за дуло. Я не міг вистрілити.

Спершу я скипів, але згодом зрозумів, що вони мають рацію. Старий мисливець, нахилившись до мого вуха, прошепотів:

- Рано, Джордже, рано! Заради власного ж життя, не здіймай тривоги. Який сенс, якщо ти вб'єш його? Ці мерзотники втечуть і потягнуть жінок з собою, а ми ризикуємо втратити свої скальпи. Краще тихо повернемося по товаришів і оточимо індіанців з усіх боків... Чи не так, Джиме?

Везерфорд, аби не сполохати ворога, лишень ствердно кивнув.

- Ходімо! - продовжував Гікмен пошепки. - Не можна гаяти ані хвилини. Назад якнайшвидше! Поповзом, нижче... І тихіше! Заради бога, тихіше!

Майже розпластавшись на землі, старий поліз, як алігатор, і скоро зник з очей. Ми з Везерфордом повзли за ним і звелися на ноги тільки тоді, коли вже були далеко від багаття. Тут ми зупинилися і прислухались. Ми боялися, що в таборі почують нас і попрокидаються, але позаду не пролунало жодного звуку. Ми тільки чули, як хропуть уві сні дикуни і як коні жують траву, подеколи вдаряючи копитом об тверду землю.

Задоволені, що вдалося піти непоміченими, ми поверталися назад уже знайомим, шляхом. Тепер ми майже бігли, але раптом зупинилися як укопані. До нас долинув рушничний постріл.

І, що найдивніше, він пролунав не з індіанського табору, а з протилежного боку, звідти, де залишилися наші товариші. А більше нас здивувало, що звук пролунав занадто гучно, як для відстані, яка мала відділяти нас від друзів. Можливо, їм уже несила було чекати, і вони вирушили назустріч нам? Але в жодного з них не було потреби стріляти. Якщо ж така потреба виникла, то цей постріл був дуже нерозсудливим учинком, навіть небезпечним: він міг підняти на ноги весь індіанський табір.

У кого ж вони стріляли? Можливо, хтось випадково розрядив рушницю? Так, мабуть, саме так і було...

Не встигли ми обмінятися цими міркуваннями, як пролунав другий постріл, у тому ж напрямку, що і перший. Очевидно, постріли було зроблено з різних рушниць, адже проміжок між ними був такий короткий, що навіть дуже вправний стрілець не встиг би

вдруге зарядити свою зброю. Мої товариші були спантеличені не менше за мене. Ці два постріли можна було пояснити тільки тим, що кілька індіанців, які відбилися від своєї зграї, намагались подати про себе звістку своєму табору. Однак часу на роздуми не було. Заворушився весь табір. Здійняли тривогу. Почулися людські голоси, іржання і тупіт коней. Ми миттю кинулися до наших друзів.

Раптом удалині ми побачили двох вершників. Вони віддалялися, прослизавши між деревами, наче привиди. Не було сумнівів, що саме вони і стріляли. Хто ж вони – індіанці чи білі?

Попри ризик видати нас ворогам, старий Гікмен гукнув їх. Ми зупинилися і прислухались. Вершники не відповіли. Вони мовчки і швидко помчали в новому напрямку – ні до друзів, ні до ворогів.

У поведінці цих двох вершників було щось загадкове. Навіщо вони стріляли і тепер віддалялися від табору, хоча чудово знали його розташування через здійснену тривогу? Їхня поведінка дуже здивувала мене. Мені здалося, що Гікмен зрозумів, у чому річ, але виглядав він вельми здивованим і спантеличеним.

– А щоб їх чорти в болоті втопили! От падлюки, якщо це тільки вони! А я впевнений, що це вони... Я знаю їхні рушниці! Що ти скажеш на це, Джиме? Ти впізнав їх?

– Здається, я чув цей звук раніше, та не пам'ятаю, де – відповів молодший мисливець. – Стривай но, та ж це Нед Спенс!

– Саме так, а другий – Білл Вільямс. Що їм там, гадам, треба? Адже вони залишилися з усіма. А між тим я впевнений, що це вони здійняли стрілянину в лісі, аби зіпсувати нам весь задум... Авантюристи кляті! Вони в мене ще потанцюють! Хутчіш, хлопці! Нам треба швидко дістатися туди разом з усіма, бо ми не встигнемо. Індіанці втечуть, перш ніж ми нападємо. Кляті постріли! Зіпсували нам усю справу! Мерщій за мною!

І ми помчали за старим мисливцем.

Розділ LXXXI

Спорожнілий табір

Незабаром до нас донісся звук голосів і тупіт кінських копит. Ми впізнали голоси товаришів і покликали їх. Вони їхали назустріч нам. Почувши постріли, вони вирішивши, що ми наткнулися на індіанців, і поквапилися на допомогу.

– Агов, хлопці! – гукнув Гікмен, коли вони під'їхали. – Білл Вільямс і Нед Спенс із вами?.. Де вони?

На кілька секунд запала мовчанка. Очевидно, їх обох тут не було, інакше б вони самі відгукнулися.

– Де вони? Де? – здивовано перепитувалися в натовпі.

– Зрозуміло, де, – відповів Гікмен. – Клянуся алігатором, ці пройди знову затіяли якусь нечесну гру! Ну, хлопці, тепер вперед! Індіанці перед нами. Повзти немає сенсу. Червоношкірі десь поряд, і нам треба дістатися туди раніше, ніж білка встигне тричі вильнути хвостом, а то вони знову втечуть! Ура! Вперед по скальпи! Перевірте рушниці. А тепер вперед! І смерть негідникам!

Із цим закликком старий мисливець поскакав до табору індіанців. Решта, тримаючись близько один від іншого, рушили за ним. Ми не мали чіткого плану дій. Головне, на що розраховували, був час. Ми хотіли досягти табору, перш ніж індіанці сховаються, сміливо увірватися і дати залп із рушниць, тримаючи ножі і пістолети наготові, – такий був наш миттю складений план.

Ми вже були неподалік, приблизно за триста ярдів од табору. Шум, що долинав звідти, вказував нам напрямок. Аж раптом усе стихло: більше не чути було ні людських голосів, ні іржання й тупоту коней. У таборі запала мертва тиша. Тільки вогник багаття ледве блимав між деревами і, як маяк, указував нам шлях.

Це змусило нас подвоїти пильність. Тиша здавалася підозрілою, у ній було щось зловісне. Ми боялися засідки, бо добре знали, що вождь Червоних Палиць – майстер у таких маневрах.

Деся за сто ярдів до галявини наш загін зупинився. Кілька людей спішилися і підійшли аж до узлісся, щоб обстежити місцевість. Вони повернулися зі звісткою, що на галявині нікого немає – табір зник. Індіанці, коні, бранці – все зникло. Лишень дотлівало багаття, яке свідчило, що, відступаючи, індіанці дуже поспішали. Червоні жарини були розкидані по всій галявині, в них слабо тліли останні іскри полум'я.

Розвідники продовжували просуватися серед дерев, поки не обійшли все узлісся. Вони уважно обстежили ліс, але ніде не знайшли жодних слідів ворога або засідки. Ми запізналися – дикуни вислизнули, забравши з собою бранок!

Переслідувати індіанців у темряві було неможливо. Засмучені, ми виїхали на галявину і розмістилися в спорожнілому таборі. Ми вирішили досидіти тут ніч, а на світанку знову рушити в погоню.

Спершу треба було втамувати спрагу і напоїти коней. Потім ми погасили вогнище і майже половину загону поставили на чати поміж деревами, що оточували галявину. Коней стриножили і прив'язали до дерев. Решта лягли спати на тому самому місці, де не так давно відпочивали наші вороги. Так ми дочекалися світанку.

Розділ LXXXII

Мертвий ліс

Мої товариші, стомлені довгим походом, незабаром заснули. Не спали тільки вартові. Я ніяк не міг заспокоїтися, тож більшу частину ночі тинявся навколо ставка, що тьмяно виблискував посеред галявини. Коли я рухався, мені якось легшало. Це заспокоювало, відволікало від похмурих думок. Я шкодував, що не порішив ватажка на місці. Тепер почвара знову вислизнув із моїх рук. Може статися, що я вже не матиму змоги врятувати сестру...

Я злився на мисливців за те, що вони завадили мені це зробити. Якби вони могли передбачити все, що відбудеться далі, можливо, вчинили б інакше. Але хто ж знав, що так станеться?

Двоє добровольців, які здійснювали тривогу, знову приєдналися до загону. Дивна поведінка змусила нас засумніватися в чесності їхніх намірів. Поява Білла й Неда викликала загальне обурення. Їх хотіли збити пострілами з сідла і зробили б це, якби

вони не стали благодати нас дати їм можливість виправдатися. Вони пояснили, що відбилися від загону ще до привалу; не знали ні того, що наші пішли в розвідку, ні того, що індіанці близько; заблукавши в лісі, стали стріляти, сподіваючись, що ми відповімо їм. Вони зізналися, що бачили трьох людей, але подумали, що то індіанці, а тому постаралися уникнути зустрічі з ними.

Більшість загону задовольнило це пояснення. Вони так міркували: що їх могло спонукати подати сигнал тривоги ворогові? Хто міг підозрювати їх у такій підлій зраді? Але не всі були такої думки. Я чув, як старий Гікмен багатозначно прошепотів своєму товаришеві, скося поглядаючи на цих приблуд:

- Пильнуй, Джиме! Не спускай ока з цих негідників. Вони щось замислили...

Явних доказів проти них не було, тож їх знову взяли в загін, і вони разом з іншими вместилися спати. Поганці лежали на березі ставка. Топчучи стежку навколо водойми, я кілька разів проходив повз них. У темряві я міг розрізнити їхні простягнені на землі тіла. Я дивився на них із дивним почуттям, бо поділяв підозри Гікмена і Везерфорда. Але ніяк не міг повірити, що вони зробили це навмисно. Важко було уявити, що вони пострілами попередили індіанців про наближення нашого загону.

Десять опівночі вийшов місяць. Хмар не було. Пропливаючи над деревами, він кидав униз потоки яскравого світла. Це раптове світло розбудило сплячих. Дехто навіть схопився, гадаючи, що вже ранок. Тільки поглянувши на небо, вони переконалися у своїй помилці.

Шум розбудив і решту. Хтось навіть запропонував негайно почати погоню, що збігалось з моїми бажаннями. Але Гікмен був категорично проти. Він пояснив, що в лісі не так світло, як на галявині, і це означає, що ми не знайдемо сліду. Правда, можна запалити смолоскипи, але ми могли б потрапити в пастку до ворога. Навіть просто рухатися вперед при місячному світлі означало наражати себе на небезпеку. Та й обставини змінилися: дикуни вже знали, що ми женемося за ними. У нічній погоні переслідувані перебувають у вигіднішому становищі, навіть якщо їх менше. Темрява дасть їм можливість напасти на нас із засідки і сховатися. Так міркували провідники. Ніхто їм не зміг заперечити на те, тож вирішили таки вирушати на світанку.

Настав час міняти вартових. Вільямс і Спенс мали чергувати разом з іншими. Вони стояли поряд, на одному боці галявини.

Гікмен і Везерфорд уже відбули свою варту і розташувалися на траві. Я помітив, що вони обрали місце неподалік від підозрілих друзяк. При світлі місяця мисливці мали добре бачити Спенса і Вільямса. Мабуть, вони й не збиралися спати. Час від часу я поглядав на них. Їхні голови майже торкалися, ледь підводячись над травою. Мисливці неначе перешіптувалися.

Я і далі собі намотував кола. При світлі місяця я міг крокувати швидше, і мені трохи легшало на душі. Важко сказати, скільки разів обійшов я навколо ставка. Рухався я машинально і не тямив, що роблю. Та минув час, і фізична втома взяла гору над моральними стражданнями. Поступово мою душу наповнив спокій. На короткий час стишилася жага помсти. Я знав причину: я дуже стомився, і всі відчуття наче

притупилися.

Я розумів, що це лишень тимчасове полегшення, затишшя між двома шквалами. Та минув час, і я знову став тверезо сприймати цей світ. Я почав уважно придивлятися до того, що робилося навкруги. У яскравому сяйві місяця мені впали в око певні особливості місцевості.

Ми зупинилися серед лісу на галявині, яку мисливці зазвичай називають "глейд" або на місцевому жаргоні – "глід". Це була маленька галявина в лісі, майже не заросла деревами й чагарником. Вона мала правильну круглу форму, діаметр із півсотні ярдів. Невеликий ставок посеред галявини був теж круглий. На перший погляд навіть здавалося, наче цю природну водойму насправді викопали люди. Він мав завглибшки зо три фути, і вода в ньому була свіжа й прохолодна. Вона виблискувала у світлі місяця, мов срібло.

Галявина була вкрита травою і пахла ароматними квітами. Розтоптані людьми і кіньми, тепер вони давали ще більше пахощів. Це був чарівний квітник, і в іншій ситуації я б залюбки споглядав цю прекрасну картину. Але зараз мене цікавила не сама картина, а, так би мовити, її рама.

Навколо галявини дерева здіймалися таким правильним півколом, неначе хтось навмисне їх тут насадив. А за ними, наскільки погляд сягав углиб хащ, простирався високий сосновий ліс. Стовбури майже всіх дерев мали однакову товщину – деякі з них сягали двох футів у діаметрі. Але це були голі стовбури – жодної гілки. Вдень у цьому лісі можна було бачити на дуже далеку відстань, бо ж кущі тут не росли.

Стовбури дерев були прямі і майже циліндричні, як у пальм. Можна було б навіть подумати, що це пальми, якби їх широкі крони закінчувалися конічними верхівками. Але то були не пальми, а добре мені відомі австралійські сосни.

Я навіть не звернув би на них особливої уваги, якби мене не вразило в них дещо незвичайне. Хвоя у них була не яскраво зеленого, а жовто бурого кольору. Спершу я думав, що це омана зору або особливий ефект місячного освітлення. Але, підійшовши ближче, побачив, що голки були справді не зелені, а сухі і зів'ялі, хоча ще трималися на гілках. Крім того, я помітив, що стовбури сосен здавалися висохлими і кора на них наче облупилася. Цей сірувато коричневий ліс простягався на велику відстань.

Я пригадав Гікменові слова: і справді, весь ліс був мертвий. Влучно він сказав! Дерева з'їв сосновий шовкопряд.

Розділ LXXXIII

В облозі

В ту мить мене це дуже зацікавило. І от що я ще відкрив для себе: синій світанок поволі змінював колір хвої – зорів схід. Мої супутники швидко посхоплювалися на ноги зі свого вологого росяного ложа і стали перевіряти попруги в коней. Усі зголодніли, але годі було сподіватися на сніданок. Зоря спалахнула лише кілька хвилин тому, але швидко розвиднювалося. Ми приготувалися до погоні. Скликали вартових, крім чотирьох, яких завбачливо залишили на чатах. Повідв'язували коней, ретельно перевірили і змастили рушниці. Більшість моїх товаришів брали участь у багатьох

військових кампаніях, а тому вміло вжили всіх запобіжних заходів, аби забезпечити нам успіх у майбутній сутичці. Ми сподівалися ще до полудня наздогнати індіанців. Кожен розумів, що це переслідування може скінчитися кровопролиттям, усі ще раз твердо вирішили рухатися вперед.

Кілька хвилин ми шикувалися. Вперед мудро вирішили відправити найдосвідченіших розвідників, аби вони оглянули ліс, перш ніж у ньому з'явиться наш загін. Таким чином ми могли б уникнути раптового нападу із засідки. Звісно, на роль розвідників призначили старих мисливців. Ми готові були вирушити. Вершники скочили в сідла, розвідники попрямували до краю лісу, як раптом на узліссі до нас долинули постріли і тривожні крики вартових. Вони ще не змінилися, і всі четверо одночасно розрядили свої рушниці. Тисячі пострілів прокотилися лісом, але то було не відлуння, а справжні рушничні й мушкетні постріли. Одночасно з ними пролунав пронизливий бойовий клич червоношкірих.

Індіанці напали на нас. Точніше, вони нас оточили. Усі вартові вистрілили одночасно, а це означало, що всі четверо бачили ворога. І в цьому ми невдовзі переконалися. З усіх боків лунав ворожий клич, і кулі вже свистіти не так далеко від нас. Індіанці оточували галявину. Перші постріли ворога не завдали нам великої шкоди. Кулі зачепили двох або трьох людей і поранили кількох коней. Поки що ми перебували поза межею досягання пострілів. Кулі падали переважно у ставок. Та якби індіанці підповзли ближче, їх вогонь міг би стати для нас смертоносним. Ми скупчилися на відкритій місцевості, тож були для них зручною мішенню. На щастя, наші пильні вартові помітили наближення ворога і вчасно подали сигнал тривоги. Це врятувало нас. Але про все це я думав пізніше. У критичну мить неможливо про щось розмірковувати. Характер нападу був ясний. Нас оточили і найкращою нашою відповіддю мала бути увага і зважені дії. Раптовий напад у першу хвилину трохи збив наш загін із пантелику. Крики воїнів змішалися з іржанням коней. Та невдовзі весь цей гул заглушив громовий голос Гікмена:

– Мерщій злазьте з коней! Біжіть до дерев! Злазьте з коней, швидше! Біжіть до дерев – і ховайтеся за них! Або, присягаюсь диявольським землетрусом, не один матусин синок сьогодні залишиться без скальпа! До дерев! До дерев!

Решта думали про те саме. Тому, не встиг старий мисливець договорити, як усі миттю спішилися і розбіглися хто куди. Кожен став за дерево, обличчям до лісу. Так утворилося замкнене коло. Кожен був захищений сосновим стовбуром. Ми стояли спиною один до одного і обличчям до ворога. Залишені нами коні металися по галявині. Поводи і стремена, що билися об їхні боки, ще більше їх полошили. Багато коней, прорвавшись повз нас, кинулися в ліс і там потрапили в руки індіанців або, прорвавшись повз них, втекли в гущавину. Ми навіть не намагалися утримати їх. Кулі свистіли біля наших вух. Виступити з за стовбурів, що правили нам за захист, означало приректи себе на вірну загибель. Вигідність нашої позиції була очевидна вже з першого погляду. Добре, що ми не зняли вартових раніше, тоді б індіанці заскочили нас зненацька. Вони безшумно підійшли б до узлісся, і тоді б ми точно опинилися в полоні.

У лісі вони були б недосяжними для наших рушниць, а ми на відкритій місцевості потрапили б під смертоносний вогонь. Тепер вони не мали перед нами великої переваги. І нас, і індіанців однаково захищали стовбури. На щастя, ми дуже швидко виконали наказ Гікмена. У відповідь на ворожі постріли ми також не мовчали: через кілька секунд наші рушниці вступили в гру. Раз у раз чулися різкі сухі потріскування пострілів. І час від часу у нас виривався переможний крик, коли хтось із індіанців необережно виступав з за дерева і падав од пострілу.

І знову спокійний, чіткий, гучний голос старого мисливця пролунав над галявиною:

– Точний приціл, хлопці! Стріляйте без промаху! Не витрачайте даремно жодної крупинки пороху... У нас він скінчиться раніше, ніж ми розправимося з клятимі індіанцями! Не спускайте гачка, поки не побачите очі червоношкірого!

Це попередження було дуже слухне, адже наші юнаки відчайдушно випускали заряд за зарядом і калічили хіба стовбури дерев. Слова Гікмена змусили їх ощадливіше поводитися з запасом пороху. Постріли чулися рідше, але почастишали радісні вигуки, що свідчили про влучання в ціль.

Через кілька хвилин після початку перестрілки сутичка набула іншого характеру. Більше не чути було дикого, страхітливого індіанського кличу. Лишень подеколи, після вдалого пострілу, лунало наше переможне "ура" або "іо хо ехі", яким індіанський вождь надихав своїх воїнів на битву. Постріли дедалі рідшали. Стріляли тільки тоді, коли можна було прицілитися напевно. Кожен був зосереджений на своїй мішені і не мав права гаяти час на безплідну перестрілку та пусті балачки.

Можливо, у всій історії флоридських воєн не знайдеш розповіді про сутичку, яка відбувалася б у такій тиші. Іноді навіть западало зловісне безгоміння. Навряд чи колись іще відбувалася битва за такого дивного розташування воюючих сторін. Ми розмістилися двома концентричними колами. Зовнішнє коло – ворог; внутрішнє, довкруг галявини, утворили ми. Відстань між колами становила кроків із сорок, але жодна зі сторін не ризикувала вступити в рукопашний бій. Ми могли перемовлятися із супротивниками, не підвищуючи голосу. Ми буквально могли цілитися в білки їхніх очей! От як відбувався цей бій!

Розділ LXXXIV

Смертельний постріл Джека

Перестрілка тривала зо дві години, але ситуація не змінилася. Час від часу хтось перебігав від одного стовбура до іншого зі швидкістю снаряда, випущеного з гаубиці, шукаючи надійнішого захисту або місця, звідки можна було б краще прицілитися в наміченого супротивника.

Стовбури дерев не були достатньо товсті, щоб захистити нас. Дехто сховався за ними. Щоб не стати мішенню, доводилося випростуватися на весь зріст, щільно притулившись до стовбура. Інші лежали між корінням, що стирчало над землею, і в такому положенні вели стрільбу.

Сутичка почалася на світанку, а тепер сонце стояло вже високо в небі. У лісі, навіть у самій гушавині, було світло. Обидві сторони чудово бачили одна одну, хоча індіанці

мали певну перевагу в тому, що наш тил був відкритий. Величезні маси висохлої хвої опали з гілок і товстим шаром устелили землю, а голки, що залишилися, утворили над нами ніби прозору тюлеву завісу, яка трохи пом'якшувала пекуче сонячне проміння. У лісі було достатньо світла, щоб наші влучні стрільці мали можливість вразити будь яку ціль завбільшки з долар. Рука, нога, висунуте з за стовбура плече, навіть край одягу – все враз ставало мішенню й обстрілювалося з усіх боків. Якби хтось надумав виставити голову бодай на десять секунд, він напевно отримав би кулю в лоб – усі стрілки були надзвичайно влучні.

Так минуло дві години. Ми вже мали втрати. Не обійшлося і без кількох прикрих випадків, після яких гостре почуття ворожнечі спалахувало ще сильніше. У нас було кілька пораних – двоє з них тяжко – і один убитий. Це був юнак, улюбленець усього загону. Смерть його викликала новий вибух люті.

Індіанці зазнали серйозніших втрат. Ми бачили, як вони один за одним падали під нашими пострілами. У нашому загоні було кілька найкращих стрільців у всій Флориді. Гікмен казав, що він "узяв на мушку" трьох, а кого Гікмен "брав на мушку", в того вже точно влучала куля.

Везерфорд уклав одного індіанця наповал. У цьому не було жодного сумніву: ми бачили мертве тіло дикуна між деревами, там, де він упав. Товариші боялися відтягувати труп, щоб не потрапити під смертоносний вогонь цієї жадливої рушниці.

Через якийсь час індіанці вирішили застосувати нову тактику. І тут вони виявилися вправнішими за нас. Вони стали по двоє за кожним стовбуром. Один стріляв, а другий тим часом прицілювався. Цілком природно, що той із нас, кому призначався постріл, знав, що тепер його ворогові потрібен час, аби знову зарядити рушницю. Він зменшував пильність і ставав жертвою другого стрільця.

Цей розрахунок виявився правильним. Перш ніж ми розгадали цю хитрість, у наших лавах уже було кілька пораних і один убитий.

Така підступність ще сильніше розлютила наших людей, адже ми не могли відповісти тим самим. Нас було дуже мало, і, якби ми стали по двоє за одне дерево, то ослабили б свій ланцюг. Тому мусили зберегти колишні позиції і лише вжити запобіжних заходів.

Раз нам вдалося відплатити індіанцям їхньою ж монетою. Це зробили Чорний Джек і я. Ми стояли майже поряд за двома деревами. Проти нас було троє дикунів, які весь ранок стріляли значно жвавіше за інших. Одна з куль пробила рукав мого мундира, а в Джека куля вирвала жмут волосся з його кошлатої голови. На щастя, ніхто не був поранений.

Одного з цих індіанців моєму приятелеві дуже кортіло поцілити. Це був високий дикун в уборі з пір'я грифа – імовірно, вождь. Його обличчя час від часу мелькало між деревами і мало якийсь особливий яскраво червоний відтінок. Воно блищало між стовбурів, наче другий сонячний диск. До нього мій слуга відчував особливу ненависть. Мабуть, індіанець помітив колір шкіри Джека і впродовж перестрілки весь час під'юджував його. Індіанець говорив своєю мовою, але Джек досить добре знав її. Джек

був роздратований, розлючений і присягнувся помститися яскраво червоному вождю.

Мені вдалося допомогти Джекові здійснити його план. Закріпивши на палі свій кашкет, я трохи вистромив його з за стовбура. Це була стара, всім відома хитрість, але індіанець, як висловився Джек, "попався на вудку". Яскраво червоне обличчя показалося над заростями пальмето, злетів димок, і в ту ж мить куля вибила кашкет із моїх рук. Та одночасно пролунав інший, гучніший постріл – то вистрілив Джек.

Я визирнув з за дерева і побачив, що червоне обличчя над кущами геть почервоніло. Яскраво червоний колір перетворився на малиновий. По цьому розфарбований індіанець гепнувся на землю просто в кущі.

Під час перестрілки індіанці не намагались наблизитися до нас, хоча їх було значно більше. До групи, яку ми переслідували, приєдналася ще одна, така сама за чисельністю. На галявині зібралося не менше ста індіанців – зараз їх було стільки ж, скільки на початку бою. Але вони обмежувалися облогою. Звісно, можна було раптово атакувати і миттю придушити нас кількісною перевагою. Та вони знали, що, перш ніж їм вдасться підійти до нашого ланцюга, їхні ряди значно порідшають і загинуть кращі воїни. У таких випадках індіанці поводяться вкрай обережно. Вони рідко наважуються напасти на супротивника, якщо той засів у бодай незначному укріпленні. Навіть найслабший форт, хистка огорожа може вистояти проти червоношкірих воїнів Заходу.

Після того, як їхня тактика зазнала невдачі у першій же атаці, індіанці, здавалося, не замишляли вже нічого нового і тримали нас в облозі. Вони розуміли, що наші позиції дуже ослаблені. Невдовзі постріли лунали дедалі рідше й нарешті майже припинилися. Та ми знали, що це не відступ. Навпаки, побачили, що індіанці розпалили кілька багать. Імовірно, вони збиралися готувати собі сніданок.

І в нашому загоні не було такої людини, яка їм не позаздрила!

Розділ LXXXV

Мізерний обід

Від цього тимчасового затишшя нам не стало легше, адже ми не могли відійти від своїх дерев. Ми перебували буквально за два кроки від води, однак помирали від спраги. Краще б нам зовсім не бачити води, бо, дивлячись на неї, ми зазнавали Танталових мук.

Ми бачили, як індіанці снідали на своїх бойових постах. Одні їли, а інші, чекаючи своєї черги, підносили їм їжу від кострища. Жінки ходили в межах досяжності наших пострілів. Ми всі були голодні, як вовки, адже більше доби навіть не росилися. А вигляд ворога, що наминає за обидві щоки, лишень збуджував апетит і розпалював злість. Здавалося, індіанці знущалися з нас. Вони чудово розуміли, що ми помираємо з голоду.

Гікмен аж казився з того. Усі вже встигли не раз почути, що він "такий голодний, що готовий з'їсти індіанця живцем, якщо тільки той попадеться йому на зуб". Мисливець мав такий лютий вигляд, що, здавалося, і справді був здатен здійснити свою погрозу.

– Будь хто на моєму місці, бачачи цих клятих червоношкірих, – бурчав він, – які жеруть м'ясо тушами в той час, як білі й ріски в роті не мали, скажиться і стане від

сказу на диби! Клянуся алігатором самого диявола – це правда!

Навколо нас була гола місцевість, де, здавалося, навіть такі люди, як Гікмен і Везерфорд, не могли добути їжі. І все ж їм вдалося викрутитися з цього критичного становища. Вони закликали на допомогу всю свою винахідливість, і раптом їм спала на думку чудова ідея. Мисливці стали швидко розгрібати суху глицю, що товстим шаром вкривала землю. Що вони там шукали: хробаків, личинок, ящірок? Та, здається, до цього ще не дійшло. Хай які вони були голодні, але плазунами не збиралися харчуватися. Вони мали кращу ідею. Невдовзі їхні радісні вигуки переконали нас в успішності пошуків.

Гікмен тримав у руці щось буре конічної форми, подібне до великого ананаса. Виявилося, що це соснова шишка – її легко відрізнити за розміром і формою. Гікмен гукнув на всю галявину:

– А нумо, друзі, збирайте ці деревні яйця і трошіть їх! Усередині є зерна – цілком пристойна закуска. Звичайно, це вам не свинина і не мамалига, але тут немає свинини з кашею. Пошукайте навколо себе – ви напевно знайдете купу цих шишок.

Усі зраділи й миттю кинулися рити суху глицю. Це були шишки з сосен, які нас оточували. Деякі лежали на поверхні, просто під рукою, а інші довелося викопувати з під землі за допомогою шомполів і рушничних дул. Хай там як, а кожен мав чималий запас цих "яєць". Ми жадібно гризли зерна. Їх смак усім сподобався, але шишок було надто мало, щоб наситити п'ятдесят голодних шлунків.

Деякі дотепники навіть зубоскалили з цього приводу. Найбільш безтурботні з нас весело сміялися, чистячи шишки. Та взагалі нам було не до сміху – становище виявилося не з легких. Залишалось зовсім мало часу (доки вщухла стрілянина), щоб обговорити подальші дії. Досі ми якось не замислювалися, що перебуваємо в облозі. Під час напруженого бою в нас не було часу міркувати над своєю долею. Перестрілку ми розцінювали лишень як сутичку, яка невдовзі мала завершитися перемогою однієї зі сторін. Однак тепер зрозуміли, що ворог веде правильну облогу. Нас оточили з усіх боків, наче замкнули в хисткій фортеці. Єдиним нашим захистом було кільце дерев. Ми навіть не мали збитого на швидку руку блокгауза, щоб сховати своїх поранених. Кожен стояв вартовим на незмінному посту! Наше становище було вкрай небезпечним і ми навіть уявити не могли, як вирватися з облоги. Коні повтікали, лише один лежав мертвий біля ставка. Він упав од кулі Гікмена. Вчинок мисливця здивував мене, але про його задум я довідався трохи згодом.

Ми могли втримати свої позиції проти ворога уп'ятеро сильнішого, але що нам їсти? Спраги ми не боялися. Вночі буде легше: затемна зможемо пробратися до ставка.

Соснові шишки трохи вгамували голод, але більше шишок не було. Якщо так триватиме й далі, нам доведеться здатися.

Ми перемовлялися, не сходячи з місць, обговорювали наші перспективи – вони були невтішними. Чим усе це скінчиться? Як нам вийти з цієї халепи? Ось питання, які бентежили нас, які ми обмірковували.

Залишалася тільки одна надія на порятунок: спробувати вночі прорватися крізь

вороже оточення. То було вельми ризиковано. Декому з нас, можливо навіть багатьом, судилося загинути, але дехто міг і врятуватися. Залишатися на місцях означало принести себе в жертву. На допомогу нам годі було сподіватися. Ми чудово розуміли: щойно охлянемо від голоду – і всі як один поляжемо.

Тож ми вирішили зачекати до настання темноти і ризикнути пробитися крізь ряди обложників.

Усі з нетерпінням дожидали заходу сонця.

Розділ LXXXVI

Куля в спину

Час неначе зупинився. Протягом дня індіанці не раз поновлювали перестрілку і, попри нашу надзвичайну пильність, убили одного нашого і кількох поранили. У цих сутичках з'ясувалося, що вороги намагались підійти ближче до лінії фронту, перебігаючи вперед від дерева до дерева. Ми чудово розуміли їхній план: вони не хотіли зійтися з нами впритул, хоч і переважали нас кількістю. Тепер їх стало ще більше, ніж на початку бою: підійшла ще одна група воїнів. Ми чули їхні радісні вітальні вигуки, та навіть маючи чисельну перевагу, вони не хотіли вступати з нами в рукопашний бій. У них була інша мета наступу, і ми розгадали її. Індіанці помітили, що, наблизившись, вони зможуть узяти на мушку і тих із нас, що перебували на протилежному боці галявини.

Тепер нам будь що слід було завадити цьому маневру, тому ми вирішили подвоїти пильність. Ми стали уважно вдивлятися в стовбури дерев, за якими ховалися дикуни, і спостерігали за ними, як мисливець на тхорів спостерігає за норами. Ми щосили заважали їм наблизитися. У спробах просунутися вперед вони не домоглися особливого успіху: це вартувало їм життя кількох найсміливіших воїнів. Як тільки наші супротивники ступали крок уперед, лунало кілька пострілів, і майже кожен ніс комусь із них вірну смерть.

Незабаром індіанцям набридли марні спроби здійснити цей небезпечний маневр. З настанням вечора вони, мабуть, відмовилися від свого наміру і вирішили продовжувати облогу.

Нарешті зайшло сонце й настали довгоочікувані сутінки. Вони обіцяли нам жадану можливість підійти до ставка. Люди божеволіли, знемагаючи від спраги. Це тривало день. Ще вдень ми хотіли наблизитись до ставка, але досвідчені мисливці попередили всіх про небезпеку, а ще більше нас переконав у цьому випадок, свідками якого ми всі стали. Один відчайдух вирішив таки ризикнути. Йому вдалося дістатися до ставу і вдосталь напиться води, та коли він повертав назад, один із дикунів уклав його наповал – то був наш останній убитий. Його мертве тіло лежало у нас перед очима. Попри муки спраги ніхто більше не наважився повторити цю ризиковану спробу.

І от нарешті довгождана пітьма лягла на землю. Тільки мерехтіння тьмяного світла ще не згасло в свинцевому небі. По двоє і по троє люди виходили з за дерев і пробиралися до ставка. Йшли вони нечутно, наче привиди, пригнувшись і легко ступаючи по траві. Ми не могли зробити вилазку гуртом, хоча всім кортіло якомога

швидше вгамувати спрагу. Однак засторога старого мисливця стримувала навіть найбільш нетерплячих, і вони чекали, знемагаючи від жаги, поки інші повернуться на свої місця.

І ми чинили цілком розсудливо, бо індіанці, розгадавши наш план, почали обстрілювати галявину ще сильніше. Гриміли рушничні залпи. Дикуни марно розряджали свої рушниці – темрява заважала їм цілитися: кулі свистіли і дзижчали навколо нас, як оси, але пролітали повз.

Раптом хтось несамовито закричав, що індіанці наступають. Усі ми враз порозбігалися від води до дерев. Багатьом так і не вдалося ковтнути життєдайної вологи.

Я весь час нерухомо стояв за своїм деревом. Поруч, як вірний вартовий, був мій чорний слуга. Ми умовилися, що підемо пити по черзі. Джек наполягав, аби я пішов перший. Я вже майже піддався на його вмовляння, як раптом противник знову відкрив вогонь. Ми боялися, що індіанці поновлять атаку, і нам довелося залишитися на місці.

Я стояв і визирав з за свого стовбура, тримаючи рушницю наготові, чекаючи вогню з боку супротивника. Раптом руку мою підкинуло вгору, і я упустив зброю – правицю навиліт пробила куля. Я надто далеко виставив плече і отримав поранення. Спершу я глянув на рану. Сильний біль допоміг точно визначити місце поранення. Я побачив, що куля пройшла через верхню частину правої руки, трохи нижче плеча, і далі ковзнула вниз по грудях, залишивши слід на мундирі. З рани широким струменем хлинула кров. Було ще досить світло, і я помітив це. Я став розстібати мундир, щоб перев'язати рану. Чорний Джек уже був біля мене; він розірвав на бинти свою сорочку.

Раптом він з подивом вигукнув:

– Що це таке, маса Джордж? Постріл зроблено ззаду.

– Ззаду? – перепитав я, оглядаючи рану. Я й сам про це подумав, бо відчув, що болить плече ззаду.

Ми ретельно оглянули рану. Розірваний одяг переконав у достовірності нашого здогаду. І я мимоволі вигукнув:

– Це так, Джеку! Значить, індіанці підійшли до узлісся з того боку галявини. Отепер нам кінець!

Ми обидва озирнулися.

І в ту ж мить, наче на підтвердження нашої думки, друга куля, очевидно пущена з протилежного боку, з глухим стуком вп'ялася в стовбур дерева, за яким ми стояли навколішки. Тепер ми не сумнівалися, звідки її було пущено. Ми бачили спалах і чули постріл.

Куди ж поділися наші товариші? Невже вони залишили свої пости і дозволили підійти індіанцям? Невже вони, нехтуючи своїм обов'язком, вирушили до ставка вгамувати спрагу? Так ми спершу подумали, але, вдивляючись у темряву під тінню сосен, нікого не побачили біля ставка. Це нас здивувало. Ми голосно гукнули товаришів. Відповіді не було, її заглушило дике завивання індіанців. І в ту ж мить ми побачили видовище, від якого кров похолола в жилах.

Поблизу від місця стоянки індіанців, якраз навпроти того місця, де стояли ми з Джеком, раптово, наче з під землі, вирвалося яскраве полум'я і злетіло вгору. Воно піднімалося ривками дедалі вище, поки не досягло верхівок дерев. Склалося враження, наче спалахнула велика кількість пороху, підпаленого на землі. Так воно насправді й було – індіанці намагалися підпалити ліс. І їхня спроба миттю увінчалася успіхом. Щойно полум'я досягало засохлих соснових голок, вони спалахували зі швидкістю випущених ракет.

Полум'я розгоралося, ширилося і вже танцювало над кронами найвищих дерев.

Ми озирнулися – і всюди бачили одну і ту саму картину. Дике завивання індіанців було сигналом до початку вогняної облоги, полум'я зусібіч наближалося до нас. Вогонь миттю охоплював дерева і довжелезними язиками здіймався до неба. Галявину обступила стіна полум'я, яскраво червоного й гігантського. Вогонь ревів на весь ліс... Весь ліс був у вогні!

Нас оточували клуби диму, з кожною хвилиною він ставав дедалі густішим. Спека була вже нестерпною, і ми майже задихалися.

Ми дивилися в обличчя смерті. Відчайдушні крики людей заглушував рев нещадного вогню. Неможливо було розчути голос навіть найближчого товариша. Але думки кожного можна було прочитати на обличчі, бо попри димову завісу галявина була осяяна яскравим світлом, і ми могли бачити один одного з якоюсь неприродною виразністю. На всіх обличчях, освітлених пожежею, ясно читалися жах і відчай. Але я вже нічого не відчував. Геть знесилений від втрати крові, я хотів було відступити від дерева на відкрите місце, бо так учинили інші. Та не встиг зробити і двох кроків, як мої ноги підкосилися і я непритомний упав на землю.

Розділ LXXXVII

Суд у полум'ї

Падаючи, я подумав, що настав мій кінець, що через кілька хвилин мене охопить полум'я і я загину в страшних муках. Ця думка вирвала з моїх грудей слабкий стогін, і я провалився в безпам'ятство. Я не відчував нічого, ніби вже помер. Якби в цю хвилину мене охопило полум'я, я б навіть не відчув; міг би згоріти, перетворитися на попіл і не відчувати болю.

Я лежав непритомний і геть нічого навколо себе не бачив. Здавалося, що моя душа вже покинула цей світ. Але я ще мав шанс повернутися до життя. І, на щастя, мій рятівник був поряд.

Коли я прийшов до тями, то перш за все відчув, що лежу по горло у воді, притулившись головою до берега. Біля мене на колінах, також наполовину занурений у воду, стояв мій вірний Чорний Джек. Він мацав мені пульс і з тривогою вдивлявся в обличчя.

Коли ж до мене нарешті почала повертатися свідомість і я розплющив очі, він радісно вигукнув:

– Боже мій, маса Джордже, ви живі! Слава Творцеві, ви живі! Тримайтеся, маса, ви зумієте... ну звичайно, ви зумієте впоратися з цією справою!

- Сподіваюся, Джеку, - прошепотів я.

Та навіть від шепоту мій вірний слуга мало не стрибав од радощів.

Мені вдалося підняти голову, і я роззирнувся навколо. Я побачив страшну картину, і щоб її як слід роздивитися, було більше ніж достатньо світла.

Полум'я, що охопило ліс, вирувало з несамовитим ревом; стояв оглушливий гуркіт, подібний до грому чи шуму урагану. Слух подеколи різали шиплячі ноти і тріск, що нагадував стрілянину з мушкетів - неначе стріляв цілий взвод. Здавалося, що індіанці знову відкрили вогонь, але це було неможливо. Скоріше за все, вони давно відступили перед кільцем нищівного полум'я, що стрімко розросталося.

Але тепер стало ніби менше полум'я і диму. Сухе листя і хвоя перетворилися на попіл, а гілки падали на землю і лежали в густому шарі тліючого вугілля.

Над ними здіймалися високі голі стовбури, охоплені вогнем. Крихка кора швидко розгорялася, а густа смола палала яскравим полум'ям. Багато дерев прогоріли майже наскрізь і здавались величезними розжареними залізними колонами - воістину пекельна сцена.

Спека стояла нестерпна. Повітря аж тремтіло від руху розпечених потоків, навіть волосся на моїй голові було обпалене. На шкірі від опіків надулися пухирі. Повітря, яке я вдихав, нагадувало пару, що вилітає з клапана парової машини.

Я інстинктивно роззирнувся навколо, аби побачити своїх товаришів. Приблизно дванадцяттеро перебували біля ставка, але це далеко не всі, нас було півсотні... Де ж решта? Невже вони загинули в полум'ї? Де вони?

Я запитав про це у Джека.

- Он там, - відповів він, указуючи на воду. - Живі здорові і, здається, всі цілі.

Я глянув на ставок і побачив зо три десятки якихось дивних куль - то були голови моїх товаришів. Як і я, вони лежали по горло у воді і цим рятувалися від нестерпної спеки.

Але інші, там, на березі, - чому вони теж не скористалися цим рятівним способом? Чому залишалися в цій піщі й задихалися від диму? Дим почав поволі розсіюватися, і я вже став розрізняти обриси людських фігур. Однак вони, наче в тумані, набули гігантських розмірів, такими ж величезними здавались і їхні рушниці.

Здавалося, що вони про щось збуджено сперечалися. Серед них я впізнав головних провідників нашого загону: Гікмена, Везерфорда та інших. Гікмен і Везерфорд - обидва жваво жестикулювали, і для мене це було не вдивовижу - вони обговорювали подальший план дій. Такими були мої перші враження, та придивившись пильніше, я зрозумів, що помилився. То було не обговорення плану майбутніх дій. У хвилини затишшя, між залпами тріскоту сосен, мені вдалося розрізнити їхні голоси. Я зрозумів, що вони запекло сперечалися.

Раптом дим розсіявся, і поодаль од ставка я побачив ще одну групу людей, що складалася з шістьох осіб. Вони розбилися на дві частини, по троє; середнього міцно тримали двоє - очевидно, це були полонені.

Невже це індіанці? Двох ворогів, які серед хаосу полум'я і диму помчали через

галявину, захопили в полон? Такими були мої перші думки, але в цю мить язик полум'я, що рвучко здійнявся до верхівок дерев, осяяв галявину сліпучим світлом. Я побачив усю групу, наче вдень. Я більше не сумнівався в тому, хто були ці полонені. Я бачив їхні бліді, спотворені від жаху обличчя. Навіть червоне полум'я не надавало їм червоного відтінку. Я відразу впізнав цих людей: це були Спенс і Вільямс.

Розділ LXXXVIII

Швидка розправа

Я запитав негра, в чому річ, та перш ніж він встиг відповісти, уже сам усе зрозумів. Мій власний стан підказував правильну відповідь. Я згадав, що поранений кулею, і що інша застрягла в стовбурі дерева, і що кулі були випущені ззаду. Я гадав, що це все витівки дикунів, але це було не так! Це була справа рук двох лиходіїв – Спенса і Вільямса!

При цій думці мене охопив жах. Що ж це коїться? Тут я згадав минулу ніч: поведінка цих двох молодиків у лісі, підозрілі натяки старого Гікмена і його товариша та інші події, що відбулися раніше – все раптом сплигло на поверхню.

Тут не обійшлося без Аренса Рінгольда! Боже ти мій, подумати лишень, що це чудовисько...

– Вони допитують двох негідників, – сказав Джек. – Ось і все!

– Кого? – запитав я машинально, хоча вже знав, про кого йшла мова.

– Маса Джордже, хіба ви не бачите їх? Чорт забирай! Вони білі, як облуплена гнилушка. Це Спенс і Вільямс. У вас стріляли вони, а не індіанці. Я відразу здогадався про це і сказав масі Гікмену. А маса Гікмен сказав, що він і сам це бачив. І маса Везерфорд теж бачив. Вони бачили, як ті стріляли. Тепер вони допитують їх перед стратою – ось, що вони роблять!

З якимось дивним інтересом я знову поглянув на цю групу.

Вогонь гудів уже не так сильно, смола майже вся згоріла, лише подеколи ставалися легкі вибухи. Голоси виразно долинали до мене з галявини. Я уважно вслухався в імпровізований судовий процес. Там виникла суперечка: судді ніяк не могли прийняти одностайного рішення. Одні вимагали негайної страти, інші заперечували проти такої швидкої розправи. Вони вважали, що для подальшого розслідування поки потрібно зберегти злочинцям життя.

Дехто навіть відмовлявся вірити в такий нечуваний злочин: аж надто жахливим і неправдоподібним він здавався. Які мотиви керували ними? Як обвинувачені могли зважитися на подібне злодіяння, коли їхнє власне життя також було під загрозою?

– Ніякої небезпеки для них не було! – вигукнув Гікмен, відповідаючи на питання товаришів. – Та вони за весь день не випустили жодного заряду! Кажу вам, що між ними й індіанцями угода. Вони були шпигунами. І найкращим доказом того є їхні вчорашні зрадницькі постріли. Про те, що вони заблукали – нехай розкажуть байки комусь іншому! Це вони заблукали? Та вони знають цей ліс, як облуплений. Вони тут бували сотні разів, якщо не тисячі. Хай їм грець! Та хіба ви коли небудь чули, щоб єнот заблукав?

Хтось став заперечувати йому. Я не чув слів, але голос мисливця знову зазвучав ясно і чітко:

- Ви тут завели розмову про їхні "мотиви". Це ви маєте на увазі причини, які штовхнули їх на таку криваву справу. Гаразд, я і сам не зовсім їх розумію, але дещо підозрюю. За останні п'ять років я багато чув про темні справи цих молодчиків. Але кажу вам, хлопці, що останній учинок перевершив усе, що можна лишень уявити.

- Чи впевнені ви, що справді бачили спалах вогню в цьому напрямку?

Це питання поставив високий літній чоловік, суворий і благородний на вигляд. Я впізнав у ньому одного з наших сусідів, багатого плантатора і доброго знайомого мого дядька. Як друг нашої сім'ї, він побажав приєднатися до походу.

- Звичайно, - відповів Гікмен. - Хіба ми з Джимом не бачили все на власні очі? За цими гадами ми спостерігали весь день. Ми були впевнені, що вони замишляють якусь капость. Ми бачили, як вони стріляли через галявину і цілилися в молодого Рендольфа. Та й негр бачив це. Яких ще доказів вам треба?

У цю мить над моїм вухом пролунав голос Джека.

- Маса Гікмен, - закричав він, - якщо потрібен ще доказ, то негр надасть його! Одна з куль пролетіла повз масу Джорджа і влучила в дерево, в шовковицю, за якою ми стояли. Воно ще не згоріло. Джентльмени, я думаю, що ви знайдете кулю. Тоді можна буде дізнатися, до якої рушниці вона підійде.

Кілька людей миттю кинулися до дерева, біля якого ми стояли з Джеком. Воно чомусь не загорілося, його обвуглений, чорний стовбур усе ще височів у центрі згарища. Джек побіг і вказав точне місце. Оглянули кору, знайшли отвір від кулі і обережно витягли свинцевого свідка. Куля ще зберегла свою круглу форму і лише трохи подряпалась нарізками в дулі. Ця куля годилася тільки для рушниці великого калібру. Всі знали, що така рушниця була у Спенса. Принесли рушницю всього загону і стали по черзі приміряти кулю. Вона не входила в жодну рушницю, крім рушниці Спенса.

Так було доведено його провину. Вирок винесли негайно: всі одностайно вирішили, що злочинці повинні померти.

- Собаці - собача смерть! - суворо промовив Гікмен, піднімаючи рушницю. - Джиме Везерфорд, бери їх на приціл!.. А ви, хлопці, відійдіть геть. Ми дамо їм ще один шанс зберегти їхнє кляте життя. Нехай, якщо хочуть, біжать до тих дерев, а то опиняться у значно спекотнішому місці... Та відпустіть же їх, відпустіть, кажу, або, дідько б вас усіх ухопив, я стрілятиму в середину натовпу!

Усі, хто тримав злочинців, побоялися, що Гікмен і справді почне стріляти, і підбігли до суддів.

Негідники виглядали геть спантеличеними. Жах відбивався на їхніх обличчях, вони не могли вимовити ні слова, не могли й кроку ступити, наче були прикуті до місця. Жоден з них не спробував тікати. Абсолютна неможливість утечі була очевидна і вбивала в них всяке бажання діяти. Вони не могли нікуди подітися з галявини. Пропозиція втекти в ліс була лишень уїдливою насмішкою розлюченого мисливця.

Тікати було нікуди: за десять секунд вони б засмажилися серед палаючих стовбурів і гілок.

На мить усі затамували подих. У тиші було чути тільки один голос – голос Гікмена:
– Джиме, Спенса доручаю тобі, а іншого беру на себе.

Ці слова він сказав майже пошепки. Тільки но мисливець промовив їх, як одночасно прогрімili два постріли.

Коли дим розвіявся, ми всі стали свідками картини розстрілу. Страта відбулася. Мерзенні зрадники припинили своє земне існування.

Розділ LXXXIX

Несподіваний ворог

Як у театрі після зворушливої мелодрами іноді ставлять водевіль, так і після цієї трагічної сцени відбулася істинно безглузда і комічна. Вона викликала у всіх нас сміх, що за таких обставин скидався радше на сміх божевільних. І справді, нас можна було прийняти за маніяків, які надривали животи від реготу в той час, коли на нас чекала майже вірна смерть від руки дикунів або від голоду. Тоді ми не боялися індіанців. Полум'я, яке вигнало нас із лісу, змусило і їх покинути свої позиції, і ми знали, що тепер вони далеко. Обпалені гілки попадали із сосен, хвоя геть згоріла, і ліс проглядався на величезній відстані. Через просвіти між червоними тліючим стовбурами відкривалася перспектива мало не на тисячу ярдів уперед. За шипінням полум'я і безперервним тріском гілок ми здогадалися, що й інші дерева охопило полум'я.

Цей тріск усе більше віддалявся від нас і нагадував слабкі гуркоти грому. Спершу можна було подумати, що пожежа вщухає, однак багряний відблиск над лісом свідчив про те, що полум'я поширюється. Шум і тріск чулися менше, бо долинали до нас здалеку. Наші вороги, напевне, пішли далі, туди, де їх не дістала б пожежа. Вони зникли з лісу, щойно підпалили його, і тепер, мабуть, у савані чекали плодів своєї роботи.

Навіщо індіанці підпалили дерева – ми так і не збагнули. Можливо, вони сподівалися, що полум'я охопить весь ліс і ми згоримо живцем або задихнемося в диму. Так воно і сталося б, якби поблизу не було водойми. Мої товариші казали, що дим завдав їм страшних мук. Вони напевне задихнулися б, якби не кинулися у ставок і не повистромляли голови з води, рівень якої був на кілька футів нижче рівня землі. Це сталося, коли я лежав непритомний. Мій вірний негр притягнув мене з лісу і опустив у воду, де були всі наші товариші. Він уже гадав, що я помер.

Пізніше, коли дим трохи розвіявся, почався суд над зрадниками. Нещадний вирок виконали, і колишні судді знову кинулись у воду, щоб урятуватися від нестерпної спеки.

Тільки двоє, здавалося, не відчували спеки і залишилися на березі. Це були Гікмен і Везерфорд.

Я побачив, як вони з ножами в руках нагнулися над якимось темним предметом. Це був кінь, якого вранці пристрелив Гікмен. Тепер я зрозумів, чому він його вбив: старий

звіролов ще раз довів свою інстинктивну передбачливість.

Мисливці здерли з коня шкуру і вирізали кілька шматків м'яса. Потім Везерфорд пішов до палаючих дерев, швидко зібрав кілька недогарків, притягнув їх до ставка і розклав багаття. Гікмен і Везерфорд, сівши навпочіпки, стали смажити конину на рожнах, зроблених із сучків молодих дерев. При цьому вони розмовляли так весело і спокійно, ніби сиділи біля коминка у власних хатинах.

Решта одразу ж учинили за прикладом мисливців. Муки голоду здолали страх перед розбурханим полум'ям. Через кілька хвилин десятки людей, як шуліки, накинулися на вбитого коня, розрубуючи тушу на шматки.

Тут і стався комічний епізод, про який я згадував. Усі ми залишалися в ставку, крім тих, хто був зайнятий варварським куховарством. Ми лежали поряд у воді біля берега круглої водойми і навіть не думали, що хтось може нас тепер потривожити. Ми більше не боялися вогню, а індіанці були далеко.

Раптом біля нас з'явився новий ворог. Із середини ставка, з найглибшого місця, піднялося жакливе громадище. Ми почули гучний рев, наче на галявину випустили стадо буйволів. Вода миттю збурилася, спінилася, і фонтан бризок полетів нам на голову.

Хоча ця поява була раптовою і фантастичною, у ній не було нічого таємничого. Величезний, огидний тулуб, утробний рев, подібний на мукання бика, – ми добре це знали. То був усього лишень алігатор.

Певно, ми не звернули б на алігатора особливої уваги, якби він не був величезний. Його довжина майже дорівнювала діаметру ставка, а в роззявленій пащі стирчали страшні зуби. Він міг проковтнути будь якого з нас одним ковтком. А ревіння цього плазуна жахало навіть найсміливіших.

Спочатку звір просто приголомшив нас. Перелякані погляди тих, хто сховався від полум'я у воді, метушня, розгубленість, незграбні спроби вибратися з води, паніка на березі, де кожен стрімголов кинувся бігти, куди очі бачать, – це було справді кумедне видовище.

Не минуло й десяти секунд, як величезний алігатор став повним володарем ставка. Він весь час ревів, б'ючи по воді хвостом. Здавалося, він тріумфував, коли ми відступали.

Однак торжествувати йому довелося недовго. Мисливці взяли за рушниці, і десяток куль поклали наповал страшного звіра. Ті, хто був на березі, давилися від сміху, дивлячись на переляканих утікачів. І самі втікачі, оговтавшись від страху, разом із рештою реготали на весь ліс. Якби індіанці почули нас у ту мить, то подумали б, що ми збожеволіли або, що імовірніше, вже загинули, а наші голоси – це голоси їхніх померлих друзів, які на чолі з великим духом Вікоме тріумфують при спогляданні страшної картини людських жертв, приречених на спалення.

Розділ ХС

Нічна сутичка

Ліс палав усю ніч, весь наступний день і ще одну ніч. Навіть на третій день ще

горіли дерева. Тільки тепер вони вже не палали, бо стояла тиха погода і полум'я не здіймалося бурхливими язиками, – а тихо жевріли. У багатьох стовбурах вогонь тлів десь всередині, поступово згасаючи. Подекуди жар зовсім вичах; обвуглені цівки вже нічим не нагадували дерева, а стриміли високими загостреними списами, чорні, обпалені, наче густо змащені дьогтем. Хоча частина лісу й вигоріла, вибратися з неї поки що було важко. Ми все ще перебували в облозі. Вогняна стихія, що оточувала галявину, тримала нас у кільці, немов ворожа армія, що в двадцять разів перевершувала нас числом. Про підкріплення не могло бути й мови. Навіть вороги не могли зняти з нас цю облогу.

Нам дуже придалася далекоглядність старого мисливця. Якби не було коня, ми б потерпали від голоду. Чотири дні ми харчувалися тільки насінням соснових шишок. Кони́на дуже згодилася. Проте ми були замкнені у вогняному кільці. І вихід лише один: залишатися на місці доти, "доки ліс не охолоне", як висловився Гікмен.

Ми сподівалися, що через день уже зможемо безпечно пройти по вичахлому попелу між обвугленими стовбурами. Але від цього наше майбутнє не ставало світлішим. Якщо страх перед вогнем зменшувався, то відповідно зростав страх перед жорстоким ворогом.

Навряд чи нам вдасться вибратися з лісу, не зустрівшись із індіанцями. Звісно, вони, як і ми, чекали нагоди, коли можна буде увійти в ліс. Уникнути збройного зіткнення неможливо. Ми повинні були прорватися через ворога! Однак ми були ще здатні до опору і стали хоробріші. Навіть боязкі раптом набралися відваги, і жоден не висловився, щоб сховатися або відступити назад. На життя або на смерть, але ми вирішили йти всі разом, прорватися через ворога і перемогти або вмерти.

Це був наш старий план із дуже незначними змінами. Ми чекали ночі, аби здійснити його. Навряд чи можна сподіватися на те, що ліс охолоне, але голод знову починав нагадувати про себе. Коня ми вже з'їли – не такий то він був і великий. Та й не просто нагодувати п'ятдесят голодних шлунків. Від коня залишилися самі кістки, та й ті геть повисмоктували до останньої краплі, де був кістковий мозок. Навіть від огидного плазуна зостався сам скелет. Жахливо виглядали тіла двох страчених злочинців. Від спеки вони роздулися до величезних розмірів – почався розклад. Повітря було насичене огидними міазмами...

Ми закопали тіла наших полеглих у бою товаришів. Дехто радив зробити те саме зі страченими. Ніхто не заперечував проти цього, але й ніхто не мав бажання копати їм могилу. У таких випадках людей зазвичай охоплює непереборна апатія: тому тіла двох зрадників так і залишилися непохованими.

Не зводячи очей із неба, ми з нетерпінням чекали заходу сонця. Поки вогненна куля ще була в високості, ми могли тільки розмірковувати про масштаби пожежі. Та сподівалися, що вночі зуміємо визначити точніше, яка частина лісу горить і куди нам слід рухатися: саме полум'я допоможе нам врятуватися від пожежі. Із настанням сутінків наш терпець уривався, та водночас і воскресла надія. Потріскування сухих, обвуглених стовбурів майже припинилося, і дим ледве помітно піднімався вгору. Ми

сподівалися, що пожежа закінчується і настає час, коли ми зможемо перетнути небезпечну зону.

Невдовзі одна несподівана обставина майже перетворила нашу надію на впевненість. Поки ми чекали, почав накрапати дощ. Спочатку з неба падали окремі великі краплі, але через кілька хвилин пішла така злива, ніби прорвало небесний купол. Ми радо вітали цю зливу – то було для нас добрим знаменням. Нам ледве вдалося втримати нетерплячих молодиків, які поривалися кинутися в ліс. Але розсудливість перемогла, і ми далі чекали в непроглядній пітьмі.

Лив дощ, і хмари, що огорнули небо, прискорили настання ночі. Коли зовсім стемніло, жодна іскра світла не мерехтіла між деревами.

– Вже досить темно, – наполягали найбільш нетерплячі.

Нарешті наш загін вирушив у чорноту знищеного пожежею лісу. Ми йшли тихо, тримаючи рушниці наготові. В одній руці я ніс рушницю, а інша висіла на перев'язі.

Не лише я був такий покалічений – багато моїх товаришів мали поранені руки. Попереду йшли найсильніші. Очолювали загін два мисливці, а поранені пленталися позаду.

Дощ не переставав лити, і ми змокли до рубця. Над нами вже не було листя і хвої – ніщо не захищало від дощу. Коли ми проходили під обгорілими гілками, зверху сипався чорний попіл, але потоки води миттю змивали його з наших облич. Більшість із нас ішли з непокритою головою. Нам довелося поскидати кашкети і позатуляти ними рушничні затвори, щоб зберегти їх сухими. Дехто позагортав пороховий запал у підкладку куртки.

Так пройшли з півмилі. Ми й самі не знали, куди йдемо. У такому лісі жоден провідник не зміг би визначити шлях. Ми тільки намагалися йти прямо і не потрапити в лапи до супротивника.

Досі нам щастило, і ми вже починали сподіватися, що все минеться без прикрих пригод. Та, на жаль, нам недовго довелося радіти – ми недооцінили силу і хитрість наших ворогів індіанців.

Як з'ясувалося згодом, вони весь час спостерігали за нами, стежили за кожним нашим кроком і йшли по обидва боки від нас двома паралельними рядами. Нам здавалося, що ми перебуваємо в цілковитій безпеці, а насправді ми весь час були в них на мушці.

Раптом крізь потоки зливи зблиснув вогонь із сотень рушниць і кругом засвітили кулі... Ворог дав про себе знати.

Одразу ж загинуло кілька людей із нашого загону, інші почали відстрілюватися, дехто намагався врятуватися втечею.

Індіанці зусібіч оточили нас, сповіщаючи про свій тріумф гучними криками. У темряві здавалося, що їх більше, ніж дерев у лісі. Невдовзі до нас стали долимати лишень рідкісні постріли з пістолетів. Ніхто вже більше не заряджав рушниць. Ворог оточив нас, тепер вирішити битву мали ножі і томагавки.

Це була коротка, але кровопролитна сутичка. Чимало полягло наших сміливців, але

кожен із них, перш упасти, уклав хоча б одного ворога, а багато хто – навіть двох або трьох.

Нас швидко розгромили. Та інакше й бути не могло, адже вороги переважали нас чи не вп'ятеро. Всі вони були міцні і свіжі, а ми – змучені і виснажені голодом. До того ж серед нас було багато поранених. Якого ж іншого результату можна було очікувати?

Я майже нічого не бачив у цій сутичці. Та й навряд чи хтось бачив мене краще. Сутичка відбувалась у суцільній пітьмі.

Я міг рухати тільки лівою рукою і почувався геть безпорадним. Я навмання пальнув із рушниці, і мені вдалося витягнути пістолет, але в цю мить удар томагавка змусив мене впустити зброю з рук, і я без тями впав долі.

Опритомнівши, переконався, що бій скінчено. У мороці біля себе я розгледів якісь темні купи – то були тіла вбитих. Тут лежали і мої друзі, і мої вороги. Деякі з них міцно обхопили один одного в останніх обіймах. Індіанці нахилялися над ними і рознімали їх. Вони здійснювали свій огидний ритуал помсти над білими – знімали з них скальпи.

Неподалік од мене стояла група людей. Чоловік посередині, напевно, був начальником. У темряві я розгледів три страусових пера в нього на голові. Знову Оцеола!

Я не міг рухатися, інакше б кинувся на нього, навіть попри всю безглуздість цієї спроби. Двоє дикунів стояли біля мене на колінах і тримали, щоб я не втік.

Неподалік я побачив свого вірного негра, ще живого і теж у руках двох індіанців. Чому ж вони не вбили нас?

Від групи, що стовбичила навколо ватажка, відійшов чоловік і попрямував до мене. Виявилося, що це не вождь зі страусовим пір'ям, а його посланець. У руці він тримав пістолет. Я зрозумів, що пробила моя остання хвилина.

Він нахилився і підніс пістолет до мого вуха. Дивно, але чоловік вистрілив у повітря.

Я вирішив, що він промахнувся і зараз знову вистрілить. Але я помилився: очевидно, йому потрібне було світло. Під час пострілу я глянув йому в обличчя – то був індіанець. Мені здалося, що я раніше його десь бачив. Очевидно, індіанець знав мене.

Він швидко відійшов і наблизився до місця, де лежав полонений Джек. Я чув, як він знову вистрілив, схилившись над розпростертим тілом негра.

Потім індіанець піднявся і крикнув:

– Це вони! І обидва живі!

Мабуть, ця звістка призначалася для вождя в уборі з чорного пір'я. Почувши її, вождь щось вигукнув – я не зрозумів, що саме, – і відійшов убік.

Його голос справив на мене дивне враження. Він не був схожий на голос Оцеоли. Ми недовго залишалися на цьому місці. Привели коней, нас із Джеком підняли і міцно прив'язали до сідел. Потім подали сигнал, і ми рушили в путь через ліс. По обидва боки від нас їхали вершники індіанці – охорона.

Розділ ХСІ

Три чорні пера

Ми їхали всю ніч. Спалений ліс залишився далеко позаду. Ми перетнули савану і вступили в інший ліс – з гігантських дубів, пальм і магнолій. Я дізнався це по запаху квітів магнолії. Їх тонкий свіжий аромат було приємно вдихати після отруєної атмосфери, якою ми вже доста надихалися.

На світанку ми виїхали на галявину, де наші супротивники зробили привал.

Це була невелика галявина, всього кілька акрів завдовжки і завширшки, оточена зусібіч тісними рядами пальм, магнолій і дубів. Їх листя схилялося майже до землі, так що галявина здавалася огороженою величезною непроникною зеленою стіною.

У тьмяному вранішньому світлі мені вдалося розгледіти табір індіанців. Тут були два або три намети, поряд із ними прив'язані коні; навколо стояли і лежали в траві кілька людей, тісно притулившись один до одного – очевидно, для того, щоб зігрітися. Посеред галявини палало велике багаття. Навколо нього також юрмилися чоловіки і жінки.

Нас притягли на край табору. Часу для спостережень було небагато – відразу після прибуття нас грубо стягнули з коней і жбурнули у траву. Потім, зв'язаних по руках і ногах, розтягнули на спині, як дві шкури, розстелені для сушіння, і міцно прив'язали до кілочків, вбитих у землю.

Ясна річ, у такій позі ми вже не могли бачити ні табору, ні дерев, ні навіть землі. Ми споглядали лишень блакитне небо вгорі.

Звісно, це було дуже незручне і болісне положення. Поранена рука робила його просто нестерпним. Навколо нас зібралося майже все населення табору. Чоловіки ще раніше вийшли зустрічати нас, а тепер жінки стовпилися навколо наших розпростертих тіл. Серед них траплялися індіанські скво, але мене здивувало, що більшість жінок були родом із Африки – мулатки, самбо і негритьянки.

Вони стовбичили біля нас, дражнили і знущалися над нами. Деякі навіть мучили нас: плювали нам в обличчя, виривали волосся і встромляли в тіло шипи. При цьому вони весь час волали в якомусь диявольському захваті і базікали на незрозумілому жаргоні, який видався мені сумішшю іспанської і мови ямасі. З Джеком поводитися не краще, ніж зі мною. Однаковий колір шкіри не викликав співчуття у цих дияволиць у спідницях: і чорний, і білий однаково були жертвами їхньої пекельної люті.

Частину слів із їхнього жаргону мені вдалося розібрати. Завдяки знайомству з іспанською мовою я нарешті зрозумів, що вони збиралися робити з нами.

Те, що я дізнався, було не вельми втішне: нас привезли в табір, щоб піддати тортурам. Мабуть, ті муки, яких ми зазнали досі, здавалися їм недостатніми, і попереду на нас чекали ще більші. Нашу страту збиралися перетворити на видовище для скаженого натовпу, і ці відьми тріумфували, передчуваючи насолоду, яку їм мали принести наші страждання. Тому нас не вбили на місці, а взяли в полон.

У чиї ж страшні лапи ми потрапили? Невже це були людські істоти? Невже це були індіанці? Невже це були семіноли, що досі ніколи не знущалися зі своїх бранців?

Наче у відповідь на моє запитання навколо нас пролунали дикі крики. Всі голоси злилися в один клич, волали ті самі слова:

- Мулато міко! Мулато міко! Хай живе Мулато міко!

Тупіт копит сповістив про прибуття кінного загону.

Це були учасники бою, наші мучителі. У нічному поході з нами були тільки кілька воїнів охорони, і вони доставили нас у табір. Новоприбулі виявилися воїнами головного загону військ, які залишалися на полі битви, щоб завершити збір трофеїв і пограбування полеглих ворогів.

Я не міг бачити їх, хоча вони були зовсім близько; я чув тільки тупіт їхніх коней. Я лежав і слухав ці багатозначні слова:

- Мулато міко! Хай живе Мулато міко!

Я добре знав прізвисько "Мулато міко" і слухав ці крики з жахом і відразою. Тепер мої побоювання досягли апогею. На мене чекала жахлива доля. Якби поруч зі мною опинився зараз сам диявол, навряд чи ця думка могла б бути більш утішною. Чорний Джек поділяв усі мої побоювання. Ми лежали поряд і могли перемовлятися між собою. Порівнявши наші припущення, ми з'ясували, що вони збігаються.

Незабаром уже не лишилося жодних сумнівів. Над нашими вухами прозвучав наказ, відданий грубим голосом. Він змусив жінок порозбігатися в різні боки. Ззаду почулися важкі кроки, і прямо переді мною зупинився чоловік. Наступної миті його тінь упала на моє обличчя. Я побачив, що переді мною стоїть сам Жовтий Джек!

Ні фарба, що приховувала природний колір його обличчя, ні вишита бісером сорочка, пояс і візерунчасті штани, ні три чорні пера, що здіймалися над його головою, ніщо не могло завадити мені впізнати мулата.

Розділ ХСІІ

Закопані і спалені

Ми обидва вже були готові до зустрічі з ним. Загальні вигуки "Мулато міко" і голос, який ми почули, вже підготували нас до цієї зустрічі. Мені здавалося, що при самому погляді на нього я затремчу від жаху, але, на диво, сталося навпаки. Я не злякався, а відчув щось подібне до радості при вигляді цих трьох чорних пір'їн над його похмурим обличчям.

Я не чув його злісних кпинів, не помічав гнівних поглядів. Я не зводив очей зі страусового пір'я. Воно було дороговказною зіркою всіх моїх думок. Те, що воно було на уборі короля мулата, розкривало багато таємниць. Помилкові підозри полишили моє серце. Спаситель і герой, яким я захоплювався, не був зрадником. Оцеола не був зрадником! Думаючи про це, я майже забув про смертельну небезпеку, що мені загрожувала. Але голос мулата знову повернув мене в реальний світ.

- Чорти б вас ухопили! - завищав він, і в його голосі я почув скажену радість. - Нарешті я помщуся! І обом одразу, білому і чорному, пану і рабу, моему мучителю і моему суперникові! Ха ха ха! Вони прив'язали мене до дерева, - продовжував він із хрипким сміхом, - і хотіли спалити, спалити живцем! Але тепер настала ваша черга! Дерев тут вистачить. Та я маю інший план. Чорти б вас ухопили! Набагато кращий план. Іноді бранцям вдається уникнути багаття. Ха ха ха! Ні, перш ніж спалити вас, ми вам дещо покажемо... Гей, ви, - звернувся він до своїх людей, - розв'яжіть їм руки,

підніміть їх обох і розверніть до наметів... Досить, досить, так, добре... Ну, білий і чорний мерзотники, дивіться! Що ви там бачите?

За його наказом декілька чоловіків вийняли з землі кілочки, відв'язали наші руки, підняли нас і посадили обличчям до табору.

Вже зовсім розвиднилось, і сонце яскраво світило. Ми ясно бачили табір, намети, коней і строкатий натовп людей.

Але ми дивилися не туди. Тільки дві фігури прикували всю нашу увагу: це були моя сестра і Віола. Вони знову застигли в тій позі, як і тоді, коли я вперше побачив їх уночі. Віола сиділа з опущеною головою, а Вірджинія поклала їй голову на коліна.

Волосся в обох було розпущене, і чорні коси спліталися з золотими локонами. Навколо стояла охорона. Дівчата, мабуть, не помічали, що ми тут.

Незабаром ватажок послав одного зі своїх слуг, щоб повідомити полонянкам про нас. Ми бачили, як вони здригнулися, коли слуга підійшов до них. Вони спрямували свої погляди в наш бік. Пролунав пронизливий крик: вони нас упізнали.

Обидві дівчини закричали разом. Сестра назвала мене на ім'я. Я їй відповів. Вона схопилася, відчайдушно сплеснула руками і намагалася кинутися до мене. Але варта вхопила її і грубо відтягнула вбік. О, це було страшне видовище! Мені легше було б померти!

Далі нам дивитися не дали. Нас знову перекинули на спину і прив'язали до кілочків. Мулат стояв над нами, обсипаючи нас лайкою. Але, що ще гірше, він дозволяв собі мерзенні натяки на сестру і Віолу. О, як жахливо було мені вислуховувати все це! Якби нам у вуха влили розтоплений свинець, ми не відчували б таких пекельних мук.

Для нас було майже полегшенням, коли він замовк. Почалися приготування до страти. Нам була уготована якась жахлива смерть, але яка саме, ми ще не знали.

Та недовго ми залишалися в невіданні. Туди, де ми лежали, підійшло кілька людей з лопатами і кирками в руках. Це були негри – старі працівники з плантацій; вони знали, як поводитися з цими знаряддями. Негри зупинилися біля нас і почали копати яму. О, боже, невже нас закопають живцем? Ця думка була жахлива, але виявилася помилковою. Чудовисько приготувало для нас ще страшнішу смерть.

Мовчки, з серйозним і урочистим виглядом могильників негри продовжували працювати. Мулат стояв поряд і роздавав вказівки. Його розпирало від радощів. Він то знущався над нами, то вихвалявся тим, яку майстерність він проявить, виступивши в ролі ката. Жінки і воїни, які зібралися колом, сміялися його дотепів і самі іноді намагалися вставити щось від себе, після чого лунали вибухи демонічного сміху. Здавалося, що ми потрапили у справжнісіньке пекло, в якому пащекували чорти, щохвилини нахилялися над нами і вишкірялися просто в обличчя, ніби отримували особливе задоволення, спостерігаючи наші муки.

Ми помітили, що між ними мало семінолів. Тут були індіанці з майже чорним кольором шкіри. Вони належали до племені ямасі, колись підкореного семінолами. Більшість присутніх були неграми, самбо, мулатами – нащадками іспанських маронів, а також утікачі з американських плантацій. Останніх було, мабуть, найбільше, бо тепер я

весь час чув англійську мову. Без сумніву, в цій строкатій юрбі були і наші раби, але вони не підходили близько, а я міг бачити тільки обличчя тих, хто нахилився до мене.

Менш ніж за півгодини могильники завершили роботу. У землю вбили спеціальні стовпи для спалення на багатті, і нас потягли до місця страти.

Щойно в мене з'явилася можливість повернутися, я подивився туди, де раніше бачив сестру і Віолу, але їх уже там не було. Їх повели в намет або в кущі. Дівчат пощадили – їм не доведеться побачити жахливе видовище, хоча важко передбачити, для чого саме лиходій вивів їх звідси.

Перед нами зяяли дві чорні, глибокі ями. Але це були не могили. А якщо це й могили, то, очевидно, нас збиралися поховати стоячи. Втім, дивною була не лише форма могил, а й мета, з якою їх вирили. Незабаром усе стало зрозуміло.

Нас підвели до краю могил, схопили за плечі і опустили в них. Ями виявилися якраз по горло. Негри швидко закидали їх землею і притоптали. Тепер на поверхні лишалися тільки наші голови.

Положення було справді безглузде. Ми самі могли б розсміятися, коли б не знали, що стоїмо в своїх могилах.

Чортячий натовп з цікавістю спостерігав за нами, час від часу вибухаючи диким реготом.

Що ж далі? Чи це вже кінець нашим тортурам і нас залишать помирати тут жахливою, повільною смертю? Голод і спрага дуже швидко вб'ють нас. Та Господи, скільки годин триватимуть ці страждання? Скільки днів страшних мук нам судилося ще пережити, перш ніж остання іскра життя згасне в нас, – днів жаху і відчаю? Аж ні, ворогам і цього було мало.

Смерть, на яку ми вже очікували, здавалася надто легкою. Ще не все застосував лиходій – у нього були для нас у запасі інші, страшніші муки.

– Чудово! – верещав мулат, аж мліючи від власної винахідливості. – Це краще, ніж прив'язувати їх до дерева. Чудова думка, еге ж? Звідси вони не втечуть, чорти б їх ухопили! Давайте сюди вогню!

Вогню! То нас ще катуватимуть вогнем! Ми почули жахливі слова. Нам судилося померти у вогні! Ось тільки тепер ми зрозуміли, в якому жахливому становищі опинилися. Тепер наш жах досяг апогею. Що могло бути страшніше, коли принесли в'язанки хмизу і розклали їх навколо наших голів, коли принесли факели і підпалили хмиз, коли полум'я стало розгоратися дедалі яскравіше і нестерпний жар охопив наші голови... Наші черепи мали згоріти дотла і перетворитися на головешки, як ці розпалені гілки.

Ні, ми більше не мали сил страждати! Ми досягли межі наших мук, і жадали смерті, що поклала б їм край. Ці муки посилювалися від криків, які долинали з протилежного боку табору. Навіть у цю страшну мить ми впізнали голоси Вірджинії і Віоли. Безжалісне чудовисько веліло привести їх сюди, щоб вони були свідками нашої страти. Ми не бачили їх, але їхні дикі і жалібні волення свідчили про те, що вони стали свідками цієї жахливої картини.

Дедалі дужче і дужче розгорався вогонь, дедалі ближче і ближче підбиралися і вже лизали нас язики полум'я. Волосся на моїй голові почало скручуватися і обгорати.

Усе навколо попливло в мене перед очима, дерева затрусилися і попливли, всю земну кулю закрутило з шаленою швидкістю.

Здавалося, від страшного болю мій череп от от лусне. Мозок наче зсихався... Я був майже без тями...

Розділ ХСІІІ

Демони чи ангели

Невже я вже помер і терплю муки, уготовані мені в іншому світі? Невже це дияволи зловісно вишкіряються і танцюють навколо мене?

Та що це? Вони раптом розсипалися і відступили. Хтось підійшов і віддає їм накази. Невже Плутон ? Ні, це жінка. Жінка - тут! Прозерпіна ? Якщо це жінка, вона зглянеться наді мною.

Марна надія - в пеклі немає милосердя! О, мій мозок! Який жах!

Це дві жінки, і погляди їхні не ворожі. Це ангели. Можливо, ангели милосердя? Так, це вони. Ось один із них підходить до вогню і швидко розкидає палаючий хмиз. Хто ж вона, ця жінка?

Якби я був живий, то назвав би її Гадж Євою. Але тепер, коли я вже помер, це, мабуть, її дух.

Поруч із нею ще одна жінка - молода і вродлива. Якщо існують ангели, то це найпрекрасніший ангел на небесах. Невже це дух Маюмі?

Як вона потрапила в цей жахливий вертеп до дияволів? Це не місце для неї. Вона не скоїла жодного злочину, за який її могли б сюди скинути.

Де я? Невже це не сон? Щойно я був весь у вогні, тепер палає мій мозок. Мое тіло огорнула прохолода. Де я?

Хто ти, що схилилася наді мною і даруєш мені прохолоду? Невже це ти, Гадж Єво, божевільна королево? Чиї це ніжні пальці торкаються моїх скронь? О, яке блаженство дарує мені їх легкий дотик!.. Нагнись, щоб я міг поглянути в твоє обличчя і подякувати тобі... Маюмі! Маюмі!

* * *

Я не помер. Я живий. І я врятований. Сама Гадж Єва, а не дух її, лила на мене прохолодну воду. Сама Маюмі дивилася на мене своїми чарівними, блискучими очима. Не дивно, що я прийняв цих жінок за ангелів.

- Прокляття! - пролунав хрипкий від сказу голос. - Заберіть геть цих жінок! Розпаліть знову багаття!.. Божевільна королево, геть звідси! Іди у своє плем'я. Це мої бранці! Твій вождь не має права... До біса! Нічого тобі мішатися в мої справи!.. Розпаліть багаття!

- Ямасі! - вигукнула Гадж Єва, звертаючись до індіанців. - Не слухайте його! Інакше скарає вас Вікоме! Його дух розгнівається і не пощадить вас. Хоч би куди ви пішли, чітта міко всюди переслідуватиме вас! Шум його хвоста вічно звучатиме у ваших вухах! Він буде кусати вас за п'яти, коли ви будете в лісі... Скажи, королю змії,

чи правду я кажу?

Промовляючи це, Гадж Єва взяла гримучу змію в руки і тримала так, аби всі могли її бачити. Змія зашипіла і заторохтала хвостом, видаючи різкий звук: "скіірр".

Хто міг сумніватися в тому, що це була ствердна відповідь? Скуті жахом ямасі завмерли під поглядом могутньої чаклунки.

- А ви, чорні втікачі і зрадники, у яких немає бога і які не бояться Вікоме, тільки подумайте знову розпалити багаття!.. Лишень насмільтеся кинути бодай одну хмизинку, і ви самі опинитесь на місці бранців! Зараз тут з'явиться сильніший од вашого жовтого чудовиська, - ваш вождь!.. Ось він, Сонце, Що Сходить! Він іде! Він уже близько!

Вона замовкла, і в ту ж хвилину з лісу долинув кінський тупіт. Сотні голосів злилися в одному крику:

- Оцеола! Оцеола!

Цей вигук був цілющим бальзамом для мого слуху. Майже врятований, я знову почав боятися, що це тільки коротка відстрочка страти. Наш порятунок від смерті був ще далеко не вирішеною справою: нас захищали лише слабкі жінки. Мулат разом зі своїми скаженими прибічниками навряд чи поступився б їхнім вимогам. На їх погрози і благання не звернули б навіть уваги - знову запалили б багаття і довели страту до кінця. Так би і сталося, якби вчасно не нагодився Оцеола.

Його поява і його голос одразу підбадьорили мене. Під захистом Оцеоли нам нічого було більше боятися. Внутрішній голос підказав мені, що з'явився наш спаситель.

Незабаром ми вже знали наміри Оцеоли. Він зупинився прямо навпроти нас, зійшов зі свого чудового чорного коня, так само багато вбраного, як і вождь, і, кинувши повід першому ліпшому воїну, підійшов до мене. Його постава була велична, вбрання - барвисте. І знову я побачив три страусових пера, що по праву прикрашали горду голову, - три страусових пера, які так часто обманювали мою уяву.

Підійшовши, Оцеола зупинився і пильно глянув на нас. Він міг би посміхнутися, бачачи нас в такому безглуздому становищі, але на його обличчі не було й тіні легковажності. Навпаки, він був серйозний, і в його очах світилося співчуття. Мені навіть здалося, що він засмучений.

Кілька хвилин Оцеола стояв нерухомо й мовчки. Він переводив погляд з мене на мого товариша, наче прагнучи розрізнити нас. Це було нелегко: дим, піт і зола зробили нас схожими один на одного. Нас важко було впізнати.

У цю хвилину Маюмі тихо наблизилася до Оцеоли і щось шепнула йому на вухо. Потім знову повернулася до мене, опустила навколішки і торкнулася моїх скронь ніжними руками.

Ніхто не чув слів Маюмі, крім молодого вождя. На нього вони вплинули магічно: він вмить весь змінився. Його очі гнівно зблиснули, і сумний погляд поступився місцем шаленому погляду. Звернувшись до жовтого вождя, він прошепотів лише одне слово:

- Диявол!

Потім кілька секунд мовчки дивився на мулата, ніби жадав спопелити його своїм

поглядом. Мулат намагався відвести очі від цього пильного погляду, тремтів, наче осиковий листок, і мовчав.

- Диявол і негідник! - продовжував Оцеола, не змінюючи ні тону, ні пози. - То он як ти виконав мій наказ? Хіба цих людей я велів тобі взяти в полон? Підлий зрадник і раб! Хто дозволив тобі це вогненне катування? Хто навчив тебе? Звісно, не сіміноли. Так чинив ти і твої негідники, прикрившись їхнім ім'ям. Ти зганьбив ім'я сімінолів! Клянусь духом Вікоме, мені слід поставити тебе на місце тих, кого ти тут мучив, і спалити тебе так, щоб зосталася сама зола! Але я дав собі слово ніколи нікого не катувати. Забирайся геть з моїх очей!.. Утім, ні, стій! Ти ще можеш мені знадобитися...

Закінчивши свою промову цими несподіваними словами, молодий вождь знову повернувся до мене. Мулат не зронив жодного слова у відповідь, але в його очах читалося палке бажання помститися. Мені здалося, що він дивиться на своїх поплічників з таким виразом, наче запрошує їх втрутитися. Проте вони знали, що Оцеола прийшов не сам: з лісу долинав кінський тупіт. Очевидно, неподалік чекали його воїни. Варто було йому крикнути:

"Іо хо ехі!" - і вони прийшли б на допомогу, перш ніж стихне луна.

Саме тому жовтий вождь мовчав. Одне слово, сказане в цю мить, могло б згубити його.

Він стояв злий і мовчазний.

- Звільнити їх! - наказав Оцеола, звертаючись до колишніх могильників. - Та глядіть, обережніше працюйте лопатами! Здається, я прибув чи не в останню мить. Я був далеко, Рендольфе, - звернувся він до мене, - та коли дізнався про те, що сталося, то мчав, як вітер. Ви важко поранені?

Я намагався подякувати йому і запевнити, що рана моя безпечна, але так ослаб, що ледь говорив. Чиясь співчутлива рука подала мені прохолодну воду; я відчув прилив сил, віддихався, і нарешті до мене повернулася мова. Нас швидко відкопали. Нарешті ми знову були вільні і стояли на землі!

Я було кинувся до сестри, але, на мій превеликий подив, Оцеола утримав мене.

- Потерпіть! - сказав він. - потерпіть трохи. Маюмі піде і скаже їй, що ви в безпеці... Дивіться, вона вже знає це... Маюмі, піди до міс Рендольф і скажи, що її брату більше нічого не загрожує. Зараз він прийде до неї. Нехай вона почекає його ще хвилину... Іди ж, сестро, і заспокой її! - Потім він звернувся до мене і пошепки додав: - Її туди навмисне посадили. Ходімо, я покажу вам одну річ, яка вас дуже здивує. Не можна втрачати жодної хвилини! Я чую попередження моїх розвідників. Ще хвилина - і буде пізно! Йдімо ж! Ходімо!

Я пішов за вождем до лісу. Він увійшов у ліс, але не став заглиблюватися далі, а зупинився під прикриттям густого листя, повернувшись обличчям туди, де ми щойно стояли.

Розділ XCIV

Смерть Аренса Рінгольда

Я не мав жодного уявлення про наміри вождя і про те, яке видовище на мене

чекало.

Згораючи від нетерпіння, я запитав його про це.

- Новий спосіб добувати собі кохану, - відповів він із посмішкою.

- Але хто закоханий? І хто предмет його пристрасі?

- Терпіння, Рендольфе, і ви все побачите. О, це рідкісне видовище, найкумедніший і найбільш заплутаний фарс!.. Він був би просто смішний, якби в нього не була вплетена трагедія. Ви все побачите. Тільки завдяки вірному другові я дізнався про це і зараз сам побачу все це на власні очі. І тим, що я тут, і тим, що мені вдалося врятувати вас (тепер це стало ясно!), й ба навіть більше, - порятунком честі вашої сестри ви зобов'язані Гадж Єві!

- Шляхетна жінка!

- Тс с! Вони близько. Я чую тупіт копит. Раз, два, три... Так, це, мабуть, вони. Погляньте но туди!

Я подивився у вказаному напрямку. Невелика група вершників виїхала з лісу і стрімким галопом помчала до галявини. Пришпоривши коней, вони з гучними криками скакали в табір. Домчавши до нього, розрядили свої пістолети в повітря і з галасом попрямували на інший бік галявини.

Дивно, але то були білі. Але ще більше мене здивувало те, що я їх знав. Принаймні знав їх в обличчя... Ці люди - найстрашніші негідники з нашого селища. Проте на мене чекав третій сюрприз, коли я пильніше придивився до їхнього ватажка. Його я знав дуже добре - це був сам Аренс Рінгольд!

Не встиг я оговтатися від третьої несподіванки, як настала четверта. Негри та індіанці ямасі, мабуть, злякавшись цього нападу, розбіглися і поховалися в кущі. Вони голосно кричали й, утікаючи, теж стріляли з пістолетів у повітря.

Таємниця за таємницею! Що все це означало?

Я збирався вже знову запитати свого друга, але помітив, що він зайнятий і, мабуть, не хоче, щоб його відволікали. Він оглядав рушницю, наче перевіряючи приціл.

Я знову кинув погляд на галявину і побачив, що Рінгольд під'їхав до моєї сестри і зупинився. Я чув, як він назвав її на ім'я і промовив кілька ласкавих фраз. Він приготувався спішитися, а його супутники продовжували з криками метатися по галявині і стріляти в повітря.

- Настав його час, - сказав Оцеола і нечутно рушив уперед. - Він давно заслуговує на кару, і нарешті це станеться!

По тих словах він вийшов на відкрите місце.

Я бачив, як він підняв рушницю, спрямувавши дуло на Рінгольда. У наступну мить пролунав постріл. Пронизливий вигук "Кахакуіне!" - зірвався з губ Оцеоли. Рінгольдів кінь метнувся вбік із порожнім сідлом, а сам вершник гепнувся на траву і став корчитися у судомках.

Супутники Рінгольда закричали з жаху. Не промовивши жодного слова до свого пораненого ватажка, ні до людини, що стріляла в нього, вони миттю зникли в кущах.

- Неточно прицілювся, - холодно зауважив Оцеола, - він ще живий. Я надто багато

пережив через цього негідника, однак пощадив би його, якби не дав клятву. Я повинен дотримати слова! Він помре!

З цими словами він кинувся на Рінгольда – той саме підвівся і, сподіваючись урятуватися, намагався відповзти в кущі. Негідник побачив, що грізний месник наздоганяє його. У нього вирвався дикий крик жаху. Останній раз у житті я чув його голос. За кілька стрибків Оцеола опинився біля нього. Довгий ніж кресонув у повітрі і блискавично опустився – то був смертельний удар. Ноги Рінгольда підкосилися, і він замертво гепнувся на тому ж місці, де його наздогнав Оцеола, – його мертве тіло так і лишилося скорченим.

– Це четвертий і останній з моїх ворогів, – сказав вождь, повертаючись до мене. – Останній, кому я присягнувся помститися!

– А Скотт? – запитав я.

– Це третій – його я вчора вбив ось цією рукою... Я бився, – продовжував Оцеола, помовчавши з хвилину, – щоб помститися, і я помстився. Я задоволений, а зараз... – він замовк.

– А зараз? – машинально перепитав я.

– Мені все одно, коли вони вб'ють мене!

Промовивши ці дивні слова, Оцеола опустився на завалене дерево і затулив обличчя руками. Я зрозумів, що він не чекає заперечень.

У голосі Оцеоли звучав смуток, наче якась глибока, нездоланна скорбота крилася в його серці. Її не можна було ні пересилити, ні пом'якшити словами. Я вже давно помітив це. У таку хвилину найкраще було залишити його самого, і я тихо відійшов убік.

За кілька митей сестра була вже в моїх обіймах. А поряд Чорний Джек утішав Віолу, пригортаючи її до своїх чорних грудей. Його давнього суперника ніде не було видно. Під час удаваного нападу Жовтий Джек сховався з підлеглими в лісі. І хоча тепер більшість із них повернулися в табір, жовтого вождя і слід прохолов.

Його відсутність трохи насторожила Оцеолу. Енергія і рішучість повернулися до нього. Він скликав своїх воїнів і відправив кількох людей на пошуки мулата. Проте вони ніде не знайшли його і прискакали назад. Один із воїнів пояснив, у чому річ: у Рінгольда було п'ять супутників, а пильніше придивившись до дороги, індіанець виявив сліди шести коней.

Ця звістка дуже неприємно вразила Оцеолу. Він знову відправив воїнів на пошуки і наказав за всяку ціну доставити до нього мулата живим або мертвим.

Суворість, із якою він віддав цей наказ, свідчила про те, що Оцеола почав сумніватися у вірності Жовтого Джека. Воїни поділяли підозри свого вождя.

Партія патріотів багато пережила і значно скоротилася. Кілька невеликих племен, надто стомлених війною, з голодного відчаю вчинили за прикладом племені Оматли і припинили опір. Досі індіанці здобували перемоги у всіх сутичках. Але вони не розуміли, що білі мають явну перевагу в силах і рано чи пізно остаточна перемога буде на їхньому боці. Спершу їх надихало почуття помсти за довгі роки несправедливості і

гноблення, але вони вже помстилися і задовольнилися цим. Любов до батьківщини, прив'язаність до землі своїх предків, почуття патріотизму – все це було кинуте на одну шальку терезів, а на іншій був жах перед повною і неминучою загибеллю. І друге взяло гору.

Бойовий запал почав потроху згасати. Вже йшли переговори про мир. Індіанці змушені були скласти зброю і погодитися на переселення в інші землі. Сам Оцеола не міг би стримати свій народ: сіміноли все одно погодилися б на мир. Та й навряд чи він став би їх стримувати. Він мав винятковий дар передбачення, знав силу і особливості своїх ворогів. Наперед знав, що може чекати на його співвітчизників і його батьківщину. Вибору не було!

Саме це передчуття біди і стало справжньою причиною смутку, відбиток якого лежав на всіх його вчинках, на всіх словах... Можливо, до цього домішувалось і глибоке особисте горе – болісне і безнадійне кохання до дівчини, яку він навіть не міг сподіватися назвати своєю дружиною.

Я дуже хвилювався, коли молодий вождь підійшов до моєї сестри. Навіть тепер я все ще був жертвою гнітючих підозр і пильно стежив за обома.

Проте я помилявся. Ні Оцеола, ні сестра не дали мені ані найменшого приводу для хвилювання. Молодий вождь повадився скромно і ввічливо. У погляді сестри я лишень прочитав палку подяку.

– Міс Рендольф, мушу просити у вас вибачення за сцену, свідком якої вам довелося бути. Але я не міг дозволити піти цій людині. Пані, він був не тільки вашим, а й нашим найбільшим ворогом. З допомогою мулата він розіграв цей напад, сподіваючись змусити вас стати його дружиною. Та якби йому це не вдалося, він скинув би маску, і тоді... Мені не треба говорити про те, що могло б тоді статися з вами... Яке щастя, що я встиг!

– Благородний Оцеоло! – вигукнула Вірджинія. – Ви двічі врятували життя братові і мені. Як віддячити вам за це? У мене бракує слів... Я можу запропонувати вам тільки цей слабкий доказ нашої вдячності.

По цих словах вона підійшла до вождя і вручила йому складений пергамент, який зберігала у себе на грудях.

Оцеола одразу ж упізнав цей документ – то був акт на право володіння маєтком його батька.

– Спасибі! – промовив він із сумною посмішкою. – Це справді доказ безкорисливої дружби. Але, на жаль, уже пізно! Та, яка понад усе на світі прагнула отримати ці дорогоцінні папери, яка так мріяла повернутися до свого улюбленого будинку вже не радітиме цьому! Моя мати померла! Вчора її душа відлетіла у вічність...

Це була страшна новина і для Маюмі. У нестямному пориві горя, заливаючись слізьми, вона кинулася на шию моїй сестрі. Обійми і сльози обох змішалися. Запала тиша, яку порушували лише ридання дівчат. Іноді чувся голос Вірджинії, її слова розради. Сам Оцеола був такий схвилюваний, що не міг вимовити ні слова.

Та минуло кілька хвилин, і він узяв себе в руки.

- Слухайте мене, Рендольфе! - сказав він. - Ми не маємо права гаяти час на спогади про минуле, коли майбутнє таке похмуре і невизначене. Вам слід повернутися до себе і подумати про будівництво нової оселі. Ви втратили тільки будинок, але ваші багаті землі збереглися. Негрів вам повернуть - я розпорядився щодо цього. Вони вже прямують до плантації. Тут не місце для неї, - він указав на Вірджинію, - і вам не можна зволікати з від'їздом. Коні вже готові. Я сам проведу вас до кордону, а далі вже нема кого боятися.

По цих словах він багатозначно глянув на тіло Рінгольда, що лежало на узліссі. Я зрозумів його, але не відповів ні слова.

- А вона? - запитав я, указуючи на Маюмі. - Ліс - ненадійний захисник, особливо в такий час. Ви відпустите її з нами?

Оцеола взяв мою руку і міцно потиснув її. Я зрадив, коли побачив удячність у його очах.

- Дякую! - вигукнув він. - Дякую за дружню пропозицію! Я сам хотів просити вас про це. Ви маєте рацію - тут вона не сховається. Рендольфе, довіряю вам її життя і її честь! Візьміть її до себе, в свій дім!

Розділ XCV

Передвістя смерті

Коли ми залишили індіанський табір, сонце вже схилилося за обрій. Я не мав жодного уявлення про те, куди нам слід рухатися, але з таким провідником можна було не боятися збитися зі шляху.

Ми перебували далеко від селища Свон, на відстані дня шляху, і планували дістатися дому тільки наприкінці наступного дня. Ніч мала бути місячною, якщо не набіжать хмари. Ми збиралися їхати весь вечір, до пізньої ночі, а потім зробити привал, тим самим значно скоротивши нашу завтрашню подорож.

Наш провідник добре знав цю місцевість, тут йому була знайома кожна стежина.

Дорога довго пролягала рідколіссям, і ми мали змогу їхати поряд. Та поступово стежка вужчала, змушуючи рухатися попарно або по одному. Молодий вождь і я їхали попереду, наші сестри - за нами. Далі їхали Джек і Віола. Кавалькаду замикали шість вершників індіанців, охоронців Оцеоли.

Мене дуже здивувало, що він узяв із собою так мало воїнів, і я навіть висловив йому своє здивування. Та Оцеола ставився до небезпеки аж надто безтурботно. Він лишень відповів, що солдати чудово знають, що вночі їм сюди краще не потикатися. Що ж до тієї частини місцевості, де ми мали проїхати вдень, то там не ризикне з'явитися жодне військо. Туди навіть не посилали розвідників. Ми можемо зустріти тільки індіанців, але їх нам не варто боятися. Відтоді, як почалася війна, Оцеола часто їздив сам цією дорогою. Він був переконаний, що жодної небезпеки немає.

А я не був у цьому впевнений. Я знав, що дорога, по якій ми їхали, проходить поблизу форту Кінг. Я згадав утечу зграї Рінгольда. Його друзі помчали просто в форт і повідомили про загибель плантатора, прикрасивши ці відомості розповіддю про свою сміливу атаку індіанців. Для влади Рінгольд не був простою людиною. У табір могли

послати загін, і ми ризикували з ним зустрітись. Я подумав і про іншу обставину – про таємниче зникнення мулата. Мабуть, він утік разом із цими людьми. Це здалося мені підозрілим. Я поділився своїми міркуваннями з вождем.

– Боятися нема чого, – сказав він у відповідь, – мої слідопити йдуть за ними. Вони вчасно про все мені повідомлять. А втім, – додав він, ніби вагаючись, – вони можуть не наздогнати їх до настання ночі, і тоді... Ви маєте рацію, Рендольфе! Я не все продумав. Я не зважав на цих бовдурів, але мулат – інша річ. Він знає всі стежки, і якщо він виявиться зрадником, якщо... Але ми вже вирушили в путь і повинні їхати далі. Вам нічого боятися, а що до мене... Оцеола ніколи в житті не відступав перед небезпекою. Він не зробить цього і тепер. Та й чи повірите ви, Рендольфе, я радше шукаю небезпеки, ніж біжу від неї!

– Шукаєте небезпеки?

– Так, смерті, смерті!

– Говоріть тихіше! Не треба, щоб вони чули ваші слова.

– О так! – додав він, понижуючи тон і наче вже говорячи сам до себе. – Я вже і справді жадаю її!

Він промовив це з таким хвилюванням, що не залишалося сумніву в його серйозності. Він і досі був зажурений. Чого б це?

Я не міг більше мовчати. Мене спонукала не цікавість, а дружба. Тому я дозволив собі запитати його про це.

– То ви помітили? Але не раніше, ніж ми вирушили в путь, не раніше, ніж я почув вашу дружню пропозицію... Ах, Рендольфе! Тепер я спокійний і щасливий. Тільки через неї я з жахом думав про наближення смерті!

– Навіщо ви говорите про смерть?

– Тому що вона вже близько.

– Близько... до вас?

– Так, до мене! У мене є передчуття, що я довго не проживу.

– Що за дурниці, Пауеле!

– Друже мій, це правда. Я відчуваю, що скоро помру...

– Оцеоло, це на вас не схоже! Поза сумнівом, ви вище цих дурних забобонів. Ніколи не повірю, щоб ви могли опинитися в їхній владі!

– Ви думаєте, що я маю на увазі якісь надприродні знамення? Про каркання ворон або про ухання сови опівночі? Або про лиховісні ознаки у повітрі, на землі і в воді? Ні, ні – не для мене ці безглузді забобони. І все ж я знаю, що невдовзі маю померти. Це реальне фізичне відчуття, що сповіщає про наближення кінця. Воно криється тут!

При цих словах він підняв руку і вказав собі на груди. Я зрозумів зловісне значення цього жесту.

– Я волів би, – сказав він, перекода, – померти на полі бою. Звичайно, смерть огидна в будь-якому вигляді, але такий кінець все ж для мене здається більш гідним. Я вибрав би краще таку смерть, ніж повільно помирати... Десятки разів я кидав виклик смерті, був уже на півдорозі до неї. Але, як боязка наречена, вона відмовлялася зустрітись зі

мною...

І він засміявся дивним, наче потойбічним сміхом. Дивне порівняння! Дивна людина!

Мені ледве вдалося підбадьорити його. А втім, йому це не потрібно було: він здавався щасливішими, ніж раніше. Мій жалюгідний лепет про те, що він виглядає добре, був би просто пустими словами. Він здогадався б, що це лише удавані слова дружби. Я і сам це підозрював. Я звернув увагу на бліду шкіру, на тонкі, змарнілі пальці, на тьмяні, запалі очі. Страшний хробак руйнував оболонку благородного духу. А я це пояснював геть іншим!

Майбутнє його сестри важким тягарем лежало в нього на серці. Він повідав мені про це, коли ми поїхали далі.

Немає потреби повторювати обіцянки, які я дав йому. Не варто було навіть скріплювати їх клятвами. Прагнення до власного щастя не дозволило б мені порушити їх.

Розділ ХСVІ

Доля Оцеоли. Закінчення

Ми сиділи на краю невеликої галявини, де розташувався наш табір. Це була красива місцина, наповнена пахощами безлічі квітів. Місяць згори проливав срібне світло, і навколо було видно ясно, як удень. Листя високих пальм, воскові квіти магнолій і квіти ксантоксилона – все можна було розрізнити в місячному світлі.

Ми сиділи учотирьох – брати і сестри, ведучи невимушену розмову, як і колись. І все навколо нагадувало нам минуле.

Та думки про майбутнє викликали в нас лишень сум. Можливо, ось так учотирьох ми ніколи більше не зустрінемося. Дивлячись на одного, приреченого на смерть, я відчував, як у моєму серці поступово згасають усі радісні спогади.

Ми вдало минули форт Кінг і нікого не зустріли. Дивно, але я мав остерігатися зустрічі з людьми своєї раси! Ми більше не очікували ні засідки, ні відкритої атаки. Індіанська охорона разом із Чорним Джеком розташувалася в середині галявини. Воїни зібралися навколо вогню і готували вечерю. Їхній вождь почувався так упевнено, що навіть не виставив вартового на стежці. Мабуть, йому байдуже було до небезпеки.

Була вже пізня ніч, і ми збиралися розійтися по наметах, які поставили для нас воїни. У цей час ми почули в лісі дивний шум. У моїх вухах він звучав, як плескіт води, як злива, як гул віддалених водоспадів.

Оцеола був іншої думки. Він чув безперервний шелест і шурхіт листя, викликаний величезною масою людей або тварин, що пробираються через кущі.

Ми вмить поскакували і стояли, напружено прислухаючись.

Шум тривав. Але тепер ми вже могли розрізнити хрускіт сухих гілок і металічний дзенькіт зброї. Відступати було пізно. Шум чувся звідусіль, кільце озброєних людей звужувалося навколо галявини. Я подивився на Оцеолу. Я очікував, що він кине́ться до своєї рушниці, але він навіть не рушив з місця.

Кілька його людей підбігли до нього й чекали подальших наказів. Їхні слова і жести

свідчили про рішучість захищати Оцеолу не на життя, а на смерть.

У відповідь на їхні квапливі слова Оцеола подав знак рукою, і мені здалося, що це всіх дуже здивувало. Рушничні дула опустилися до землі, і воїни застигли в байдужій позі, наче вони вмиль передумали і більше не збиралися пускати в хід свою зброю.

- Надто пізно, - спокійно мовив Оцеола, - надто пізно! Ми оточені з усіх боків. Може пролитися невинна кров. А їм потрібне тільки моє життя. Нехай вони підійдуть ближче! Я зустріну їх! Прощай, сестро! Рендольфе, прощай! Прощай, Вірдж...

Жалібні стогони Маюмі і Вірджинії і моє, тепер уже гучне, ридання заглушили голос того, хто вимовляв ці страшні прощальні слова.

Ми стояли біля вождя і не помічали, що відбувається навколо нас. Наша увага була прикута до нього, аж поки крики солдатів і гучні команди не нагадали нам про облогу. Ми побачили, що нас оточили ряди людей у синіх мундирах. Їхні багнети виблискували навколо нас нездоланною перешкодою. Але опору не було, тож не було і стрільби. Чулися тільки голоси і брязкіт сталі.

Постріли пролунали пізніше, але це був не смертоносний вогонь. Це були радісні салюти: святкували взяття в полон такого важливого противника.

Церемонія здачі в полон закінчилася. Оцеолу тримали двоє солдатів. Він стояв серед своїх блідолицих ворогів. Оцеола був у полоні!

Схопили і його воїнів. Усі бранці були оточені солдатами.

У цю мить поблизу полонених перед рядами солдатів з'явився якийсь чоловік. Він говорив про щось з офіцером. Вбраний він був, як індіанець, але жовте обличчя свідчило про інше. На голові мав пов'язку, над якою хиталися три чорні пера. Одразу ж стало зрозуміло, хто то був! Це видовище могло звести з розуму кого завгодно. Воно повернуло вождю семінолів всю його скажену енергію. Відкинувши своїх вартових геть, наче іграшкових солдатиків, він вирвався з їхніх рук і кинувся на жовтолицього.

На щастя для мулата, Оцеола не був озброєний: у нього не було ні пістолета, ні ножа. Поки він відкручував багнет від рушниці солдата, зрадник устиг врятуватися втечею. З грудей Оцеоли вирвався стогін люті, коли він побачив, що негідник проліз крізь зімкнутий ряд солдатів і от от вислизне від його помсти.

Та зрадник рано радів порятунку. Смерть його була визначена наперед, хоча вона прийшла до нього не звідти, звідки він її чекав. Поки він стояв і витріщався на бранців, ззаду до нього поволі наблизилася темна постать. То була жінка, велична жінка, чию неймовірну вроду можна було розгледіти навіть при місячному світлі. Ніхто не бачив її, тільки бранці, що стояли до неї обличчям, помітили її наближення.

Далі все відбулося за лічені секунди. Жінка підкралася до мулата ззаду, і здавалося, що її руки на мить торкнулися його шиї.

Щось сяйнуло металевим блиском у місячному світлі. Це була жива зброя - жахлива гримуча змія кроталус!

Можна було навіть розчути, як гриміли лускаті кільця плазуна. Слідом за цим пролунав дикий крик жаху. Лиходій відчув холодний дотик змії до шиї, і її гострі зуби вп'ялися йому в потилицю.

Видно було, як жінка забрала змію від шиї мулата. Тримавши її блискуче тіло над головою, вона голосно вигукнула:

- Не журися, Оцеоло! Я помстилася за тебе! Помстилася! Чітта міко помстився за тебе!

По цих словах жінка ковзнула вбік і, перш ніж здивовані солдати встигли перепинити їй шлях, прошмигнула в кущі і зникла.

Мулат похитнувся і впав на землю. Він був блідий від страху, очі його майже вилізли з орбіт. Навколо нього зібралися люди. Вони намагалися влити йому в рот ліки. Застосовували навіть порох і тютюн, але ніхто не знав лікарських трав, які могли б порятувати його. Рана виявилася смертельною, і наступного дня Жовтий Джек полишив цей світ.

* * *

Із захопленням у полон Оцеоли війна не припинилася, хоча я вже більше не брав у ній участі. Вона не закінчилася і після його смерті, яка настала через кілька тижнів. Його не стратили за вироком військово польового суду, бо він не був бунтівником і міг претендувати на право вважатися військовополоненим. Він помер від хвороби, що, як він сам знав, приречла його на неминучу загибель. Можливо, полон пришвидшив його смерть. Його гордий дух був зломлений тривалим перебуванням у в'язниці, а разом із ним загинула і та благородна оболонка, в якій він жив.

Друзі й вороги стояли навколо нього в передсмертну годину, слухаючи його останні слова. І всі плакали. У цьому царстві смерті не було сухих очей. У багатьох солдатів котилися по щоках сльози, коли вони чули приглушений звук барабана - похоронний марш над могилою благородного Оцеоли.

* * *

Зрештою, не хтось інший, а веселий і життєрадісний капітан завоював серце моєї примхливої сестри. Спливло багато часу, перш ніж я розкрив їхній секрет. Він пролив світло на цілий лабіринт таємниць. Я так розсердився на них, що спершу навіть відмовився розділити з ними право володіння плантацією.

Але потім (після погроз Вірджинії, а не її повіреного в справах!) я все ж погодився. І тоді я одружився з Маюмі. Я зберіг за собою стару садибу, на місці якої збудував новий дім - гідну шкатулку для безцінної перлини.

У мене була ще одна плантація, що колись належала іспанцям - чудова ділянка землі на Тупело Крік. Мені потрібен був туди управитель, або, радше, "чоловік і дружина з поступливим характером", на яких можна було б цілком покластися. Хто, як не Чорний Джек і Віола?

У моєму розпорядженні був ще один невеликий шматок землі. Він лежав на краю болота, і на ньому стояла рублена хижа, оточена крихітною ділянкою вирубаного лісу. Але уже він був зайнятий мешканцем, якого я ні за що на світі не виселив би звідти, хоча він і не платив мені орендної плати. Це був старий Гікмен, мисливець на алігаторів.

Ще один мисливець, Везерфорд, жив поблизу, на сусідній плантації. Та вони майже

ніколи не розлучалися.

Свого часу обидва дуже постраждали від ведмежих пазурів, від щелеп і хвостів алігаторів, від індіанських томагавків. Коли вони сходилися удвох або збирали у своїх оселях друзів, то завжди оповідали про свої пригоди, особливо такі випадки, де їм тільки дивом вдавалося уникнути вірної смерті. І часто можна було чути, як вони говорили: "Найстрашніші випробування нам довелося перенести у клятому палаючому сосновому лісі, коли нас оточили десять тисяч червоношкірих!".

Та ми знаємо, вони благополучно виплуталися і з цієї біди та прожили ще довге життя, залюбки розповідаючи про свої пригоди і прикрашаючи їх найфантастичнішими вигадками.